

TOPONYMIC GUIDELINES OF POLAND

FOR MAP EDITORS AND OTHER USERS

POLSKI PRZEWODNIK TOPONIMICZNY

DLA REDAKTORÓW MAP I INNYCH UŻYTKOWNIKÓW

Head Office of Geodesy and Cartography
Główny Urząd Geodezji i Kartografii
Warszawa 2010

COMMISSION ON STANDARDIZATION OF GEOGRAPHICAL NAMES
OUTSIDE THE REPUBLIC OF POLAND
affiliated to the Surveyor General of Poland

KOMISJA STANDARYZACJI NAZW GEOGRAFICZNYCH
POZA GRANICAMI RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
przy Głównym Geodecie Kraju

TOPONYMIC GUIDELINES OF POLAND

FOR MAP EDITORS AND OTHER USERS

POLSKI PRZEWODNIK TOPONIMICZNY

**DLA REDAKTORÓW MAP
I INNYCH UŻYTKOWNIKÓW**

Fourth revised edition
Wydanie czwarte zmienione

HEAD OFFICE OF GEODESY AND CARTOGRAPHY
GŁÓWNY URZĄD GEODEZJI I KARTOGRAFII
Warszawa 2010

**COMMISSION ON STANDARDIZATION OF GEOGRAPHICAL NAMES
OUTSIDE THE REPUBLIC OF POLAND
affiliated to the Surveyor General of Poland**

**KOMISJA STANDARYZACJI NAZW GEOGRAFICZNYCH
POZA GRANICAMI RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
przy Głównym Geodecie Kraju**

Elaboration
Opracowanie autorskie
**Ewa Wolnicz-Pawłowska
Maciej Zych**

Reviewer
Recenzent
Jerzy Ostrowski

Editor
Opracowanie redakcyjne
Maciej Zych

Maps editor
Opracowanie map
Maciej Zych

Project coordinator
Koordynator prac
Katarzyna Przyszewska

Translated by
Tłumaczenie
Biuro Tłumaczeń TRADO (team/zespół: D. Bryl, A. Cincio, K. Kochmańska,
J. Ochnicka, P. Pędziwiatr, S. Sierszeń, A. Szymańska)

© Copyright by Główny Geodeta Kraju 2010

ISBN 978-83-254-0826-8

Typesetting and printing
Skład komputerowy i druk
Zakład Poligrafii i Reklamy Druk-Kolor-Offset Marek Borecki & Wanda Borecka,
46-203 Kluczbork, ul. Kołłątaja 9

TABLE OF CONTENTS

	Note from the Publisher	5		Od Wydawcy	5
I.	The Polish language	7	I.	Język polski	7
1.	General characteristics	7	1.	Ogólna charakterystyka	7
2.	Polish literary language	9	2.	Polski język literacki	9
2.1.	Polish alphabet	9	2.1.	Polski alfabet	9
2.2.	Phonological system of Polish	11	2.2.	System fonologiczny języka polskiego	11
2.3.	Rules of Polish pronunciation	13	2.3.	Zasady polskiej wymowy	13
2.3.1.	Pronunciation of nasal vowels	14	2.3.1.	Wymowa samogłosek nosowych	14
2.3.2.	Pronunciation of voiced consonants and consonant groups	15	2.3.2.	Wymowa spółgłosek dźwięcznych i grup spółgłoskowych	15
2.3.2.1.	Assimilation of pronunciation in terms of voicing	15	2.3.2.1.	Upodobnienia wymowy pod względem dźwięczności	15
2.3.2.2.	Assimilation of pronunciation in terms of place of articulation	15	2.3.2.2.	Upodobnienia wymowy pod względem miejsca artykulacji	15
2.3.2.3.	Simplifications of consonant groups	15	2.3.2.3.	Uproszczenia grup spółgłoskowych	15
2.4.	Basic rules of Polish orthography	15	2.4.	Podstawowe zasady polskiej pisowni	15
2.4.1.	Rules of Polish spelling of geographical names	17	2.4.1.	Zasady polskiej pisowni nazw geograficznych	17
2.4.1.1.	Capital and small letters	17	2.4.1.1.	Wielkie i małe litery	17
2.4.1.2.	Hyphenated spelling	19	2.4.1.2.	Pisownia z łącznikiem	19
2.5.	Rules of deriving adjectives from geographical names	20	2.5.	Zasady tworzenia przymiotników od nazw geograficznych	20
2.6.	Comments on the inflection of geographical names from the area of Poland	23	2.6.	Uwagi o odmianie nazw geograficznych z obszaru Polski	23
3.	Dialects of Polish	24	3.	Dialekty języka polskiego	24
3.1.	Division of Poland into dialect areas	24	3.1.	Podział Polski na obszary dialektalne	24
3.2.	Basic characteristics of separate dialects	26	3.2.	Podstawowe cechy poszczególnych dialektów	26
3.2.1.	Greater Polish dialect	26	3.2.1.	Dialekt wielkopolski	26
3.2.2.	Mazovian dialect	26	3.2.2.	Dialekt mazowiecki	26
3.2.3.	Lesser Polish dialect	27	3.2.3.	Dialekt małopolski	27
3.2.4.	Silesian dialect	27	3.2.4.	Dialekt śląski	27
3.2.5.	Borderland dialects	27	3.2.5.	Dialekty kresowe	27
3.3.	Supradialectal characteristics of patois in Polish geographical names	28	3.3.	Ponaddialektalne cechy gwarowe w polskich nazwach geograficznych	28
II.	Polish geographical names	29	II.	Polskie nazwy geograficzne	29
1.	Types of geographical names	29	1.	Typy nazw geograficznych	29
2.	Origins of geographical names in Poland	29	2.	Pochodzenie nazw geograficznych w Polsce	29
3.	Linguistic classification of local names	31	3.	Językowe klasyfikacje nazw miejscowych	31
III.	National minorities, ethnic minorities and communities using regional language	32	III.	Mniejszości narodowe, etniczne i społeczności posługujące się językiem regionalnym	32
1.	Law regulations and definitions	32	1.	Regulacje prawne i definicje	32
2.	National minorities	36	2.	Mniejszości narodowe	36
2.1.	Belarusian minority	36	2.1.	Mniejszość białoruska	36
2.2.	Czech minority	37	2.2.	Mniejszość czeska	37
2.3.	Lithuanian minority	37	2.3.	Mniejszość litewska	37
2.4.	German minority	38	2.4.	Mniejszość niemiecka	38
2.5.	Armenian minority	40	2.5.	Mniejszość ormiańska	40
2.6.	Russian minority	40	2.6.	Mniejszość rosyjska	40
2.7.	Slovak minority	41	2.7.	Mniejszość słowacka	41
2.8.	Ukrainian minority	41	2.8.	Mniejszość ukraińska	41
2.9.	Jewish minority	42	2.9.	Mniejszość żydowska	42
3.	Ethnic minorities	43	3.	Mniejszości etniczne	43
3.1.	Karaim minority	43	3.1.	Mniejszość karaimska	43

3.2.	Lemko minority	43	3.2.	Mniejszość łemkowska	43
3.3.	Roma minority	44	3.3.	Mniejszość romska	44
3.4.	Tartar minority	45	3.4.	Mniejszość tatarska	45
4.	Communities which use regional language	45	4.	Społeczności posługujące się językiem regionalnym	45
4.1.	Community which uses Kashubian language	45	4.1.	Społeczność posługująca się językiem kaszubskim	45
5.	Minority languages in Poland	47	5.	Języki mniejszości w Polsce	47
5.1.	The Belarusian language	47	5.1.	Język białoruski	47
5.2.	The Kashubian language	48	5.2.	Język kaszubski	48
5.3.	The Lithuanian language	48	5.3.	Język litewski	48
5.4.	The Lemko language	48	5.4.	Język łemkowski	48
5.5.	The German language	49	5.5.	Język niemiecki	49
5.6.	The Ukrainian language	50	5.6.	Język ukraiński	50
IV.	Standardization of geographical names in Poland	51	IV.	Standaryzacja nazw geograficznych w Polsce	51
1.	History and organization of the geographical names standardization	51	1.	Historia i organizacja standaryzacji nazw geograficznych	51
2.	The rules of standardization of geographical names	55	2.	Zasady standaryzacji nazw geograficznych	55
3.	Legal basis for standardizing geographical names	55	3.	Podstawy prawne standaryzacji nazw geograficznych	55
4.	Geographical names authorities	57	4.	Organy zajmujące się nazwami geograficznymi	57
V.	Source materials	59	V.	Materiały źródłowe	59
1.	Maps and atlases	59	1.	Mapy i atlasy	59
2.	Gazetteers	60	2.	Gazetery	60
3.	Websites	64	3.	Strony internetowe	64
VI.	Glossary of appellatives, adjectives and other words necessary for the understanding of maps	66	VI.	Słownik rzeczowników, przymiotników i innych słów niezbędnych do zrozumienia map	66
VII.	List of abbreviations used on maps	72	VII.	Lista skrótów stosowanych na mapach	72
1.	Explanatory abbreviations used on topographic maps	72	1.	Skróty objaśniające stosowane na mapach topograficznych	72
2.	Abbreviations used in geographical names	75	2.	Skróty stosowane w nazwach geograficznych	75
2.1.	Abbreviations of generic terms	75	2.1.	Skróty od terminów rodzajowych	75
2.2.	Abbreviations of adjectives derived from proper names	76	2.2.	Skróty od przymiotników pochodzących od nazw własnych	76
2.3.	Abbreviations of adjectives derived from common names	76	2.3.	Skróty od przymiotników pochodzących od nazw pospolitych	76
2.4.	Abbreviations of prepositions	77	2.4.	Skróty od przyimków	77
2.5.	Other abbreviations	77	2.5.	Inne skróty	77
VIII.	Administrative division of Poland	78	VIII.	Podział administracyjny Polski	78
1.	Voivodships	78	1.	Województwa	78
2.	Counties	79	2.	Powiaty	79
3.	Communes	79	3.	Gminy	79
	Annexes			Załączniki	
Annex 1.	List of voivodships and their seats	81	Zał. 1.	Wykaz województw i ich siedzib	81
Annex 2.	List of counties and their seats by voivodships	82	Zał. 2.	Wykaz powiatów i ich siedzib wg województw	82
Annex 3.	Dictionary of archaic topographic terms	85	Zał. 3.	Słownik dawnych terminów topograficznych	85
Annex 4.	Additional names in minority languages	91	Zał. 4.	Dodatkowe nazwy w językach mniejszości	91
Annex 5.	Republic of Poland. Administrative division (map)	113	Zał. 5.	Rzeczpospolita Polska. Podział administracyjny (mapa)	113

Note from the Publisher

During the fourth and the fifth United Nations Conference on the Standardization of Geographical Names held in 1982 in Geneva and in 1987 in Montreal, accepted resolutions recommended that particular member countries should publish toponymic guidelines. The guidelines should contain information enabling cartographers and other foreign users to understand the rules of using geographical terminology in the given countries. The guidelines should be systematically updated.

According to the recommendations, in 1993 *The Polish toponymic guidelines* was published and presented on UN forum in 1996 in Geneva during the eighteenth session of the United Nations Group of Experts on Geographical Names (UNGEGN). In 1999 the second, updated and extended edition of the guidelines entitled *Toponymic guidelines of Poland for map editors and other users* was published and included description of new administrative division of Poland. The *Toponymic guidelines* was presented in 2000 in New York during the twentieth session of UNGEGN. The third updated edition of the toponymic guidelines was published in 2002 in an English version (similarly as the previous two) and in Russian (*Польское топонимическое руководство для издателей карт и других потребителей*) as well. It was presented in 2002 in Berlin during the eighth UN Conference on the Standardization of Geographical Names.

Recently, the fourth edition of the *Toponymic guidelines of Poland for map editors and other users* has been thoroughly revised and extended. In the period of eight years from the publication of the previous edition, essential changes took place in our country which concerned geographical terminology. In 2003 the *Act on official names of localities and physiographic objects* came into force and regulated the rules of establishing, changing and abolishing official geographical names. In 2005 the *Act on national and ethnic minorities and on the regional language* was accepted which enabled the introduction of supplementary geographical names in the languages of national and ethnic minorities and regional languages. The changes included in the current edition of the toponymic guidelines, apart from updating on the basis of the latest available materials, concern specification of information about Polish language, rules and legal base for standardization of geographical terminology, extension of terminology dictionaries and

Od Wydawcy

Podczas czwartej i piątej Konferencji ONZ w sprawie Standaryzacji Nazw Geograficznych, które odbyły się w 1982 roku w Genewie i w 1987 roku w Montrealu, przyjęto rezolucje zalecające publikowanie przez poszczególne kraje członkowskie przewodników toponimicznych. Przewodniki te powinny zawierać informacje umożliwiające kartografom oraz innym użytkownikom zagranicznym zrozumienie zasad stosowania nazewnictwa geograficznego w danych państwach. Powinny być one również w miarę systematycznie aktualizowane.

Zgodnie z tymi zaleceniami w 1993 roku ukazał się polski przewodnik toponimiczny (*The Polish toponymic guidelines*), który został zaprezentowany na forum ONZ w 1996 roku w Genewie w czasie osiemnastej sesji Grupy Ekspertów ONZ ds. Nazw Geograficznych (UNGEGN). W 1999 roku ukazało się drugie zaktualizowane i rozszerzone wydanie przewodnika, zatytułowane *Toponymic guidelines of Poland for map editors and other users*, zawierające m.in. opis nowego podziału administracyjnego kraju. Przewodnik ten został zaprezentowany w 2000 roku w Nowym Jorku w czasie dwudziestej sesji UNGEGN. Trzecie zaktualizowane wydanie przewodnika ukazało się w 2002 roku w wersji angielskojęzycznej, jak dwa wcześniejsze wydania, oraz rosyjskojęzycznej (*Польское топонимическое руководство для издателей карт и других потребителей*). Zostało ono zaprezentowane w 2002 roku w Berlinie w czasie ósmej Konferencji ONZ w sprawie Standaryzacji Nazw Geograficznych.

Obecne czwarte wydanie przewodnika zostało gruntownie zmienione i rozbudowane. W ciągu ośmiu lat od publikacji poprzedniego wydania zaszły w naszym kraju istotne zmiany z zakresie nazewnictwa geograficznego. W 2003 roku została przyjęta *Ustawa o urzędowych nazwach miejscowości i obiektów fizjograficznych* regulująca zasady ustalania, zmieniania i znoszenia urzędowych nazw geograficznych, natomiast w 2005 roku przyjęto *Ustawę o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym*, umożliwiającą wprowadzanie dodatkowych nazw geograficznych w językach mniejszości narodowych i etnicznych oraz w języku regionalnym. Zmiany uwzględnione w bieżącym wydaniu przewodnika, poza aktualizacją na podstawie najnowszych dostępnych materiałów, dotyczą uszczegółowienia informacji o języku polskim, zasadach i podstawach prawnych standaryzacji nazewnictwa geograficznego, rozbudowy słowniczek terminów

indices of abbreviations. Several maps completing the text and an extensive part devoted to national and ethnic minorities and communities using a regional language and other languages used by them, have been added. Annexes have been extended by adding a mini dictionary of former geographical terms and a full list of officially established names in the languages of minorities. There is a change in comparison with the previous editions, which concerns publication of the toponymic guidelines also in Polish. Its aim is to expand the scope of recipients by domestic authors and editors.

We hope that the publication will help to popularize Polish geographical terminology in the world and that it will be a useful source of information for map editors, map users and others interested in geographical names.

Surveyor General of Poland

i wykazów skrótów. Dodano także kilkanaście map do tekstu przewodnika, a także obszerną część poświęconą mniejszościom narodowym, etnicznym i społecznościom posługującym się językiem regionalnym oraz używanym przez nich językom. Załączniki zostały rozbudowane o słowniczek dawnych terminów topograficznych oraz o pełną listę urzędowo ustalonych nazw w językach mniejszości. Zmianą w porównaniu z poprzednimi edycjami jest wydanie przewodnika również w języku polskim, co ma rozszerzyć krąg odbiorców o autorów i redaktorów krajowych.

Mamy nadzieję, że publikacja pomoże spopularyzować polskie nazewnictwo geograficzne na świecie, a także będzie przydatnym źródłem informacji dla redaktorów map, użytkowników map oraz wszystkich zainteresowanych nazwami geograficznymi.

Główny Geodeta Kraju

I. The Polish language

1. General characteristics

In the Republic of Poland, Polish is the **official language**.

According to the data of the Central Statistical Office on June 30th, 2010, the number of people living in Poland amounted to 38,190,000. According to the national census of 2002, Polish is used at home by 97.8% of residents (include additionally to another language – by 1.3% of residents); 0.1% of residents use a language other than Polish and in the case of 2.0% of residents the language they use is unknown. Among all Polish residents 96.7% declares to have Polish nationality, 1.2% declares non-Polish nationality and in the case of 2.0% the nationality is unknown.

From the historical point of view, Polish belongs to the Slavonic group of languages, belonging to the Indo-European languages. In the Slavonic group of languages along with Czech, Slovak, Lower Sorbian and Upper Sorbian (as well as Kashubian and other extinct dialects of Slavs living in the lower Elbe basin), Polish constitutes the Western Slavonic group. In the east, Poland has borders with nations speaking languages belonging to the Eastern Slavonic group – Ukrainian and Belarusian. In the northeast, Poland has a short border with Russians (the Kaliningrad Oblast) who are the third nation speaking a language from the Eastern group of languages. The languages of other contemporary neighbors of Poland belong to other language groups of the Indo-European group: German belongs to the Germanic languages and Lithuanian to the Baltic group.

Polish as a **national language** has its variants. First of all, the general language can be distinguished (in other words: the general cultural dialect of the national language). Aside from that, regional and community dialects can be named.

The **general language** is used in all social institutions (e.g. schools, offices, churches, etc.), in scientific and cultural centers, in literature, press and other mass media. It is used by all members of the nation to communicate in all walks of life. It has its written form (literary language) and its spoken form (colloquial language).

The Polish **literary language** has a few hundred year old history. Since the 16th century, it has been codified in grammar books and dictionaries. Certain rules of spelling and pronunciation have been established. **Regional**

I. Język polski

1. Ogólna charakterystyka

W Rzeczypospolitej Polskiej język polski używany jest jako **język oficjalny**.

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego w dniu 30 czerwca 2010 r. ludność Polski wynosiła 38 190 000 osób. Wg danych narodowego spisu powszechnego z 2002 r. językiem polskim w kontaktach domowych posługuje się 97,8% mieszkańców kraju (w tym razem z innym językiem 1,3% mieszkańców), wyłącznie innym językiem posługuje się 0,1% mieszkańców, a w przypadku 2,0% mieszkańców nie ustalono języka. Spośród mieszkańców Polski 96,7% zadeklarowało narodowość polską, 1,2% zadeklarowało narodowość niepolską, a w przypadku 2,0% mieszkańców narodowości nie ustalono.

Historycznie język polski jest jednym z języków grupy słowiańskiej, należącej do rodziny indoeuropejskiej. W grupie słowiańskiej wraz z językiem czeskim, słowackim, dolno- i górnołużyckim (a także kaszubskim i wymarłymi dialektami Słowian mieszkających w dorzeczu dolnej Łaby) język polski tworzy odłam zachodniosłowiański. Od wschodu Polacy sąsiadują z narodami mówiącymi językami ze wschodniego odłamu grupy słowiańskiej – ukraińskim i białoruskim. Na niewielkim odcinku na północnym wschodzie naszymi sąsiadami są Rosjanie (obwód kaliningradzki), trzeci lud należący do wschodniego odłamu Słowian. Pozostali nasi współcześni sąsiedzi wchodzą w skład innych grup językowych w rodzinie indoeuropejskiej: Niemcy należą do grupy germańskiej, a Litwini – bałtyckiej.

Język polski, jako **język narodowy**, ma swoje odmiany. Wyróżnia się przede wszystkim język ogólny (inaczej: ogólną odmianę kulturalną języka narodowego) oraz odmiany regionalne i środowiskowe.

Język ogólny używany jest we wszystkich instytucjach społecznych (szkołach, urzędach, kościołach itp.), ośrodkach naukowych i kulturalnych, w literaturze, prasie i innych środkach masowego przekazu. Służy do porozumiewania się we wszystkich dziedzinach życia przez wszystkich członków narodu. Ma formę pisaną (język literacki) i mówioną (język potoczny).

Polski **język literacki** ma kilkaset lat tradycji. Od XVI wieku był kodyfikowany w gramatykach i słownikach. Istnieją ustalone zasady pisowni i wymowy. **Odmiany regionalne** polskiego języka narodowego (dialekty i gwary)

dialects of Polish (dialects and vernaculars) do not have a considerable impact on geographical names in which usually standardized literary forms prevail.

Typologically, Polish belongs to inflected languages, i.e. such in which there exists inflection, first of all, to express the syntax relations within sentences. In the case of declension, the categories of number, gender and case can be distinguished.

At present Polish has **two grammatical numbers** – singular and plural. Previously, however, there also existed the so-called dual grammatical number relating to two things. Modern Polish has preserved only few forms of the dual grammatical number (e.g. *oczy* ‘human’ (‘eyes’), however, in relation to other things – *oka* (‘eyes’), e.g. on a peacocks tail). Some nouns have only the singular number (the so-called singularia tantum, e.g. *broń* (‘weapon’), *sitowie* (‘bulrush’), and geographical names such as for example: *Kraków, Wisła, Oslo*) or only the plural number (the so-called pluralia tantum, e.g. *drzwi* (‘door’), *mdłości* (‘nausea’), and in geographical names for example: *Tatry, Węgry, Tychy*).

In terminology, two parts of speech are especially important: the noun and the adjective. Polish nouns belong to three **grammatical genders**: masculine, feminine and neuter. From the point of view of inflection, one can distinguish – in more detail – in singular: masculine personal nouns (*chłop* – ‘peasant’), masculine animate nouns (*pies* – ‘dog’), masculine non-animate nouns (*stół* – ‘table’), feminine nouns (*woda* – ‘the water’) and neuter nouns (*okno* – ‘window’). In plural, one can distinguish between masculine personal nouns (*chłopi* – ‘peasants’) and non-masculine personal nouns (*psy* – ‘dogs’, *stoły* – ‘tables’, *wody* – ‘the waters’, *okna* – ‘windows’). In the case of inflection of adjectives, a division into hard-stem and soft-stem adjectives is the most important one. From the point of view of gender, adjectives are adjusted to nouns which they determine.

Nouns and adjectives in both grammatical numbers decline by seven **grammatical cases**. Some nouns do not decline, e.g. a big number of geographical names with endings unknown in Polish, like *Grenoble, Borneo, Bonn*. Foreign geographical names like *Lesbos, Monachium, Monako*, also have no declension, although it is possible to find similar patterns of declension in Polish.

To create **adjective forms** on the basis of nouns derivational affixes are used. In relation to geographical names, suffix *-ski* is most often used, e.g. *Wrocław – wrocławski, Warszawa – warszawski*. Sometimes for non-system reasons (homonymy, bad sounding, etc.), adjectives are not created and descriptive forms are used instead. *Liechtenstein* is a good example here.

In the **phonetic system**, vowels (nasal and oral; front and back; high, mid and low vowels) and consonants (non-

znajdują niewielkie odbicie w nazewnictwie geograficznym, które utrwaliło się na ogół w wersji zgodnej z językiem literackim.

Typologicznie język polski należy do języków fleksyjnych, tzn. takich, w których istnieje odmiana wyrazów, służąca przede wszystkim do wyrażania relacji składniowych w zdaniu. W zakresie deklinacji wyróżnia się kategorie liczby, rodzaju i przypadku.

Obecnie język polski ma **dwie liczby** – pojedynczą i mnogą. Niegdyś istniała dodatkowo liczba podwójna, odnosząca się do dwóch obiektów. Współczesna polszczyzna zachowała nieliczne formy dawnej liczby podwójnej (np. *oczy* ‘ludzkie’, ale w liczbie mnogiej w odniesieniu do innych obiektów – *oka*, np. ‘wodne’). Niektóre rzeczowniki występują wyłącznie w liczbie pojedynczej (tzw. singularia tantum, np. *broń, sitowie*, także nazwy geograficzne, takie jak np. *Kraków, Wisła, Oslo*) lub wyłącznie w liczbie mnogiej (tzw. pluralia tantum, np. *drzwi, mdłości*, w nazwach geograficznych np. *Tatry, Węgry, Tychy*).

W nazewnictwie szczególnie istotne są dwie części mowy: rzeczownik i przymiotnik. Rzeczowniki polskie należą do trzech **rodzajów gramatycznych**: męskiego, żeńskiego i nijakiego. Ze względu na wzorce odmiany można wydzielić – bardziej szczegółowo – w liczbie pojedynczej rodzaj męskoosobowy (*chłop*), męskozwrotny – inaczej męskozwierzęcy (*pies*), męskoniezwrotny (*stół*), żeński (*woda*) i nijaki (*okno*), zaś w liczbie mnogiej rodzaj męskoosobowy (*chłopi*) i niemęskoosobowy – inaczej żeńskorzeczowy (*psy, stoły, wody, okna*). W odmianie przymiotników podstawowy jest podział na wzorec twar-dotematowy i miękkotematowy. Pod względem rodzaju przymiotniki dostosowują się do określanych przez nie rzeczowników.

Rzeczowniki i przymiotniki w obu liczbach w języku polskim odmieniają się przez siedem **przypadków gramatycznych**. Część rzeczowników nie ma odmiany; zaliczyć tu można wiele obcych nazw geograficznych o zakończeniach nieznanymi polszczyźnie, np. *Grenoble, Borneo, Bonn*. Brak odmiany wykazują również takie obce nazwy geograficzne, jak np. *Lesbos, Monachium, Monako*, chociaż teoretycznie w języku polskim można znaleźć odpowiednie wzorce odmiany.

Do **tworzenia form** przymiotnikowych od rzeczowników służą w języku polskim formanty słowotwórcze. W odniesieniu do nazw geograficznych najczęściej jest to przyrostek *-ski*, np. *Wrocław – wrocławski, Warszawa – warszawski*. Niekiedy ze względów pozasystemowych (homonimiczność, nieestetyczne brzmienie itp.) przymiotniki nie są tworzone i używane, stosuje się natomiast formy opisowe; tak jest np. w przypadku nazwy państwa *Liechtenstein*.

W **systemie głosowym** wyróżnia się samogłoski (ustne i nosowe; przednie i tylne; wysokie, średnie i niskie)

-palatalized and palatalized; voiced and voiceless; stops and non-stops, i.e. fricatives, affricates and sonorants; oral and nasal) can be distinguished. Three groups of front consonants constitute a peculiarity of Polish: sibilants *s, z, c, dz* [s, z, ʃ̥, dʒ̥], fricatives *sz, ź, cz, dź* [ʃ, ʒ, tʃ, dʒ], alveolo-palatals *ś, ź, ć, dź* [ɕ, ʑ, tɕ, dʑ]. An important characteristic of Polish is that consonants prevail in words. Polish is also characterized by a great number and variety of consonant groupings.

The stress in Polish usually falls on the penultimate syllable, e.g. *Po-znań, War-sza-wa, Jaś-ko-wi-ce, Sie-strze-cho-wi-ce*.

2. Polish literary language

2.1. Polish alphabet

Poles have been using the Latin alphabet since the 10th century. In the 16th century – when print was invented – it was finally adjusted to the needs of the Polish language by adding several diacritic marks. At present, in international publications, in order to reflect the Polish pronunciation, usually the International Phonetic Alphabet (IPA) is used. The Slavic phonetic transcription is used much less often.

The Polish alphabet consists of 32 letters (+ 3 used exceptionally):

a A ą Ą b B c C ć Ć d D e E ę Ę f F g G h H i I j J k K l Ł l Ł m M n N ń Ń o O ó Ó p P (q Q) r R s S ś Ś t T u U (v V) w W (x X) y Y z Z ź Ź ż Ż

The letters *ą, ę, ń* never appear at initial positions of words while *ó* at final. The letters *q, v, x* are used only in foreign words or abbreviations. The letter *y* is used at initial position of words only in foreign words. Capital letters *Ą, Ę, Ń* are only used in inscriptions written with capital letters, e.g. *KĄTY, WĘGRÓW, POZNAŃ*.

Since the 16th century, sounds, which do not exist in Latin, are designated in the Polish alphabet by basic Latin letters with diacritic marks and digraphs. Polish involves the following **diacritic marks**:

- oblique lines over letters (acute accent) – *ó, ć, ń, ś, ź*
- a oblique line across the letter – *ł*
- dot over the letter – *ż*
- hooks bent under letters – *ą, ę*.

Handwriting (in print reflected by the so-called italics) differs in the case of some letters from their printed versions (*a – a, q – ą, i – i*). In the case of the capital letter *Ż*, instead of a dot a vertical line can be used to cross the letter in the middle: *Z*.

In consonants oblique lines over letters (*ć, ś, ź, ń*) indicate the palatal sound and are written before a consonant letter (e.g. *Śrem*) or at the word-final position (e.g. *Wiedeń*).

oraz spółgłoski (twarde i miękkie; dźwięczne i bezdźwięczne; zwarte i niezwalte, to jest szczelinowe, zwarto-szczelinowe i półotwalte; ustne i nosowe). Osobliwością języka polskiego są trzy szeregi spółgłosek przedniojęzykowych: syczące *s, z, c, dz* [s, z, ʃ̥, dʒ̥], szumiące *sz, ź, cz, dź* [ʃ, ʒ, tʃ, dʒ], ciszące *ś, ź, ć, dź* [ɕ, ʑ, tɕ, dʑ]. Istotną cechą języka polskiego jest ilościowa przewaga spółgłosek w budowie wyrazów. Nasz język charakteryzuje także wielka ilość i różnorodność grup spółgłoskowych.

Akcent polski pada przeważnie na sylabę drugą od końca wyrazu, np. *Po-znań, War-sza-wa, Jaś-ko-wi-ce, Sie-strze-cho-wi-ce*.

2. Polski język literacki

2.1. Polski alfabet

Polacy od X wieku posługują się alfabetem łacińskim. W XVI wieku – wraz z początkiem drukarstwa – został on ostatecznie dostosowany do potrzeb języka polskiego przez dodanie kilku znaków diakrytycznych. Obecnie w publikacjach o charakterze międzynarodowym w celu oddania polskiej wymowy stosuje się na ogół międzynarodowy alfabet fonetyczny (IPA). Węższy zakres użycia ma sławistyczna transkrypcja fonetyczna.

Alfabet polski składa się z 32 liter (+ 3 stosowane wyjątkowo):

a A ą Ą b B c C ć Ć d D e E ę Ę f F g G h H i I j J k K l Ł l Ł m M n N ń Ń o O ó Ó p P (q Q) r R s S ś Ś t T u U (v V) w W (x X) y Y z Z ź Ź ż Ż

Litery *ą, ę, ń* nie występują na początku, zaś *ó* na końcu wyrazu. Litery *q, v, x* są stosowane tylko w wyrazach obcych lub skrótach. Litera *y* na początku wyrazu spotykana jest wyłącznie w wyrazach obcego pochodzenia. Wielkie litery *Ą, Ę, Ń* stosowane są tylko w napisach wersalikami, np. *KĄTY, WĘGRÓW, POZNAŃ*.

Od XVI wieku głoski niewystępujące w łacinie oznacza się w polskim alfabecie podstawowymi literami łacińskimi ze znakami diakrytycznymi oraz dwuznakami. W pisowni polskiej pojawiają się następujące **znaki diakrytyczne**:

- ukośne kreski nad literami (akcent ostry) – *ó, ć, ń, ś, ź*
- ukośna kreska przekreślająca literę – *ł*
- kropka nad literą – *ż*
- ogonki pod literami – *ą, ę*.

Pismo ręczne (w druku oddajemy je tzw. kursywą) przy niektórych literach odbiega od kształtu wariantów drukowanych (*a – a, q – ą, i – i*). W dużej literze *Ż* zamiast kropki można stosować poziome przekreślenie w połowie litery: *Z*.

W przypadku spółgłosek ukośne kreski nad literami (*ć, ś, ź, ń*) oznaczają miękkość i w piśmie występują przed literą spółgłoskową (np. *Śrem*) lub na końcu wyrazu (np. *Wiedeń*).

Ukośna kreska nad *ó* w momencie kształtowania się polskiej ortografii (XVI wiek) oznaczała samogłoskę po-

An oblique line over *ó* indicates a transition between *o* and *u* when the Polish orthography began to take shape (the 16th century). In today's pronunciation, there is no difference between *ó* and *u* (cf. Tables 1 and 2).

średnią między *o* oraz *u*; w dzisiejszej wymowie nie ma różnicy pomiędzy *ó* oraz *u* (zob. tab. 1, 2).

Kropka nad literą *ż* oznacza spółgłoskę dźwiękową, w przeciwieństwie do zębowego *z*.

Table 1. List of Polish letters and digraphs with their phonetic values
Tabela 1. Wykaz polskich liter i dwuznaków wraz z ich wartościami fonetycznymi

Polish letters and digraphs Polskie litery i dwuznaki	Phonetic value according to IPA Wartość fonetyczna wg IPA	Examples Przykłady	
		Common nouns Nazwy pospolite	Proper nouns Nazwy własne
a A	[a]	akademia, kraj, woda	Adamów, Kraków, Wola
ą Ą	[ɔ]	dąbrowa, kąt	Kąty, Śląsk
b B	[b]	bagno, grobla, garb	Bydgoszcz, Lublin, Niesób
c C	[tʃ]	cegielnia, granica, północ	Cegłów, Siedlce, Solec
ch Ch	[x]	chmielnik, schronisko, łańcuch	Chrzanów, Tychy, Bacuch
cz Cz	[tʃ]	część, stocznia, przełęcz	Częstochowa, Łęczna, Wałcz
ć Ć	[tɕ]	ćwierć, pačka, gać	Ćmielów, Płyćwia, Noteć
d D	[d]	dolina, woda, bród	Darłowo, Gdańsk, Poprad
dz Dz	[dʒ]	dzwonnica, twierdza, ksiądz	Dzbanice, Kłodzko, Grudziądz
dź Dź	[dʒ]	dźwig, łódź	Dźwirzyno, Miedzno, Łódź
dż Dż	[dʒ]	dżungla, różdżka	Żdźary, Pożdżenice
e E	[ɛ]	elektrownia, brzeg, ujście	Elbląg, Chełm, Kielce
ę Ę	[ɛ]	grzęda, ramię	Będzin, Łęczycza, Cieleń
f F	[f]	fala, rafa, torf	Falenica, Bogufałów, Józef
g G	[g]	góra, mogiła, targ	Gdynia, Bydgoszcz, Brzeg
h H	[x]	hala, ohydny, druh	Hajnówka, Bohoniki, Łuh
i I	[i]	ił, kotlina, nieużytki	Izbica, Ryki
j J	[j]	jama, pojezierze, gaj	Jastarnia, Jędrzejów, Poraj
k K	[k]	kanal, zatoka, pagórek	Kraków, Maków, Prądnik
l L	[l]	las, aleja, motel	Leszno, Opole, Nosal
ł Ł	[w]	łaz, źródło, kanał	Łomża, Puławy, Bawół
m M	[m]	młyn, gmina, przełom	Mazowsze, Chełmno, Śrem
n N	[n]	nasyp, dolina, region	Nysa, Poznań, Olsztyn
ń Ń	[ɲ]	łańcuch, kamień	Końskie, Poznań
o O	[ɔ]	osada, woda, siodło	Odra, Wrocław, Gopło
ó Ó	[u]	ósmy, góra, bór	Gródek, Ósmaki
p P	[p]	pole, kopa, nasyp	Parczew, Opole, Konotop
r R	[r]	rów, góra, mur	Radom, Toruń, Ner
rz Rz	[ʒ]	rzeka, brzeg, cmentarz	Rzeszów, Trzebnica, Zgierz
s S	[s]	staw, osada, las	Serock, Ostrów, Czarnolas
sz Sz	[ʃ]	szczyt, obszar, folusz	Szydłów, Warszawa, Kalisz
ś Ś	[ɕ]	ścieżka, cieśnina, wieś	Śniardwy, Września, Wielka Wieś
t T	[t]	toń, potok, trakt	Toruń, Białystok, Giewont
u U	[u]	ujście, pustynia	Ustka, Lubin
w W	[v]	woda, wawóz, staw	Warszawa, Wrocław
y Y	[ɨ]	wyżyna, moczary	Rybnik, Puławy
z Z	[z]	zatoka, mielizna, wawóz	Zakopane, Poznań, Bełz
ż Ż	[ʒ]	źródło, moździerz, więź	Źródła, Gnieździska, Świtez
ź Ź	[ʒ]	żleb, wybrzeże, krzyż	Źnin, Leżajsk, Chodzież

A dot over *z* indicates an alveolar consonant, as opposed to dental *z*. An oblique line in *l* used to indicate a coronal-dental pronunciation (just like in modern Russian) as opposed to coronal-alveolar *l* (cf. Table 2).

The letter *q* in Polish orthography is also a trace of the 16th-century pronunciation because till the end of that century nasal *a* had been a back nasal vowel (and later nasal *o* was pronounced). The old pronunciation has been retained in the spelling of such names as *Zambrów* (from the old Polish *zqbr* ‘wisent’) or *Santok* (from a common word *sqtok* ‘the place of confluence of two rivers’).

In Polish orthography, **digraphs** are used to represent phones, which do not exist in Latin: *ch*, *cz*, *dz*, *dź*, *dż*, *rz*, and *sz*. According to the Polish spelling rules, in alphabetical lists, digraphs are not represented as separate letters but are listed under their first letter and then in a strict alphabetical order, for example: *ch* is listed between *ce* and *ci*, *cz* between *cy* and *d*. The voiceless velar *ch* is in the pronunciation of most Poles common in words written with *h* (cf. Tables 1 and 2). The *rz* digraph is a remnant of the times when the corresponding sound was pronounced in a similar way as modern Czech *ř* (trill consonant *ř*), i.e. in a different way than the fricative *ř*; nowadays there is no such difference in pronunciation (cf. Tables 1 and 2).

Table 1 presents a list of Polish letters and digraphs along with their phonetic values in international transcription. The signs of phonetic alphabet were established by members of the International Phonetic Association (IPA). The use of letters and digraphs is practically limited to scientific publications, sometimes they can be found in dictionaries with exact pronunciation. Conventionally, phones are placed in square brackets.

The Tables 1–3 present a slightly simplified version of this alphabet with phone variants at neutral position.

Examples in Table 1 refer to common nouns (generic terms in geographical names in particular) and proper nouns. The examples have been selected so as to illustrate the occurrence of letters in various positions of words, if possible: word-initially, word-medially and word-finally.

2.2. Phonological system of Polish

Each language has a definite number of phones at its disposal which combined create meaningful units of language: morphemes, words and sentences. Phones are the simplest sound elements of human speech. Conventionally, they are placed in square brackets. They may have various acoustic characteristics, however – in order to function as phones of a specific language – they must bear some features which

Ukośne przekreślenie *l* sygnalizowało niegdyś wymowę przedniojęzykowo-zębową (podobnie jak dziś np. w języku rosyjskim) w przeciwieństwie do przedniojęzykowo-dziąsłowego *l* (zob. tab. 2).

Litera *q* jest w polskiej ortografii również śladem wymowy szesnastowiecznej, bowiem do końca tego wieku tylną samogłoską nosową było nosowe *a* (dopiero później zaczęto wymawiać nosowe *o*). Dawna wymowa utrwalona jest w pisowni takich nazw, jak np. *Zambrów* (od staropolskiego *zqbr* ‘żubr’) czy *Santok* (od wyrazu pospolitego *sqtok* ‘miejsce spływu dwóch rzek’).

W ortografii polskiej stosuje się **dwuznaki** do oddania dźwięków obcych łacinie: *ch*, *cz*, *dz*, *dź*, *dż*, *rz*, *sz*. Według zasad naszej pisowni w wykazach alfabetycznych dwuznaki nie występują jako osobne litery, lecz znajdują się pod odpowiednimi pierwszymi literami, a dalej według kolejności alfabetycznej w obrębie danej litery, np. *ch* znajduje się między *ce* i *ci*, *cz* między *cy* a *d*. Tylnojęzykowe bezdźwięczne *ch* jest w wymowie większości Polaków powszechne również tam, gdzie pisze się *h* (zob. tab. 1, 2). Pisownia dwuznaku *rz* jest reliktem czasów, kiedy wymawiano odpowiadającą mu głoskę tak, jak w dzisiejszym języku czeskim *ř* (drżące *ř*), a więc w sposób różniący się od szczelinowego *ř*; dziś nie ma tej różnicy wymowy (zob. tab. 1, 2).

W tabeli 1 podano wykaz polskich liter i dwuznaków wraz z ich wartościami fonetycznymi w transkrypcji międzynarodowej. Znaki alfabetu fonetycznego zostały ustalone przez Międzynarodowe Towarzystwo Fonetyczne (używa się skrótu IPA – International Phonetic Association). Zakres ich użycia jest w zasadzie ograniczony do prac naukowych, niekiedy spotyka się je w słownikach, podających dokładną wymowę. Głoski umownie umieszcza się w nawiasach kwadratowych.

W tabelach 1–3 zastosowano nieco uproszczoną wersję tego alfabetu, ograniczając się do wariantów głosek w pozycji neutralnej.

Przykłady w tabeli 1 odnoszą się do nazw pospolitych (w szczególności terminów gatunkowych w nazewnictwie geograficznym) i nazw własnych. Przykłady dobrano tak, aby w miarę możliwości zilustrować występowanie liter w różnych pozycjach wyrazowych: nagłosie, śródgłosie, wygłosie.

2.2. System fonologiczny języka polskiego

Każdy język dysponuje określoną liczbą głosek, za pomocą których tworzy się znaczące jednostki języka: morfemy, wyrazy, zdania. Głoski to najprostsze elementy dźwiękowe mowy ludzkiej. Umownie zapisuje się je w nawiasach kwadratowych. Mogą one mieć różną charakterystykę akustyczną, ale – aby funkcjonowały jako głoski określonego języka – muszą mieć pewne cechy odróżnia-

differentiate them from all other phones of this language. And thus, for example, in Polish the phone [i] is perceived as a front one (as opposed to a back [u]), high (as opposed to a low [a]) and oral (as opposed to a nasal [ɛ]), and it is not important whether, while pronouncing it, it is accompanied by, for example, slightly rounded lips or by aspiration. The set of features, which differentiate a given phone from other phones, is called a phoneme. Conventionally, phonemes are placed in slanted brackets.

The number of phonemes in Polish is a subject of debate among linguists. It arises from the fact of adapting various classification criteria, however, usually 37–42 phonemes are named. Some of the Polish textbooks do not consider *ɛ* and *ɔ* as phonemes. Sometimes it happens that two letters describe the same phoneme.

Table 2 includes the list of Polish phonemes, which are most often enumerated in Polish grammar books. The phonemes have been written with the IPA alphabet.

In Table 3, the pronunciation of Polish nasal phones has been presented in detail.

jące je od wszystkich innych głosek tego języka. Tak więc np. w języku polskim głoskę [i] odbieramy jako przednią (w przeciwieństwie do tylnej [u]), wysoką (np. w przeciwieństwie do niskiego [a]) i ustną (w przeciwieństwie np. do nosowego [ɛ]), nie zwracamy natomiast uwagi na to, czy jej wymowie towarzyszy np. lekkie zaokrąglenie warg lub przydech. Zbiór cech, które odróżniają daną głoskę od innych, nazwano fonemem. Umownie fonemy zapisuje się w nawiasach ukośnych.

Liczba fonemów w języku polskim jest przedmiotem dyskusji w środowisku językoznawców. Wynika to z przyjmowania różnych kryteriów klasyfikacyjnych, ale na ogół wymienia się 37–42 fonemów. Niektóre polskie podręczniki nie wymieniają *ɛ*, *ɔ* jako fonemów. Zdarza się, że dwie litery oznaczają ten sam fonem.

Tabela 2 zawiera wykaz polskich fonemów najczęściej podawanych w polskich gramatykach. Fonemy zapisano znakami alfabetu IPA.

W tabeli 3 podano szczegółowo wymowę polskich samogłosek nosowych.

Table 2. List of Polish phonemes
Tabela 2. Wykaz polskich fonemów

Phoneme Fonem	Letter Litera	Word position Pozycja w wyrazie
/ ɛ /	ɛ	in pronunciation: in front of fricative consonants w wymowie: przed spółgłoskami szczelinowymi
/ ɔ /	ɔ	in pronunciation: in front of fricative consonants w wymowie: przed spółgłoskami szczelinowymi
/ i /	i	
/ a /	a	
/ a /	ɔ	in pronunciation: between palatalized consonants and sometimes after a palatalized consonant w wymowie: w pozycji między spółgłoskami miękkimi i niekiedy po spółgłosce miękkiej
/ o /	o	
/ ɐ /	ɐ	in pronunciation: between palatalized consonants and sometimes after a palatalized consonant w wymowie: w pozycji między spółgłoskami miękkimi i niekiedy po spółgłosce miękkiej
/ ε /	e	
/ e /	e	in pronunciation: between palatalized consonants and sometimes after a palatalized consonant w wymowie: w pozycji między spółgłoskami miękkimi i niekiedy po spółgłosce miękkiej
/ ɨ /	y	does not appear word-initially nie występuje w nagłosie
/ u /	u, ó	
/ p /	p	
/ b /	b	
/ t /	t	
/ d /	d	
/ k /	k	
/ g /	g	
/ c /	k, ki	in notation: <i>k</i> in front of <i>i</i> ; <i>ki</i> in front of <i>e</i> , <i>o</i> , <i>a</i> , <i>u</i> w zapisie: <i>k</i> przed <i>i</i> ; <i>ki</i> przed <i>e</i> , <i>o</i> , <i>a</i> , <i>u</i>
/ ʃ /	g, gi	in notation: <i>g</i> in front of <i>i</i> ; <i>gi</i> in front of <i>e</i> , <i>ɛ</i> , <i>ɔ</i> w zapisie: <i>g</i> przed <i>i</i> ; <i>gi</i> przed <i>e</i> , <i>ɛ</i> , <i>ɔ</i>
/ f /	f	
/ v /	w	
/ w /	ł	

/j/	j	does not appear word-finally after a consonant and between vowels nie występuje w wygłosie po spółgłosce oraz w pozycji między spółgłoskami
/s/	s	
/z/	z	
/ʃ̣/	c	
/d͡ẓ/	dz	
/ʃ/	sz	
/ʒ/	ż, rz	
/t͡ʃ/	cz	
/d͡ʒ̣/	dż	
/x/	ch, h	
/ɕ/	ś, s, si	in notation: <i>ś</i> in front of a consonant letter and word-finally; <i>s</i> in front of <i>i</i> ; <i>si</i> in front of <i>a, e, ę, q, o, u, ó</i> w zapisie: <i>ś</i> przed literą spółgłoskową i w wygłosie; <i>s</i> przed <i>i</i> ; <i>si</i> przed <i>a, e, ę, q, o, u, ó</i>
/ʐ/	ź, z, zi	in notation: <i>ź</i> in front of a consonant letter and word-finally; <i>z</i> in front of <i>i</i> ; <i>zi</i> in front of <i>a, e, ę, q, o, u, ó</i> w zapisie: <i>ź</i> przed literą spółgłoskową i w wygłosie; <i>z</i> przed <i>i</i> ; <i>zi</i> przed <i>a, e, ę, q, o, u, ó</i>
/t͡ɕ/	ć, c, ci	in notation: <i>ć</i> in front of a consonant letter and word-finally; <i>c</i> in front of <i>i</i> ; <i>ci</i> in front of <i>a, e, ę, q, o, u, ó</i> w zapisie: <i>ć</i> przed literą spółgłoskową i w wygłosie; <i>c</i> przed <i>i</i> ; <i>ci</i> przed <i>a, e, ę, q, o, u, ó</i>
/d͡ʒ̣/	dź, dz, dzi	in notation: <i>dź</i> in front of a consonant letter and word-finally; <i>dz</i> in front of <i>i</i> ; <i>dzi</i> in front of <i>a, e, ę, q, o, u, ó</i> w zapisie: <i>dź</i> przed literą spółgłoskową i w wygłosie; <i>dz</i> przed <i>i</i> ; <i>dzi</i> przed <i>a, e, ę, q, o, u, ó</i>
/l/	l	
/r/	r	
/m/	m	
/n/	n	
/ɲ/	ń, n, ni	in notation: <i>ń</i> in front of a consonant letter and word-finally; <i>n</i> in front of <i>i</i> ; <i>ni</i> in front of <i>a, e, ę, q, o, u, ó</i> w zapisie: <i>ń</i> przed literą spółgłoskową i w wygłosie; <i>n</i> przed <i>i</i> ; <i>ni</i> przed <i>a, e, ę, q, o, u, ó</i>
/ŋ/	n	in pronunciation: in front of <i>k, g</i> ; does not appear word-initially w wymowie: przed <i>k, g</i> ; nie występuje w nagłosie

2.3. Rules of Polish pronunciation

The rules of Polish pronunciation are presented in orthoepic dictionaries, such as for example *Słownik wymowy polskiej PWN* [The PWN dictionary of Polish pronunciation] edited by M. Karaś, M. Madejowa (Państwowe Wydawnictwo Naukowe [National Scientific Publishers], Warszawa 1977), W. Lubaś, S. Urbańczyk *Podręczny słownik poprawnej wymowy polskiej* [Desk dictionary of correct Polish pronunciation] (Towarzystwo Miłośników Języka Polskiego [Society of the Polish Language Lovers], Fundacja dla Wspierania Śląskiej Humanistyki [Foundation for Supporting Silesian Humanities], Kraków–Katowice 1993) and textbooks for pronunciation, e.g. T. Karpowicz *Kultura języka polskiego. Wymowa, ortografia, interpunkcja* [Culture of Polish. Pronunciation, orthography, punctuation] (Wydawnictwo Naukowe PWN [The PWN Scientific Publishers], Warszawa 2009).

One can distinguish between the following types of pronunciation:

2.3. Zasady polskiej wymowy

Zasady polskiej wymowy są przedstawione w słownikach ortoepicznych, np. takich jak *Słownik wymowy polskiej PWN* pod redakcją M. Karasia, M. Madejowej (Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1977), W. Lubaś, S. Urbańczyk *Podręczny słownik poprawnej wymowy polskiej* (Towarzystwo Miłośników Języka Polskiego, Fundacja dla Wspierania Śląskiej Humanistyki, Kraków – Katowice 1993) oraz podręcznikach wymowy, np. T. Karpowicz *Kultura języka polskiego. Wymowa, ortografia, interpunkcja* (Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009).

Można wyróżnić kilka typów wymowy:

- wymowa staranna (polecana w życiu publicznym, w środkach masowego przekazu, w wymowie w teatrze, kinie itp.); wymowa ta ma dwie odmiany: bardzo staranną i staranną;
- wymowa potoczna (w małych grupach komunikacyjnych, zwłaszcza gdy istnieje pewna zażyłość między rozmówcami);

- a) careful pronunciation (recommended in public life, in mass media, in theater, cinema, etc.); this type of pronunciation has two variants: a very careful and a careful one;
- b) colloquial pronunciation (in small communication groups, especially when there is a certain degree of familiarity between the interlocutors);
- c) careless pronunciation (beyond the standard of the Polish language).

At present one can observe a significant expansion of colloquial pronunciation, which in many cases replaces the careful pronunciation.

2.3.1. Pronunciation of nasal vowels

In the pronunciation of Polish vowels, the greatest differences can be noticed in the case of nasal vowels. Table 3 presents the pronunciation of Polish nasal vowels located in the middle of a word; their occurrence is illustrated with examples involving geographical names.

In the case of correct careful pronunciation, these Polish nasal vowels have retained a synchronous pronunciation in Polish words in front of fricative consonants (*f, w, s, ś, z, ź, sz, ż, ch*). In other middle word positions, nasal vowels have been split into an oral vowel element and a nasal consonant element.

- c) wymowa niestaranna (poza normą języka polskiego). Obecnie obserwujemy znaczne poszerzenie zasięgu użycia wymowy potocznej zamiast starannej.

2.3.1. Wymowa samogłosek nosowych

W wymowie samogłosek polskich największe wahania widać w odniesieniu do samogłosek nosowych. W tabeli 3 przedstawiono wymowę polskich samogłosek nosowych w środku wyrazu, ilustrując ich występowanie przykładami nazw geograficznych.

W poprawnej, starannej wymowie polskie samogłoski nosowe zachowały wymowę synchroniczną wewnątrz rodzimych wyrazów przed spółgłoskami szczelinowymi (*f, w, s, ś, z, ź, sz, ż, ch*). W pozostałych pozycjach wewnątrz wyrazu samogłoski nosowe uległy rozszczepieniu na element samogłoskowy ustny i element spółgłoskowy nosowy.

Table 3. Pronunciation of Polish nasal vowels in the middle of words
Tabela 3. Wymowa polskich samogłosek nosowych w środku wyrazu

Phoneme Fonem	Pronunciation according to IPA Wymowa wg zapisu IPA	Examples Przykłady	Word position Pozycja w wyrazie
/ ɛ̃ /	ɛ̃	Dreżno, Kęsowo	in front of <i>f, w, s, ś, z, ź, sz, ż, ch</i> przed <i>f, w, s, ś, z, ź, sz, ż, ch</i>
	ɛm	Dęby, Kępa, Dębina	in front of <i>p, b</i> przed <i>p, b</i>
	ɛn	Mętno, Ostromecko	in front of <i>t, d, c, dz</i> przed <i>t, d, c, dz</i>
	ɛŋ	Łęczyca	in front of <i>cz</i> przed <i>cz</i>
	ɛɲ	Będzin	in front of <i>ć, ci, dź, dzi</i> przed <i>ć, ci, dź, dzi</i>
	ɛŋ	Łęk	in front of <i>k, g</i> przed <i>k, g</i>
	/ ɔ̃ /	ɔ̃	Gąski, Miąsowa, Wąwolnica, Wąchock
ɔm		Dąbki, Kąpiel	in front of <i>p, b</i> przed <i>p, b</i>
ɔn		Kąty	in front of <i>t, d, c, dz</i> przed <i>t, d, c, dz</i>
ɔŋ		Łączki	in front of <i>cz</i> przed <i>cz</i>
ɔɲ		Mącice	in front of <i>ć, ci, dź, dzi</i> przed <i>ć, ci, dź, dzi</i>
ɔŋ		Łąkowo	in front of <i>k, g</i> przed <i>k, g</i>

2.3.2. Pronunciation of voiced consonants and consonant groups

2.3.2.1. Assimilation of pronunciation in terms of voicing

In the case of the correct Polish pronunciation, voiced consonants [b], [d], [z], [ʒ], [ʒ], [dʒ], [dʒ], [dʒ], [g], [v] in front of a voiceless consonant and appearing word-finally lose their voicing and are pronounced as [p], [t], [s], [ç], [ʃ], [ts], [tç], [tʃ], [k], [f], e.g. *Lubsko* [lupskɔ], *Niesób* [ɲɛsup], *Zawadka* [zavatka], *Gród* [grut], *Kłodzko* [kwɔtskɔ], *Luboradz* [lubɔraʦ], *Łódź* [wuʦ], *Brzeg* [bʒɛk], *Rawka* [rafka], *Guzów* [guzuf], *Kózka* [kuska], *Jaz* [jas], *Błażkowa* [bwaʃkɔva], *Poraz* [pɔraʃ], *Bystrzka* [bɨst-ʃka], and *Kleparz* [klɛpaʃ].

2.3.2.2. Assimilation of pronunciation in terms of place of articulation

In the case of the correct Polish pronunciation, the *trz*, *drz* group is pronounced as [t-ʃ] or [tʃ-ʃ], [d-ʒ] or [dʒ-ʒ]. The former way is considered to be very correct and the latter a correct one. Examples: *Bystrzka* [bɨst-ʃka], *Drzewica* [d-ʒɛvitsa]. In careless pronunciation and in regional pronunciation, in big areas of Poland, these groups tend to be simplified and are pronounced as [tʃ], [dʒ].

2.3.2.3. Simplification of consonant groups

Some consonant groups tend to be simplified in pronunciation, e.g. the [vsc] group to [sc], as for example in adjectives ending with *-owski*, e.g. *krakowski* [krakɔsci], the *blk* group to *pk* in *jabłko* (apple) [japkɔ]. Such a pronunciation falls within the standard of the Polish language. In the past, in almost the whole Polish ethnic area, the [xv] group was pronounced as [f], and thus there are such names of places as *Falenica*, *Fałety*, *Falejówka* (instead of *Chwalenica*, *Chwałęty*, *Chwalejówka*).

2.4. Basic rules of Polish orthography

The Polish orthography started to develop as early as in the Middle Ages, it became fixed in the 16th century and in the following centuries it has been improved and slightly modified. Today's spelling generally sticks to the rules settled in 1936, it is only slightly modified. The rules of Polish orthography are best presented by *Wielki słownik ortograficzny PWN z zasadami pisowni i interpunkcji* [The great PWN orthographical dictionary with rules of spelling and punctuation] edited by Edward Polański (Wydawnictwo Naukowe PWN [The PWN Scientific Publishers], Warszawa 2009).

2.3.2. Wymowa spółgłosek dźwięcznych i grup spółgłoskowych

2.3.2.1. Upodobnienia wymowy pod względem dźwięczności

W poprawnej wymowie polskiej spółgłoski dźwięczne [b], [d], [z], [ʒ], [ʒ], [dʒ], [dʒ], [dʒ], [g], [v] przed spółgłoską bezdźwięczną i w wygłosie tracą dźwięczność i są wymawiane jako [p], [t], [s], [ç], [ʃ], [ts], [tç], [tʃ], [k], [f], np. *Lubsko* [lupskɔ], *Niesób* [ɲɛsup], *Zawadka* [zavatka], *Gród* [grut], *Kłodzko* [kwɔtskɔ], *Luboradz* [lubɔraʦ], *Łódź* [wuʦ], *Brzeg* [bʒɛk], *Rawka* [rafka], *Guzów* [guzuf], *Kózka* [kuska], *Jaz* [jas], *Błażkowa* [bwaʃkɔva], *Poraz* [pɔraʃ], *Bystrzka* [bɨst-ʃka], *Kleparz* [klɛpaʃ].

2.3.2.2. Upodobnienia wymowy pod względem miejsca artykulacji

W poprawnej wymowie polskiej grupy *trz*, *drz* wymawia się [t-ʃ] lub [tʃ-ʃ], [d-ʒ] lub [dʒ-ʒ]. Pierwszy sposób oceniany jest jako bardzo staranny, typ drugi jako staranny. Przykłady: *Bystrzka* [bɨst-ʃka], *Drzewica* [d-ʒɛvitsa]. W wymowie niestarannej, a także w wymowie regionalnej na dużym obszarze Polski dochodzi do uproszczenia tych grup do postaci [tʃ], [dʒ].

2.3.2.3. Uproszczenia grup spółgłoskowych

Pewne grupy spółgłoskowe w wymowie ulegają uproszczeniu, np. grupa [vsc] do [sc], jak w przymiotnikach na *-owski*, np. *krakowski* [krakɔsci], grupa *blk* do *pk* w wyrazie *jabłko* [japkɔ]. Wymowa taka mieści się w normie języka polskiego. W przeszłości na prawie całym polskim obszarze etnicznym wymawiano grupę [xv] jak [f], stąd takie nazwy miejscowości, jak *Falenica*, *Fałety*, *Falejówka* (zamiast *Chwalenica*, *Chwałęty*, *Chwalejówka*).

2.4. Podstawowe zasady polskiej pisowni

Ortografia polska zaczęła się kształtować jeszcze w średniowieczu, ustaliła się zasadniczo w XVI wieku, zaś w wiekach następnych była ulepszana i nieznacznie modyfikowana. Pisownia obowiązująca współcześnie w zasadzie powtarza ustalenia z 1936 roku z drobnymi zmianami. Zasady polskiej pisowni najlepiej przedstawia *Wielki słownik ortograficzny PWN z zasadami pisowni i interpunkcji* pod redakcją Edwarda Polańskiego (Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009).

W pisowni polskiej kierujemy się kilkoma zasadami, które niekiedy bywają sprzeczne:

In the Polish orthography one should obey a few rules, which are sometimes self-contradictory:

- a) the phonetic rule (each phone should have one corresponding letter, e.g. in words such as *dom* ('house'), *las* ('forest'), *woda* ('water'));
- b) the morphologic rule (a relation should be maintained between different forms of the same word or derivative forms although in pronunciation the old identity has faded, e.g. in words such as *próg* ('threshold'), *rów* ('ditch') we write *o* with a diacritic because in genitive singular it takes the following forms: *progu*, *rowu*, and in derivative words *prożek* ('a small threshold'), *rowek* ('a small ditch'));
- c) the historic rule (it maintains the old difference in pronunciation *ż* and *rz*, *u* and *ó*, *ch* and *h*);
- d) the conventional rule, e.g. using capital letters to indicate proper nouns.

The phonetic rule reflects the drive towards explicitness of notification, so that the notification is in concord with the pronunciation. The majority of Polish words are spelled according to this rule, e.g. *polski* ('Polish'), *dobry* ('good'), *jasny* ('bright'), *radość* ('happiness'). However, along with the development of the language some of the rules of pronunciation have been changed and orthographic rules, which were accepted initially, do not correspond to the pronunciation, cf. examples in Table 2.

The morphologic rule allows to maintain in spelling an identity of the form of a given word although there are some changes in pronunciation. Alternations in the pronunciation of one word, for example in various grammatical cases, are caused by historical processes of articulation assimilation, simplification of consonant groups, etc. According to this rule, *dąb* ('oak') is spelled with *b*, although we pronounce *p* because in genitive, we have *dębu* and not *dępu*. As a morphological justification, we often refer to the etymological origin of a given word which is visible in many adjective forms created from proper nouns, cf. *leszczyński* from *Leszno* (because of the old form *Leszczno*), *sądecki* from *Sącz* (former *Sądecz*).

According to the **historical rule**, today's spelling maintains old differences in the way of pronunciation *ż* – *rz*, *u* – *ó*, *ch* – *h*, e.g. in such words as *rzeka* ('river') and *żuławy* ('marshland'), *bród* ('ford') and *brud* ('dirt'), *chata* ('hut') and *huta* ('steelworks').

The conventional rule usually evokes the majority of doubts if it does not concern spelling used also in other countries (just as the use of capital letters in one-element proper nouns; more details on using capital and small letters – below). Complex nouns are also spelled according to this rule (separate spelling, hyphenated spelling, etc.).

In Polish spelling, this rule governs also the **way of marking the palatality of consonants**. In the case of foreign geographical names, it is particularly visible. We spell

- a) zasada fonetyczna (każdej głosce powinna odpowiadać jedna litera, np. w wyrazach *dom*, *las*, *woda*);
- b) zasada morfologiczna (powinna być utrzymana więź między różnymi postaciami jednego wyrazu lub wyrazów pochodnych, mimo zatarcia w wymowie dawnej tożsamości, np. w wyrazach *próg*, *rów* piszemy *o* z kreską, bo w dopełniaczu liczby pojedynczej mamy formy *progu*, *rowu*, zaś w wyrazach pochodnych *prożek*, *rowek*);
- c) zasada historyczna (utrzymuje dawne rozróżnienie w wymowie *ż* i *rz*, *u* i *ó*, *ch* i *h*);
- d) zasada umowna (konwencjonalna), np. pisownia wielką literą nazw własnych.

Zasada fonetyczna odzwierciedla dążenie do jednoznaczności zapisu, do tego, aby zapis był zgodny z wymową. Według tej zasady zapisywana jest większość polskich wyrazów, np. *polski*, *dobry*, *jasny*, *radość*. Wraz z rozwojem języka zmianie ulega jednak także część reguł wymowy i przyjęta niegdyś ortografia nie odpowiada wymowie, zob. przykłady w tabeli 2.

Zasada morfologiczna pozwala na zachowanie w pisowni tożsamości formy danego wyrazu, mimo iż w wymowie dochodzi do zmian. Oboczności w wymowie jednego wyrazu, np. w różnych przypadkach gramatycznych, spowodowane są historycznymi procesami upodobnień artykulacyjnych, uproszczeń grup spółgłoskowych itp. Wedle tej zasady *dąb* piszemy przez *b*, chociaż wymawiamy *p*, gdyż w dopełniaczu mamy *dębu* a nie *dępu*. W uzasadnieniu morfologicznym odwołujemy się często do etymologicznego pochodzenia wyrazu, co widoczne jest w wielu formach przymiotnikowych od nazw miejscowych, np. *leszczyński* od *Leszno* (gdyż dawna postać brzmiała *Leszczno*), *sądecki* od *Sącz* (dawne *Sądecz*).

Według **zasady historycznej** dzisiejsza pisownia zachowuje dawne różnice w sposobie wymawiania *ż* – *rz*, *u* – *ó*, *ch* – *h*, np. w takich wyrazach jak *rzeka* i *żuławy*, *bród* i *brud*, *chata* i *huta*.

Zasada konwencjonalna budzi zazwyczaj najwięcej wątpliwości, jeśli nie dotyczy pisowni stosowanej także w innych krajach (jak pisownia jednoelementowych nazw własnych wielką literą; szerzej o pisowni wielką i małą literą niżej). Według tej zasady przyjęto pisownię wyrazów złożonych (pisownia łączna lub rozdzielna, stosowanie dywizu itd.).

W polskiej pisowni zasada ta rządzi również **sposobem oznaczania miękkości spółgłosek**. W przypadku obcych nazw geograficznych jest to szczególnie widoczne. Zapisujemy *Belgia*, *Dania*, *Portugalia*, *Austria*, *Sofia*, *Etiopia*, *Gambia* itd., chociaż w wymowie słyszymy [bełlja], [danja], [portugałja] itd. Jednocześnie po *c*, *s*, *z* piszemy *j*, np. *Chorwacja*, *Francja*, *Rosja*, *Tunezja*.

Spółgłoski miękkie oznacza się w pisowni polskiej w różny sposób (zob. tabela 2):

- a) osobne znaki alfabetu *ś*, *ź*, *ć*, *dź*, *ń* stosuje się tylko

Belgia, Dania, Portugalia, Austria, Sofia, Etiopia, Gambia, etc., although when we pronounce them we hear [bełjja], [danja], [portugałja], etc. At the same time, after *c, s, z* we write *j*, e.g. *Chorwacja, Francja, Rosja, Tunezja*.

In Polish, palatal consonants are marked in various ways (cf. Table 2), for instance:

- a) separate marks of the alphabet *ś, ź, ć, dź, ń* are used only in front of a consonant letter and word-finally, e.g. *śnieg* ('snow'), *źródło* ('source'), *ćma* ('moth'), *dźwig* ('crane'), *Śniardwy, Świtez, Dźwina, Poznań*;
- b) in front of vowels *a, e, o, u, ę, a*, an appropriate letter without a diacritic mark is used and *i* as a sign of palatalization is added, e.g. *siano* ('hay'), *ziqb* ('chill'), *cień* ('shadow'), *dzień* ('day'), *bania* ('bulb'), *Ciasna, Działdowo, Siedlce, Ziębice, Małkinia*;
- c) in front of *i*, palatalization is not marked separately at all, though it is pronounced, e.g. *sito* ('sieve'), *zimno* ('coldness'), *cicho* ('silently'), *dziw* ('wonder'), *niwa* ('field'), *Sitnik, Cimochy, Zimnica, Dziwnów, Konin*.

Rules similar to the rules enumerated in points b) and c) are binding for palatal [c], [j] and palatalized versions of consonants not indicated in Tables 1 and 2: *ch* [ç], *p* [p.], *b* [b.], *f* [f.], *w* [v.], *m* [m.], *l* [λ], as, for example, in: *kielich* ('goblet'), *gięty* ('bent'), *chichot* ('giggle'), *histeria* ('hysteria'), *piwo* ('beer'), *bity* ('beaten'), *film* ('movie'), *wianek* ('chaplet'), *miły* ('nice'), *lipa* ('linden'), *Giżycko, Białka, Piaski, Miastko, Wiązowna, Podlipie*. According to these rules, also the palatalized variants are spelled with *t* [t.], *d* [d.], *r* [r.], which appear in loanwords, e.g. *partia* ('party'), *gildia* ('guild'), *teoria* ('theory'), *Osetia, Finlandia, Austria*.

2.4.1. Rules of Polish spelling of geographical names

Aside from the general spelling rules, there are also conventional ways of spelling proper nouns and words derived from them. This especially concerns the usage of capital letters and hyphenated spelling.

2.4.1.1. Capital and small letters

The rules of using capital and small letters in Polish orthography are conventional (cf. chapter 2.4.). The spelling in this scope is controlled by the Polish rules of orthography included in spelling dictionaries and dictionaries of correct usage of Polish.

One- and many-word geographical names in Polish orthography are spelled with a capital letter, e.g. *Przemysł, Kraków, Dąbrowa Górnicza, Dolny Śląsk, Wigry, Wielki Staw Gąsienicowy, Tatry, Giewont, Na Kleśniskach, U Wierzbki*.

Prepositions being an integral part of the given proper name constitute an exception because we write them with a small letter if they are not at the beginning of the noun,

- a) przed literą spółgłoskową i w wygłosie, np. *śnieg, źródło, ćma, dźwig, Śniardwy, Świtez, Dźwina, Poznań*;
- b) przed literą samogłoskową *a, e, o, u, ę, a* stosuje się odpowiednią literę bez znaku diakrytycznego oraz dodaje *i* jako znak miękkości, np. *siano, ziqb, cień, dzień, bania, Ciasna, Działdowo, Siedlce, Ziębice, Małkinia*;
- c) przed *i* miękkość nie jest w ogóle osobno zaznaczana, chociaż wymawiana, np. *sito, zimno, cicho, dziw, niwa, Sitnik, Cimochy, Zimnica, Dziwnów, Konin*.

Podobne zasady, jak w punktach b) i c) obowiązują dla miękkih [c], [j] oraz nie ujętych w tabelach 1 i 2 miękkih wariantów spółgłosek: *ch* [ç], *p* [p.], *b* [b.], *f* [f.], *w* [v.], *m* [m.], *l* [λ], jak np. w *kielich, gięty, chichot, histeria, piwo, bity, film, wianek, miły, lipa, Giżycko, Białka, Piaski, Miastko, Wiązowna, Podlipie*. Według tych zasad zapisuje się również miękkie warianty *t* [t.], *d* [d.], *r* [r.], które występują w zapożyczonych wyrazach, np. *partia, gildia, teoria, Osetia, Finlandia, Austria*.

2.4.1. Zasady polskiej pisowni nazw geograficznych

Oprócz ogólnych zasad ortograficznych istnieją konwencjonalne sposoby zapisywania nazw własnych i wyrazów od nich utworzonych. W szczególności dotyczy to stosowania wielkich liter i pisowni z łącznikiem.

2.4.1.1. Wielkie i małe litery

Zasady użycia wielkich i małych liter w ortografii polskiej mają charakter konwencjonalny (zob. 2.4.). Pisownię w tym zakresie regulują polskie przepisy ortograficzne zawarte w słownikach ortograficznych i poprawnościowych.

Jednowyrazowe i wielowyrazowe nazwy geograficzne w polskiej ortografii pisane są wielką literą, np. *Przemysł, Kraków, Dąbrowa Górnicza, Dolny Śląsk, Wigry, Wielki Staw Gąsienicowy, Tatry, Giewont, Na Kleśniskach, U Wierzbki*.

Wyjątek stanowią przyimki wchodzące w skład nazwy własnej, które piszemy małą literą, jeśli nie stoją na po-

e.g. *Nakło nad Notecią, Równia pod Śnieżką, Staw koło Krzyża, Kanał w Łące*.

A capital letter is obligatory in the case of spelling the names of states and their parts or regions. It concerns also such forms as for example *Kieleckie*, which are treated as nouns with an adjectival inflection (however, there is an exceptional ending of the locative case: *w Kieleckiem, w Poznańskim, w Krakowskim*). A capital letter is used to spell some descriptive or metaphorical names of states, cities, etc., which serve the function of proper nouns, for example: *Trójmiasto* ('Tricity' – Gdańsk, Gdynia and Sopot), *Korona* ('the Crown' – meaning 'Poland' within the Polish-Lithuanian Commonwealth), *Kraj Kwitnącej Wiśni* ('Japan').

Problems arise with the spelling of generic terms (words defining a type of an object). Generally, in Polish orthography, each generic term is spelled with a small letter if it does not constitute an integral part of a proper noun, e.g. *miasto Łódź* ('Łódź' city), *rzeka Wisła* ('Wisła' river), *jezioro Gopło* ('Gopło' lake), but: *Nowe Miasto, Stara Rzeka, Jezioro Łagiewnickie*. The usage of a capital or small letter depends on the function of a given term but also – which is discussed in more detail below – on the grammatical character of the determined part of the geographical name. It has been accepted that a specific term does not constitute an integral part of a proper noun if the determined part is a noun in the nominative case (*jezioro Gopło*), and is considered to be a part of a proper noun if the determined part is an adjective (*Jezioro Łagiewnickie*) or a noun in the genitive case (e.g. *Góra Kościuszki, Góra Świętej Anny, Rzeka Świętego Wawrzyńca, Jezioro Wiktorii*). On topographic and general maps, an exception from this rule is made and the specific term is always spelled with a capital letter (*Jezioro Mamry*).

Adjectives derived from proper nouns are spelled with a small letter (e.g. *tatrzański, przemyski, dąbrowski, nakielski*), unless they constitute an integral part of a proper noun, e.g. *Maków Mazowiecki, Wyżyna Małopolska, Jezioro Rajgrodzkie*. A small letter is used also in the spelling of Polish historical and modern administrative units, e.g. *powiat gliwicki, województwo mazowieckie, ziemia łowicka*.

The spelling of **microtoponyms** is treated in a similar way as the spelling of huge geographical objects, the examples involve names of fields, meadows, ponds, pastures and wastelands: *Dębina, Błonie, Świńska Krzywda, Koło Pilnego Stawu, Pod Lasem*. Names of urban objects are a special type of microtoponyms, e.g. streets, historical buildings, communication routes, etc. They are defined as **urbanymy** or **urbanonymy**. Their spelling is not precisely defined and is characterized by lack of logic. Details of the spelling rules of urban objects are different from the rules of spelling of other geographical names.

czątku nazwy, np. *Nakło nad Notecią, Równia pod Śnieżką, Staw koło Krzyża, Kanał w Łące*.

Wielka litera obowiązuje w pisowni nazw krajów i ich części lub regionów. Dotyczy to również takich form, jak np. *Kieleckie*, które traktuje się jak rzeczowniki o odmianie przymiotnikowej (z wyjątkową końcówką miejscownika: *w Kieleckiem, w Poznańskim, w Krakowskim*). Wielką literą piszemy pewne opisowe czy metaforyczne określenia krajów, miast itp., użyte w funkcji nazwy własnej, np. *Trójmiasto, Korona* (w znaczeniu „Polska” w obrębie Rzeczypospolitej Obojga Narodów), *Kraj Kwitnącej Wiśni* (Japonia).

Problemy stwarza pisownia terminów gatunkowych (określeń rodzaju obiektu). W zasadzie w polskiej ortografii małą literą piszemy każdy termin gatunkowy, o ile nie stanowi on części nazwy własnej, np. *miasto Łódź, rzeka Wisła, jezioro Gopło* (ale: *Nowe Miasto, Stara Rzeka, Jezioro Łagiewnickie*). Stosowanie wielkiej lub małej litery zależy od funkcji danego terminu, ale także – o czym niżej – od gramatycznego charakteru członu określanego w nazwie geograficznej. Przyjęto, że termin gatunkowy nie wchodzi w skład nazwy własnej, jeśli człon określany jest rzeczownikiem w mianowniku (*jezioro Gopło*), natomiast jest częścią nazwy własnej, jeśli człon określany jest przymiotnikiem (*Jezioro Łagiewnickie*) lub rzeczownikiem w dopełniaczu (np. *Góra Kościuszki, Góra Świętej Anny, Rzeka Świętego Wawrzyńca, Jezioro Wiktorii*). Na mapach topograficznych i przeglądowych tradycyjnie robi się odstępstwo od tej zasady, stosując pisownię terminu gatunkowego zawsze wielką literą (*Jezioro Mamry*).

Przymiotniki od nazw własnych pisane są małą literą (np. *tatrzański, przemyski, dąbrowski, nakielski*), chyba że wchodzi w skład nazwy własnej, np. *Maków Mazowiecki, Wyżyna Małopolska, Jezioro Rajgrodzkie*. Mała litera obowiązuje także w pisowni polskich historycznych i współczesnych jednostek administracyjnych, np. *powiat gliwicki, województwo mazowieckie, ziemia łowicka*.

Podobnie jak nazwy dużych obiektów geograficznych traktowane są w polskiej ortografii **mikrotoponymy**, np. nazwy pól, łąk, stawów, pastwisk i nieużytków: *Dębina, Błonie, Świńska Krzywda, Koło Pilnego Stawu, Pod Lasem*. Szczególnym rodzajem mikrotoponomów są nazwy obiektów miejskich, np. ulic, zabytkowych budowli, tras komunikacyjnych itp. Określa się je jako **urbanymy** lub **urbanonymy**. Ich pisownia nie jest precyzyjnie określona i wykazuje różne nielogiczności. W szczegółach zasady pisowni obiektów miejskich różnią się od zasad pisowni innych nazw geograficznych.

Jedno- i wielowyrazowe nazwy dzielnic, ulic, placów, rynków, ogrodów, parków, bulwarów, budowli, zabytków, obiektów sportowych itp. piszemy wielką literą, np. *Wola, Krowodrza, Stare Miasto, Rynek Starego Miasta, Zamek Królewski w Warszawie, Wawel, Planty, Łazienki, Trasa*

One- and many-word names of city quarters, streets, squares, markets, gardens, boulevards, buildings, monuments, sport objects, etc. are spelled with a capital letter, e.g. *Wola, Krowodrza, Stare Miasto, Rynek Starego Miasta, Zamek Królewski w Warszawie, Wawel, Planty, Łazienki, Trasa Łazienkowska, Trakt Lubelski*. The word *Aleje* ('avenues') is also spelled with a capital letter if it is in the plural, as opposed to singular *aleja*, e.g. *Aleje Jerozolimskie*, but: *aleja Krakowska*. The following urban names: *aleja* ('avenue'), *bastion* ('bastion'), *brama* ('gate'), *bulwar* ('boulevard'), *cmentarz* ('cemetery'), *klasztor* ('monastery'), *kolumna* ('column'), *kopiec* ('mound'), *kościół* ('church'), *molo* ('pier'), *most* ('bridge'), *osiedle* ('housing development'), *pałac* ('palace'), *park* ('park'), *plac* ('square'), *pomnik* ('monument'), *rondo* ('roundabout'), *skwer* ('a small square'), *sobór* ('orthodox cathedral'), *ulica* ('street'), *willa* ('villa'), *zamek* ('castle'), etc. are spelled with a small letter if they are word-initial and if they define only the type of the given object, e.g. *aleja Róż, aleja Krakowska, aleja Słowackiego, bastion Wyskok, brama Floriańska, bulwar Nadmorski, cmentarz Rakowicki, klasztor Dominikanów, kolumna Zygmunta, kopiec Kościuszki, kościół Mariacki, kościół Świętego Krzyża* (or *kościół św. Krzyża*), *most Grunwaldzki, most Poniatowskiego, osiedle Zawodzie, pałac Krasińskich, pałac Pod Globusem, park Jordana, park Skaryszewski, plac Bankowy, plac Trzech Krzyży, plac Na Rozdrożu, pomnik Mikołaja Kopernika, rondo Babka, rondo Waszyngtona, rondo ONZ, sobór Świętego Izaaka* (or *sobór św. Izaaka*), *ulica Świętego Jana* (or *ulica św. Jana*), *ulica Księdza Jerzego Popiełuszki* (or *ulica ks. Jerzego Popiełuszki*), *ulica Marszałkowska, ulica 3 Maja, ulica Na Niskich Łąkach, willa Atma*. As it can be observed on the basis of the above-mentioned examples, one has to pay attention to the spelling of such names of streets, squares, etc. in which there is an abbreviation of a title, function, etc., for example: *ulica ks. Ściegiennego, plac św. Barbary, plac gen. Józefa Hallera*, but: *ulica Księdza Ściegiennego, plac Świętej Barbary, plac Generała Józefa Hallera*.

2.4.1.2. Hyphenated spelling

Geographical names are spelled with a hyphen if they consist of two or more elements which together identify the given geographical object, e.g. *Bielsko-Biała, Skarżysko-Kamienna, Ceków-Kolonia, Polanica-Zdrój, Kraków-Plaszów, Warszawa-Praga-Południe*, and in the case of two equal parts in many-word names, such as for example: *Wýżyna Krakowsko-Częstochowska, Pojezierze Chełmińsko-Dobrzyńskie, Kanał Wieprz-Krzna*.

Adjectives created from two-word geographical names consisting of two nouns linked with a hyphen are also spelled with a hyphen, e.g. *golubsko-dobrzyński* from *Golub-Dobrzyń, kędzierzyńsko-kozielski* from *Kędzierzyn-Koźle*.

Łazienkowska, Trakt Lubelski. Wielką literą piszemy także wyraz *Aleje* w liczbie mnogiej, w przeciwieństwie do *aleja* (liczba pojedyncza), np. *Aleje Jerozolimskie*, ale: *aleja Krakowska*. W nazewnictwie miejskim wyrazy: *aleja, bastion, brama, bulwar, cmentarz, klasztor, kolumna, kopiec, kościół, molo, most, osiedle, pałac, park, plac, pomnik, rondo, skwer, sobór, ulica, willa, zamek* itp. piszemy małą literą, jeśli stoją na pierwszym miejscu i są tylko określeniem rodzaju obiektu, np. *aleja Róż, aleja Krakowska, aleja Słowackiego, bastion Wyskok, brama Floriańska, bulwar Nadmorski, cmentarz Rakowicki, klasztor Dominikanów, kolumna Zygmunta, kopiec Kościuszki, kościół Mariacki, kościół Świętego Krzyża* (lub *kościół św. Krzyża*), *most Grunwaldzki, most Poniatowskiego, osiedle Zawodzie, pałac Krasińskich, pałac Pod Globusem, park Jordana, park Skaryszewski, plac Bankowy, plac Trzech Krzyży, plac Na Rozdrożu, pomnik Mikołaja Kopernika, rondo Babka, rondo Waszyngtona, rondo ONZ, sobór Świętego Izaaka* (lub *sobór św. Izaaka*), *ulica Świętego Jana* (lub *ulica św. Jana*), *ulica Księdza Jerzego Popiełuszki* (lub *ulica ks. Jerzego Popiełuszki*), *ulica Marszałkowska, ulica 3 Maja, ulica Na Niskich Łąkach, willa Atma*. Jak widać z powyższych przykładów, uwagi wymaga sposób zapisu tych nazw ulic, placów itp., w których występuje skrót tytułu, funkcji itp., np. *ulica ks. Ściegiennego, plac św. Barbary, plac gen. Józefa Hallera*, ale: *ulica Księdza Ściegiennego, plac Świętej Barbary, plac Generała Józefa Hallera*.

2.4.1.2. Pisownia z łącznikiem

Z łącznikami piszemy nazwy geograficzne, jeśli są złożone z dwóch lub więcej członów, które wspólnie identyfikują obiekt geograficzny, np. *Bielsko-Biała, Skarżysko-Kamienna, Ceków-Kolonia, Polanica-Zdrój, Kraków-Plaszów, Warszawa-Praga-Południe*, oraz w przypadku dwóch równorzędnych członów w nazwach wielowyrzowych, takich jak np. *Wýżyna Krakowsko-Częstochowska, Pojezierze Chełmińsko-Dobrzyńskie, Kanał Wieprz-Krzna*.

Przymiotniki utworzone od dwuwyrzowych nazw geograficznych, składających się z dwóch rzeczowników połączonych dywizem, piszemy również z dywizem, np. *golubsko-dobrzyński* od *Golub-Dobrzyń, kędzierzyńsko-kozielski* od *Kędzierzyn-Koźle*.

2.5. Rules of deriving adjectives from geographical names

In Polish there are no clear and unique rules of deriving adjectives from geographical names. Only some tendencies can be indicated. Many adjectival forms derived from geographical names have old and fixed phonetical and morphological forms, once regular but today not obvious, for example: *miejski* from *Miasto*, *suski* from *Sucha*, *rycki* from *Ryki*, *konecki* from *Końskie*. Such forms have to be memorized to be used correctly.

Historically, some phonetical forms of geographical names have changed, however, adjectives derived from them have remained in the same form, e.g. the old *Leszczno* changed into *Leszno*, but the adjective remains the same *leszczyński*. Similarly, the old *Sądecz* was shortened to *Sącz*, but the adjective is still *sądecki*.

Not only the basic forms were subject to changes but also the rules of creating their derivatives. Thus it may happen that from names of the same morphological structure various adjectives were created in various periods of the Polish language development. For example, from the names ending with *-no* one used to create adjectives with *-eński* from a base without *-no*, e.g. *choszczeński* from *Choszczno*, *wileński* from *Wilno*, *grodzieński* from *Grodno*, *grzybieński* from *Grzybno*, *slawieński* from *Slawno*, *mogileński* from *Mogilno*, *kucieński* from *Kutno*. However, adjectives ending with *-eński* from bases retaining *-n-*, e.g. *gnieźnieński* from *Gniezno*, *kolneński* from *Kolno*, *krośnieński* from *Krosno*. A bit later (since the 16th century) forms with *-iński/-yński* have appeared instead of forms with *-eński*, e.g. *chelmiński* from *Chelmno*, *kepziński* from *Kępno*, *opoczyński* from *Opoczno*, *piaseczyński* from *Piaseczno*, *łęczyński* from *Łęczna*. It is not a word formation phenomenon but a phonetic one: *e* in a suffix underwent a process of elevating the articulation to *i/y* in front of consonant *ń*.

The newest group of adjectives involves adjectives ending with *-owski* from the following type of names: *lipnowski* from *Lipno*, *kutnowski* from *Kutno*.

Most often adjectives are derived from geographical names with the help of the *-ski* suffix, however, in order to avoid difficult consonant groups its expanded variants are used, e.g. *-ański*, *-eński*, *-iński/-yński*, *-owski*.

From names ending with *-ów*, *-ew*, *-owo*, *-ewo*, *-owa*, *-ewa* adjectives with the *-ski* suffix are normally derived, e.g. *Augustów* – *augustowski*, *Belchatów* – *belchatowski*, *Parczew* – *parczewski*, *Pleszew* – *pleszewski*, *Działdowo* – *działdowski*, *Legionowo* – *legionowski*, *Braniewo* – *braniewski*, *Grajewo* – *grajewski*, *Kolbuszowa* – *kolbuszowski*, *Limanowa* – *limanowski*, *Olszewska* – *olszewski*. In the case of names ending with *-ów*, the *ó* in the created adjective is changed to *o* (*-owski*).

2.5. Zasady tworzenia przymiotników od nazw geograficznych

W języku polskim nie ma jasnych i jednoznacznych zasad tworzenia przymiotników od nazw geograficznych, można co najwyżej wskazać pewne tendencje. Wiele form przymiotnikowych od nazw geograficznych ma stare, utrwalone tradycją postaci fonetyczne i morfologiczne, niegdyś regularne, ale dzisiaj nieczytelne, jak np. *miejski* od *Miasto*, *suski* od *Sucha*, *rycki* od *Ryki*, *konecki* od *Końskie*. Takich form musimy się nauczyć, aby je poprawnie stosować.

Historycznie zmieniały się postaci fonetyczne niektórych nazw geograficznych, ale utworzone od nich przymiotniki pozostawały w takiej samej formie, np. dawne *Leszczno* zmieniło się w *Leszno*, natomiast nie zmienił się przymiotnik *leszczyński*. Podobnie dawny *Sądecz* skrócono na *Sącz*, lecz przymiotnik nadal brzmi *sądecki*.

Zmianie ulegały nie tylko formy podstawowe, ale również reguły tworzenia od nich form pochodnych. Może się zatem zdarzyć, że od nazw o takiej samej budowie morfologicznej powstawały różne przymiotniki w różnych okresach rozwoju polszczyzny. Przykładowo od nazw miejscowości zakończonych na *-no* dawniej regularnie tworzone przymiotniki na *-eński* od podstawy pozbawionej *-no*, np. *choszczeński* od *Choszczno*, *wileński* od *Wilno*, *grodzieński* od *Grodno*, *grzybieński* od *Grzybno*, *slawieński* od *Slawno*, *mogileński* od *Mogilno*, *kucieński* od *Kutno*. Równie stare są jednak przymiotniki na *-eński* od podstaw z zachowaniem *-n-*, np. *gnieźnieński* od *Gniezno*, *kolneński* od *Kolno*, *krośnieński* od *Krosno*. Późniejsze nieco (od XVI wieku) były formy z *-iński/-yński* zamiast *-eński*, np. *chelmiński* od *Chelmno*, *kepziński* od *Kępno*, *opoczyński* od *Opoczno*, *piaseczyński* od *Piaseczno*, *łęczyński* od *Łęczna*. Nie jest to zjawisko słowotwórcze, ale fonetyczne: *e* w sufiksie uległo podwyższeniu artykulacji do *i/y* przed spółgłoską *ń*.

Najnowsze są przymiotniki na *-owski* od tego typu nazw: *lipnowski* od *Lipno*, *kutnowski* od *Kutno*.

Najczęściej od nazw geograficznych tworzy się przymiotniki za pomocą sufiksu *-ski*, jednakże dla uniknięcia trudnych grup spółgłoskowych używa się jego rozszerzonych wariantów, np. *-ański*, *-eński*, *-iński/-yński*, *-owski*.

Od nazw zakończonych na *-ów*, *-ew*, *-owo*, *-ewo*, *-owa*, *-ewa* tworzy się na ogół przymiotniki z sufiksem *-ski*, np. *Augustów* – *augustowski*, *Belchatów* – *belchatowski*, *Parczew* – *parczewski*, *Pleszew* – *pleszewski*, *Działdowo* – *działdowski*, *Legionowo* – *legionowski*, *Braniewo* – *braniewski*, *Grajewo* – *grajewski*, *Kolbuszowa* – *kolbuszowski*, *Limanowa* – *limanowski*, *Olszewska* – *olszewski*. W przypadku nazw zakończonych na *-ów* w tworzonego przymiotniku *ó* zmienia się na *o* (*-owski*).

Tak samo brzmią przymiotniki od nazw zakończono-

Adjectives from names ending with *-in/-yn, -ina/-yna, -ino/-yno, -iny/-yny*, e.g. *Rypin – rypiński, Olsztyn – olsztyński, Pszczyna – pszczyński, Gryfino – gryfiński, Brzeziny – brzeziński* sound the same. In adjective forms, *n* in the base is palatalized and pronounced as *ń* (*-iński/-yński*).

Sometimes, however, adjectives are derived in a different way (i.e. from a shortened form of the stem of the basic name) and are popularly used in such an exceptional form, e.g. *Kościierzyna – kościerski, Lublin – lubelski, Proszowice – proszowski, Włocławek – włocławski, Milanówek – milanowski, Wieliczka – wielicki, Hajnówka – hajnowski, Sokółka – sokólski, Suwałki – suwalski, Olesno – oleski*.

For phonetical reasons, the *-ski* suffix has positional variants *-cki* and *-dzki*. The choice of a phonetic variant of the *-ski* suffix is dependent on the ending of the base stem. Stems ending with *-b, -p, -w, -m, -n, -ń, -r, -aj* do not cause any phonetic problems and combine with the *-ski* suffix, e.g. *Golub – golubski, Goldap – goldapski, Iława – iławski, Wrocław – wrocławski, Warszawa – warszawski, Chełm – chełmski, Kamień – kamieński, Bieruń – bieruński, Gostyń – gostyński, Jawor – jaworski, Góra – górski, Biłgoraj – biłgorajski*.

In the case of other endings of the stem, the following phonetical transformations take place:

- in the case of stems ending with *-c, -ć, -cz, -t, -k*, the suffix is *-cki*, e.g. *Ostrowiec – ostrowiecki, Gorlice – gorlicki, Kielce – kielecki, Noteć – notecki, Biecz – biecki, Madryt – madrycki, Rybnik – rybnicki, Białystok – białostocki*;
- in the case of stems ending with *-d, -dz, -dź, -dż*, the suffix is *-dzki*, e.g. *Sieradz – sieradzki, Łódź – łódzki, Dobrudża – dobrudzki, Bagdad – bagdadzki, Środa – średzki, Brody – brodzki*;
- in the case of stems ending with *-ch, -g, -rz, -s, -sz, -z, -ż* and consonant groups, such as for example *-śl, -szcz, -rg, -rk, -st, -zd, -ść*, the suffix is *-ski*, however, phonetic changes (simplification) occur in the stem, e.g. *Tychy – tyski, Zurych – zuryski, Wałbrzych – wałbrzyski, Elbląg – elbląski, Nowy Targ – nowotarski, Praga – praski, Ryga – ryski, Tarnobrzeg – tarnobrzesci, Sandomierz – sandomierski, Kazimierz – kazimierski, Prusy – pruski, Kalisz – kaliski, Suez – sueski, Książ – ksiąski, Białowieża – białowieski, Przemyśl – przemyski, Bydgoszcz – bydgoski, Hamburg – hamburski, Malbork – malborski, Babimost – babimojski, Nowe Miasto – nowomiejski, Ujazd – ujejski, Zamość – zamojski, Pakość – pakoski*.

In order to avoid the above presented phonetical changes, expanded variants of the suffix *-ski* are sometimes used, for example *-ański*: *Górno – górniański, Pajęczno – pajęczański, Kordoba – kordobański, Odra – odrzański, Warta – warciański, Bug – bużański, Pompeje – pompejański, Zabrze – zabrzański, Nisko – niżański,*

nych na -in/-yn, -ina/-yna, -ino/-yno, -iny/-yny, np. *Rypin – rypiński, Olsztyn – olsztyński, Pszczyna – pszczyński, Gryfino – gryfiński, Brzeziny – brzeziński*. W formach przymiotnikowych *n* w podstawie ulega zmiękczeniu do *ń* (*-iński/-yński*).

Bywa jednak, że przymiotniki są utworzone inaczej (mianowicie od skróconej formy tematu nazwy podstawowej) i w takiej wyjątkowej formie utrwalone w społecznym obiegu, np. *Kościierzyna – kościerski, Lublin – lubelski, Proszowice – proszowski, Włocławek – włocławski, Milanówek – milanowski, Wieliczka – wielicki, Hajnówka – hajnowski, Sokółka – sokólski, Suwałki – suwalski, Olesno – oleski*.

Przyczyny fonetyczne powodują, że sufiks *-ski* ma pozytywne warianty *-cki, -dzki*. O wyborze wariantu fonetycznego sufiksu *-ski* decyduje zakończenie tematu podstawy. Tematy zakończone na *-b, -p, -w, -m, -n, -ń, -r, -aj* nie narażają na problemy fonetyczne i łączą się z sufiksem *-ski*, por. *Golub – golubski, Goldap – goldapski, Iława – iławski, Wrocław – wrocławski, Warszawa – warszawski, Chełm – chełmski, Kamień – kamieński, Bieruń – bieruński, Gostyń – gostyński, Jawor – jaworski, Góra – górski, Biłgoraj – biłgorajski*.

W przypadku innych zakończeń tematu dochodzi do przekształceń fonetycznych:

- przy tematach zakończonych na *-c, -ć, -cz, -t, -k* sufiks ma postać *-cki*, np. *Ostrowiec – ostrowiecki, Gorlice – gorlicki, Kielce – kielecki, Noteć – notecki, Biecz – biecki, Madryt – madrycki, Rybnik – rybnicki, Białystok – białostocki*;
- przy tematach zakończonych na *-d, -dz, -dź, -dż* sufiks ma postać *-dzki*, np. *Sieradz – sieradzki, Łódź – łódzki, Dobrudża – dobrudzki, Bagdad – bagdadzki, Środa – średzki, Brody – brodzki*;
- przy tematach zakończonych na *-ch, -g, -rz, -s, -sz, -z, -ż* oraz grupy spółgłoskowe, takie jak np. *-śl, -szcz, -rg, -rk, -st, -zd, -ść* sufiks ma postać *-ski*, jednakże w temacie dochodzi do zmian fonetycznych (uproszczeń), np. *Tychy – tyski, Zurych – zuryski, Wałbrzych – wałbrzyski, Elbląg – elbląski, Nowy Targ – nowotarski, Praga – praski, Ryga – ryski, Tarnobrzeg – tarnobrzesci, Sandomierz – sandomierski, Kazimierz – kazimierski, Prusy – pruski, Kalisz – kaliski, Suez – sueski, Książ – ksiąski, Białowieża – białowieski, Przemyśl – przemyski, Bydgoszcz – bydgoski, Hamburg – hamburski, Malbork – malborski, Babimost – babimojski, Nowe Miasto – nowomiejski, Ujazd – ujejski, Zamość – zamojski, Pakość – pakoski*.

W celu uniknięcia przedstawionych wyżej zmian fonetycznych stosuje się niekiedy rozszerzone warianty sufiksu *-ski*, takie jak *-ański*, np. *Górno – górniański, Pajęczno – pajęczański, Kordoba – kordobański, Odra – odrzański, Warta – warciański, Bug – bużański, Pompeje – pompe-*

Thuszcz – thuszczański, Tatry – tatrzański. In adjectives derived from foreign geographical names, the *-ański* suffix appears in such forms as *tebański* from *Teby*, *pizański* from *Piza*.

Less frequent are other expanded variants, such as: *-iński/-yński, -eński, -elski, -owski*, e.g. *Łomża – łomżyński, Góra – górowski, Nakło – nakielski, Koźle – kozielski*, in adjectives derived from foreign names also *-ajski, -ejski, -ijski/-yjski*, e.g. *Belize – belizeński, Kercz – kerczeński, Lewant – lewantyński, Chicago – chicagowski, Jawa – jawajski, Judea – judejski, Filadelfia – filadelfijski, Tonga – tongijski, Kalifornia – kalifornijski, Kanada – kanadyjski, Uganda – ugandyjski, Fryzja – fryzyjski.* While deriving adjectives from foreign names rarely used in Polish, one should remember to keep the base unchanged.

Local names ending with *-sk, -ck, -dzk, -sko, -cko, -dzko* give rise to adjectives by changing the mentioned suffixes to *-ski, -cki, -dzki*, e.g. *Gdańsk – gdański, Płock – plocki, Lesko – leski, Kłodzko – kłodzki*, etc.

Rules of deriving adjectives from names consisting of two (or more) elements are non-uniform, e.g. from *Zielona Góra, Nowe Miasto, Górny Śląsk, Zduńska Wola* compound adjectives are created with the help of the *-o-* copula: *zielonogórski, nowomiejski, górnośląski, zduńskowolski*, respectively. The same applies to adjectives derived from compound names spelled as one word, e.g. *Krasnystaw – krasnostawski, Białystok – białostocki*. If an adjective takes the second position in the basic name, the order of the elements in the derived adjective is reversed, e.g. *Pomorze Zachodnie – zachodniopomorski, Morze Śródziemne – śródziemnomorski*. While deriving adjectives from names of the latter type, the adjective element of the basic name is very often omitted, e.g. *Opole Lubelskie – opolski, Biała Podlaska – bialski, Środa Śląska – średzki, Sepólno Krajeńskie – sepoleński, Aleksandrów Kujawski – aleksandrowski*. It concerns also the names which consist of three elements like *Nowy Dwór Mazowiecki – nowodworski, Nowe Miasto Lubawskie – nowomiejski*. If in a two-element name of a place both elements are adjectives, a derived adjective also has two elements: *Wysokie Mazowieckie – wysokomazowiecki*.

Names including a prepositional phrase, e.g. *Nakło nad Notecią* give rise to the adjective only from the determined element – *nakielski*.

Names consisting of two hyphenated elements derive adjectives spelled in a similar way, e.g. from *Golub-Dobrzyń – golubsko-dobrzyński, Kędzierzyn-Koźle – kędzierzyńsko-kozielski*, respectively. Sometimes, however, an adjective is derived only from the first element of such a name: *Skarżysko-Kamienna – skarżyski, Bielsko-Biała – bielski*.

jański, Zabrze – zabrzański, Nisko – niżański, Thuszcz – thuszczański, Tatry – tatrzański. W przymiotnikach od obcych nazw geograficznych sufiks *-ański* spotyka się także w takich formach, jak *tebański* od *Teby*, *pizański* od *Piza*.

Nieco rzadziej występują inne rozszerzone warianty: *-iński/-yński, -eński, -elski, -owski*, np. *Łomża – łomżyński, Góra – górowski, Nakło – nakielski, Koźle – kozielski*, w przymiotnikach od nazw obcych także *-ajski, -ejski, -ijski/-yjski*, np. *Belize – belizeński, Kercz – kerczeński, Lewant – lewantyński, Chicago – chicagowski, Jawa – jawajski, Judea – judejski, Filadelfia – filadelfijski, Tonga – tongijski, Kalifornia – kalifornijski, Kanada – kanadyjski, Uganda – ugandyjski, Fryzja – fryzyjski.* Przy tworzeniu przymiotników od nazw obcych, rzadko używanych w języku polskim, kierujemy się zasadą, aby zachować brzmienie podstawy bez zmian.

Od nazw miejscowych zakończonych na *-sk, -ck, -dzk, -sko, -cko, -dzko* przymiotniki tworzy się zamieniając wymienione sufiksy na *-ski, -cki, -dzki*, np. *Gdańsk – gdański, Płock – plocki, Lesko – leski, Kłodzko – kłodzki* itp.

Niejednolite są zasady tworzenia przymiotników od nazw złożonych z dwóch (lub więcej) elementów, np. od *Zielona Góra, Nowe Miasto, Górny Śląsk, Zduńska Wola* tworzy się przymiotniki złożone ze spójką *-o-*: *zielonogórski, nowomiejski, górnośląski, zduńskowolski*. Tak samo tworzy się przymiotniki od nazw złożonych zapisywanych łącznie, np. *Krasnystaw – krasnostawski, Białystok – białostocki*. Jeśli przymiotnik znajduje się w nazwie podstawowej na drugiej pozycji, wówczas szyk elementów w pochodnym przymiotniku ulega przestawieniu, np. *Pomorze Zachodnie – zachodniopomorski, Morze Śródziemne – śródziemnomorski*. Przy tworzeniu przymiotników od nazw tego ostatniego typu bardzo często opuszcza się człon przymiotnikowy podstawowej nazwy, np. *Opole Lubelskie – opolski, Biała Podlaska – bialski, Środa Śląska – średzki, Sepólno Krajeńskie – sepoleński, Aleksandrów Kujawski – aleksandrowski*. Dotyczy to także nazw trójczłonowych typu *Nowy Dwór Mazowiecki – nowodworski, Nowe Miasto Lubawskie – nowomiejski*. Jeśli w dwuelementowej nazwie miejscowości oba człony są przymiotnikowe, to również pochodny przymiotnik ma dwa elementy: *Wysokie Mazowieckie – wysokomazowiecki*.

Od nazw zawierających wyrażenie przymiolkowe np. *Nakło nad Notecią* przymiotnik tworzy się tylko od członu określanego – *nakielski*.

Nazwy złożone z dwóch elementów połączonych dywizem tworzą przymiotniki zapisywane podobnie, np. od *Golub-Dobrzyń – golubsko-dobrzyński, Kędzierzyn-Koźle – kędzierzyńsko-kozielski*. Niekiedy jednak przymiotnik pochodzi tylko od pierwszego elementu takiej nazwy: *Skarżysko-Kamienna – skarżyski, Bielsko-Biała – bielski*.

2.6. Comments on the inflection of geographical names from the area of Poland

Geographical names from the area of Poland are inflected just like common nouns (appellativa), however, names outside the borders of Poland may be inflected or not. Patterns of inflection take into consideration the grammatical gender of the name and the ending of the stem. While inflecting geographical names, some obstacles may be encountered. They are connected with the fact that names which in nominative are pronounced and spelled in the same way may take various endings in oblique cases. Below there are examples of types of names in which there are sometimes alternations in some grammatical cases or even in the whole paradigm. Used symbols: N – nominativus (nominative), G – genetivus (genitive).

a) Type **Borek, Tyniec, Smerek, Poniec**

Names ending with *-ek, -ec* in Polish usually lose *e* in oblique cases (except for the accusative):

N	<i>Borek</i>	<i>Tyniec</i>
G	<i>Borka</i> (or <i>Borku</i>)	<i>Tyńca</i> , etc.

There are a number of names (of foreign origin) in which this *e* is retained, e.g. *Smerek, Poniec*:

N	<i>Smerek</i>	<i>Poniec</i>
G	<i>Smereka</i>	<i>Ponieca</i> , etc.

b) Type **Przyrąb**

In inflection of this type, the nasal vowel can be retained without changes:

N	<i>Przyrąb</i>
G	<i>Przyrąbu</i> , etc.,

more often, however, *ę* replaces *a*:

N	<i>Przyrąb</i>
G	<i>Przyrębu</i> , etc.

c) Type **Chartum, Monachium**

Foreign geographical names of this type may inflect as for example *Poprad*:

N	<i>Poprad</i>	<i>Chartum</i>
G	<i>Popradu</i>	<i>Chartumu</i> , etc.,

however, some of them do not inflect at all, e.g. *Monachium*.

d) Type **Supraśl**

Names of this type may have a masculine or a feminine inflection. In the case of the above-mentioned name, a masculine inflection has the name of a town and a feminine inflection – the name of a river.

Masculine inflection:

N	<i>Supraśl</i>
G	<i>Supraśla</i> , etc.

Feminine inflection:

N	<i>Supraśl</i>
G	<i>Supraśli</i> , etc.

e) Type **Ostrów**

2.6. Uwagi o odmianie nazw geograficznych z obszaru Polski

Nazwy geograficzne z obszaru Polski, tak jak nazwy popolite (appellativa), są odmienne, natomiast nazwy poza jej granicami mogą się odmieniać lub nie. Wzorce odmiany uwzględniają rodzaj gramatyczny nazwy oraz zakończenie tematu. W odmianie nazw geograficznych natrafiamy na pewne trudności, związane z tym, że nazwy tak samo wymawiane i zapisywane w mianowniku, mogą przybierać różne końcówki w przypadkach zależnych. Poniżej podano przykładowe typy nazw, w których zdarzają się oboczności w niektórych przypadkach, a nawet w całym paradygmacie. Przyjęte oznaczenia: N – nominativus (mianownik), G – genetivus (dopełniacz).

a) Typ **Borek, Tyniec, Smerek, Poniec**

Nazwy zakończone na *-ek, -ec* w języku polskim na ogół tracą *e* w przypadkach zależnych (prócz biernika):

N	<i>Borek</i>	<i>Tyniec</i>
G	<i>Borka</i> (lub <i>Borku</i>)	<i>Tyńca</i> itd.

Istnieje pewna liczba nazw (o obcym pochodzeniu), w których to *e* jest zachowane, np. *Smerek, Poniec*:

N	<i>Smerek</i>	<i>Poniec</i>
G	<i>Smereka</i>	<i>Ponieca</i> itd.

b) Typ **Przyrąb**

W odmianie nazwy tego typu mogą zachować samogłoskę nosową bez zmian:

N	<i>Przyrąb</i>
G	<i>Przyrąbu</i> itd.,

częściej jednak wprowadza się *ę* w miejscu *a*:

N	<i>Przyrąb</i>
G	<i>Przyrębu</i> itd.

c) Typ **Chartum, Monachium**

Obce nazwy geograficzne tego typu mogą się odmieniać tak jak np. *Poprad*:

N	<i>Poprad</i>	<i>Chartum</i>
G	<i>Popradu</i>	<i>Chartumu</i> itd.,

niektóre jednak są nieodmienne, np. *Monachium*.

d) Typ **Supraśl**

Nazwy tego typu mogą mieć odmianę męską lub żeńską. W przypadku wymienionej nazwy odmianę męską ma nazwa miasta, odmianę żeńską zaś – nazwa rzeki.

Odmiana męska:

N	<i>Supraśl</i>
G	<i>Supraśla</i> itd.

Odmiana żeńska:

N	<i>Supraśl</i>
G	<i>Supraśli</i> itd.

e) Typ **Ostrów**

W polskim nazewnictwie znamy trzy wzorce odmiany tej nazwy: dwa w rodzaju męskim i jeden żeński.

Odmiana męska miękka:

N	<i>Ostrów</i>
G	<i>Ostrowia</i> itd.

In Polish onomastics, there are three patterns of inflection of this very name: two masculine and one feminine.

Masculine palatalized inflection:

N *Ostrów*
G *Ostrowia*, etc.

Masculine non-palatalized inflection:

N *Ostrów*
G *Ostrowa*, etc.

Feminine inflection (like *kość* ('bone')) is used only with the name of a town *Ostrów Mazowiecka*:

N *Ostrów*
G *Ostrowi*, etc.

f) Typ **Limanowa, Częstochowa, Jabłonna, Grudna**

Some names of this type inflect like adjectives:

N *Limanowa* *Jabłonna*
Babia *Grudna*
G *Limanowej* *Jabłonnej*
Babiej *Grudnej*, etc.,

others, in turn, like feminine nouns:

N *Częstochowa* *Jabłonna*
Babia *Grudna*
G *Częstochowy* *Jabłonny*
Babi *Grudny*, etc.

g) Typ **Łosie**

Names of this type may have up to four patterns of inflection.

Inflection in neuter, singular (noun-type inflection):

N *Łosie*
G *Łosia*, etc.

Inflection in neuter, singular (adjectival inflection):

N *Łosie*
G *Łosiego*, etc.

Plural inflection:

N *Łosie*
G *Łosiów*, etc.,

or:

N *Łosie*
G *Łosi*, etc.

Inflection of geographical names is not important in relation to names on maps, however, it is obligatory on lists of standardized names. It influences also the form of the derived adjective. By deciding which form is correct, it is important to know the local social custom. The correct forms of the genitive are included in sets of standardized geographical names and big spelling dictionaries.

3. Dialects of Polish

3.1. Division of Poland into dialect areas

In the accepted linguistic terminology, **dialect** means the speech of residents of villages of a given region of the country, while **vernacular** refers to a smaller unit, e.g. the

Odmiana męska twarda:

N *Ostrów*
G *Ostrowa* itd.

Odmianę żeńską (jak *kość*) ma wyłącznie nazwa miasta *Ostrów Mazowiecka*:

N *Ostrów*
G *Ostrowi* itd.

f) Typ **Limanowa, Częstochowa, Jabłonna, Grudna**

Niektóre nazwy tego typu odmieniają się jak przymiotniki:

N *Limanowa* *Jabłonna*
Babia *Grudna*
G *Limanowej* *Jabłonnej*
Babiej *Grudnej* itd.,

inne zaś jak rzeczowniki rodzaju żeńskiego:

N *Częstochowa* *Jabłonna*
Babia *Grudna*
G *Częstochowy* *Jabłonny*
Babi *Grudny* itd.

g) Typ **Łosie**

Nazwy tego typu mogą mieć aż cztery wzorce odmiany.

Odmiana w rodzaju nijakim w liczbie pojedynczej (rzeczownikowa):

N *Łosie*
G *Łosia* itd.

Odmiana w rodzaju nijakim w liczbie pojedynczej (przymiotnikowa):

N *Łosie*
G *Łosiego* itd.

Odmiana w liczbie mnogiej:

N *Łosie*
G *Łosiów* itd.

lub:

N *Łosie*
G *Łosi* itd.

Odmiana nazw geograficznych nie jest istotna w odniesieniu do nazw na mapach, ale obowiązkowa w wykazach nazw standaryzowanych. Wpływa również na postać pochodnego przymiotnika. Przy rozstrzygnięciu, która forma jest poprawna, konieczna jest znajomość lokalnego uzusu społecznego. Prawidłowe formy dopełniacza podają zbiory standaryzowanych nazw geograficznych oraz duże słowniki ortograficzne.

3. Dialekty języka polskiego

3.1. Podział Polski na obszary dialektalne

W przyjętej terminologii językoznawczej **dialekt** oznacza mowę mieszkańców wsi pewnego regionu kraju, natomiast termin **gwara** odnosi się do mniejszej jednostki,

speech of the residents of a given village. Traditionally, the Polish linguistic region is divided into the following groups of dialects: the dialects of Lesser Poland, Mazovia, Silesia and Greater Poland. Not long ago the dialects of Pomerania, inclusive of the one of Kashubia (which is now considered a separate language – cf. Fig. 1), were included here. The above-mentioned dialects constitute the oldest layer of the Polish language. Moreover, two borderland dialects have to be mentioned: the northern one and the southern one. The former appeared as a result of linguistic contacts of Poles, Belarusians and Lithuanians, and the latter, as a result of contacts of Poles and Ukrainians. Today the Polish borderland dialects are spoken not only by Poles living in Lithuania, Belarus and Ukraine but also by the older generation which has been living within the Polish borders as a result of the so-called repatriation after World War II and which mainly lives in western and northern Poland. The younger generations speak either literary Polish or mixed dialects.

np. mowy mieszkańców danej wsi. Tradycyjnie polski obszar językowy dzieli się na następujące zespoły dialektalne: małopolski, mazowiecki, śląski i wielkopolski; do niedawna zaliczano tu także dialekty pomorskie, w tym kaszubszczyznę, dziś uznaną za odrębny język regionalny (zob. ryc. 1). Wymienione wyżej dialekty stanowią najstarszą warstwę języka polskiego. Oprócz tego wyróżnić trzeba dwa polskie dialekty kresowe: północny i południowy. Pierwszy z nich powstał w wyniku kontaktów językowych polsko-białorusko-litewskich, drugi – kontaktów polsko-ukraińskich. Polskimi dialektami kresowymi mówią nie tylko Polacy zamieszkujący dziś Litwę, Białoruś i Ukrainę, ale również starsze pokolenie, które znalazło się w granicach dzisiejszej Polski w ramach tzw. repatriacji po II wojnie światowej i które zamieszkuje głównie w Polsce zachodniej i północnej. Młodsze pokolenie mówi już albo językiem literackim, albo dialektami mieszanymi.

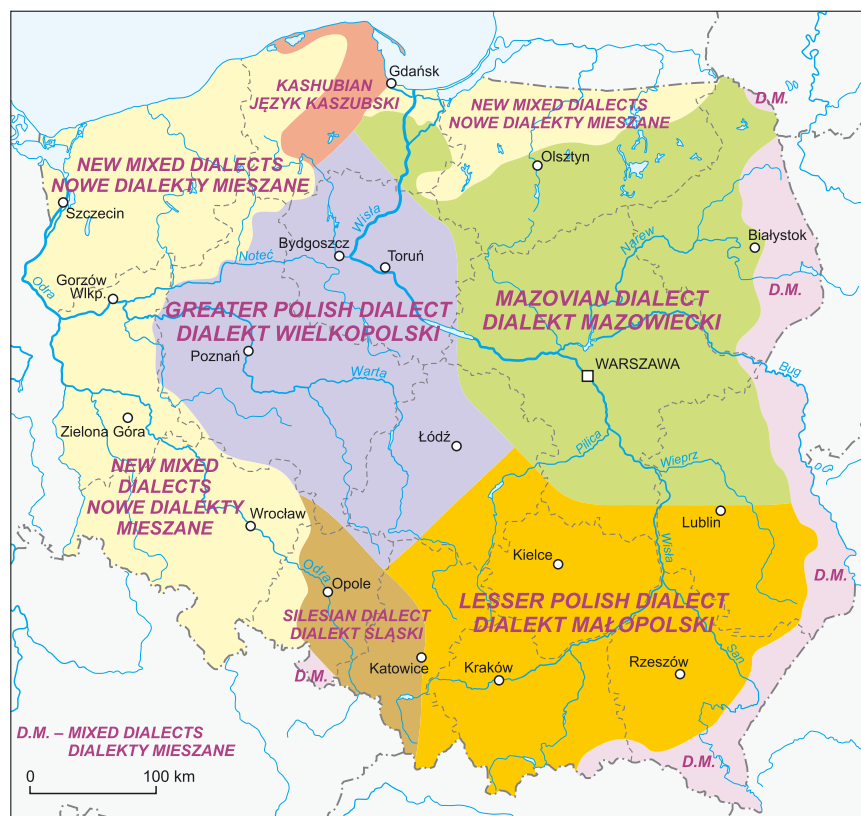

Fig. 1. Historical ranges of Polish dialects (according to Karol Dejna)
Ryc. 1. Historyczne zasięgi dialektów polskich (wg Karola Dejny)

In modern Polish onomastics, there are only few dialect features. On maps, in guides, etc. geographic names are usually given according to the rules of the literary language and not according to the vernacular pronunciation.

W dzisiejszym polskim nazewnictwie geograficznym występuje niewiele cech dialektalnych. Na mapach, w przewodnikach itp. tradycyjnie podaje się nazwy geograficzne według zasad pisowni polskiego języka literackiego, a nie według wymowy gwarowej.

3.2. Basic characteristics of separate dialects

The short overview of Polish dialects presented below involves mainly those characteristics which occur in geographical names.

3.2.1. Greater Polish dialect

It covers the upper and lower Warta river basin. In the Greater Poland's vernacular, the pronunciation of [ɛv] after palatalized consonants (even the historically palatalized) has survived, which is particularly visible in names of places ending with *-ewo*, *-ew* (the *Kowalewo*, *Pleszew* type). In names in which the stem ends with a non-palatalized consonant the *-ów*, *-owo* suffixes are used in Greater Poland (e.g. *Wilkowo*), just like in other territories of Poland. A simplified pronunciation of the *trz* and *drz* groups is common for both the Greater and the Lesser Poland.

In Kujawy, names like *Dąbrówno* with a narrowed pronunciation of the old *o* is common (instead of the general-Polish *Dąbrowno*).

Moreover, this dialect is characterized by a diphthongal pronunciation of vowels, e.g. [ptwāk] "ptak" ('bird'), [bṵōso] "boso" ('barefooted'). Confusion of an etymologically word-initial *o-* with an etymological beginning of a word *wo-* is frequent, e.g. [wōko] "oko" ('eye'), [wōda] "woda" ('water'). These features are not reflected in toponyms.

The word *zdrój* ('spring'), which occurs in many toponyms, is the word commonly used in Greater Poland.

3.2.2. Mazovian dialect

It appears on the territory of northeastern and central Poland. The most typical feature for this dialect is the so-called *mazurzenie* ('Masurian pronunciation' – it is named after the Masuria, i.e. region situated on the north of Mazovia), i.e. the pronunciation of *sz*, *ż*, *cz*, *dź* [ʃ], [ʒ], [tʃ], [dʒ] as *s*, *z*, *c*, *dz* [s], [z], [ts], [dʒ], e.g. [sija] "szyja" ('neck'), [zito] "zyto" ('rye'), [tsapka] "czapka" ('cap'), [jezdźō] "jeżdżą" ('they are driving'). This phenomenon covers a much bigger territory, inter alia the Lesser Poland up to the Carpathian Mountains. The *mazurzenie*, which appeared in Polish during the Middle Ages, has always been considered worse pronunciation and in standard Polish it has always been avoided. An example of a name having this characteristic is *Międzyrzec Podlaski* (instead of *Międzyrzecz*, cf. *Międzyrzecz* in Gorzów Wielkopolski Region).

Other typical features include:

- an old simplification of the *chw* group to *f*, the *Falenica* type instead of *Chwalenica*,
- separation of the *sr* consonant group by a vowel, the *Serock* type instead of *Srock*,
- transformation of *ra-* into *re-* (e.g. *Rekowo* instead of *Rakowo*) and – on a smaller territory – also *ja-* into *je-*.

3.2. Podstawowe cechy poszczególnych dialektów

W poniższym krótkim przeglądzie polskich dialektów uwzględnia się głównie te cechy, które występują w nazwach geograficznych.

3.2.1. Dialekt wielkopolski

Obejmuje on dolne i środkowe dorzecze Warty. W gwarach wielkopolskich zachowała się wymowa [ɛv] po spółgłoskach miękkich (także historycznie miękkich), co jest szczególnie wyraziste w nazwach miejscowych zakończonych na *-ewo*, *-ew* (typ *Kowalewo*, *Pleszew*). W nazwach, których temat kończy się na spółgłoskę twardą, w Wielkopolsce panuje sufix *-ów*, *-owo* (np. *Wilkowo*), jak na całym pozostałym obszarze Polski. Z Małopolską łączy ten obszar między innymi upraszczający typ wymowy grupy *trz*, *drz*.

Na Kujawach masowo spotyka się nazwy typu *Dąbrówno* ze zwężoną wymową dawnego *o* długiego (zamiast ogólnopolskiego *Dąbrowno*).

Dialekt ten cechuje ponadto dyftongiczna wymowa samogłosek, np. [ptwāk] „ptak”, [bṵōso] „boso”. Często jest mieszanie etymologicznie nagłosowego *o-* z etymologicznym początkiem wyrazu *wo-*, np. [wōko] „oko”, [wōda] „woda”. Te cechy nie znajdują odbicia w toponimach.

Dla Wielkopolski typowy jest wyraz *zdrój* w znaczeniu „źródło”, spotykany w licznych toponimach.

3.2.2. Dialekt mazowiecki

Występuje na obszarze północno-wschodniej i środkowej Polski. Za najbardziej typową cechą mazowiecką uchodzi tzw. *mazurzenie*, czyli wymowa *sz*, *ż*, *cz*, *dź* [ʃ], [ʒ], [tʃ], [dʒ], jako *s*, *z*, *c*, *dz* [s], [z], [ts], [dʒ], np. [sija] „szyja”, [zito] „zyto”, [tsapka] „czapka”, [jezdźō] „jeżdżą”. Zjawisko to obejmuje znacznie większe terytorium, między innymi Małopolskę aż po Karpaty. *Mazurzenie*, które pojawiło się w wymowie polskiej w średniowieczu, od początku uważane było za wymowę gorszą i w polszczyźnie literackiej starannie go unikano. Przykładem nazwy z tą cechą jest *Międzyrzec Podlaski* (zamiast *Międzyrzecz*, por. *Międzyrzecz* w Gorzowskiem).

Z innych typowych cech tego dialektu wymienić można:

- dawne uproszczenie grupy spółgłoskowej *chw* do *f*, typ *Falenica* zamiast *Chwalenica*,
- rozbitcie grupy spółgłoskowej *sr* przez samogłoskę, typ *Serock* zamiast *Srock*,
- przejście *ra-* w *re-* (np. *Rekowo* zamiast *Rakowo*) oraz – na mniejszym obszarze – także *ja-* w *je-*.

W urzędowych nazwach geograficznych nie znalazły

The following typical features of the Mazovian dialect are not reflected in official geographical names:

- transformation of a word-medial group of *ar* into *er* [tɛrtak] “tartak” (‘timber mill’),
- non-palatalized pronunciation of palatal [λ], [c], [j], e.g. [lɪs] “lis” (‘fox’), [kɛdɨ] “kiedy” (‘when’), [drujɨ] “drugi” (‘second’),
- asynchronic pronunciation of palatal labial consonants, especially in Kurpie, the [pxjasek], [pɕasek] type, e.g. “piasek” (‘sand’).

3.2.3. Lesser Polish dialect

This dialect covers the southeastern and central Poland. In this dialect, there also occurs the mazurzenie and simplification of *chw* to *f* (the *Falejówka* type instead of *Chwalejówka*); this dialect has a feature common to the dialect of the Greater Poland as well, namely, the simplified pronunciation of the *trz* and *drz* groups.

Other typical features of this dialect include:

- strong narrowing in pronunciation of long vowels: the long *e* resembles in its pronunciation *i/y*, the long *a* is pronounced as *o* [bʒɨg ʒɨci] “brzeg rzeki” (‘river bank’), [takɔ trɔva] “taka trawa” (‘such grass’),
- a word-final transformation of *-ch* into *-k*, e.g. [dak] “dach” (‘roof’),
- strong labialization of an initial *o-* [wɔtɕɛts] “ojciec” (‘father’).

Double *ss* [ɔssa] “osa” (‘wasp’), *Ossolin* as well as sound shifts in such groups as *źr, śr, kt* [rʒudwɔ] “źródło” (‘source’), [rɕɔda] “środa” (‘Wednesday’), [tkɔ] “kto” (‘who’) have a limited range.

3.2.4. Silesian dialect

It is typical of the upper Oder basin. In Silesia, old long vowels are narrowed in pronunciation – in geographical names this pronunciation is fixed in *Żory* previously *Żary*, with a narrowing of long *a* to *o*.

Only people on a small area in the north of Silesia use the mazurzenie. A typical feature of the Silesian dialect involves wide pronunciation of *ę* which sounds more like *a* [vidʒa ta krɔva] “widzę tę krowę” (‘I can see this cow’); this feature does not become apparent in names.

3.2.5. Borderland dialects

Borderland features involve, inter alia: the pronunciation of semi-palatal consonants [s,], [z,], [ts,], [dʒ,] (especially in the north) and a reduced pronunciation of unstressed vowels. These features of the dialects are not reflected in the geographical names in Poland.

odbicia takie typowe cechy dialektu mazowieckiego, jak:

- przejście śródgłosowej grupy *ar* w *er* [tɛrtak] „tartak”,
- twarda wymowa miękkich [λ], [c], [j], np. [lɪs] „lis”, [kɛdɨ] „kiedy”, [drujɨ] „drugi”,
- asynchroniczna wymowa spółgłosek wargowych miękkich, zwłaszcza na Kurpiach, typ [pxjasek], [pɕasek] „piasek”.

3.2.3. Dialekt małopolski

Dialekt ten obejmuje południowo-wschodnią i środkową część Polski. Także i w tym dialekcie występuje mazurzenie i uproszczenie *chw* do *f* (typ *Falejówka* zamiast *Chwalejówka*); z dialektem wielkopolskim łączy go uproszczona wymowa grup *trz*, *drz*.

Do innych typowych cech dialektu małopolskiego należą:

- silne zwężenia w dawnych samogłoskach długich: długie *e* zbliżone jest wymową do *i/y*, długie *a* wymawiane jest jak *o* [bʒɨg ʒɨci] „brzeg rzeki”, [takɔ trɔva] „taka trawa”,
- przejście *-ch* w *-k* w wygłosie, np. [dak] „dach”,
- silna labializacja początkowego *o-* [wɔtɕɛts] „ojciec”.

Ograniczony zasięg mają takie cechy, jak podwojenie *ss* [ɔssa] „osa”, *Ossolin* oraz przestawka w grupach *źr, śr, kt* [rʒudwɔ] „źródło”, [rɕɔda] „środa”, [tkɔ] „kto”.

3.2.4. Dialekt śląski

Zajmuje on przede wszystkim dorzecze górnej Odry. Na Śląsku spotyka się wymowę zwężoną dawnych samogłosek długich – w nazwach miejscowych wymowa ta jest utrwalona w nazwie *Żory* z dawnego *Żary*, ze zwężeniem długiego *a* do *o*.

Tylko niewielki obszar na północy mazury. Typową cechą dialektu śląskiego jest szeroka wymowa *ę* w kierunku *a* [vidʒa ta krɔva] „widzę tę krowę”; w nazwach ta cecha się nie ujawnia.

3.2.5. Dialekty kresowe

Kresowymi cechami są między innymi: wymowa półmiękkich [s,], [z,], [ts,], [dʒ,] (zwłaszcza na obszarze północnym) i zredukowana wymowa samogłosek poza akcentem. Te cechy dialektów nie znajdują odzwierciedlenia w nazewnictwie Polski.

The majority of the above-mentioned features of dialects are not present in standard Polish and in geographical names. Only in some cases they have been fixed in reference to objects known at least since the Middle Ages when the linguistic standards were not commonly applied.

3.3. Supradialectal characteristics of patois in Polish geographical names

A very old dialect feature involves lack of a sound shift in the *TǎrT* group (the *Karwia*, *Gardno* type). In historical spelling of geographical names, the shift has been found on almost the whole territory of Poland, however, more such forms are used in the north (Pomerania) than in the south.

In the north and in the central part of Poland, geographical names retained also another old phenomenon, namely palatalized pronunciation of old sonants in the names such as *Dziarnów*, *Dziarnowo* (on other Polish territories, it is *Darnowo*). In the whole northern part of Poland, we have names like *Redłowo* with the pronunciation of the initial *ra*-group as *re*- (instead of *Radłowo*). The following inflection of *Suwałki* – *do Suwałk*, *Snopki* – *do Snopk*, *Mikołajki* – *do Mikołajk* has a narrower scope of usage. In the example *do Suwałk*, the inflection has become standard. The territorial scope of local names with the suffix *-szczyzna* is limited to the northeastern part of Poland. In that region, a whole group of names like *Stok*, *Stoki*, *Białystok* with the word *stok* meaning “źródło” (‘spring’) may be observed.

In geographical names, almost on the whole territory of Poland (without the western part), a simplification of pronunciation of the *chw* group to *f* (*Fałęty*) is possible.

Adjectives from western Poland end with *-aty*, *-ity* instead of the general Polish suffixes *-asty*, *-isty* (the *wodnity* “wodnisty” (‘watery’) type); such names can be found in microtoponyms.

Większość opisanych wyżej cech dialektalnych nie weszła do polskiego języka literackiego i nazewnictwa geograficznego. W nielicznych przypadkach utrwaliły się one w odniesieniu do obiektów znanych od czasów co najmniej średniowiecza, kiedy to nie działała jeszcze tak silnie norma językowa.

3.3. Ponaddialektalne cechy gwarowe w polskich nazwach geograficznych

Bardzo starą cechą dialektalną jest brak przestawki w dawnej grupie *TǎrT* (typ *Karwia*, *Gardno*). W historycznych zapisach nazw geograficznych spotykało się ją na całym prawie obszarze Polski, przy czym więcej takich form jest na północy (Pomorze), niż na południu.

W północnej i środkowej Polsce nazwy geograficzne przechowały także inne stare zjawisko, jakim jest utrzymanie miękkiej wymowy dawnych sonantów w nazwach *Dziarnów*, *Dziarnowo* (na innych terenach polskich jest *Darnowo*). Na całej północy Polski spotyka się nazwy typu *Redłowo* z wymową początkowej grupy *ra*- jako *re*- (zamiast *Radłowo*). Węższy zakres ma odmiana typu *Suwałki* – *do Suwałk*, *Snopki* – *do Snopk*, *Mikołajki* – *do Mikołajk*. W przykładzie *do Suwałk* odmiana taka weszła do języka ogólnego. Zakres występowania nazw miejscowych z sufiksem *-szczyzna* ograniczony jest do Polski północno-wschodniej. Tam również skupiają się nazwy typu *Stok*, *Stoki*, *Białystok* z wyrazem *stok* w znaczeniu „źródło”.

W nazwach geograficznych na całym prawie obszarze Polski (bez pasa zachodniego) spotyka się uproszczenie wymowy grupy *chw* do *f* (*Fałęty*).

Zachodniopolskie przymiotniki mają zakończenie *-aty*, *-ity* w miejscu ogólnopolskiego *-asty*, *-isty* (typ *wodnity* „wodnisty”); takie nazwy spotyka się w mikrotoponimach.

II. Polish geographical names

1. Types of geographical names

Geographical names (toponyms) are names of objects on the Earth. These objects can be natural (like for example continents, islands, mountains, mountain ranges, valleys and gorges, seas, gulfs, rivers, lakes, etc.) and made by the human being (like for example cities, towns, villages, states, streets, squares, etc.).

In terms of the type of objects three main types of geographical names can be distinguished:

Choronims: names of countries and regions, e.g. *Polska, Niemcy, Argentyna, Chiny, Mazowsze, Bawaria, Panonia, Polesie*, etc.; the names of administrative units can also be included here.

Oikonims: names of objects inhabited by people (villages, towns, housing developments).

Anoikonims: names of object uninhabited by people. In the group of anoikonims a number of subtypes of geographical names can be distinguished:

1) **hydronims:** names of water objects (oceans, seas, rivers, ponds, waterfalls, etc.);

2) **oronims:** names of mountain objects and other features of the landscape (mountains, mountain ranges, mountain chains, hills, mounds, peaks, passes, valleys, gorges, etc.; sometimes names of islands, peninsulas, lowlands, plains, uplands, sea coasts, capes, etc. are also included here);

3) **hodonims** (odonims): names of a traffic route features (streets, roads, bridges, ect.).

Names used by small communicative groups, usually referring to small objects in villages (fields, meadows, forests, pits, swamps, mounds, etc.) are called **microtoponims** (previously all names of small objects were considered microtoponims); a group of such names has been singled out not because of the character of a given object but because of the users of the language. A special group belonging here constitutes **urbanonims**, i.e. names of urban objects. They include oikonims (e.g. names of quarters, housing developments and buildings) and anoikonims (e.g. names of streets, bridges, parks).

2. Origins of geographical names in Poland

Geographical names in Poland are of various origins. They were created in various periods, some of them appeared even before Slavs as a linguistic group has been

II. Polskie nazwy geograficzne

1. Typy nazw geograficznych

Nazwy geograficzne (toponimy) to nazwy obiektów na Ziemi: naturalnych (jak kontynenty, wyspy, góry i pasma górskie, doliny i wąwozy, morza, zatoki, rzeki, jeziora itp.) i stworzonych przez człowieka (jak miasta, wsie, państwa, ulice, place itp.).

Ze względu na rodzaj obiektu można wyróżnić trzy główne typy nazw geograficznych:

Choronimy: nazwy krajów i krain, np. *Polska, Niemcy, Argentyna, Chiny, Mazowsze, Bawaria, Panonia, Polesie* itd.; zaliczyć tu także można nazwy jednostek administracyjnych.

Ojkonimy: nazwy obiektów zamieszkałych przez ludzi (wsie, miasta, osiedla itp.).

Anojkonimy: nazwy odnoszące się do obiektów nie zamieszkałych przez ludzi. W grupie anojkonimów można wyodrębnić zaś kilka podtypów nazw geograficznych:

1) **hydronimy:** nazwy obiektów wodnych (oceanów, mórz, rzek, jezior, stawów, zatok, wodospadów itp.);

2) **oronimy:** nazwy obiektów górskich i innych form rzeźby (gór, pasm górskich, łańcuchów górskich, wzgórz, pagórków, szczytów, przełęczy, kotlin, dolin i wąwozów itp., czasami zaliczane są tu również nazwy wysp, półwyspów, nizin, równin, wysoczyzn, wyżyn, wybrzeży, przyłądków itp.);

3) **hodonimy** (odonimy): nazwy obiektów komunikacyjnych (ulic, dróg, mostów itp.).

Nazwy używane przez niewielkie grupy komunikatywne, zazwyczaj odnoszące się do małych obiektów wiejskich (pól, łąk, lasów, dołów, bagien, pagórków itp.) to **mikrotoponimy** (dawniej za mikrotoponimy uważane były wszystkie nazwy małych obiektów); grupa tych nazw została wyodrębniona nie z uwagi na charakter obiektu, ale użytkowników języka. Szczególną grupę stanowią tu **urbanonimy** lub **urbanonimy**, czyli nazwy obiektów miejskich. Obejmuje ona zarówno nazwy zaliczane do ojkonimów (np. nazwy dzielnic, osiedli, budynków), jak i anojkonimów (np. nazwy ulic, mostów, parków).

2. Pochodzenie nazw geograficznych w Polsce

Nazwy geograficzne w Polsce mają różnorodne pochodzenie. Powstawały w różnych okresach, niektóre z nich nawet przed wyodrębnieniem się Słowian jako grupy języ-

singled out from the general group of Proto-Indo-Europeans. These oldest names refer to big objects such as for example mountain ranges (*Sudety, Karpaty*), big rivers (*Wisła, Odra*). In linguistic literature they are called **Old European** names. Some geographical names existing in Poland can also be found in other Slavic countries – it is a common **Slavic** heritage. To such names belong, for example: *Studzienica, Kamienna, Potok, Ponik*. The third group is typically Polish from the point of view of phonetics or word-formation, e.g. *Dąbrowa, Bród, Chełm, Bełżec, Słupia*.

Some geographical names, especially those near the borders, have a **foreign** origin and are a witness of old linguistic contacts of Poles with other nations. A majority of foreign geographical names in Poland are **Germanisms**, i.e. names with a German origin. They can be found not only in the North and the West of Poland where they are a heritage of times when those territories belonged to Germany (Prussia), e.g. *Olsztyn, Grunwald, Malbork*. Such names can also be found in the South of Poland along the main mountain range – Karpaty, e.g. *Rychwald, Grybów, Łańcut, Szymbark, Czorsztyn, Melsztyn*, etc. These names were given by German settlers who have been coming to Poland since the 13th century. One can see Polonized German words, such as: *Wald, Burg, Stein*, in these names.

Poland and Germany have been neighbors for many centuries. Moreover, some parts of the Polish territory changed its "nationality". Both these factors caused that a significant number of Polish geographical names has equivalents in German (German exonyms), e.g. *Weichsel* 'Wisła', *Oppeln* 'Opole', *Breslau* 'Wrocław'. In Polish the name *Galicja* referring to the territory annexed by Austria started to be used. This name (in German *Galizien*, in romanized form *Galicja*) stems from a town *Halicz*, which used to be the capital of Halych Ruthenia, and later, in times of the Polish-Lithuanian Commonwealth, belonged to the Ruthenian Voivodship (today: western part of Ukraine).

In the eastern borderland there are names of Eastern-Slavic origin: **Ukrainian** and **Belarusian**, e.g. Ukrainian: *Berezka, Dubów, Hrubieszów, Horodlo, Dorohusk*, etc. Some of them have been changed morphologically and phonetically, they have been adapted to the Polish linguistic system (Polish *-ów* instead of the Ukrainian *-iw*). The Eastern-Slavic influence is also noticeable in a significant number of local names ending with *-icze/-ycze* (e.g. *Siemiatycze*), while in indigenous Poland such names end with *-ice/-yce* (e.g. *Raclawice*). In the South-east one can encounter local names ending with *-owce* (e.g. *Pisarowce*) which also refer to Ukrainian toponyms.

Some names in the South-East of Poland are connected with the "**Vlach**" colonization, i.e. settlement of shepherds who spoke Ukrainian dialects with strong Romanian, Hungarian, Slovakian and Southern Slavic influences. These people were gradually coming to Poland, Slovakia and Czechia from the 14th to the 17th centuries and "brought" with them names

z ogółu Praindoeuropejczyków. Te najstarsze nazwy dotyczą dużych obiektów, takich jak np. łańcuchy górskie (*Sudety, Karpaty*), duże rzeki (np. *Wisła, Odra*) – w literaturze językoznawczej określa się je jako **staroeuropejskie**. Część nazw geograficznych występujących w Polsce możemy spotkać także w innych krajach słowiańskich – jest to wspólne dziedzictwo **słowiańskie**. Takimi nazwami są np. *Studzienica, Kamienna, Potok, Ponik*. Trzecia grupa nazw jest specyficznie **polska** pod względem fonetycznym lub słowotwórczym, np. *Dąbrowa, Bród, Chełm, Bełżec, Słupia*.

Niektóre nazwy geograficzne, zwłaszcza na pograniczach, mają **obce** pochodzenie i są świadectwem dawnych kontaktów językowych Polaków z innymi narodami. Większość obcych nazw geograficznych w naszym kraju to **germanizmy**, czyli nazwy z pochodzenia niemieckie. Spotykamy je nie tylko na zachodzie i północy Polski, gdzie są spuścizną czasów, kiedy ziemie te należały do Niemiec (Prus), np. *Olsztyn, Grunwald, Malbork*. Nazwy takie znajdują się także na południu Polski, wzdłuż głównego pasma Karpat, np. *Rychwald, Grybów, Łańcut, Szymbark, Czorsztyn, Melsztyn* itp. Nadali je niemieccy osadnicy, którzy na ziemie polskie napływali od XIII wieku. W nazwach tych widzimy spolszczone wyrazy niemieckie, takie jak *Wald, Burg, Stein*.

Wielowiekowe sąsiedztwo Polaków i Niemców, a także zmienna przynależność państwowa części ziem polskich spowodowały, że znaczna liczba polskich nazw geograficznych ma swoje odpowiedniki w języku niemieckim (niemieckie egzonymy), np. *Weichsel* 'Wisła', *Oppeln* 'Opole', *Breslau* 'Wrocław'. W języku polskim zadomowiło się określenie *Galicja*, odnoszące się do zaboru austriackiego. Nazwa ta (niem. *Galizien*, w łatinizowanej postaci *Galicja*) wywodzi się od miasta *Halicz*, będącego niegdyś stolicą Rusi Halickiej a później, za czasów Rzeczypospolitej, należącego do województwa ruskiego (dziś zachodnia Ukraina).

Na wschodnich pograniczach spotykamy nazwy o wschodniosłowiańskim rodowodzie: **ukraińskie** i **białoruskie**, np. ukraińskie: *Berezka, Dubów, Hrubieszów, Horodlo, Dorohusk* itp. Część z nich została morfologicznie i fonetycznie zmieniona, dostosowana do systemu polskiego (pol. *-ów* zamiast ukr. *-iw*). Wschodniosłowiański wpływ widać w znacznej liczbie nazw miejscowych zakończonych na *-icze/-ycze* (np. *Siemiatycze*), podczas gdy w rdzennej Polsce nazwy takie kończą się na *-ice/-yce* (np. *Raclawice*). Na południowym wschodzie spotykane są nazwy miejscowe zakończone na *-owce* (np. *Pisarowce*), także nawiązujące do toponimii Ukrainy.

Pewne nazwy na południowym wschodzie Polski wiążą się z kolonizacją „**woloską**”, tzn. osadnictwem pasterzy, którzy mówili dialektami ukraińskimi o silnych wpływach rumuńskich, węgierskich, słowackich i południowosłowiańskich. Napływali oni na ziemie Polski, Słowacji i Czech stopniowo od XIV do XVII wieku, przynosząc takie nazwy, jak *Krynica, Magura, Przysłop, Młaka, Istok, Strążyska (Dolina)* itp. (zob. zał. 3 „Słownik dawnych terminów topograficznych”).

such as *Krynica, Magura, Przysłop, Młaka, Istok, Strażyska (Dolina)*, etc. (cf. Annex 3 “Dictionary of archaic topographic terms”).

Slovakian influences are not significant in the South-East of Poland (e.g. in river names *Ślanica, Mutnik, Branica*). In Polish geographical names there are also insignificant traces of **Czech** (except for Śląsk Cieszyński [Cieszyn Silesia]).

In the North-East of Poland (Pojezierze Mazurskie [Masurian Lake District] and Pojezierze Suwalskie [Suwałki Lake District]) a majority of names of lakes and rivers are of **Baltic** origin (**Old Prusian, Sudovian and Lithuanian**), e.g. *Mamry, Wadąg, Gielba, Dejna*.

3. Linguistic classification of place names

Because of the meaning of geographical names and their morphological structure one can distinguish a whole range of name types. The classification of oikonyms (names of localities and their parts) is prepared in the best way. All these names can be divided into such which from the moment of their appearance referred to a place and into such which initially referred to inhabitants of a given place and only later were transferred to a territory which was inhabited by such inhabitants.

In the case of the first type most frequent are:

1) “topographic” names which indicate a quality of the named territory from the topographical point of view, e.g. *Bród, Góra, Ostrów, Brodnica, Ujście, Jabłonna* – these are common in the whole Poland;

2) “cultural” names which are a witness of the civilizational activity of the human being, both from the physical and spiritual point of view, e.g. *Łazy, Żary, Piątek, Nowogród* – these are common in the whole Poland;

3) “possessive” names which indicate affiliation to a given person, e.g. *Poznań* (a stronghold belonging to a person called Poznan; this type is connected with the oldest big strongholds), *Pawłów* (a place belonging to Paweł), *Częstochowa* (a place belonging to Częstoch), *Jarocin* (a place belonging to a man with an old Polish name Jarota);

4) “relational” names which are a result of giving a name to an object in relation to a name of another geographical object, e.g. *Rawa* (a town name) from *Rawa* (a river).

Among names which initially referred to human groups, the most frequent are:

1) “patronymic” names which initially meant the descendants of a given person, e.g. *Raclawice* (descendants of a person called Raclaw), *Abramowice* (descendants of Abram) – such names are characteristic especially for southern Poland;

2) “family” names, meaning the whole family, e.g. *Marki, Tychy, Koluźki* – such names are very frequent in northern Poland;

3) “menial” names, meaning groups of people providing specific services for a stronghold in the Middle Ages, e.g. *Psary, Piekary, Grotniki*;

4) “ethnic” names, e.g. *Holendry, Raciborzany*.

Niewielki zasięg mają wpływy **słowackie** na południowym wschodzie Polski (np. w nazwach rzek *Ślanica, Mutnik, Branica*). W polskim nazewnictwie geograficznym mało jest też śladów **czeskich** (poza Śląskiem Cieszyńskim).

Na północnym wschodzie Polski (Pojezierze Mazurskie i Pojezierze Suwalskie) większość nazw jezior i rzek ma pochodzenie **bałtyckie** (**staropruskie, jaćwieskie, litewskie**), np. *Mamry, Wadąg, Gielba, Dejna*.

3. Językowe klasyfikacje nazw miejscowych

Z uwagi na znaczenie nazw geograficznych i ich budowę morfologiczną można wyróżnić szereg typów nazewniczych. Najlepiej opracowana jest klasyfikacja oikonimów (nazw miejscowości i ich części). Ogół tych nazw można podzielić na takie, które od momentu powstania odnosiły się do miejsca oraz takie, które początkowo dotyczyły mieszkańców, a dopiero z czasem przeniosły się na miejsce, które ci mieszkańcy zasiedlali.

W typie pierwszym najczęściej spotykane są nazwy:

1) „topograficzne”, które wskazują na właściwości nazwanego terenu pod względem topograficznym, np. *Bród, Góra, Ostrów, Brodnica, Ujście, Jabłonna* – powszechne w całej Polsce;

2) „kulturowe”, które są świadectwem cywilizacyjnej działalności człowieka, zarówno w wymiarze fizycznym, jak duchowym, np. *Łazy, Żary, Piątek, Nowogród* – powszechne w całej Polsce;

3) „dzierzawcze”, które wskazują na przynależność do danego człowieka, np. *Poznań* (gród człowieka o imieniu Poznan; typ związany z najstarszymi, dużymi grodami), *Pawłów* (miejscowość należąca do Pawła), *Częstochowa* (miejscowość należąca do Częstocha), *Jarocin* (miejscowość należąca do mężczyzny o staropolskim imieniu Jarota);

4) „relacyjne”, które są wynikiem nazwania danego obiektu w stosunku do nazwy innego obiektu geograficznego, np. *Rawa* (nazwa miasta) od *Rawa* (rzeka).

Wśród nazw, które początkowo odnosiły się do grup ludzkich, najczęstsze są:

1) „patronimiczne”, które pierwotnie oznaczały potomków danego człowieka, np. *Raclawice* (potomkowie człowieka o imieniu Raclaw), *Abramowice* (potomkowie Abrama) – nazwy takie charakterystyczne są zwłaszcza dla Polski południowej;

2) „rodowe”, oznaczające całą rodzinę, np. *Marki, Tychy, Koluźki* – nazwy takie występują bardzo często w Polsce północnej;

3) „służebne”, określające grupy ludzi wykonujących określone usługi dla grodu w okresie średniowiecza, np. *Psary, Piekary, Grotniki*;

4) „etniczne”, np. *Holendry, Raciborzany*.

III. National minorities, ethnic minorities and communities using regional language

1. Low regulations and definitions

On 6 January 2005, the Sejm of the Republic of Poland (the lower house of the Polish parliament) adopted the *Act on national and ethnic minorities and on the regional language* which entered into force on 1 May 2005. It is the first legal act in the post-war history of Poland, which comprehensively regulates the issues related to national, ethnic and language minorities.

The Act defines the following minorities: national, ethnic, and also regional language.

A national minority refers to a group of Polish citizens who jointly fulfill all of the following conditions:

- is numerically smaller than the rest of the population of Poland,
- significantly differs from the remaining citizens in its language, culture or tradition,
- strives to preserve its language, culture or tradition,
- is aware of its own historical, national community, and is oriented towards its expression and protection,
- its ancestors have been living on the present territory of Poland for at least 100 years,
- identifies itself with a nation organized in its own state.

An ethnic minority is a group of Polish citizens who jointly fulfill all of the following conditions:

- is numerically smaller than the rest of the population of Poland,
- significantly differs from the remaining citizens in its language, culture or tradition,
- strives to preserve its language, culture or tradition,
- is aware of its own historical, national community, and is oriented towards its expression and protection,
- its ancestors have been living on the present territory of Poland for at least 100 years,
- does not identify itself with a nation organized in its own state.

The difference between a national and an ethnic minority is that a national minority may identify itself with a nation with its own independent state whereas an ethnic minority may not.

III. Mniejszości narodowe, etniczne i społeczności posługujące się językiem regionalnym

1. Regulacje prawne i definicje

6 stycznia 2005 roku Sejm Polski uchwalił *ustawę o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym*, która weszła w życie 1 maja 2005 roku. Jest to pierwsza w powojennej historii Polski ustawa całościowo regulująca sprawy mniejszości narodowych, etnicznych i językowych.

W ustawie zostały zdefiniowane mniejszości: narodowa, etniczna oraz język regionalny.

Mniejszością narodową jest grupa obywateli polskich, która spełnia łącznie następujące warunki:

- jest mniej liczebna od pozostałej części ludności Polski,
- w sposób istotny odróżnia się od pozostałych obywateli językiem, kulturą lub tradycją,
- dąży do zachowania swojego języka, kultury lub tradycji,
- ma świadomość własnej historycznej wspólnoty narodowej i jest ukierunkowana na jej wyrażanie i ochronę,
- jej przodkowie zamieszkiwali obecne terytorium Polski od co najmniej 100 lat,
- utożsamia się z narodem zorganizowanym we własnym państwie.

Mniejszością etniczną jest grupa obywateli polskich, która spełnia łącznie następujące warunki:

- jest mniej liczebna od pozostałej części ludności Polski,
- w sposób istotny odróżnia się od pozostałych obywateli językiem, kulturą lub tradycją,
- dąży do zachowania swojego języka, kultury lub tradycji,
- ma świadomość własnej historycznej wspólnoty narodowej i jest ukierunkowana na jej wyrażanie i ochronę,
- jej przodkowie zamieszkiwali obecne terytorium Polski od co najmniej 100 lat,
- nie utożsamia się z narodem zorganizowanym we własnym państwie.

Różnica pomiędzy mniejszością narodową a etniczną jest zatem wyłącznie taka, że mniejszość narodowa może

The Act lists national and ethnic minorities which live at present in Poland and fulfill the above conditions. There are 9 national minorities: Belarusians, Czechs, Lithuanians, Germans, Armenians, Russians, Slovaks, Ukrainians, and Jews and 4 ethnic minorities: Karaims, Lemkos, Roma, and Tartars.

A regional language is a language which is traditionally used within the territory of Poland by its citizens, who form a group numerically smaller than the rest of the state's population and is different from the official language of that state; it does not include either dialects of the official language or the languages of migrants. The Act defines one regional language – the Kashubian language.

As far as geographical naming is concerned, two regulations of the Act are significant. The first one concerns the use of language of minorities, the second – the use of geographical names in these languages.

się utożsamiać z narodem mającym własne niepodległe państwo, a mniejszość etniczna takiej możliwości nie ma.

W ustawie zostały wymienione mniejszości narodowe i etniczne zamieszkujące obecnie w Polsce, spełniające powyższe warunki. Jest to 9 mniejszości narodowych: białoruska, czeska, litewska, niemiecka, ormiańska, rosyjska, słowacka, ukraińska i żydowska oraz 4 mniejszości etniczne: karaimska, łemkowska, romska i tatarska.

Za język regionalny uznany został język tradycyjnie używany na terytorium Polski przez jej obywateli, którzy stanowią grupę liczebnie mniejszą od reszty ludności państwa oraz różniący się od oficjalnego języka; nie obejmuje to ani dialektów języka oficjalnego, ani języków migrantów. Ustawa wymienia jeden język regionalny – kaszubski.

Z punktu widzenia nazewnictwa geograficznego istotne są dwie zawarte w ustawie regulacje. Pierwsza dotyczy używania języka mniejszości, druga zaś nazewnictwa geograficznego w tych językach.

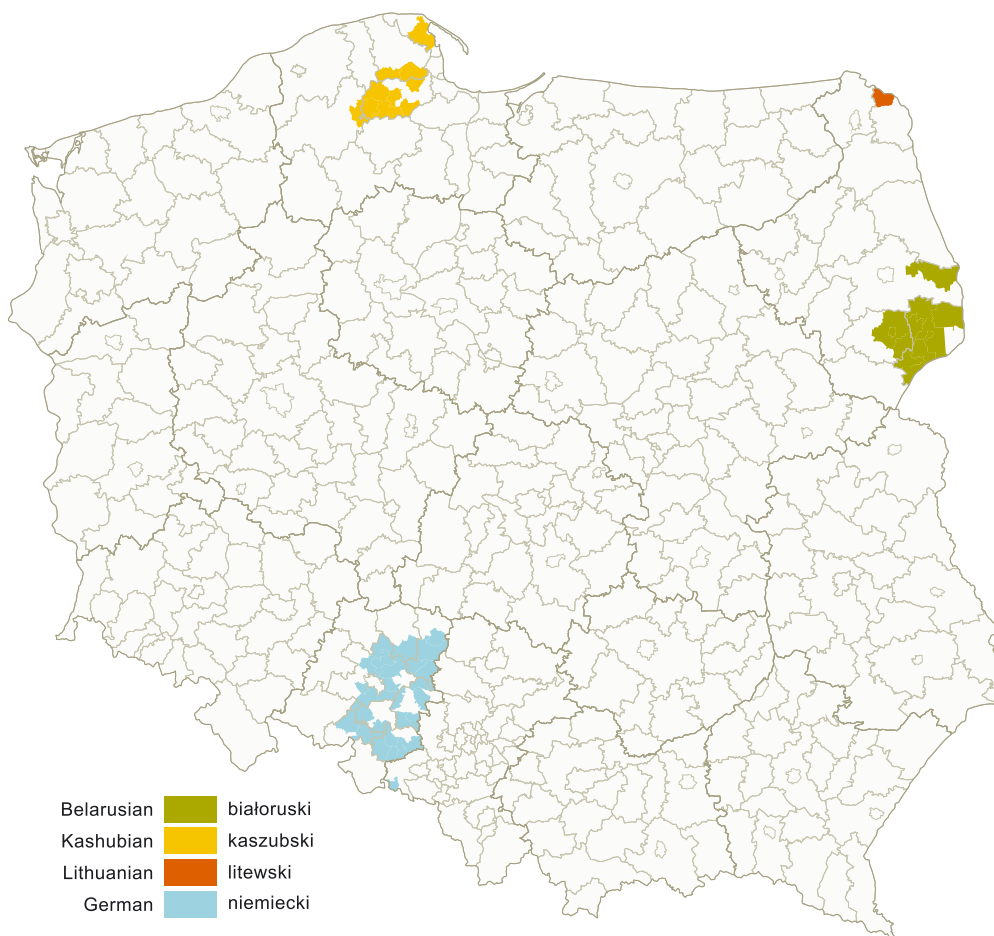

Fig. 2. Communes in which national and ethnic minorities or communities using regional language constitute at least 20% of the population

Ryc. 2. Gminy, w których mniejszość narodowa i etniczna lub społeczność posługująca się językiem regionalnym stanowi co najmniej 20% ludności

In Poland, there are no limitations on the use of any language in both private and public life. In contacts with public administration offices, only the Polish language has been allowed so far, though. The Act allows to use a minority language as a “supporting language” before the commune authorities, that is a third-order administrative unit. A minority language, as a supporting language, might be used only in these communes where the number of minority residents, whose language is going to be used as a supporting language, is no less than 20 per cent of the commune residents and who have been entered into the “Official Register of Communes, where a supporting language is used”. Entry in the “Official Register” is made only upon a motion of the commune council where a minority language is going to be binding. That is why, not in all communes which satisfy the criterion of residents belonging to a minority, a supporting language has been introduced. Also upon a motion of the commune council, a supporting language may be withdrawn from use in the communes where such a supporting language is binding.

At present, in Poland, national and ethnic minorities or communities using regional languages constitute at least 20% of the population living in 51 communes, out of 2479 total (Fig. 2). A supporting language has been introduced in 30 of them (as of 1st September 2010; see Fig. 3).

W Polsce nie istnieją żadne ograniczenia w używaniu w życiu prywatnym i publicznym jakiegokolwiek języka. Jednak w kontaktach z urzędami dotychczas dopuszczalny był wyłącznie język polski. Ustawa dopuszcza używanie języka mniejszościowego jako „języka pomocniczego” w kontaktach z organami gminy, czyli jednostki administracyjnej trzeciego rzędu. Język mniejszości, jako język pomocniczy, może być używany wyłącznie na terenach gmin, w których liczba mieszkańców należących do mniejszości, której język ma być używany jako język pomocniczy, wynosi co najmniej 20% mieszkańców danej gminy, a gmina została wpisana do „Urzędowego rejestru gmin, w których używany jest język pomocniczy”. Wpis do „Rejestru” dokonywany jest wyłącznie na wniosek rady gminy, w której ma obowiązywać język mniejszościowy. Dlatego nie w każdej gminie spełniającej kryterium liczby ludności należącej do mniejszości wprowadzono język pomocniczy. Również na wniosek rady gminy, w gminie gdzie obowiązuje pomocniczy język mniejszościowy, można taki język wycofać z użycia.

Obecnie w Polsce w 51 gminach, na ogólną liczbę 2479 gmin, mniejszość narodowa i etniczna lub społeczność posługująca się językiem regionalnym stanowi co najmniej 20% ludności (ryc. 2). Język pomocniczy wprowadzono w 30 z nich (stan na 1 września 2010 r.; zob. ryc. 3).

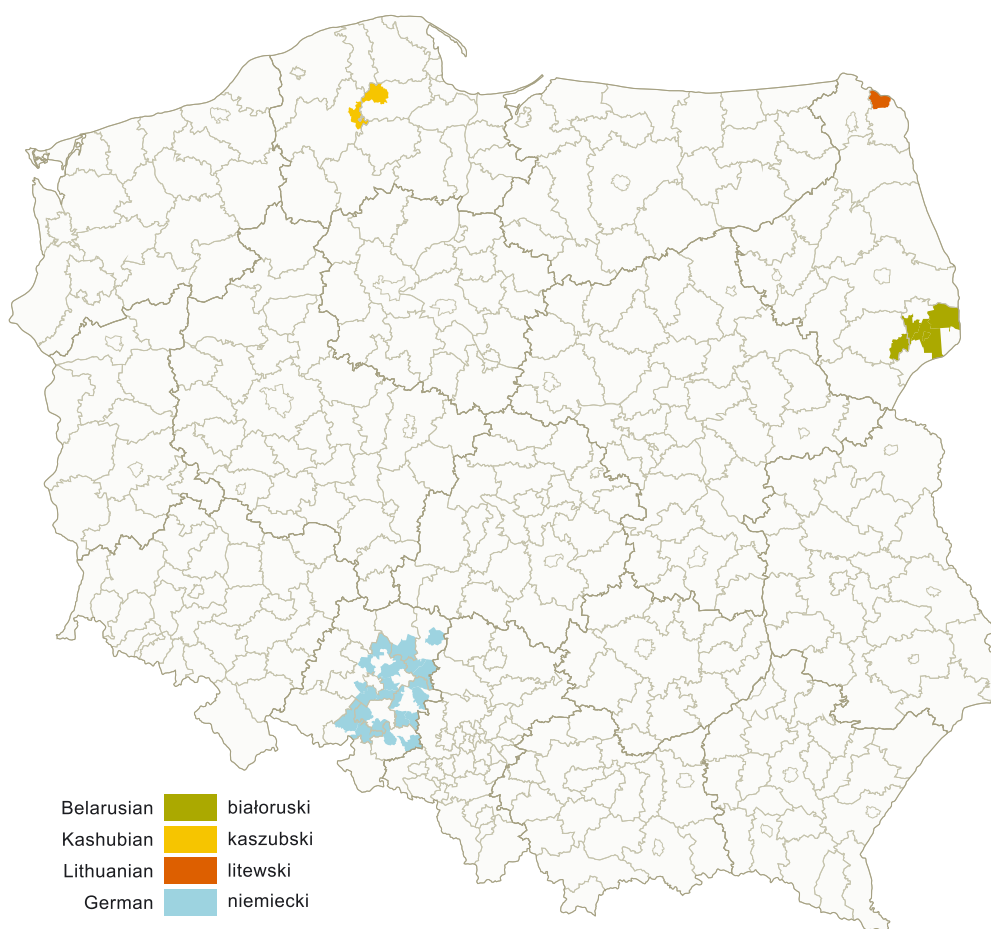

Fig. 3. Communes in which a supporting language has been introduced
Ryc. 3. Gminy, w których wprowadzono język pomocniczy

Apart from geographical names established in Polish, the Act also specifies that traditional names may also be used as additional names for localities, physiographical objects and streets. Names of localities and physiographical objects in Polish are official names; they are established at a central level by the Minister of the Interior and Administration. Polish names of streets, squares, parks, etc. fall within the competence of commune councils. Names of localities and physiographical objects in minority languages are established upon a motion of the commune council and have to be approved by the Commission on Names of Localities and Physiographic Objects. The names may be established for objects located in communes inhabited by a minority in whose language these names are used, constituting at least 20 per cent of residents. Names of inhabited localities may also be established for communes, which do not fulfill the quantitative criterion for the number of residents belonging to a minority. In the case of such localities, an additional name may be introduced provided that, as a result of social consultations, over 50 per cent of residents were in favor of this name.

Ustawa określa, że obok ustalonych w języku polskim nazw geograficznych mogą być używane również, jako nazwy dodatkowe, tradycyjne nazwy w języku mniejszości dla miejscowości, obiektów fizjograficznych oraz ulic. Nazwy miejscowości i obiektów fizjograficznych w języku polskim są nazwami urzędowymi; ustala je na szczeblu centralnym Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji. Polskie nazwy ulic, placów, skwerów, parków itp. pozostają natomiast w gestii rad gmin. Nazwy miejscowości i obiektów fizjograficznych w językach mniejszości są ustalane na wniosek Rady Gminy i muszą uzyskać pozytywną opinię Komisji Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych. Nazwy te mogą być ustalone dla obiektów znajdujących się w gminach z mniejszością, w której języku są te nazwy, stanowiącą co najmniej 20% mieszkańców. Nazwy miejscowości zamieszkanymi mogą być również ustalane w przypadku gmin niespełniających wymogu ilościowego liczby jej mieszkańców należących do mniejszości. Dla takich miejscowości można wprowadzić nazwę dodatkową, jeżeli w wyniku konsultacji społecznych za taką nazwą opowie się ponad 50% jej mieszkańców.

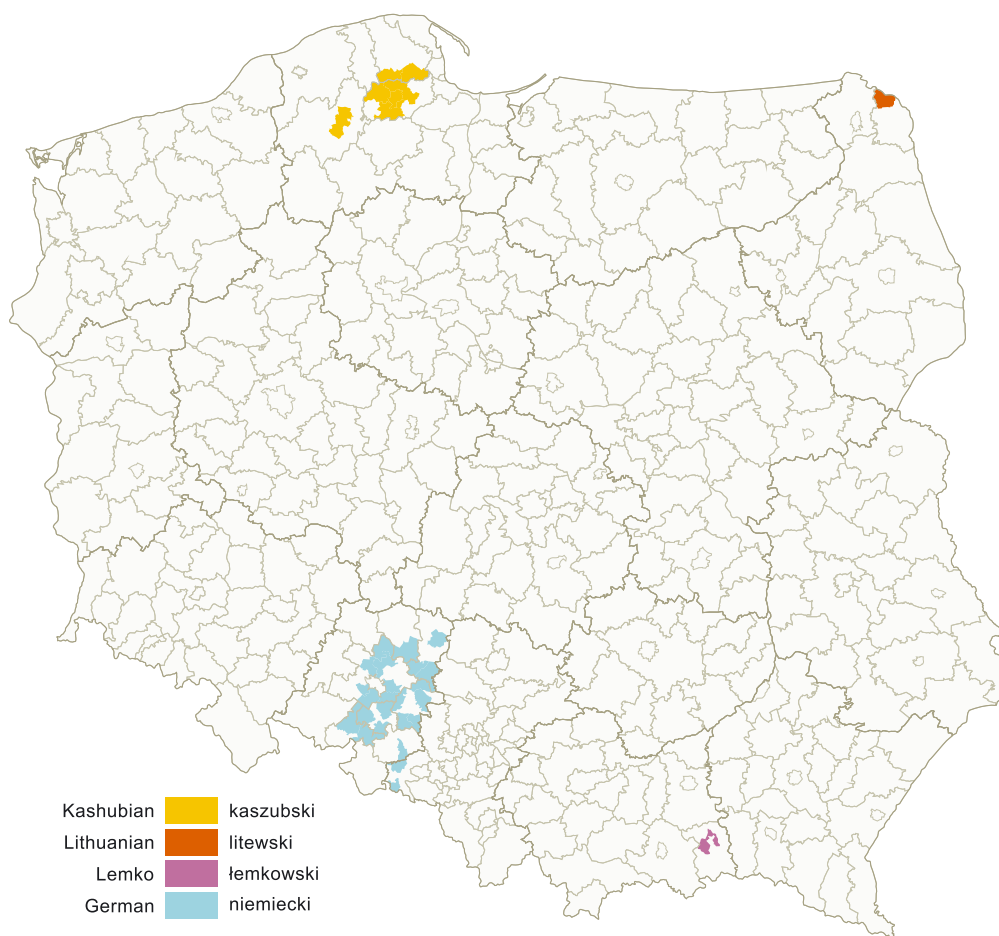

Fig. 4. Communes in which additional names have been introduced in languages of national and ethnic minorities or in regional language

Ryc. 4. Gminy, w których wprowadzono dodatkowe nazwy w języku mniejszości narodowej, etnicznej lub języku regionalnym

Names of localities and physiographical objects in minority languages may be introduced on the territory of the entire commune or part of it. The names may not be used separately and have to be placed after the respective official Polish names. Unlike names in Polish, names in minority languages are not official names but are “additional names” (“supporting names”). Moreover, names in minority languages may not refer to the names used in the years between 1933–1945 given by the authorities of the German Third Reich or the Soviet Union.

To date, additional names have been introduced in 572 localities and parts of them located in 33 communes (the introduced ones involve German, Kashubian, Lithuanian and Lemko names; see Fig. 4), however, no additional names for physiographical objects and streets have been introduced (as of 1st September 2010).

2. National minorities

2.1. Belarusian minority

Belarusians form a national minority that has traditionally lived in the southeastern part of Podlaskie Voivodship. In the census of 2002, 47,640 Polish citizens declared themselves to belong to the Belarusian nationality, out of which 46,041 people lived in Podlaskie Voivodship. The largest numbers of people of Belarusian nationality are located in south-eastern counties of Podlaskie Voivodship: Hajnowski County (39.1% of county residents), Bielski County (19.8%), Siemiatycki County (3.5%), Białostocki County (3.2%), and in Białystok City County (2.53%). In 29 communes, representatives of this minority group constitute over 1 per cent of residents, including 12 communes with over 20 per cent of Belarusian minority residents (Bielsk Podlaski (urban commune) – 20.5% of residents, Bielsk Podlaski (rural commune) – 46.5%, Czeremcha – 28.6%, Czyże – 81.6%, Dubicze Cerkiewne – 81.2%, Gródek – 22.9%, Hajnówka (urban commune) – 26.3%, Hajnówka (rural commune) – 64.2%, Kleszczele – 41.5%, Narew – 49.1%, Narewka – 47.1%, and Orla – 68.5%). The largest groups of people who declare themselves to belong to the Belarusian minority live in Białystok town – 7369.

The Belarusian language has been introduced as a supporting language in five communes of Podlaskie Voivodship (Czyże, Hajnówka (urban commune), Hajnówka (rural commune), Narewka, and Orla). Additional names of localities and physiographical objects in this language have not been introduced so far, though.

Nazwy miejscowości i obiektów fizjograficznych w językach mniejszości mogą być wprowadzone na terenie całej gminy lub jej części. Nazwy te nie mogą być stosowane samodzielnie – muszą zawsze wystąpić po oficjalnej nazwie w języku polskim. Nazwy w językach mniejszości, w przeciwieństwie do nazw w języku polskim, nie są nazwami oficjalnymi, a tylko „nazwami dodatkowymi” (pomocniczymi). Nazwy w językach mniejszości nie mogą nawiązywać do nazw z okresu 1933–1945 nadanych przez władze Trzeciej Rzeszy Niemieckiej lub Związku Radzieckiego.

Dotychczas dodatkowe nazwy wprowadzono dla 572 miejscowości i ich części znajdujących się w 33 gminach (wprowadzono nazwy niemieckie, kaszubskie, litewskie i łemkowskie; zob. ryc. 4), nie wprowadzono natomiast żadnych dodatkowych nazw dla obiektów fizjograficznych oraz ulic (stan na 1 września 2010 r.).

2. Mniejszości narodowe

2.1. Mniejszość białoruska

Białorusini to mniejszość narodowa tradycyjnie zamieszkała w południowo-wschodniej części województwa podlaskiego. Podczas spisu powszechnego z 2002 r. narodowość białoruską zadeklarowało 47 640 obywateli polskich, w tym 46 041 osób w województwie podlaskim. Największe skupiska osób narodowości białoruskiej znajdują się w południowo-wschodnich powiatach województwa podlaskiego: hajnowskim (39,1% mieszkańców powiatu), bielskim (19,8%), siemiatyckim (3,5%), białostockim (3,2%) i w Białymstoku (2,53%). Na terenie 29 gmin przedstawiciele tej mniejszości stanowią ponad 1% mieszkańców, w tym w 12 gminach ponad 20% (Bielsk Podlaski (gmina miejska) – 20,5% mieszkańców, Bielsk Podlaski (gmina wiejska) – 46,5%, Czeremcha – 28,6%, Czyże – 81,6%, Dubicze Cerkiewne – 81,2%, Gródek – 22,9%, Hajnówka (gmina miejska) – 26,3%, Hajnówka (gmina wiejska) – 64,2%, Kleszczele – 41,5%, Narew – 49,1%, Narewka – 47,1%, Orla – 68,5%). Najwięcej osób deklarujących narodowość białoruską mieszka w Białymstoku – 7369.

Język białoruski wprowadzono jako pomocniczy w pięciu gminach województwa podlaskiego (Czyże, Hajnówka (gmina miejska), Hajnówka (gmina wiejska), Narewka, Orla), dotychczas nie wprowadzono jednak dodatkowych nazw miejscowości lub obiektów fizjograficznych w tym języku.

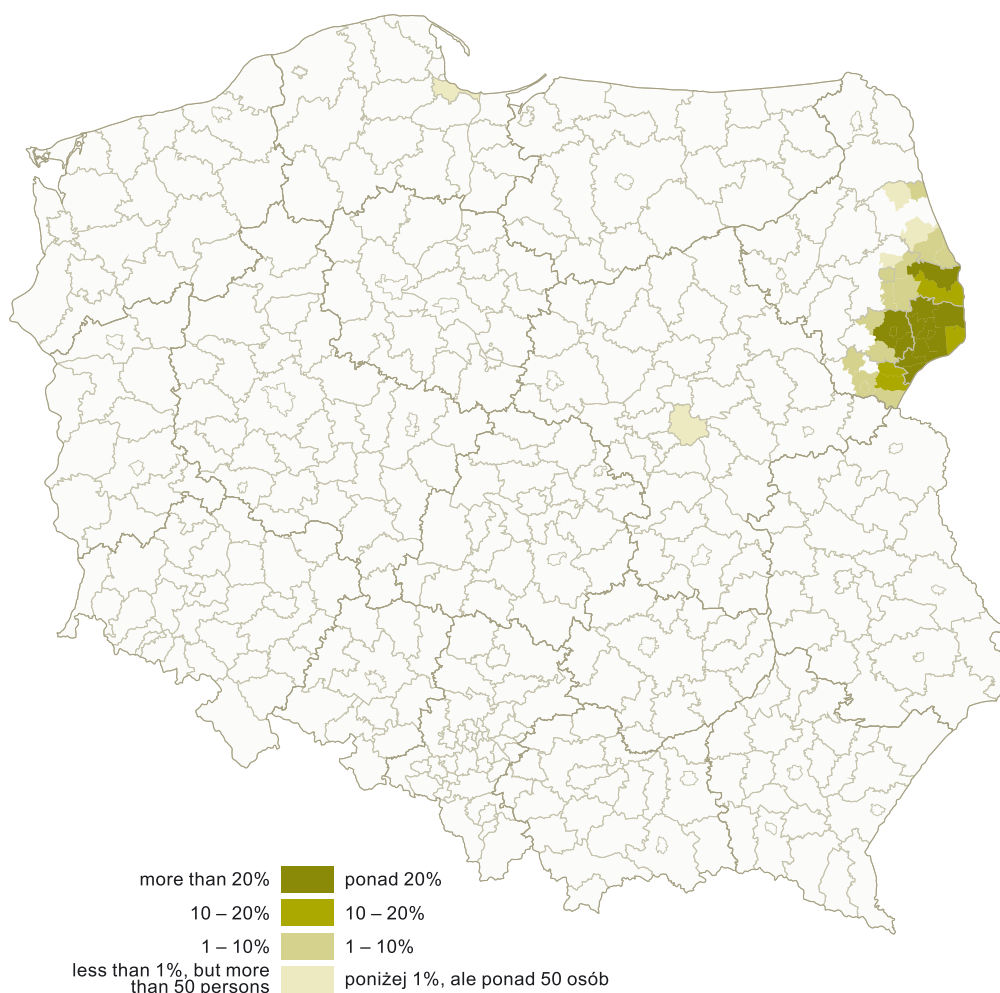

Fig. 5. Communes in which Belarusians form at least 1% of residents or their community consists of at least 50 members
 Ryc. 5. Gminy, w których Białorusini stanowią co najmniej 1% mieszkańców lub ich społeczność liczy co najmniej 50 osób

2.2. Czech minority

Czechs form a small and widely dispersed national minority. In the census of 2002, the Czech nationality was declared by 386 Polish citizens who lived in all voivodships. Most people belonging to this minority live in Zelów commune in Łódzkie Voivodship (81 people). The Czech language has not been introduced as a supporting language in any of the communes; additional names of localities or geographical objects in this language have not been introduced, either.

2.3. Lithuanian minority

Lithuanians form a national minority that has traditionally lived in the northern part of Podlaskie Voivodship. In the census of 2002, the Lithuanian nationality was declared by 5639 Polish citizens, out of which 5097 people lived in Podlaskie Voivodship. The great-

2.2. Mniejszość czeska

Czesi są mniejszością narodową nieliczną i znacznie rozproszoną. Podczas spisu powszechnego z 2002 r. narodowość czeską zadeklarowało 386 obywateli polskich, którzy zamieszkiwali we wszystkich województwach. Najwięcej osób tej narodowości mieszka w gminie Zelów w województwie łódzkim (81 osób). Język czeski nie został wprowadzony jako język pomocniczy w żadnej z gmin; również nie wprowadzono dodatkowych nazw miejscowości lub obiektów fizjograficznych w tym języku.

2.3. Mniejszość litewska

Litwini to mniejszość narodowa tradycyjnie zamieszkała w północnej części województwa podlaskiego. Podczas spisu powszechnego z 2002 r. narodowość litewską zadeklarowało 5639 obywateli polskich, w tym 5097 osób w województwie podlaskim. Największe

est number of representatives of this minority lives in Sejneński County (21.3% of county residents). In four communes, members of the Lithuanian minority constitute over 1 per cent of their residents, including one commune inhabited by 20 per cent of minority representatives (Puńsk – 74.4% of residents). The largest groups of people who declare themselves to belong to the Lithuanian minority live in Puńsk commune – 3312.

The Lithuanian language has been introduced as a supporting language in Puńsk commune and it is also there that 30 additional names of localities in Lithuanian have been introduced.

skupiska osób tej narodowości znajdują się w powiecie sejneńskim (21,2% mieszkańców powiatu). Na terenie 4 gmin przedstawiciele mniejszości litewskiej stanowią ponad 1% mieszkańców, w tym w jednej gminie ponad 20% (Puńsk – 74,4% mieszkańców). Najwięcej osób deklarujących narodowość litewską mieszka w gminie Puńsk – 3312.

Język litewski wprowadzono jako pomocniczy w gminie Puńsk, również w tej gminie wprowadzono 30 dodatkowych nazw miejscowości w języku litewskim.

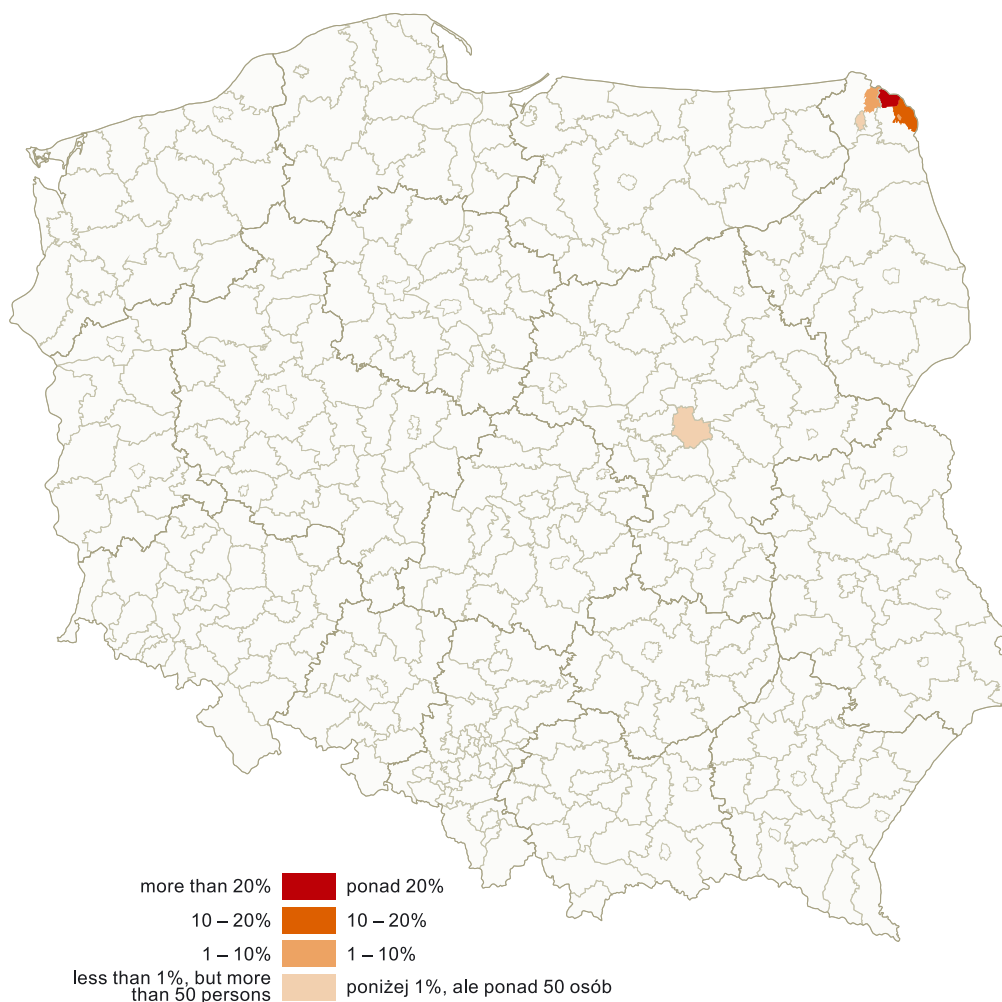

Fig. 6. Communes in which Lithuanians form at least 1% of residents or their community consists of at least 50 members
Ryc. 6. Gminy, w których Litwini stanowią co najmniej 1% mieszkańców lub ich społeczność liczy co najmniej 50 osób

2.4. German minority

Germans are a national minority that has traditionally been living in Opolskie Voivodship, in the western part of Śląskie Voivodship and central part of Warmińsko-Mazurskie Voivodship. In the census of 2002, the German nationality was declared by 147,094 Polish citizens,

2.4. Mniejszość niemiecka

Niemcy to mniejszość narodowa tradycyjnie zamieszkała w województwie opolskim, w zachodniej części województwa śląskiego i środkowej województwa warmińsko-mazurskiego. Podczas spisu powszechnego z 2002 r. narodowość niemiecką zadeklarowało 147 094 obywateli

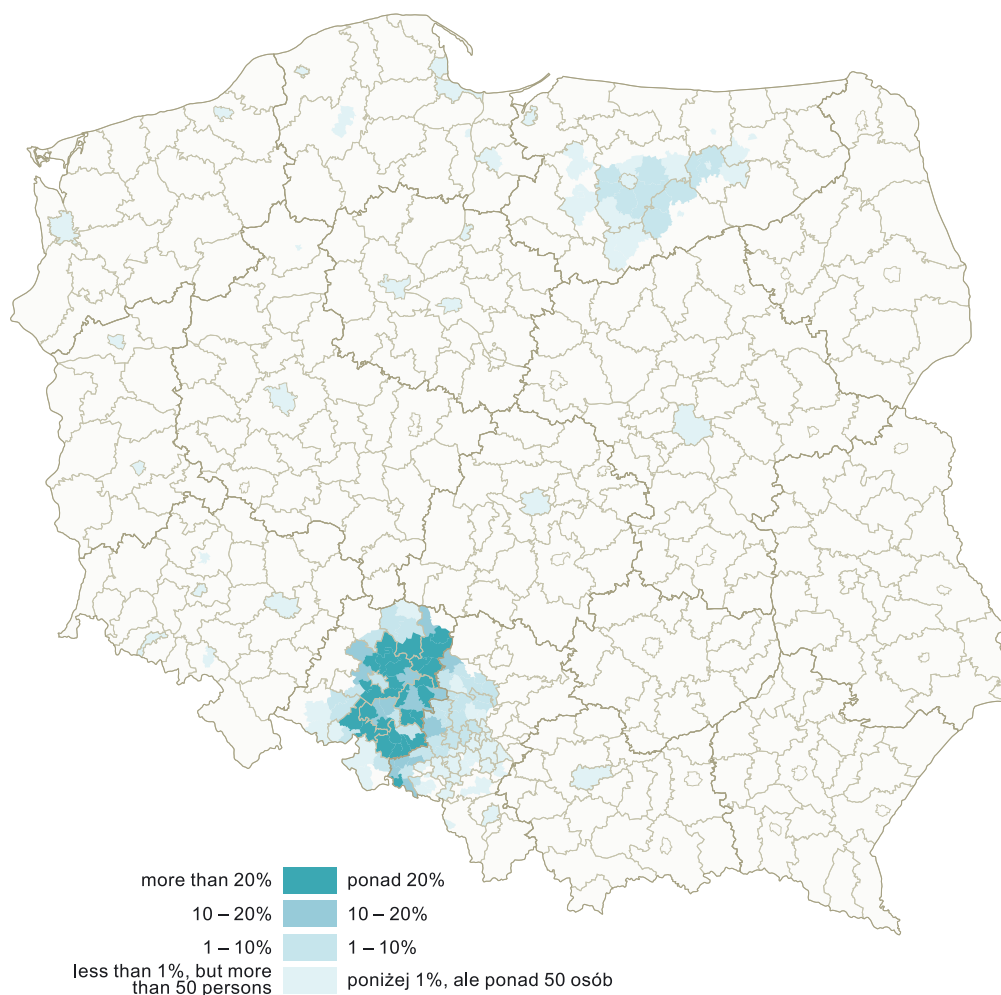

Fig. 7. Communes in which Germans form at least 1% of residents or their community consists of at least 50 members
 Ryc. 7. Gminy, w których Niemcy stanowią co najmniej 1% mieszkańców lub ich społeczność liczy co najmniej 50 osób

including 104,399 people in Opolskie Voivodship, 30,531 in Śląskie Voivodship, and 3411 in Warmińsko-Mazurskie Voivodship. The largest numbers of Polish citizens belonging to the German minority live in the central and eastern counties of Opolskie Voivodship: Strzelecki County (20.6% county residents), Opolski County (19.8%), Krapkowicki County (18.4%), Oleski County (16.8%), Prudnicki County (14.9%), Kędzierzyńsko-Kozielski County (13.2%), Kluczborski County (9.8%), and in Opole City County (2.5%) as well as in the western counties of Śląskie Voivodship: Raciborski County (7.2%), Gliwicki County (4.3%), and Lubliniecki County (3.1%). In 84 communes, representatives of the German minority constitute over 1 per cent of commune residents, including over 20 per cent living in 27 communes of Opolskie Voivodship (Biała – 42.0% of residents, Bierawa – 24.6%, Chrzastowice – 25.7%, Cisek – 42.4%, Dobrodzień – 25.0%, Dobrzeń Wielki – 20.3%, Głogówek – 24.3%, Izbicko – 28.1%, Jemielnica – 23.7%, Kolonowskie – 41.1%, Komprachcice – 29.5%, Lasowice Wielkie – 37.4%, Leśnica – 26.9%, Łubniany – 27.4%, Murów – 31.0%, Olesno – 23.8%, Pawłowiczki – 20.7%,

polskich, w tym 104 399 osób w województwie opolskim, 30 531 w województwie śląskim i 4311 w województwie warmińsko-mazurskim. Największe skupiska obywateli polskich narodowości niemieckiej znajdują się w centralnych i wschodnich powiatach województwa opolskiego: strzeleckim (20,6% mieszkańców powiatu), opolskim (19,8%), krapkowickim (18,4%), oleskim (16,8%), prudnickim (14,9%), kędzierzyńsko-kozielskim (13,2%), kluczborskim (9,8%) i w Opolu (2,5%) oraz w zachodnich powiatach województwa śląskiego: raciborskim (7,2%), gliwickim (4,3%), i lublinieckim (3,1%). Na terenie 84 gmin przedstawiciele mniejszości niemieckiej stanowią ponad 1% mieszkańców gminy, w tym ponad 20% w 27 gminach województwa opolskiego (Biała – 42,0% mieszkańców, Bierawa – 24,6%, Chrzastowice – 25,7%, Cisek – 42,4%, Dobrodzień – 25,0%, Dobrzeń Wielki – 20,3%, Głogówek – 24,3%, Izbicko – 28,1%, Jemielnica – 23,7%, Kolonowskie – 41,1%, Komprachcice – 29,5%, Lasowice Wielkie – 37,4%, Leśnica – 26,9%, Łubniany – 27,4%, Murów – 31,0%, Olesno – 23,8%, Pawłowiczki – 20,7%, Polska Cerkiew – 21,9%, Prószków – 30,2%, Radłów –

Polska Cerkiew – 21.9%, Prószków – 30.2%, Radłów – 27.9%, Reńska Wieś – 34.5%, Strzeleczy – 41.6%, Tarnów Opolski – 23.8%, Turawa – 20.6%, Ujazd – 25.2%, Walce – 31.7%, and Zębówice – 42.1%) and in one commune of Śląskie Voivodship (Krzanowice – 20.5% of residents). The largest groups of people who declare themselves to belong to the German minority live in Biała commune – 5103.

The German language has been introduced as a supporting language in 22 communes of Opolskie Voivodship (Biała, Bierawa, Chrząstowice, Dobrodzień, Dobrzeń Wielki, Głogówek, Izbicko, Jemielnica, Kolonowskie, Komprachcice, Lasowice Wielkie, Leśnica, Murów, Prószków, Radłów, Reńska Wieś, Strzeleczy, Tarnów Opolski, Turawa, Ujazd, Walce, and Zębówice). Moreover, 286 additional German names of localities and their parts have been introduced in 22 communes of Opolskie Voivodship (Biała, Chrząstowice, Cisek, Dobrodzień, Dobrzeń Wielki, Głogówek, Gogolin, Izbicko, Jemielnica, Kolonowskie, Komprachcice, Lasowice Wielkie, Leśnica, Łubniany, Murów, Radłów, Prószków, Strzeleczy, Tarnów Opolski, Ujazd, Walce, and Zębówice) as well as in two communes of Śląskie Voivodship (Krzanowice and Rudnik).

2.5. Armenian minority

Armenians form a small and widely dispersed national minority. In the census of 2002, the Armenian nationality was declared by 262 Polish citizens who lived in all voivodships. The largest groups of members of the Armenian minority live in Warsaw (39 people). The Armenian language has not been introduced as a supporting language in any of the communes; additional names of localities or physiographical objects in this language have not been introduced, either.

2.6. Russian minority

Russians are a widely dispersed national minority. In the census of 2002, the Russian nationality was declared by 3244 Polish citizens who lived in all voivodships. The greatest numbers of Polish citizens of Russian nationality live in voivodship seats and in the northern part of Podlaskie Voivodship, which is inhabited by the Old Believers (Starovery). The largest groups of members of the Russian minority live in Warsaw (452 people). The Russian language has not been introduced as a supporting language in any of the communes; additional names of localities or physiographical objects in this language have not been introduced, either.

27,9%, Reńska Wieś – 34,5%, Strzeleczy – 41,6%, Tarnów Opolski – 23,8%, Turawa – 20,6%, Ujazd – 25,2%, Walce – 31,7%, Zębówice – 42,1%) i jednej gminie województwa śląskiego (Krzanowice – 20,5% mieszkańców). Najwięcej osób deklarujących narodowość niemiecką mieszka w gminie Biała – 5103.

Język niemiecki wprowadzono jako pomocniczy w 22 gminach województwa opolskiego (Biała, Bierawa, Chrząstowice, Dobrodzień, Dobrzeń Wielki, Głogówek, Izbicko, Jemielnica, Kolonowskie, Komprachcice, Lasowice Wielkie, Leśnica, Murów, Prószków, Radłów, Reńska Wieś, Strzeleczy, Tarnów Opolski, Turawa, Ujazd, Walce, Zębówice). Wprowadzono również 286 dodatkowych niemieckich nazw miejscowości i ich części w 22 gminach województwa opolskiego (Biała, Chrząstowice, Cisek, Dobrodzień, Dobrzeń Wielki, Głogówek, Gogolin, Izbicko, Jemielnica, Kolonowskie, Komprachcice, Lasowice Wielkie, Leśnica, Łubniany, Murów, Radłów, Prószków, Strzeleczy, Tarnów Opolski, Ujazd, Walce, Zębówice) i dwóch gminach województwa śląskiego (Krzanowice, Rudnik).

2.5. Mniejszość ormiańska

Ormianie są mniejszością narodową nieliczną i znacznie rozproszoną. Podczas spisu powszechnego z 2002 r. narodowość ormiańską zadeklarowało 262 obywatele polskich, którzy zamieszkiwali we wszystkich województwach. Najwięcej osób tej narodowości mieszka w Warszawie (39 osób). Język ormiański nie został wprowadzony jako język pomocniczy w żadnej z gmin; również nie wprowadzono dodatkowych nazw miejscowości lub obiektów fizjograficznych w tym języku.

2.6. Mniejszość rosyjska

Rosjanie są mniejszością narodową znacznie rozproszoną. Podczas spisu powszechnego z 2002 r. narodowość rosyjską zadeklarowało 3244 obywatele polskich, którzy zamieszkiwali we wszystkich województwach. Największe skupiska obywateli polskich narodowości rosyjskiej znajdują się w miastach wojewódzkich oraz w północnej części województwa podlaskiego, gdzie mieszkają staroobrzędowcy (starowiercy). Najwięcej osób narodowości rosyjskiej mieszka w Warszawie (452 osoby). Język rosyjski nie został wprowadzony jako język pomocniczy w żadnej z gmin; również nie wprowadzono dodatkowych nazw miejscowości lub obiektów fizjograficznych w tym języku.

2.7. Slovak minority

Slovaks are a national minority that has traditionally been inhabiting the southern part of Małopolskie Voivodship (regions of Spisz and Orawa). In the census of 2002, the Slovak minority was declared by 1710 Polish citizens, out of which 1572 lived in Małopolskie Voivodship. The largest groups of people belonging to this minority live in Nowotarski County and Tatrzański County. In four communes, members of the Slovak minority constitute over 1 per cent of residents. The most numerous groups of people who declare themselves to belong to this minority lives in Nowy Targ commune – 702. The Slovak language has not been introduced as a supporting language in any of the communes; additional names of localities or physiographical objects in this language have not been introduced, either.

2.8. Ukrainian minority

Ukrainians are a widely dispersed national minority. In the census of 2002, the Ukrainian nationality was declared by 27,172 Polish citizens who lived mainly in the northern, western and eastern parts of Poland (in Warmińsko-Mazurskie

2.7. Mniejszość słowacka

Słowacy to mniejszość narodowa tradycyjnie zamieszkała w południowej części województwa małopolskiego (tereny Spisza i Orawy). Podczas spisu powszechnego z 2002 r. narodowość słowacką zadeklarowało 1710 obywateli polskich, w tym 1572 osoby w województwie małopolskim. Największe skupiska osób tej narodowości znajdują się w powiecie nowotarskim i tatrzańskim. Na terenie 4 gmin przedstawiciele mniejszości słowackiej stanowią ponad 1% mieszkańców. Najwięcej osób deklarujących tą narodowość mieszka w gminie Nowy Targ – 702. Język słowacki nie został wprowadzony jako język pomocniczy w żadnej z gmin; również nie wprowadzono dodatkowych nazw miejscowości lub obiektów fizjograficznych w tym języku.

2.8. Mniejszość ukraińska

Ukraińcy są mniejszością narodową znacznie rozproszoną. Podczas spisu powszechnego z 2002 r. narodowość ukraińską zadeklarowało 27 172 obywateli polskich, mieszkających głównie w północnej, zachodniej i wschod-

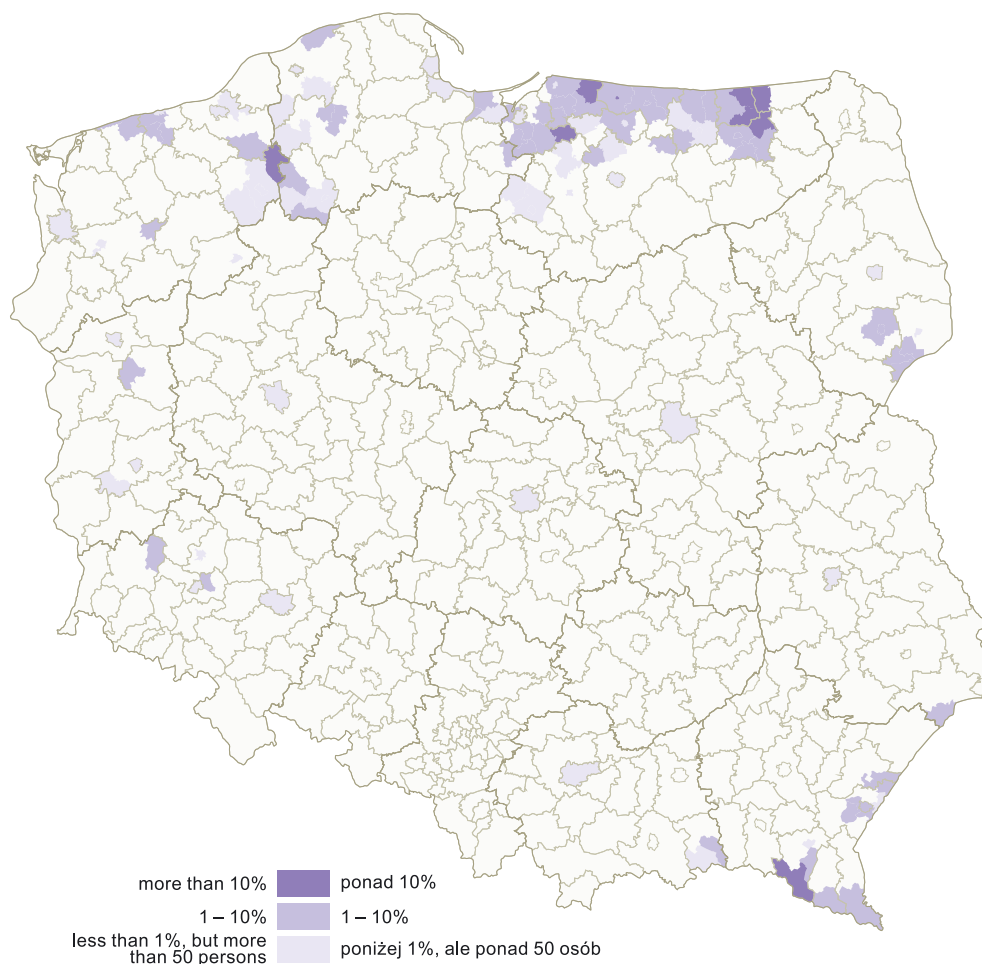

Fig. 8. Communes in which Ukrainians form at least 1% of residents or their community consists of at least 50 members
Ryc. 8. Gminy, w których Ukraińcy stanowią co najmniej 1% mieszkańców lub ich społeczność liczy co najmniej 50 osób

Voivodship – 11,881 people, Zachodniopomorskie Voivodship – 3703, Podkarpackie Voivodship – 2984, Pomorskie Voivodship – 2831, Dolnośląskie Voivodship – 1422, and Podlaskie Voivodship – 1366). Areas traditionally inhabited by Ukrainians involved southeastern Poland from where they were displaced in 1947 as a result of Operation “Vistula” carried out by the then communist authorities. At present the largest groups of Polish citizens belonging to the Ukrainian minority live in the counties of Warmińsko-Mazurskie Voivodship: Węgorzewski County (6.0% of county residents), Braniewski County (3.5%), Bartoszycki County (3.3%), Giżycki County (2.4%), Gołdapski County (2.3%), Elbląski County (2.0%), and Kętrzyński County (1.5%). In 66 communes of eight voivodships, representatives of the Ukrainian minority constitute over 1 per cent of residents, including over 10 per cent of residents in nine communes of Warmińsko-Mazurskie, Zachodniopomorskie, and Podkarpackie Voivodships. The largest group of people who declare themselves to belong to this minority lives in Przemyśl – 814. The Ukrainian language has not been introduced as a supporting language in any of the communes; additional names of localities or physiographical objects in this language have not been introduced, either.

2.9. Jewish minority

Jews are a widely dispersed national minority. In the census of 2002, the Jewish nationality was declared by 1055 Polish citizens living mainly in towns and cities. Historically, the number of Jews in Poland has fluctuated around 10 per cent of the population. The development of the Jewish life in Poland was violently hindered by the Second World War and Nazi policy of *Endlösung* (the Final Solution). Out of about 3.5 million of Polish Jews, only 300 thousand managed to survive the war. Within the period of the Polish People’s Republic, most Polish Jews left Poland in several waves of emigration: in the years between 1945–1948 (emigration to Palestine and then to the new established State of Israel, to the United States and to the South America), 1957–1959 (in the period of relative liberalization of the regime), and 1968–1970 (as a result of anti-Zionist, anti-Semitic in fact, *battue*). The largest groups of members of the Jewish minority live in Warsaw (331). Either the Hebrew or Yiddish languages have not been introduced as supporting languages in any of the communes; additional names of localities or physiographical objects in these languages have not been introduced, either.

niej części Polski (w województwie warmińsko-mazurskim – 11 881 osób, zachodniopomorskim – 3703, podkarpackim – 2984, pomorskim – 2831, dolnośląskim – 1422, podlaskim – 1366). Tradycyjnym obszarem zamieszkiwanym przez Ukraińców były tereny południowo-wschodniej Polski, z których zostali oni jednak wysiedleni w 1947 r. w wyniku przeprowadzonej przez ówczesne władze komunistyczne akcji „Wisła”. Największe skupiska obywateli polskich narodowości ukraińskiej znajdują się obecnie w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego: węgorzewskim (6,0% mieszkańców powiatu), braniewskim (3,5%), bartoszyckim (3,3%), giżyckim (2,4%), gołdapskim (2,3%), elbląskim (2,0%) i kętrzyńskim (1,5%). Na terenie 66 gmin w ośmiu województwach przedstawiciele mniejszości ukraińskiej stanowią ponad 1% mieszkańców, w tym ponad 10% w 9 gminach województwa warmińsko-mazurskiego, zachodniopomorskiego i podkarpackiego. Najwięcej osób deklarujących narodowość ukraińską mieszka w Przemyślu – 814. Język ukraiński nie został wprowadzony jako język pomocniczy w żadnej z gmin; również nie wprowadzono dodatkowych nazw miejscowości lub obiektów fizjograficznych w tym języku.

2.9. Mniejszość żydowska

Żydzi są mniejszością narodową znacznie rozproszoną. Podczas spisu powszechnego z 2002 r. narodowość żydowską zadeklarowało 1055 obywateli polskich mieszkających głównie w miastach. Historycznie liczba Żydów w Polsce oscylowała w okolicach 10% populacji. Rozwój żydowskiego życia w Polsce został brutalnie przerwany przez II wojnę światową i hitlerowską politykę *Endlösung* (ostateczne rozwiązanie). Z około 3,5 miliona polskich Żydów wojnę przeżyło około 300 tysięcy. W okresie PRL w kilku falach emigracyjnych wyjechała większość polskich Żydów: w latach 1945–1948 (emigracja do Palestyny, a następnie nowo powstałego Izraela, Stanów Zjednoczonych i Ameryki Południowej), 1957–1959 (w okresie względnej liberalizacji reżimu), 1968–1970 (w wyniku antysyjonistycznej, a w rzeczywistości antysemitycznej nagonki). Najwięcej osób narodowości żydowskiej (331) mieszka w Warszawie. Ani język hebrajski, ani jidisz nie zostały wprowadzone jako języki pomocnicze w żadnej z gmin; również nie wprowadzono dodatkowych nazw miejscowości lub obiektów fizjograficznych w tych językach.

3. Ethnic minorities

3.1. Karaim minority

Karaims are the smallest ethnic minority in Poland. In the census of 2002, the Karaim minority was declared by 43 Polish citizens. Karaims live mainly in and near Warsaw, Wrocław and Trójmiasto [Tricity – Gdańsk, Gdynia and Sopot]. In Poland, Karaims lost their native language.

3.2. Lemko minority

Lemkos (Rusyns) are a widely dispersed ethnic minority. In the census of 2002, the Lemko minority was declared by 5850 Polish citizens who lived mainly in the western and southern parts of Poland (in Dolnośląskie Voivodship – 3081 people, Małopolskie Voivodship – 1580, and Lubuskie Voivodship – 784). Traditional members of this minority inhabited the area of so-called Łemkowszczyzna, that is, Beskid Niski Mountains and a part of Beskid Sądecki Mountains (southern part of Podkarpackie Voivodship and

3. Mniejszości etniczne

3.1. Mniejszość karaimska

Karaimi są najmniej liczną mniejszością etniczną w Polsce. Podczas spisu powszechnego z 2002 r. narodowość karaimską zadeklarowało 43 obywateli polskich. Karaimi mieszkają przede wszystkim w Warszawie i okolicach, Wrocławiu oraz w Trójmieście. Karaimi w Polsce zatracili znajomość swojego języka ojczystego.

3.2. Mniejszość lemowska

Łemkowie są mniejszością etniczną znacznie rozproszoną. Podczas spisu powszechnego z 2002 r. narodowość łemkowską zadeklarowało 5850 obywateli polskich, mieszkających głównie w zachodniej i południowej części Polski (w województwie dolnośląskim – 3082 osób, małopolskim – 1580, lubuskim – 784). Tradycyjnie członkowie tej mniejszości zamieszkiwali tzw. Łemkowszczyznę, czyli Beskid Niski i część Beskidu Sądeckiego (południowa część województwa podkarpackiego i południowo-wschodnia ma-

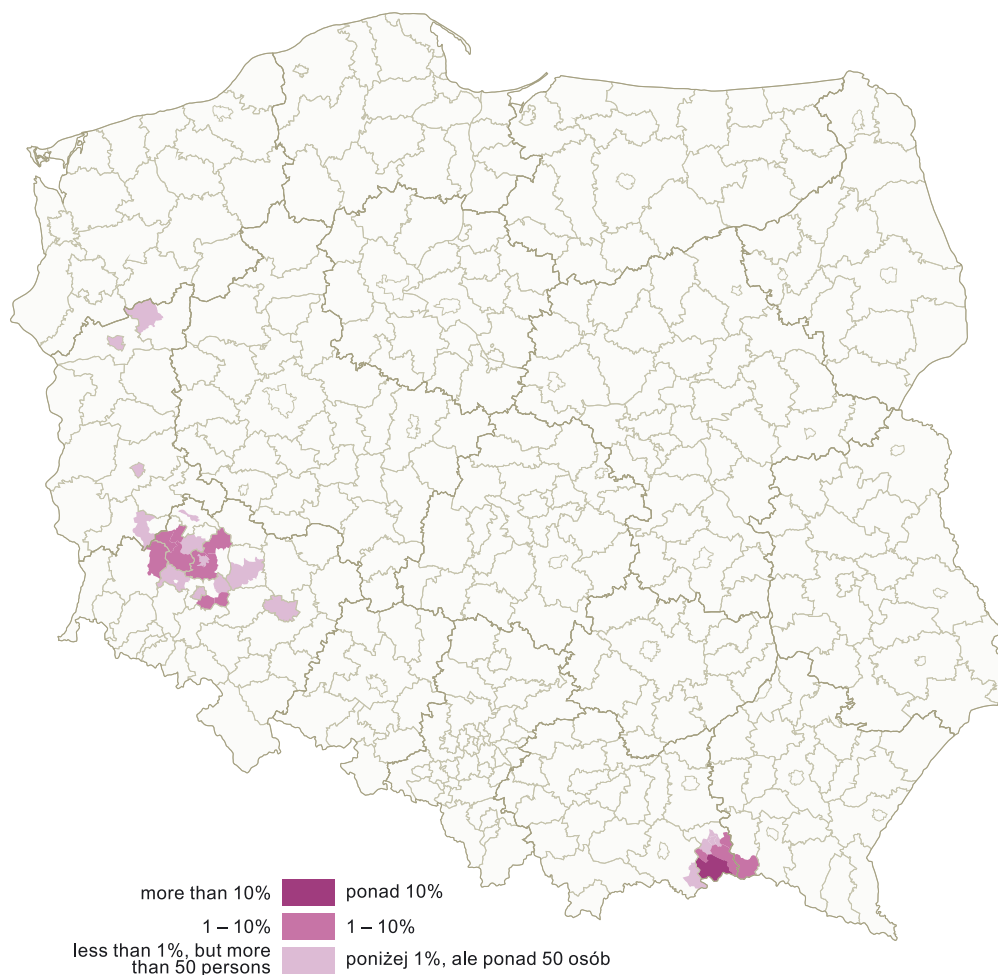

Fig. 9. Communes in which Lemkos form at least 1% of residents or their community consists of at least 50 members
Ryc. 9. Gminy, w których Łemkowie stanowią co najmniej 1% mieszkańców lub ich społeczność liczy co najmniej 50 osób

south-eastern of Małopolskie Voivodship) from where they were displaced in 1947 as a result of Operation “Vistula” carried out by the then communist authorities. The most numerous groups of Lemkos live in Legnicki County, Lubiński County and Polkowicki County of Dolnośląskie Voivodship and Gorlicki County of Małopolskie Voivodship. In 13 communes, members of the Lemko minority constitute over 1 per cent of their residents, including one commune inhabited by 10 per cent of minority representatives. The largest groups of people who declare themselves to belong to the Lemko minority live in Uście Gorlickie commune – 725. The Lemko language has not been introduced as a supporting language in any of the communes, however, one additional name has been introduced in this language for locality in Gorlice commune.

3.3. Roma minority

Roma people are a widely dispersed ethnic minority. In the census of 2002, the Roma minority was declared by 12,731 Polish citizens living mainly in towns and cities of all voivodships. Roma people in Poland belong to four ethnic groups: Polska Roma, Carpathian Roma (Bergitka

łopolskiego), skąd zostali oni jednak wysiedleni w 1947 r. w wyniku przeprowadzonej przez ówczesne władze komunistyczne akcji „Wisła”. Największe skupiska Łemków znajdują się w powiatach legnickim, lubińskim i polkowickim województwa dolnośląskiego oraz powiecie gorlickim województwa małopolskiego. Na terenie 13 gmin przedstawiciele mniejszości łemkowskiej stanowią ponad 1% mieszkańców, w tym w jednej gminie ponad 10%. Najwięcej osób deklarujących narodowość łemkowską mieszka w gminie Uście Gorlickie – 725. Język łemkowski nie został wprowadzony jako język pomocniczy w żadnej z gmin, natomiast wprowadzono jedną dodatkową nazwę w tym języku dla miejscowości w gminie Gorlice.

3.3. Mniejszość romska

Romowie są mniejszością etniczną znacznie rozproszoną. Podczas spisu powszechnego z 2002 r. narodowość rromską zadeklarowało 12 731 obywateli polskich, mieszkających głównie w miastach na obszarze wszystkich województw. Romowie w Polsce należą do czterech grup

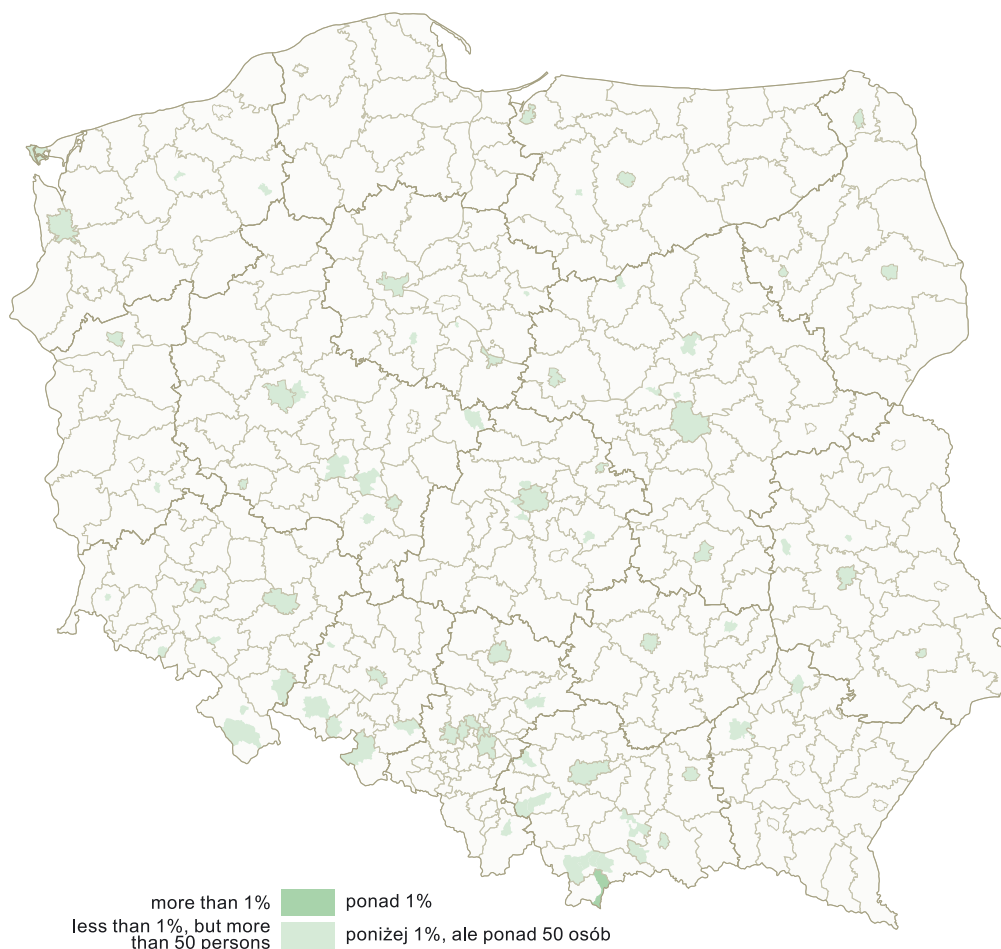

Fig. 10. Communes in which Roma consist of at least 50 members

Ryc. 10. Gminy, w których Romowie liczą co najmniej 50 osób

Roma), the Kalderash, and Lovari. Traditionally, the Carpathian Roma (who have been leading a settled way of life for hundreds of years) live in the mountain regions of Małopolskie Voivodship. A relatively large number of members of this group live also in towns and cities of Dolnośląskie, Opolskie and Śląskie Voivodships as well as in Kraków as a consequence of employing Roma people in the 50s of the 20th century as part of the so-called productivisation policy. Most Roma who belonged to the remaining three groups formerly carried on a peripatetic life and now representatives of these communities live mainly in urban centers – as a consequence of forced settlement policy adopted by the authorities of the Polish People's Republic. In one commune, members of the Roma minority constitute over 1 per cent of residents (Bukowina Tatrzańska commune in Tatrzański County where they form 1.1 per cent of residents). The largest groups of people who declare themselves to belong to the Roma minority live in Wrocław – 467. None of the dialects of the Romani language have been introduced as a supporting language in none of the communes; additional names of localities or physiographical objects in this language have not been introduced, either.

3.4. Tartar minority

Tartars (Tatars) are a small ethnic minority who live mainly in the eastern part of Podlaskie Voivodship. In the census of 2002, the Tartar minority was declared by 447 Polish citizens, out of which 319 people lived in Podlaskie Voivodship. The most numerous groups of Tartars live in indigenous Tartar colonies in Białystok Region (Bohoniki and Kruszyniany villages) and in the following towns: Białystok, Sokółka and Dąbrowa Białostocka. The largest groups of people who declare themselves to belong to the Tartar minority live in Białystok – 188. In Poland, Tartars lost their native language.

4. Communities which use regional language

At present, in Poland, only one community which uses regional language is recognized – Kashubian. Some regional organizations advocate for giving the same status to Silesian.

4.1. Community which uses the Kashubian language

The Kashubian language, as a language of everyday family communication, is used by people living mainly in Pomorskie Voivodship. In the census of 2002, the use of Kashubian was declared by 52,665 people, out of which

etnicznych: Polska Roma, Romowie Karpaccy (Bergitka Roma), Kelderasz i Lowarzy. Romowie Karpaccy (prowadzący osiadły tryb życia od kilkuset lat) tradycyjnie zamieszkują górskie tereny województwa małopolskiego. Stosunkowo duże skupiska osób należących do tej grupy znajdują się także w miastach województw dolnośląskiego, opolskiego i śląskiego oraz w Krakowie, co jest konsekwencją zatrudniania w latach 50. XX wieku Romów w ramach tzw. polityki produktywizacyjnej. Większość Romów należących do pozostałych trzech grup prowadziła niegdyś wędrowny tryb życia, a obecnie przedstawiciele tych społeczności mieszkają głównie w ośrodkach miejskich – jest to konsekwencja przymusowej polityki osiedleńczej prowadzonej przez władze PRL. Na terenie jednej gminy przedstawiciele mniejszości romskiej stanowią ponad 1% mieszkańców (gmina Bukowina Tatrzańska w powiecie tatrzańskim, gdzie stanowią 1,1% mieszkańców). Najwięcej osób deklarujących narodowość romską mieszka we Wrocławiu – 467. Żaden z dialektów języka romskiego nie został wprowadzony jako język pomocniczy, w żadnej z gmin również nie wprowadzono dodatkowych nazw miejscowości lub obiektów fizjograficznych w tym języku.

3.4. Mniejszość tatarska

Tatarzy są mniejszością etniczną nieliczną, zamieszkałą głównie we wschodniej części województwa podlaskiego. Podczas spisu powszechnego z 2002 r. narodowość tatarską zadeklarowało 447 obywateli polskich, w tym 319 osób w województwie podlaskim. Największe skupiska Tatarów znajdują się w rdzennych koloniach tatarskich na Białostoczczyźnie (Bohoniki i Kruszyniany) oraz w miastach: Białystok, Sokółka, Dąbrowa Białostocka. Najwięcej osób deklarujących narodowość tatarską mieszka w Białymstoku – 188. Tatarzy w Polsce zatracili znajomość swojego języka ojczystego.

4. Społeczności posługujące się językiem regionalnym

W Polsce dotychczas uznano tylko jedną społeczność posługującą się językiem regionalnym – kaszubskim. Niektóre organizacje regionalne starają się o nadanie takiego statusu również śląskiemu.

4.1. Społeczność posługująca się językiem kaszubskim

Językiem kaszubskim, jako językiem używanym w kontaktach domowych, posługują się osoby zamieszkałe głównie w województwie pomorskim. Podczas spisu powszechnego z 2002 r. posługiwanie się językiem

52,588 lived in Pomorskie Voivodship. The largest groups of people using this language live in the following counties of Pomorskie Voivodship: Kartuski County (27.6% of county residents), Pucki County (15.4%), Wejherowski County (5.1%), and Bytowski County (2.5%). In 31 communes, people who use Kashubian in family communication constitute over 1 per cent of residents, including 10 communes where it is used by 20 per cent of residents (Chmielno – 34.8% of commune residents, Linia – 35.5%, Parchowo – 22.6%, Przdokowo – 49.0%, Puck (rural commune) – 30.9%, Sierakowice – 39.9%, Somonino – 30.8%, Stężycza – 43.2%, Sulęczyno – 48.6%, and Szemud – 26.3%). The largest group of people who declare to use the Kashubian language lives in Sierakowice commune – 6359.

The Kashubian language has been introduced as a supporting language in two communes of Pomorskie Voivodship (Parchowo and Sierakowice). Moreover, 255 additional Kashubian names of localities and parts of them have been introduced in 7 communes of this voivodship (Bytów, Chmielno, Kartuzy, Linia, Sierakowice, Stężycza, and Szemud).

kaszubskim zadeklarowało 52 665 osób, w tym 52 588 w województwie pomorskim. Największe skupiska osób używających tego języka znajdują się w powiatach województwa pomorskiego: kartuskim (27,6% mieszkańców powiatu), puckim (15,4%), wejherowskim (5,1%) i bytowskim (2,5%). Na terenie 31 gmin osoby posługujące się w kontaktach domowych językiem kaszubskim stanowią ponad 1% mieszkańców, w tym w 10 gminach ponad 20% (Chmielno – 34,8% mieszkańców, Linia – 35,5%, Parchowo – 22,6%, Przdokowo – 49,0%, Puck (gmina wiejska) – 30,9%, Sierakowice – 39,9%, Somonino – 30,8%, Stężycza – 43,2%, Sulęczyno – 48,6%, Szemud – 26,3%). Najwięcej osób deklarujących posługiwanie się językiem kaszubskim mieszka w gminie Sierakowice – 6359.

Język kaszubski wprowadzono jako pomocniczy w dwóch gminach województwa pomorskiego (Parchowo, Sierakowice). Wprowadzono również 255 dodatkowych kaszubskich nazw miejscowości i ich części w 7 gminach tego województwa (Bytów, Chmielno, Kartuzy, Linia, Sierakowice, Stężycza, Szemud).

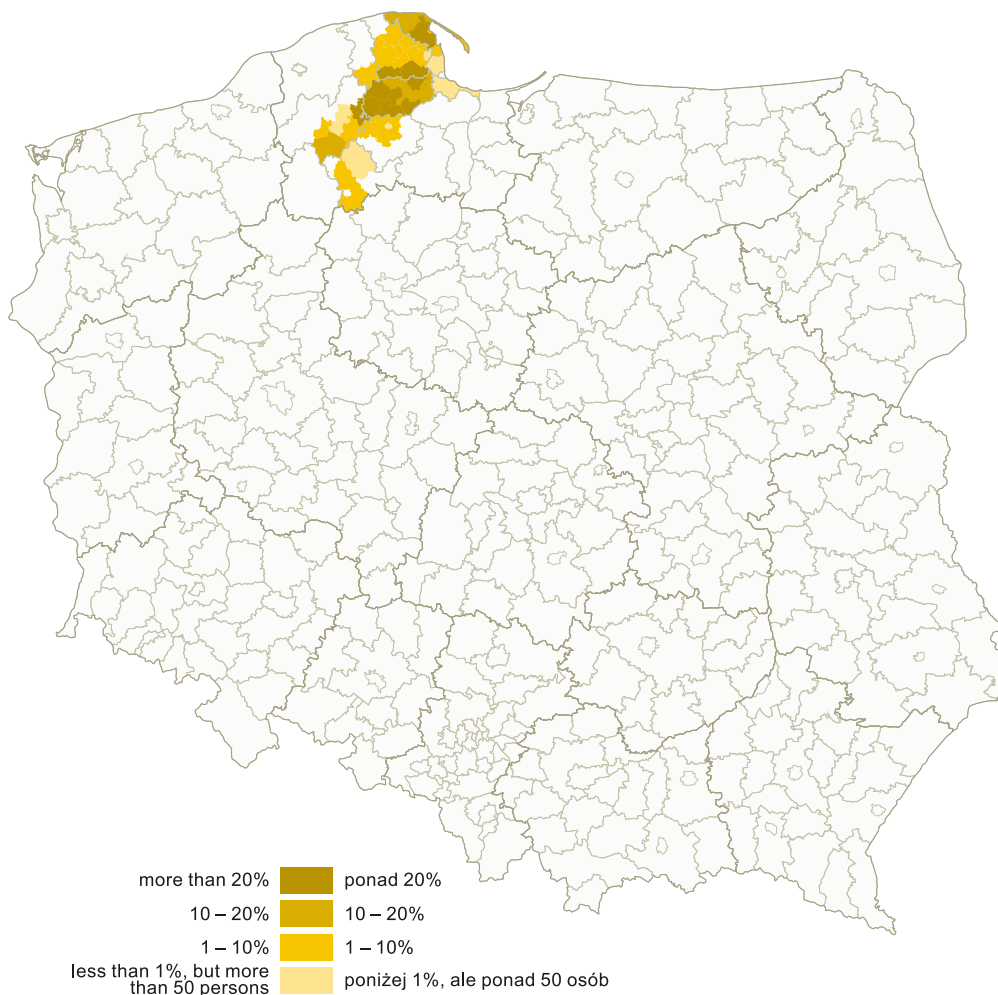

Fig. 11. Communes in which users of the Kashubian language form at least 1% of residents or their community consists of at least 50 members

Ryc. 11. Gminy, w których osoby używające języka kaszubskiego stanowią co najmniej 1% mieszkańców lub ich społeczność liczy co najmniej 50 osób

5. Minority languages in Poland

At present only six languages, from among all minority and ethnic languages as well as communities who use regional languages, are significant from the point of view of geographical naming, these are: Belarusian, Kashubian, Lithuanian, Lemko, German, and Ukrainian.

5.1. The Belarusian language

The Belarusian language belongs to the group of the East Slavic languages. It emerged from the Old Ruthenian language in the 14th century and stood out because of its rich writing legacy (e.g. documents on the Grand Duchy of Lithuania up to the 16th century), still it had not functioned

5. Języki mniejszości w Polsce

Spśród języków mniejszości narodowych, etnicznych i społeczności posługującej się językiem regionalnym jedynie sześć jest obecnie istotnych z punktu widzenia nazewnictwa geograficznego: białoruski, kaszubski, litewski, łemkowski, niemiecki oraz ukraiński.

5.1. Język białoruski

Język białoruski należy do grupy języków wschodniosłowiańskich. Wyodrębnił się z języka staroruskiego w XIV wieku i miał bogate piśmiennictwo (m. in. dokumenty Wielkiego Księstwa Litewskiego do XVI w.), ale jako język literacki zaczął funkcjonować dopiero w XX

Table 4. Transliteration and transcription of the Belarusian alphabet

Tabela 4. Transliteracja i transkrypcja alfabetu białoruskiego

	transliteration transliteracja	transcription transkrypcja		transliteration transliteracja	transcription transkrypcja
А а	a	a	Р р	r	r
Б б	b	b	С с	s	s
В в	v	w	Т т	t	t
Г г	h	h ⁸	У у	u	u
Д д	d	d	Ў ў	ŭ	u
Е е	je ¹ , ie ²	je ³ , e ⁴ , ie ⁵	Ф ф	f	f
Ё ё	jo ¹ , io ²	jo ³ , o ⁴ , io ⁵	Х х	ch	ch
Ж ж	ž	ž	Ц ц	c	c
З з	z	z	Ч ч	č	cz
І і	i	i	Ш ш	š	sz
Й й	j	j	’	–	–
К к	k	k	Ы ы	y	y
Л л	l	l ⁶ , l ⁷	Ь ь	’	’ ⁹
М м	m	m	Э э	e	e
Н н	n	n	Ю ю	ju ¹ , iu ²	ju ³ , u ⁴ , iu ⁵
О о	o	o	Я я	ja ¹ , ia ²	ja ³ , a ⁴ , ia ⁵
П п	p	p			

¹ at the beginning of words, after vowel letters, after apostrophes and after letters ў and ь
na początku wyrazu, po literach samogłoskowych, po apostrofie oraz po literach ў, ь

² after other letters (in practice, after consonantal letters)
po pozostałych literach (praktycznie po literach spółgłoskowych)

³ at the beginning of words, after vowel letters, after apostrophes and after letter ь
na początku wyrazu, po literach samogłoskowych, po apostrofie oraz po literze ь

⁴ after letter л
po literze л

⁵ after other consonantal letters
po pozostałych literach spółgłoskowych

⁶ before letters е, ё, і, ь, ю, and я and in gemination лл
przed literami е, ё, і, ь, ю, я oraz w geminacie лл

⁷ at the end of words and before all letters except for е, ё, і, ь, ю, and я
na końcu wyrazu oraz przed wszystkimi literami z wyjątkiem е, ё, і, ь, ю, я

⁸ in borrowings, it is possible to write it as g, e.g. *gonty*
w wyrazach zapożyczonych możliwy jest zapis jako g, np. *gonty*

⁹ character ь is added for palatalization; in the following combinations: ль = l (omitted after л); нь = n, дзь = dź, сь = ś, ць = ć, зь = ź; omitted before vowels
znak ь oddawany jest jako znak zmiękczenia; w połączeniach: ль = l (pomijany po л); нь = n, дзь = dź, сь = ś, ць = ć, зь = ź; pomijany jest przed samogłoską

as a language of literature until the 20th century. At present it is an official language of Belarus. Belarusians use the Cyrillic alphabet, which was created to Christianize the Slavic People in the 9th century. The modern Belarusian alphabet includes a special character *ŷ*, which is not used in other Cyrillic alphabets and letter *i*. In 2000, Belarus submitted a national romanization (transliteration) system to the UN. In Poland, the transcription of the Belarusian forms has had a few centuries long tradition; transcription tables are part of orthographic dictionaries of the Polish language.

The most characteristic feature of the Belarusian phonetics refers to affricates [ʧ̪,] and [ʤ̪,], which derive from old [t,] and [d,], as well as to pronouncing unstressed *e* and *o* as *a*. These features are mirrored in the Belarusian spelling which is similar to modern pronunciation.

5.2. The Kashubian language

The Kashubian language has been treated as a separate literary language only for several years (after compiling prescriptive dictionaries and grammar as well as literary translation, The Bible, in particular). It belongs to the Lechitic group of a western fraction of Slavic languages. It is divided into several dialects; southern dialects are similar to the neighboring Polish dialects while central and northern dialects show considerable developmental divergence from the Polish language. Kashubians use the Latin alphabet with several additional letters and special characters.

aA ąĄ ăĂ bB cC dD eE éÉ ěĚ fF gG hH iI jJ kK lL łŁ mM nN ńŃ oO òÒ óÓ ôÔ pP rR sS tT uU ùÙ wW yY zZ źŻ

5.3. The Lithuanian language

The Lithuanian language belongs to the Baltic group in the family of Indo-European languages. The origins of literary Lithuanian go back to the 16th century but it was not finally shaped until the 19th century. At present it is an official language of Lithuania. Lithuanians use the Latin alphabet with several additional letters and special characters.

aA ąĄ bB cC čČ dD eE eĘ éĖ fF gG hH iI įĮ jJ kK lL mM nN oO pP rR sS šŠ tT uU uŲ ūŪ vV zZ žŽ

5.4. The Lemko language

The Lemko language, as a literary language, is relatively young (emerged in the 90s of the 20th century). First attempts to prove its specific character in relation to the Ukrainian language were made in the second half of the 19th century whereas the first Lemko textbooks were created in the 30s of the 20th century. However, writing traditions of Lemko date back to the 16th century. As far

wieku. Obecnie jest językiem urzędowym na Białorusi. Białorusini używają alfabetu cyrylicznego, który powstał na potrzeby chrystianizacji Słowian w IX wieku. Współczesny alfabet białoruski zawiera specyficzny znak *ŷ*, nieznanym innym alfabetom cyrylicznym oraz literę *i*. W 2000 r. Białoruś zgłosiła do ONZ narodowy system latynizacji (transliteracji). W Polsce transkrypcja form białoruskich ma kilkowiekową tradycję; tablice transkrypcyjne podane są w słownikach ortograficznych języka polskiego.

Za najbardziej charakterystyczną cechą białoruskiej fonetyki uchodzą spółgłoski zwarto-szczelinowe [ʧ̪,], [ʤ̪,], pochodzące z dawnych [t,], [d,] a także wymowa nieakcentowanych *e*, *o* jako *a*. Cechy te znajdują odbicie w białoruskiej pisowni, która jest zbliżona do współczesnej wymowy.

5.2. Język kaszubski

Język kaszubski dopiero od kilkunastu lat zdobył sobie pozycję odrębnego języka literackiego (po opracowaniu słowników normatywnych, gramatyki i przekładach literackich, a zwłaszcza Biblii). Należy do lechickiej grupy zachodniego odłamu języków słowiańskich. Dzieli się na szereg gwar, z których południowe bliskie są sąsiednim gwarom polskim, natomiast środkowe i północne wykazują więcej rozbieżności rozwojowych z językiem polskim. Kaszubi posługują się alfabetem łacińskim z dodatkiem kilku liter i znaków specjalnych.

5.3. Język litewski

Język litewski należy do grupy bałtyckiej w rodzinie języków indoeuropejskich. Początki litewskiego języka literackiego sięgają XVI wieku, ale ostatecznie ukształtował się w XIX w. Obecnie jest językiem urzędowym na Litwie. Litwini posługują się alfabetem łacińskim z dodatkiem kilku liter i znaków specjalnych.

5.4. Język łemkowski

Język łemkowski jako osobny język literacki istnieje stosunkowo niedawno (lata 90. XX wieku). Pierwsze próby wykazania jego swoistości w stosunku do języka ukraińskiego sięgają drugiej połowy XIX wieku, zaś pierwsze łemkowskie podręczniki szkolne powstały w latach 30. XX wieku. Tradycje piśmiennicze Łemków sięgają jednak wcześniej, bo wieku XVI. Pod względem budowy systemu

as the grammar system is concerned, it is a variety of the Ukrainian language, while vocabulary involves many other – apart from Ukrainian – linguistic elements: Old Church Slavonic, Polish, Slovak, Romanian, Hungarian, and South Slavic. Lemkos use a modified version of the Ukrainian alphabet.

gramatycznego jest to odmiana języka ukraińskiego, słownictwo natomiast ma – prócz ukraińskich, wiele innych elementów językowych: staro-cerkiewno-słowiańskich, polskich, słowackich, rumuńskich, węgierskich, południowo-słowiańskich. Łemkowie posługują się zmodyfikowanym alfabetem ukraińskim.

Table 5. Transliteration and transcription of the Lemko alphabet
Tabela 5. Transliteracja i transkrypcja alfabetu łemkowskiego

	transliteration transliteracja	transcription transkrypcja		transliteration transliteracja	transcription transkrypcja
А а	a	a	Н н	n	n
Б б	b	b	О о	o	o
В в	v	w	П п	p	p
Г г	h	h	Р р	r	r
Ґ ґ	g	g	С с	s	s
Д д	d	d	Т т	t	t
Е е	e	e	У у	u	u
Є є	je	je ¹ , e ² , ie ³	Ф ф	f	f
Ж ж	ž	ž	Х х	ch	ch
З з	z	z	Ц ц	c	c
І і	i	i	Ч ч	č	cz
И и	y	y	Ш ш	š	sz
Ы ы	ŷ	y	Щ щ	šč	szcz
Й й	j	j	Ю ю	ju	ju ⁶ , u ² , iu ⁷
К к	k	k	Я я	ja	ja ⁶ , a ² , ia ³
Л л	l	l ⁴ , l ⁵	Ь ь	'	– ⁸ , i ⁹
М м	m	m	Ъ ъ	"	'

¹ at the beginning of words, after vowel letters, and after ь and ь
na początku wyrazu, po literach samogłoskowych oraz po ь, ь

² after letter л
po literze л

³ after other consonantal letters
po innych literach spółgłoskowych

⁴ before є, я, ю, and ь and in gemination лл
przed є, я, ю, ь oraz w geminacji лл

⁵ in other cases
w pozostałych przypadkach

⁶ at the beginning of words, after vowel letters, and after ь
na początku wyrazu, po literach samogłoskowych oraz po ь

⁷ after other consonantal letters and after ь
po innych literach spółgłoskowych oraz po ь

⁸ omitted after л and before a, y, є, я, and ю
pomija się po л oraz przed a, y, є, я, ю

⁹ before o (omitted when it occurs after л even it is before o)
przed o (po л, także wówczas, gdy występuje przed o, pomija się)

5.5. The German language

The German language belongs to the Germanic group in the family of Indo-European languages. As a literary language, it emerged in the 12th and 13th centuries. It is an official language of Germany, Austria, Switzerland, Belgium, Liechtenstein, Luxembourg, and Bozen/Bolzano province in Italy; it is also a minority language in several other states. Germans use the Latin alphabet with several additional specific characters.

a A ä Ä b B c C d D e E f F g G h H i I j J k K l L m M n N o O ö Ö p P r R s S ß t T u U ü Ü v V w W x X y Y z Z

5.5. Język niemiecki

Język niemiecki należy do grupy germańskiej w rodzinie języków indoeuropejskich. Jako język literacki ukształtował się w XII i XIII wieku. Jest językiem urzędowym Niemiec, Austrii, Szwajcarii, Belgii, Liechtensteinu, Luksemburga oraz prowincji Bozen/Bolzano we Włoszech, a także językiem mniejszości w kilku innych państwach. Niemcy używają alfabetu łacińskiego, do którego dodano kilka znaków specjalnych.

5.6. The Ukrainian language

5.6. Język ukraiński

The Ukrainian language belongs to the eastern fraction of Slavic languages. The writing traditions of this language are rooted in the 11th century (Old Ruthenian written texts in the Old Church Slavonic language with features of Ukrainian). It was shaped as a separate language in the 14th century. Ukrainians use the Cyrillic alphabet with several additional letters.

Język ukraiński należy do wschodniego odłamu języków słowiańskich. Jego tradycje piśmiennicze sięgają XI wieku (zabytki staroruskie pisane językiem staro-cerkiewno-słowiańskim z cechami ukraińskimi). Jako odrębny język ukształtował się w wieku XIV. Ukraińcy posługują się alfabetem cyrylickim z kilkoma dodatkowymi literami.

Table 6. Transliteration and transcription of the Ukrainian alphabet

Tabela 6. Transliteracja i transkrypcja alfabetu ukraińskiego

	transliteration transliteracja	transcription transkrypcja		ransliteration transliteracja	transcription transkrypcja
А а	a	a	Н н	n	n
Б б	b	b	О о	o	o
В в	v	w	П п	p	p
Г г	h, gh ¹	h	Р р	r	r
Ґ ґ	g	g	С с	s	s
Д д	d	d	Т т	t	t
Е е	e	e	У у	u	u
Є є	ie, ye ²	je ³ , e ⁴ , ie ⁵	Ф ф	f	f
Ж ж	zh	ž	Х х	kh	ch
З з	z	z	Ц ц	ts	c
И и	y	y	Ч ч	ch	cz
І і	i	i	Ш ш	sh	sz
Ї ї	i, yi ²	ji	Щ щ	sch	szcz
Й й	i, y ²	j	Ю ю	iu, yu ²	ju ³ , u ⁴ , iu ⁵
К к	k	k	Я я	ia, ya ²	ja ³ , a ⁴ , ia ⁵
Л л	l	l ⁶ , l ⁷	Ь ь	’	’ ⁸
М м	m	m	’	” ⁹	—

¹ only after letter з (zgh)

tylko po literze з (zgh)

² only at the beginning of words

tylko na początku wyrazu

³ at the beginning of words, after vowel letters, and after apostrophes

na początku wyrazu, po literach samogłoskowych i po apostrofie

⁴ after letter л

po literze л

⁵ after other letters

po pozostałych literach

⁶ before letters є, і, ї, ь, ю, я and in gemination лл

przed literami є, і, ї, ь, ю, я oraz w geminacie лл

⁷ at the end of words and before all letters except for є, і, ї, ь, ю, я, and л

na końcu wyrazu oraz przed wszystkimi literami z wyjątkiem є, і, ї, ь, ю, я, л

⁸ palatalization mark; in combinations written as: ль = l, нь = n, дзь = dź, сь = ś, ць = ć, зь = ź; in other cases as ’

znak zmiękczenia; w połączeniach oddaje się jako: ль = l, нь = n, дзь = dź, сь = ś, ць = ć, зь = ź; w pozostałych przypadkach jako ’

⁹ omitted before я

pomija się przed я

IV. Standardization of geographical names in Poland

1. History and organization of the geographical names standardization

Collection and standardization of geographical names has a long tradition in Poland. The process started on a bigger scale in 18th century together with the development of maps and gazetteers of local names covering the whole country or its parts. *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich* [Geographic dictionary of the Kingdom of Poland and other Slavic countries] is of great importance in this process. This monumental work consisting of 15 volumes published between 1880 and 1902 contains names of localities, rivers, mountains, lakes and other geographical objects*. The entries of the Dictionary constitute the first attempt of standardization of geographical names of the Polish territory.

After Poland regained independence in 1918, it became necessary to standardize geographical terminology of the areas which for more than 100 years had belonged to Prussia, Austria-Hungary and Russia. Primarily there was not any official authority to standardize geographical terminology and the names were established for the purposes of publishing topographic maps and general census. First topographic maps were published in 1919 by Geographic-Military Institute (since 1921 renamed Military Institute of Geography). At first they were reprints of the partitioners' maps but the names on them were written in the Polish language. Standardization works accelerated significantly in 1921 as a result of conducting the general census throughout the country. During the census, information about the names of localities was collected and the result of the process was *Skorowidz miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej opracowany na podstawie wyników pierwszego powszechnego spisu ludności z dn. 30 września 1921 r. i innych źródeł urzędowych* [Index of the localities of the Republic of Poland drawn up on the basis of conclusions of the first general census from 30 September 1921 and other official sources], published by Central Statistical Office between 1923 and 1926 in 16 volumes. It was the first Polish gazetteer of all names of localities.

**Słownik geograficzny Królestwa Polskiego...* (Geographic dictionary of the Kingdom of Poland...) can be viewed or downloaded from several Internet sources i.e. http://dir.icm.edu.pl/pl/Sownik_geograficzny/ where apart from browsing it, you can look up particular names included in the *Geographic dictionary*.

IV. Standaryzacja nazw geograficznych w Polsce

1. Historia i organizacja standaryzacji nazw geograficznych

Zbieranie i ujednocianie nazw geograficznych ma w Polsce długą tradycję. Na szerszą skalę rozpoczęto ten proces w XVIII wieku, wraz z opracowaniami map i wykazów nazw miejscowych, obejmujących całe lub prawie całe terytorium Rzeczypospolitej. Wielkie znaczenie ma tu *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*. To monumentalne, piętnastotomowe dzieło, wydane w latach 1880–1902 zawiera nazwy miejscowości, rzek, gór, jezior i innych obiektów geograficznych*. Hasła tego słownika stanowią pierwszą próbę standaryzacji nazw geograficznych z obszaru całych ziem polskich.

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1918 r. zaistniała konieczność ujednoczenia nazewnictwa geograficznego obszarów anektowanych przez ponad 100 lat przez Prusy, Austro-Węgry i Rosję. Początkowo nie istniał żaden oficjalny organ standaryzujący nazewnictwo geograficzne, nazwy były natomiast ustalane na potrzeby wydawania map topograficznych i spisów powszechnych. Pierwsze mapy topograficzne zaczął wydawać w 1919 r. Instytut Wojskowo-Geograficzny (od 1921 r. Wojskowy Instytut Geograficzny) – początkowo były to przedruki map państw zaborczych, na których jednak zmieniano nazewnictwo na polskie. Prace standaryzacyjne uległy znacznemu przyspieszeniu w 1921 r. w związku z przeprowadzeniem na terenie kraju spisu powszechnego. W czasie spisu zbierane były również informacje o nazwach miejscowości, a rezultatem tych prac był *Skorowidz miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej opracowany na podstawie wyników pierwszego powszechnego spisu ludności z dn. 30 września 1921 r. i innych źródeł urzędowych*, wydany przez Główny Urząd Statystyczny w latach 1923–1926 w 16 tomach. Był to pierwszy polski wykaz nazw wszystkich miejscowości.

Zwarte w *Skorowidzu...* nazwy były nazwami zestandaryzowanymi, lecz nie urzędowymi. Do 1934 r. nie istniały bowiem organy urzędowo zatwierdzające nazwy

**Słownik geograficzny Królestwa Polskiego...* można przeglądać lub pobrać z kilku zasobów internetowych, m.in. ze strony http://dir.icm.edu.pl/pl/Sownik_geograficzny/, gdzie poza przeglądaniem można wyszukiwać poszczególne nazwy uwzględnione w *Słowniku*.

Names included in the *Skorowidz... (Index...)* were standardized but not formally established names. Until 1934 there had not been any authorities that would officially approve names of localities and physiographic objects. Only the names of administrative units were approved formally. The exception was the autonomic Śląskie Voivodship where in 1922, 700 official names were given to towns, villages and manor areas – all unassisted localities within the borders of the voivodship (*Spis powiatów, należących do nich gmin miejskich i wiejskich, obszarów dworskich oraz miast wyjętych z powiatów*, Dz. U. Śl. z 1922 r. nr 13, poz. 43 [*List of counties with urban and rural communes, manor areas and cities excluded from counties*, Journal of Silesian Laws as of 1922 r. no 13, item 43]).

Standardization of geographical names in Poland on the central (government) level began in 1929 when Commission for the Development of Applications Establishing Official Nomenclature of the Localities in Poland was established. The Commission had its first session in January 1930 but the effects of its work did not result in the official establishing of names. Only *rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. o ustaleniu nazw miejscowości i numeracji nieruchomości* [*Regulation of the President of the Republic of Poland from 24 October 1934 on establishing names of localities and numbering of the real estate*] having the power of an act, regulated the issues of establishing official names of the inhabited localities. There were no regulations concerning the establishment of names of unoccupied localities and physiographic objects. By virtue of the regulation, the Commission on Establishing the Names of Localities, subordinated to the Minister of the Interior and Administration, was established. The Commission operated until 1939 and during the period established: names of Polish towns and cities (gazetteer published in 1937 as a *zarządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 28 lutego 1937 r. o ustaleniu urzędowych nazw miast*, M. P. z 1937 r. nr 69, poz. 104 [*Regulation of the Minister of the Interior and Administration from 28 February 1937 concerning establishing names of towns/cities*, Official Gazette of Poland as of 1937 no 69, item 104]); names of localities of Wileńskie Voivodship (*Wykaz miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej. Tom I. Województwo wileńskie* [*List of localities of the Republic of Poland. Vol. I. Wileńskie Voivodship*]) published in 1938, names of localities of Kieleckie Voivodship (the list was not published and the material got lost during World War II).

The period after the Second World War brought a necessity of further works on standardization and, on vast areas of so-called Regained Territories, creation and establishment of geographical terminology. The works were undertaken by the Commission on Establishing the Names

miejscowości i obiektów fizjograficznych. Jedynie nazwy jednostek administracyjnych były urzędowo zatwierdzone. Wyjątkiem było autonomiczne województwo śląskie, w którym w 1922 r. ustalono 700 urzędowych nazw miast, wsi i obszarów dworskich – wszystkich samodzielnych miejscowości znajdujących się na obszarze tego województwa (*Spis powiatów, należących do nich gmin miejskich i wiejskich, obszarów dworskich oraz miast wyjętych z powiatów*, Dz. U. Śl. z 1922 r. nr 13, poz. 43).

Standaryzacja nazw geograficznych w Polsce na poziomie centralnym (rządowym) rozpoczęła się w 1929 roku, kiedy to powołano „Komisję dla opracowywania wniosków w sprawie ustalania urzędowej nomenklatury miejscowości w Polsce”. Komisja swoje pierwsze posiedzenie odbyła w styczniu 1930 r., jednak efekty jej prac nie przełożyły się na urzędowe ustalenie nazw. Dopiero *rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. o ustaleniu nazw miejscowości i o numeracji nieruchomości*, mające moc ustawy, definitywnie regulowało kwestie ustalania urzędowych nazw miejscowości zamieszkałych (nadal brak było regulacji dotyczących ustalania nazw miejscowości niezamieszkałych i obiektów fizjograficznych). Na mocy tego rozporządzenia utworzono przy Ministrze Spraw Wewnętrznych Komisję Ustalania Nazw Miejscowości. Komisja działała do 1939 roku i w tym czasie ustaliła: nazwy miast Polski (wykaz opublikowany w 1937 r. jako *zarządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 28 lutego 1937 r. o ustaleniu urzędowych nazw miast*, M. P. z 1937 r. nr 69, poz. 104), nazwy miejscowości województwa wileńskiego (*Wykaz miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej. Tom I. Województwo wileńskie* opublikowany w 1938 r.), nazwy miejscowości województwa kieleckiego (wykaz nie został opublikowany, a materiał zaginął w czasie wojny).

Okres po II wojnie światowej przyniósł konieczność dalszych prac nad ujednoczeniem, a na dużych obszarach tzw. Ziemi Odzyskanych nad utworzeniem i ustaleniem nazewnictwa geograficznego. Pracami tymi zajęła się reaktywowana w 1945 r. Komisja Ustalania Nazw Miejscowości. W 1948 r. rozszerzono zakres ustalania urzędowych nazw na miejscowości niezamieszkałe i obiekty fizjograficzne oraz zmieniono nazwę komisji na Komisja Ustalania Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych (od 2003 r. jako Komisja Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych). Początkowo całość prac skupiła się na ustalaniu nazw nowo włączonych do Polski obszarów. Ich rezultatem był wydany w 1951 r. przez S. Rosponda *Słownik nazw geograficznych Polski Zachodniej i Północnej* zawierający ponad 30 000 nazw miejscowości i obiektów fizjograficznych.

W kolejnych latach standaryzowano nazwy z pozostałych obszarów kraju – do 1974 r. opublikowano 197 ze-

of Localities which was reactivated in 1945. In 1948 the scope of establishing official names of unoccupied localities and physiographic objects was expanded. The name of the Commission was changed for The Commission on Establishing the Names of Localities and Physiographic Objects (since 2003 as a Commission on Names of Localities and Physiographic Objects). The works primarily focused on establishing the names of the Poland's newly incorporated lands. The result was *Słownik nazw geograficznych Polski Zachodniej i Północnej* [Dictionary of geographic names of Western and Northern Poland] published in 1951 by S. Rospond. The dictionary contained over 30,000 names of localities and physiographic objects.

In the following years, the names of the remaining parts of the country were standardized. Until 1974, 197 volumes of *Urzędowe nazwy miejscowości i obiektów fizjograficznych* [Official names of localities and physiographic objects] together with toponyms of particular countries had been published. Between 1980 and 1982 *Wykaz urzędowych nazw miejscowości w Polsce* [List of official names of localities in Poland] was published. That three-volume gazetteer includes approximately 111,000 names of localities and their parts and constitutes so far officially binding index, containing names of the localities of the whole country. Geographical names from the territory of Poland, either official or not, are collected as a part of the national register of geographical names. Currently, the works on supplementing the register and making it publicly available are being conducted.

Polish geographical names of the world, although it had been in use for several hundreds years, gained full elaboration only after World War II. During the interwar period, Polish names were commonly used both on the maps and in geographical atlases and also in encyclopedic publications. However, apart from the names of main geographic objects established in the Polish language, the names were used in various forms and authors themselves very often polonized foreign names.

The first official body in Poland which undertook the issues of geographical terminology of the objects outside the country was the Commission on Geographical Names established in 1951 and subordinated to Polish Geographical Society. The Commission was a scientific organization without an official status but its recommendations were taken into account by a wide circle of recipients. The Commission went into establishing the indices of geographical names of the territories outside Poland. Until 1956 the Commission (from 1953 as the Commission on Establishing Geographical Names acting in the Institute of Geography of Polish Academy of Sciences) established 19,720 names of the objects from around the world, some of which were exonyms. These arrangements were published in the form of volumes – between 1952 and 1956, 15 such

zeszytów *Urzędowych nazw miejscowości i obiektów fizjograficznych* z nazewnictwem z obszarów poszczególnych powiatów. W latach 1980–1982 ukazał się *Wykaz urzędowych nazw miejscowości w Polsce*. Ten trzytomowy gazeter zawiera ok. 111 000 nazw miejscowości i ich części i jest do tej pory obowiązującym urzędowym wykazem zawierającym nazwy miejscowości całego kraju. Nazwy geograficzne z obszaru Polski, zarówno urzędowe, jak i inne, są zbierane w ramach państwowego rejestru nazw geograficznych. Obecnie trwają prace nad uzupełnieniem tego rejestru i jego publicznym udostępnieniem.

Polskie nazewnictwo geograficzne świata, pomimo że stosowane jest od kilkuset lat, pełnego opracowywania i standaryzacji doczekało się dopiero po II wojnie światowej. W okresie międzywojennym polskie nazwy były powszechnie stosowane zarówno na mapach i w atlasach, jak i w publikacjach encyklopedycznych. Jednak, poza utrwalonymi w języku polskim nazwami głównych obiektów geograficznych, nazwy używane były w różnych formach; często autorzy sami polszczyli obce nazwy.

Pierwszym organem, który zajął się w Polsce zagadnieniami nazewnictwa geograficznego obiektów leżących poza granicami kraju, była Komisja Nazw Geograficznych, powołana w 1951 roku przy Polskim Towarzystwie Geograficznym. Komisja ta była ciałem naukowym, niemającym statusu urzędowego, jednak jej zalecenia brane były pod uwagę wśród szerokiego kręgu odbiorców. Komisja przystąpiła do opracowywania wykazów nazw geograficznych z obszarów położonych poza granicami Polski. Do 1956 r. Komisja (od 1953 r. jako Komisja Ustalania Nazw Geograficznych działająca w Instytucie Geografii Polskiej Akademii Nauk) ustaliła 19 720 nazw obiektów z całego świata, wśród których część stanowiły egzonymy. Ustalenia te publikowane były w postaci zeszytów nazwicznych – w latach 1952–1956 ukazało 15 takich zeszytów, a w 1959 r. został wydany zbiorczy poprawiony, zaktualizowany i uzupełniony wykaz *Polskie nazewnictwo geograficzne świata*, zawierający ok. 25 000 nazw. Poza standaryzowaniem nazw geograficznych świata, Komisja uczestniczyła we współpracy międzynarodowej – m.in. w Pierwszej Konferencji ONZ w sprawie Standaryzacji Nazw Geograficznych, która odbyła się w 1967 roku w Genewie, Polskę reprezentował przewodniczącą Komisji Lech Ratajski.

Nową dynamikę pracom ujednocającym nazewnictwo geograficzne nadała właśnie działalność Polski na forum ONZ. Po zainicjowaniu prac standaryzujących nazewnictwo geograficzne na forum ONZ i powołaniu Grupy Ekspertów ONZ ds. Nazw Geograficznych (United Nations Group of Experts on Geographical Names – UNGEGN), również w Polsce zaczęto zabiegać o powołanie oficjalnego ciała upoważnionego do ustalania nazw geograficznych świata, decydującego o zakresie używania polskich nazw

volumes were published. In 1959 an updated and corrected collective index entitled *Polskie nazewnictwo geograficzne świata* [*Polish geographical names of the world*] containing 25,000 names was published. Apart from standardization of geographical names of the world, the Commission worked internationally participating in the first United Nations Conference on the Standardization of Geographical Names which was held in 1967 in Geneva. Poland was represented by the chairman of the Commission, Lech Ratajski.

Standardization works on geographical names accelerated owing to Poland's activity on UN forum. After initiation of the works on standardization of geographical names on the UN forum and appointment of United Nations Group of Experts on Geographical Names – UNGEGN, Poland started to seek for establishing an official body authorized to establish geographical names of the world. The body could also decide on the extent of the use of Polish traditional names, settle the ways of transcription and transliteration from non-Roman alphabet etc. These efforts finished with success and in 1973 the Commission on Standardization of Geographical Names of the World, subordinated to the Ministry of Science, Higher Education and Technology, was established. The result of the Commission's works was the official index of names of countries, their capitals and inhabitants. The first part was published in 1975 and the second in 1977. The Commission demonstrated initiative on international arena as well – the member of the Commission, Mieczysław Szymczak, was elected the chairman of East Central and South-East Europe Division of the UNGEGN for the term from 1977 to 1982. The Commission has operated until the present day and is subordinated to the Surveyor General of Poland (from 2001 under the name of the Commission on Standardization of Geographical Names Outside the Republic of Poland).

Polish activity on UNGEGN forum contributed in 1991 to the publication of *Nazwy geograficzne Rzeczypospolitej Polskiej* [*Geographical Names of the Republic of Poland*], the first gazetteer of the whole country. The gazetteer included about 28,000 names of administrative units, localities and physiographic objects, standardized by the Commission on Establishing Names of Localities and Physiographic Objects. In years 1994 to 1996, four volumes of *Polskie nazwy geograficzne świata* [*Polish geographical names of the world*] with 6400 Polish exonyms were published. In 1993, 1999 and 2002, three editions of the Polish toponymic guidelines were issued. In 1998 *Słownik terminów używanych przy standaryzacji nazw geograficznych* [*Glossary of terms for the standardization of geographical names*], which was a translation of the dictionary compiled within UNGEGN, was published. From 2004 volumes of *Nazewnictwo geograficzne świata* [*Geographical names of the world*] have been published. They include Polish and non-Polish names of the most important geographical objects of the world. Until 2010, 12 volumes with over 53,000 names had been published.

tradycyjnych, rozstrzygającego o sposobach transkrypcji i transliteracji z alfabetów nielacińskich itp. Starania te zakończyły się powodzeniem i w 1973 r. została powołana Komisja Standaryzacji Nazw Geograficznych Świata, działająca przy Ministrze Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki. Wynikiem prac Komisji było opublikowanie w 1975 (część pierwsza) i 1977 r. (część druga) urzędowego wykazu nazw państw świata i stolic z podaniem nazw ich mieszkańców. Również na arenie międzynarodowej Komisja wykazała się aktywnością – członek Komisji, Mieczysław Szymczak, został wybrany przewodniczącym Sekcji Regionalnej UNGEGN Europy Środkowo-Wschodniej i Południowo-Wschodniej w kadencji na lata 1977–1982. Komisja działa do chwili obecnej przy Głównym Geodecie Kraju (od 2001 r. pod nazwą Komisja Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej).

Działalność Polski na forum UNGEGN przyczyniła się także do wydania w 1991 r. pierwszego gazetera całego kraju – *Nazwy geograficzne Rzeczypospolitej Polskiej*, zawierającego ok. 28 000 zestandaryzowanych przez Komisję Ustalania Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych nazw jednostek administracyjnych, miejscowości i obiektów fizjograficznych. W latach 1994–1996 wydano cztery zeszyty *Polskich nazw geograficznych świata* zawierających łącznie ok. 6400 polskich egzonimów, w 1993, 1999 i 2002 r. trzy wydania przewodnika toponimicznego, a w 1998 r. *Słownik terminów używanych przy standaryzacji nazw geograficznych* będący tłumaczeniem słownika opracowanego w ramach UNGEGN. Od 2004 r. wydawane są zeszyty *Nazewnictwa geograficznego świata*, zawierające nazwy najważniejszych obiektów geograficznych świata, zarówno posiadających polskie nazwy, jak i nieposiadających; do 2010 r. ukazało się 12 zeszytów zawierających ponad 53 000 nazw.

2. The rules of standardization of geographical names

When standardizing geographical names of the territory of Poland, it is important to collect the following information:

- an object's full name,
- its genitive form (Genetivus),
- adjective form,
- local variant names (if they exist),
- type of an object (village, river, pass, etc.),
- geographic location (administrative location and geographic coordinates).

There are some criteria of correctness applied when standardizing geographical names:

- contemporary pronunciation,
- frequency with which the form is used,
- accordance with the rules of literary language or its regional variation,
- etymology of a name,
- traditional form.

The names of large objects are established in a literary form. The names of small objects, such as meadows, pools, hamlets or parts of villages are often recorded in a dialectal form. Only an appropriate body, on the basis of the appropriate provisions of the law, is enabled to give the objects an official form.

3. Legal basis for standardizing geographical names

Official geographical names of the objects from the territory of Poland are established in different ways, depending on the type of an object:

- names of voivodships are established by the act,
- names of counties, communes and national parks are established by the regulation of the Council of the Ministers,
- names of auxiliary units of a commune (rural administrative units, housing estates, districts), street and square names are established by the resolution of a commune council,
- names of localities and physiographic objects are established by the regulation of the Minister of the Interior and Administration after obtaining the opinion from the Commission on Names of Localities and Physiographic Objects,
- names of nature reserves are established by the regulation of the regional director of the environmental protection,

2. Zasady standaryzacji nazw geograficznych

Standaryzując nazwy geograficzne z obszaru Polski należy określić:

- pełną nazwę obiektu,
- formę dopełniacza,
- formę przymiotnika (od nazw rzeczownikowych),
- warianty nazwy (o ile istnieją),
- rodzaj obiektu (np. wieś, rzeka, przełęcz),
- lokalizację geograficzną (przynależność administracyjną i współrzędne geograficzne).

Można wyróżnić następujące kryteria poprawności, które bierze się pod uwagę podczas standaryzacji nazw geograficznych:

- współczesną wymowę,
- częstość użycia danej formy,
- zgodność z zasadami języka literackiego lub jego regionalną odmianą,
- etymologię nazwy,
- formę tradycyjnie używaną.

Nazwy dużych obiektów są utrwalone w postaci literackiej. Nazwy obiektów małych, takich jak np. łąki, sadzawki, przysiółki, części wsi często występują w postaci gwarowej. Postać urzędową nadać im może tylko odpowiedni organ na podstawie odpowiednich przepisów prawa.

3. Podstawy prawne standaryzacji nazw geograficznych

Urzędowe nazwy geograficzne obiektów z obszaru Polski są ustalane w różny sposób w zależności od rodzaju obiektu:

- nazwy województw ustalane są ustawą,
- nazwy powiatów, gmin oraz parków narodowych ustalane są rozporządzeniem Rady Ministrów,
- nazwy jednostek pomocniczych gminy (sołectwa, osiedla, dzielnice) oraz nazwy ulic, placów itp. ustalane są uchwałą rady gminy,
- nazwy miejscowości i obiektów fizjograficznych ustalane są rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji po zasięgnięciu opinii Komisji Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych,
- nazwy rezerwatów przyrody ustalane są zarządzeniem regionalnego dyrektora ochrony środowiska,
- nazwy parków krajobrazowych ustalane są rozporządzeniem wojewody,
- nazwy obszarów Natura 2000 ustalane są rozporządzeniem Ministra Środowiska,

- names of landscape parks are established by the regulation of a voivode,
- names of Natura 2000 areas are established by the regulation of the Minister of the Environment,
- names of the protected landscape areas, natural monuments and other protected areas are established by the regulation of a voivode or the resolution of a commune council.

Apart from official names, standardized names are established:

- names of physiographic objects (in case when an object does not have an official name) are established by the resolution of the Commission on Names of Localities and Physiographic Objects,
- additional names of localities and physiographic objects in the languages of the minorities are established by the decision of the Minister of the Interior and Administration after obtaining the opinion from the Commission on Names of Localities and Physiographic Objects,
- additional names of streets, squares, etc. in the languages of the minorities are established by the resolution of the commune council after obtaining a consent from the Minister of the Interior and Administration,
- names of other objects such as buildings, railway stations, airports and harbor docks are established by their proprietors,
- Polish names of geographical objects outside Poland (exonyms) are established by the resolution of the Commission on Standardization of Geographical Names Outside the Republic of Poland.

Legal base for establishing names:

- the *Act of 24 July 1998 on the implementation of a three-level territorial division of the country* – official names of voivodships,
- the *Act of 5 June 1990 on the county self-government* – official names of the counties,
- the *Act of 8 March 1990 on the commune self-government* – official names of communes, auxiliary units of a commune, streets and squares,
- the *Act of 29 August 2003 on official names of localities and physiographic objects* – official names of localities and physiographic objects (English version: http://ksng.gugik.gov.pl/english/files/act_on_official_names_of_localities_and_physiographic_objects.pdf),
- the *Act of 16 April 2004 on environment protection* – official names of national parks, nature reserves, landscape parks, protected landscape areas, Natura 2000 areas, natural monuments and other protected areas,

- nazwy obszarów chronionego krajobrazu, pomników przyrody i innych obszarów chronionych ustalane są rozporządzeniem wojewody lub uchwałą rady gminy.

Poza nazwami urzędowymi ustalane są również nazwy zestandaryzowane:

- nazwy obiektów fizjograficznych (w przypadku, gdy obiekt nie ma nazwy urzędowej) ustalane są uchwałą Komisji Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych,
- dodatkowe nazwy miejscowości i obiektów fizjograficznych w językach mniejszości ustalane są decyzją Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji po zasięgnięciu opinii Komisji Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych,
- dodatkowe nazwy ulic, placów itp. w językach mniejszości ustalane są uchwałą rady gminy po uzyskaniu zgody Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji,
- nazwy innych obiektów, w tym budynków, stacji kolejowych, lotnisk, basenów portowych ustalane są przez ich właścicieli,
- polskie nazwy obiektów geograficznych leżących poza granicami Polski (egzonimy) ustalane są uchwałą Komisji Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej.

Podstawy prawne ustalania nazw:

- *ustawa z dnia 24 lipca 1998 r. o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa* – urzędowe nazwy województw,
- *ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym* – urzędowe nazwy powiatów,
- *ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym* – urzędowe nazwy gmin, jednostek pomocniczych gminy, ulic i placów,
- *ustawa z dnia 29 sierpnia 2003 r. o urzędowych nazwach miejscowości i obiektów fizjograficznych* – urzędowe nazwy miejscowości i obiektów fizjograficznych,
- *ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody* – urzędowe nazwy parków narodowych, rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu, obszarów Natura 2000, pomników przyrody i innych obszarów chronionych,
- *ustawa z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym* – dodatkowe nazwy miejscowości i obiektów fizjograficznych oraz ulic, placów itp. w językach mniejszości,
- *ustawa z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne*

- the *Act of 6 January 2005 on national and ethnic minorities and on the regional language* – additional names of localities and physiographic objects, streets, squares etc. in the languages of the minorities (English version: <http://www.mswia.gov.pl/download.php?s=1&id=2327>),
- the *Act of 17 May 1989 “Geodesy and cartography law”* – Polish names of geographical objects outside Poland.

From the point of view of geographical names, the most important legal act is the *Act of 29 August 2003 on official names of localities and physiographic objects*. On the basis of the Act, names of all inhabited and uninhabited localities, their parts and names of all physiographic objects are established. The Act replaced the *Regulation of the President of the Republic of Poland from 24 October 1934 on establishing names of localities and numbering of the real estate*.

The Act concerns:

- principles and the mode of establishing, changing and abolishing names of localities and their parts, and official names of physiographic objects,
- principles of the activity of the Commission on Names of Localities and Physiographic Objects,
- the way of establishing and proclaiming official indexes of the names of localities and their parts and names of physiographic objects,
- principles of publishing national gazetteer.

4. Geographical names authorities

In Poland there is no separate agency dealing with geographical names standardization. There are, however, two advisory commissions engaged in the standardization of geographical names.

Commission on Names of Localities and Physiographic Objects, established by the Minister of the Interior and Administration, is a consultative body as far as the names of the Polish territory are concerned. The Commission pronounces judgments on applications coming from particular communes to the Minister which concern establishing, changing or abolishing Polish names of localities, their parts or physiographic objects. The Commission pronounces judgments on analogous applications concerning changes of the officially established type of a particular locality or physiographic objects. The Commission has the right to put forward a proposal to the Minister concerning establishing, changing or abolishing the name. Within the scope of its activities, the Commission also standardizes the names of those physiographic objects, which have not been officially established yet. The Commission participates in developing national gazetteer.

i kartograficzne – polskie nazwy obiektów geograficznych leżących poza granicami Polski.

Najważniejszym aktem prawnym, z punktu widzenia nazewnictwa geograficznego, jest *ustawa z dnia 29 sierpnia 2003 r. o urzędowych nazwach miejscowości i obiektów fizjograficznych*. Na podstawie tej ustawy ustalane są nazwy wszystkich zamieszkałych i niezamieszkałych miejscowości, ich części oraz nazwy wszystkich obiektów fizjograficznych. Ustawa ta zastąpiła *rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. o ustaleniu nazw miejscowości i o numeracji nieruchomości*.

Ustawa określa:

- zasady i tryb ustalania, dokonywania zmian i znoszenia urzędowych nazw miejscowości i ich części oraz urzędowych nazw obiektów fizjograficznych,
- zasady działania Komisji Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych,
- sposób ustalania i ogłaszania wykazów urzędowych nazw miejscowości i ich części oraz obiektów fizjograficznych,
- zasady publikowania gazetera narodowego.

4. Organy zajmujące się nazwami geograficznymi

W Polsce nie istnieje osobna agencja zajmująca się całościowo standaryzacją nazw geograficznych. Istnieją jednak dwie komisje zajmujące się, jako ciała doradcze, standaryzacją nazw geograficznych.

Komisja Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych, powołana przy Ministrze Spraw Wewnętrznych i Administracji, jest ciałem opiniodawczo-doradczym w sprawie nazw z obszaru Polski. Komisja opiniuje wnioski napływające z poszczególnych gmin do Ministra dotyczące ustalenia, zmienienia lub zniesienia polskich nazw miejscowości i ich części oraz obiektów fizjograficznych. Opiniuje również analogiczne wnioski dotyczące zmiany urzędowo ustalonego rodzaju danej miejscowości lub obiektu fizjograficznego. Komisja ma także prawo sama występować do Ministra z wnioskiem o ustalenie, zmianę lub zniesienie nazwy. W ramach swoich prac Komisja standaryzuje również nazwy tych obiektów fizjograficznych, które nie zostały dotychczas ustalone urzędowo. Bierze również udział w opracowywaniu gazetera narodowego.

Od 2005 r. Komisja opiniuje także wnioski napływające

Since 2005 the Commission has pronounced judgments on applications coming from particular communes to the Minister which concern establishing additional names of localities and physiographic objects in the languages of the national and ethnic minorities and in the regional language.

Although formally the Commission is only an advisory body, until now the Minister of the Interior and Administration has not made any decisions contradictory to the Commission's recommendations.

Commission on Names of Localities and Physiographic Objects
Ministry of the Interior and Administration
ul. Wspólna 2/4, 00-505 Warszawa
<http://knmiof.mswia.gov.pl/>

Commission on Standardization of Geographical Names Outside the Republic of Poland, established by the Surveyor General of Poland, is an advisory body for the geographical names of objects outside Poland. It represents Poland in the matters of names on the international forum. The Commission's tasks are:

- establishing, changing and abolishing the recommended Polish geographical names of the world (exonyms),
- publishing indexes of the world's geographical names and the established Polish exonyms,
- establishing the principles of romanization from languages which use non-Roman writing systems,
- pronouncing the judgments on publications concerning geographical names of the objects outside Poland issued by a variety of Polish publishers,
- putting forward foreign-language forms of names of more important geographical objects located on the Polish territory for the international purposes,
- participation in UNGEGN works,
- representing Poland on UNGEGN forum,
- participation in international conferences and meetings devoted to standardization of geographical names,
- conveying information about the progress of the works on names in Poland and binding principles of the use of Polish geographical terminology on international forum,
- developing the Polish toponymic guidelines,
- informing Polish institutions about international arrangements.

Commission on Standardization of Geographical Names outside the Republic of Poland
Head Office of Geodesy and Cartography
ul. Wspólna 2, 00-926 Warszawa
<http://ksng.gugik.gov.pl/>

z poszczególnych gmin do Ministra, dotyczące ustalenia dodatkowych nazw miejscowości i obiektów fizjograficznych w językach mniejszości narodowych, etnicznych i w języku regionalnym.

Pomimo że Komisja formalnie jest jedynie ciałem doradczym, dotychczas Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji nie podjął decyzji sprzecznej z zaleceniami Komisji.

Komisja Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji
ul. Wspólna 2/4, 00-505 Warszawa
<http://knmiof.mswia.gov.pl/>

Komisja Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej, powołana przy Głównym Geodecie Kraju, jest ciałem doradczym w zakresie nazw geograficznych obiektów leżących poza granicami Polski oraz reprezentuje Polskę w sprawach nazewniczych na forum międzynarodowym. Do szczegółowych zadań Komisji należy:

- ustalanie, zmiana lub znoszenie zalecanych polskich nazw geograficznych świata (egzonimów),
- publikowanie wykazów nazw geograficznych świata, w tym ustalonych polskich egzonimów,
- ustalanie zasad latynizacji z języków posługujących się niełacińskimi systemami pisma,
- opiniowanie wydawanych przez różnych polskich wydawców publikacji z zakresu nazewnictwa geograficznego obiektów położonych poza granicami Polski,
- proponowanie do użytku międzynarodowego obcojęzycznych form nazw ważniejszych obiektów geograficznych położonych na terytorium Polski,
- uczestniczenie w pracach UNGEGN,
- reprezentowanie Polski na forum UNGEGN,
- uczestniczenie w międzynarodowych konferencjach i spotkaniach poświęconych standaryzacji nazw geograficznych,
- przekazywanie na forum międzynarodowym informacji o pracach nazewniczych w Polsce i obowiązujących zasadach stosowania nazewnictwa geograficznego Polski,
- opracowywanie przewodników toponimicznych,
- przekazywanie ustaleń międzynarodowych instytucjom w Polsce.

Komisja Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej
Główny Urząd Geodezji i Kartografii
ul. Wspólna 2, 00-926 Warszawa
<http://ksng.gugik.gov.pl/>

V. Source materials

1. Maps and atlases

Large- and medium-scale official topographic and administrative maps, which are currently available in Poland, are published by the Head Office of Geodesy and Cartography and the Military Intelligence Directorate of the General Staff of Polish Army (since 1951 to 2000 as Topographic Board of the General Staff of the Polish Army and since 2000 to 2007 as the Military Geography Board of the General Staff of Polish Army).

The following series of official topographic maps are available:

- *Mapa topograficzna Polski* [*Topographic map of Poland*] 1:10,000 (the new edition covers the surroundings of cities; the edition from 1970s and 1980s covers the whole country),
- *Mapa topograficzna Polski* 1:25,000 (the edition from 1970s and 1980s; it does not cover the north-western part of the country),
- *Mapa topograficzna Polski* 1:50,000 (the new edition covers app. 75% of the country's territory; the edition from 1970s and 1980s covers the whole country),
- *Mapa topograficzna Polski* 1:100,000 (the edition from 1980s covers the whole country),
- *Mapa przeglądowa Polski* [*Reference map of Poland*] 1:500,000 (the self-contained edition from 1992 and the edition included in *Atlas Rzeczypospolitej Polskiej* [*Atlas of the Republic of Poland*] from 1993–1998; a separate name index was created for the map).

Topographic maps at scales from 1:10,000 to 1:100,000 may be viewed in the official Polish geoportal: <http://maps.geoportal.gov.pl>.

Other maps and atlases:

- *Mapa topograficzna Polski* 1:100,000 (the edition from 1993–2001 covers the whole country; the topographic-touristic map published by the Topographic Board of the General Staff of the Polish Army),
- *Mapa topograficzna Polski* 1:200,000 (the edition from 1990–1992 covers the whole country; the map published by the Topographic Board of the General Staff of the Polish Army),

V. Materiały źródłowe

1. Mapy i atlasy

Wielko- i średnioskalowe urzędowe mapy topograficzne i administracyjne obecnie dostępne w Polsce są publikowane przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii oraz Zarząd Analiz Wywiadowczych i Rozpoznawczych Sztabu Generalnego Wojska Polskiego (w latach 1951–2000 r. jako Zarząd Topograficzny Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, a w latach 2000–2007 jako Zarząd Geografii Wojskowej Sztabu Generalnego Wojska Polskiego).

Dostępne są następujące serie urzędowych map topograficznych:

- *Mapa topograficzna Polski* 1:10 000 (nowa edycja pokrywa okolice miast, edycja z lat 70. i 80. pokrywa cały kraj),
- *Mapa topograficzna Polski* 1:25 000 (edycja z lat 70. i 80., nie obejmuje północno-zachodniej części kraju),
- *Mapa topograficzna Polski* 1:50 000 (nowa edycja pokrywa ok. 75% powierzchni kraju, edycja z lat 70. i 80. pokrywa cały kraj),
- *Mapa topograficzna Polski* 1:100 000 (edycja z lat 80. pokrywa cały kraj),
- *Mapa przeglądowa Polski* 1:500 000 (edycja samodzielna z 1992 oraz zamieszczona w *Atlasie Rzeczypospolitej Polskiej* z lat 1993–1998; do mapy opracowany został osobny skorowidz).

Mapy topograficzne w skalach od 1:10 000 do 1:100 000 można przeglądać na oficjalnym polskim geoportalu: <http://maps.geoportal.gov.pl>.

Inne mapy i atlasy:

- *Mapa topograficzna Polski* 1:100 000 (wydanie z lat 1993–2001 pokrywa cały kraj; mapa topograficzno-turystyczna wydana przez Zarząd Topograficzny Sztabu Generalnego Wojska Polskiego),
- *Mapa topograficzna Polski* 1:200 000 (wydanie z lat 1990–1992 pokrywa cały kraj; mapa wydana przez Zarząd Topograficzny Sztabu Generalnego Wojska Polskiego),
- morskie mapy nawigacyjne wydawane przez Biuro Hydrograficzne Marynarki Wojennej (22 arkusze polskiego wybrzeża na bieżąco aktualizowane),
- *Mapa administracyjna Rzeczypospolitej Polskiej* 1:500 000 (wydana w 2003 r. przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii),

- navigation charts published by Hydrographic Office of the Polish Navy (22 systematically updated sheets covering the Polish coast),
- *Mapa administracyjna Rzeczypospolitej Polskiej* [*Administrative map of the Republic of Poland*] 1:500,000 (published in 2003 by the Head Office of Geodesy and Cartography),
- *Atlas Rzeczypospolitej Polskiej* [*Atlas of the Republic of Poland*] (the national atlas developed in the Institute of Geography and Spatial Organization of Polish Academy of Sciences and published in 1993–1998 by the Surveyor General of Poland).

2. Gazetteers

So far, no gazetteer has been published in Poland which would contain all the names from the Polish territory. However, the following thematic gazetteers and gazetteers of more important features were published:

- *Wykaz urzędowych nazw miejscowości w Polsce* [*List of official names of localities in Poland*] published in three volumes in 1980–1982 by the Ministry of Administration, Land Economy and Environmental Protection and Central Statistical Office; it contains app. 111,000 official names of localities and their parts
- *Nazwy geograficzne Rzeczypospolitej Polskiej* [*Geographical names of the Republic of Poland*] – the index developed by the Commission on Establishing Names of Localities and Physiographic Objects and published in 1991 by the Surveyor General of Poland and by the State Cartographical Publishing House; it contains app. 28,000 standardized names of administrative units, towns and physiographic features
- *Nazewnictwo geograficzne Polski. Tom 1. Hydronimy* [*Geographical names of Poland. Vol. 1. Hydronyms*] – the index developed by the Commission on Names of Localities and Physiographic Objects and published in 2006 by the Head Office of Geodesy and Cartography. It consists of two parts; the first of them titled *Wody płynące, źródła, wodospady* [*Flowing waters, sources, waterfalls*] contains 8252 standardized names; the second part titled *Wody stojące* [*Standing waters*] contains 7605 names. The index is available in the website http://ksng.gugik.gov.pl/english/ngopv_01.php

Indexes of geographical names of the world:

- *Nazwy państw świata, ich stolic i mieszkańców* [*Names of countries, their capitals and inhabitants*] – the third edition of the index developed by the Commission on Standardization of Geographical

- *Atlas Rzeczypospolitej Polskiej* (atlas narodowy opracowany w Instytucie Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania Polskiej Akademii Nauk i wydany w latach 1993–1998 przez Głównego Geodetę Kraju).

2. Gazetery

W Polsce nie ukazał się dotychczas gazeter zawierający całe nazewnictwo z obszaru kraju. Ukazywały się natomiast gazetery tematyczne lub gazetery ważniejszych obiektów:

- *Wykaz urzędowych nazw miejscowości w Polsce* – wydany w trzech tomach w latach 1980–1982 przez Ministerstwo Administracji, Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska oraz Główny Urząd Statystyczny zawiera około 111 000 urzędowych nazw miejscowości i ich części
- *Nazwy geograficzne Rzeczypospolitej Polskiej* – wykaz opracowany przez Komisję Ustalania Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych, wydany w 1991 roku przez Głównego Geodetę Kraju oraz Państwowe Przedsiębiorstwo Wydawnictw Kartograficznych, zawiera około 28 000 zestandaryzowanych nazw jednostek administracyjnych, miejscowości i obiektów fizjograficznych
- *Nazewnictwo geograficzne Polski. Tom 1. Hydronimy* – wykaz opracowany przez Komisję Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych, wydany w 2006 roku przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii. Składa się z dwóch części – pierwsza, zatytułowana *Wody płynące, źródła, wodospady*, zawiera 8252 zestandaryzowane nazwy, część druga, zatytułowana *Wody stojące*, zawiera 7605 nazw. Wykaz dostępny jest na stronie internetowej http://ksng.gugik.gov.pl/narodowy_gazeter_polski_t_01.php

Wykazy nazw geograficznych świata:

- *Nazwy państw świata, ich stolic i mieszkańców* – trzecie wydanie wykazu opracowanego przez Komisję Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej, wydane w 2007 r. przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii. W wykazie zawarto nazwy 193 państw, 72 terytoriów zależnych i 34 terytoriów autonomicz-

- Names outside the Republic of Poland published in 2007 by the Head Office of Geodesy and Cartography. The index contains the names of 193 countries, 72 dependent territories and 34 autonomous territories as well as the names of their capitals and inhabitants. The index is available in the website <http://ksng.gugik.gov.pl/english/wykaz.php>
- *Polskie nazwy geograficzne świata. Część I. Europa (bez Europy Wschodniej)* [Polish geographical names of the world. Part I. Europe (without Eastern Europe)] – the index developed by the Commission on Standardization of Geographical Names Outside Poland and published in 1994 by the National Geodetic and Cartographic Service. It contains app. 1700 Polish exonyms from Europe (without the territory of the former Soviet Union) together with official national forms of these names. The index is available in the website http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/polskie_nazwy_geograficzne_swiate_1.pdf
 - *Polskie nazwy geograficzne świata. Część II. Europa Wschodnia i Azja* [Part II. Eastern Europe and Asia] – the index developed by the Commission on Standardization of Geographical Names Outside Poland and published in 1996 by the National Geodetic and Cartographic Service. It contains app. 2950 Polish geographical names from Eastern Europe and Asia in the layout adopted in Part I. The index is available in the website http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/polskie_nazwy_geograficzne_swiate_2.pdf
 - *Polskie nazwy geograficzne świata. Część III. Afryka, Ameryka Północna, Ameryka Południowa, Australia i Oceania, Antarktyka*. [Part III. Africa, North America, South America, Australia and Oceania, the Antarctic] – the index developed by the Commission on Standardization of Geographical Names Outside Poland and published in 1994 by the National Geodetic and Cartographic Service. It contains app. 1400 Polish geographical names from Africa, both Americas, Australia, Oceania, and the Antarctic in the layout adopted in Part I and II. The index is available in the website http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/polskie_nazwy_geograficzne_swiate_3.pdf
 - *Polskie nazwy geograficzne świata. Część IV. Oceany i morza* [Part IV. Oceans and seas] – the index developed by the Commission on Standardization of Geographical Names Outside Poland and published in 1994 by the National Geodetic and Cartographic Service. It contains app. 370 Polish geographical names referring to seas and oceans together with English names and with the official national forms of these names, if they exist. The index is available in the website <http://ksng.gugik.gov.pl>
- nych oraz nazwy ich stolic i mieszkańców. Wykaz dostępny jest na stronie internetowej <http://ksng.gugik.gov.pl/wykaz.php>
- *Polskie nazwy geograficzne świata. Część I. Europa (bez Europy Wschodniej)* – wykaz opracowany przez Komisję Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Polski, wydany w 1994 r. przez Państwową Służbę Geodezyjną i Kartograficzną. Zawiera ok. 1700 polskich egzonimów z obszaru Europy (bez terenów byłego Związku Radzieckiego) wraz z oficjalnymi narodowymi formami tych nazw. Wykaz dostępny jest na stronie internetowej http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/polskie_nazwy_geograficzne_swiate_1.pdf
 - *Polskie nazwy geograficzne świata. Część II. Europa Wschodnia i Azja* – wykaz opracowany przez Komisję Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Polski, wydany w 1996 r. przez Państwową Służbę Geodezyjną i Kartograficzną. Zawiera ok. 2950 polskich nazw geograficznych z obszaru Europy Wschodniej i Azji, z zachowaniem układu przyjętego w części I. Wykaz dostępny jest na stronie internetowej http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/polskie_nazwy_geograficzne_swiate_2.pdf
 - *Polskie nazwy geograficzne świata. Część III. Afryka, Ameryka Północna, Ameryka Południowa, Australia i Oceania, Antarktyka* – wykaz opracowany przez Komisję Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Polski, wydany w 1994 r. przez Państwową Służbę Geodezyjną i Kartograficzną. Zawiera ok. 1400 polskich nazw geograficznych z obszaru, Afryki, obu Ameryk, Australii, Oceanii i Antarktydy, z zachowaniem układu przyjętego w częściach I i II. Wykaz dostępny jest na stronie internetowej http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/polskie_nazwy_geograficzne_swiate_3.pdf
 - *Polskie nazwy geograficzne świata. Część IV. Oceany i morza* – wykaz opracowany przez Komisję Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Polski, wydany w 1994 r. przez Państwową Służbę Geodezyjną i Kartograficzną. Zawiera ok. 370 polskich nazw geograficznych odnoszących się do mórz i oceanów wraz z podanymi nazwami angielskimi oraz, o ile takie istnieją, oficjalnymi narodowymi formami tych nazw. Wykaz dostępny jest na stronie internetowej http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/polskie_nazwy_geograficzne_swiate_iv_oceany_i_morza.pdf
 - *Nazewnictwo geograficzne świata. Zeszyt I. Ameryka, Australia i Oceania* – wykaz opracowany przez Komisję Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej, wydany w 2004 r. przez Główny Urząd Geodezji i Karto-

pliki/polskie_nazwy_geograficzne_swiata_iv_oceany_i_morza.pdf

- *Nazewnictwo geograficzne świata. Zeszyt 1. Ameryka, Australia i Oceania* [Geographical names of the world. Volume 1. Americas, Australia and Oceania] – the index developed by the Commission on Standardization of Geographical Names Outside the Republic of Poland and published in 2004 by the Head Office of Geodesy and Cartography. It contains the names of app. 5500 geographical features from 89 countries and non-self-governing territories with Polish exonyms for features which have them. The index is available in the website: http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/zeszyty/zeszyt_01.pdf
- *Nazewnictwo geograficzne świata. Zeszyt 2. Bliski Wschód* [Vol. 2. Middle East] – the index developed by the Commission on Standardization of Geographical Names Outside the Republic of Poland and published in 2004 by the Head Office of Geodesy and Cartography. It contains the names of app. 3900 geographical features from 20 countries and non-self-governing territories. The index is available in the website http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/zeszyty/zeszyt_02.pdf
- *Nazewnictwo geograficzne świata. Zeszyt 3. Afryka* [Vol. 3. Africa] – the index developed by the Commission on Standardization of Geographical Names Outside the Republic of Poland and published in 2004 by the Head Office of Geodesy and Cartography. It contains the names of app. 7100 geographical features from 58 countries and non-self-governing territories. The index is available in the website http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/zeszyty/zeszyt_03.pdf
- *Nazewnictwo geograficzne świata. Zeszyt 4. Azja Południowa* [Vol. 4. South Asia] – the index developed by the Commission on Standardization of Geographical Names Outside the Republic of Poland and published in 2005 by the Head Office of Geodesy and Cartography. It contains the names of app. 3800 geographical features from 7 countries. The index is available in the website http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/zeszyty/zeszyt_04.pdf
- *Nazewnictwo geograficzne świata. Zeszyt 5. Azja Środkowa i Zakaukazie* [Vol. 5. Central Asia and Transcaucasia] – the index developed by the Commission on Standardization of Geographical Names Outside the Republic of Poland and published in 2005 by the Head Office of Geodesy and Cartography. It contains the names of app. 4300 geographical features from 10 countries. It also contains romanization tables for 11 languages. The index is available in the website http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/zeszyty/zeszyt_05.pdf
- *Nazewnictwo geograficzne świata. Zeszyt 6. Białoruś, Rosja, Ukraina* – wykaz opracowany przez Komisję Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej, wydany w 2005 r. przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii. Obejmuje nazwy ok. 2900 obiektów geograficznych z obszaru 3 państw; zawarto w nim również tabele latynizacyjne dla 3 języków. Wykaz dostępny jest na stronie internetowej http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/zeszyty/zeszyt_06.pdf
- *Nazewnictwo geograficzne świata. Zeszyt 1. Ameryka, Australia i Oceania* [Geographical names of the world. Volume 1. Americas, Australia and Oceania] – the index developed by the Commission on Standardization of Geographical Names Outside the Republic of Poland and published in 2004 by the Head Office of Geodesy and Cartography. It contains the names of app. 5500 obiektów geograficznych z obszaru 89 państw i terytoriów niesamodzielnych, zawierając polskie egzonymy dla obiektów je posiadających. Wykaz dostępny jest na stronie internetowej: http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/zeszyty/zeszyt_01.pdf
- *Nazewnictwo geograficzne świata. Zeszyt 2. Bliski Wschód* – wykaz opracowany przez Komisję Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej, wydany w 2004 r. przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii. Obejmuje nazwy ok. 3900 obiektów geograficznych z obszaru 20 państw i terytoriów niesamodzielnych. Wykaz dostępny jest na stronie internetowej http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/zeszyty/zeszyt_02.pdf
- *Nazewnictwo geograficzne świata. Zeszyt 3. Afryka* – wykaz opracowany przez Komisję Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej, wydany w 2004 r. przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii. Obejmuje nazwy ok. 7100 obiektów geograficznych z obszaru 58 państw i terytoriów niesamodzielnych. Wykaz dostępny jest na stronie internetowej http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/zeszyty/zeszyt_03.pdf
- *Nazewnictwo geograficzne świata. Zeszyt 4. Azja Południowa* – wykaz opracowany przez Komisję Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej, wydany w 2005 r. przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii. Obejmuje nazwy ok. 3800 obiektów geograficznych z obszaru 7 państw. Wykaz dostępny jest na stronie internetowej http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/zeszyty/zeszyt_04.pdf
- *Nazewnictwo geograficzne świata. Zeszyt 5. Azja Środkowa i Zakaukazie* – wykaz opracowany przez Komisję Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej, wydany w 2005 r. przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii. Obejmuje nazwy ok. 4300 obiektów geograficznych z obszaru 10 państw; zawarto w nim również tabele latynizacyjne dla 11 języków. Wykaz dostępny jest na stronie internetowej http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/zeszyty/zeszyt_05.pdf
- *Nazewnictwo geograficzne świata. Zeszyt 6. Białoruś, Rosja, Ukraina* – wykaz opracowany przez Komisję Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej, wydany w 2005 r. przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii. Obejmuje nazwy ok. 2900 obiektów geograficznych z obszaru 3 państw; zawarto w nim również tabele latynizacyjne dla 3 języków. Wykaz dostępny jest na stronie internetowej http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/zeszyty/zeszyt_06.pdf

- *Nazewnictwo geograficzne świata. Zeszyt 6. Białoruś, Rosja, Ukraina [Vol. 6. Belarus, Russia, Ukraine]* – the index developed by the Commission on Standardization of Geographical Names Outside the Republic of Poland and published in 2005 by the Head Office of Geodesy and Cartography. It contains the names of app. 2900 geographical features from 3 countries. It also contains romanization tables for 3 languages. The index is available in the website http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/zeszyty/zeszyt_06.pdf
- *Nazewnictwo geograficzne świata. Zeszyt 7. Azja Południowo-Wschodnia [Vol. 7. Southeast Asia]* – the index developed by the Commission on Standardization of Geographical Names Outside the Republic of Poland and published in 2006 by the Head Office of Geodesy and Cartography. It contains the names of app. 5100 geographical features from 14 countries and non-self-governing territories. It also contains romanization tables for 4 languages. The index is available in the website http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/zeszyty/zeszyt_07.pdf
- *Nazewnictwo geograficzne świata. Zeszyt 8. Antarktyka [Vol. 8. The Antarctic]* – the index developed by the Commission on Standardization of Geographical Names Outside the Republic of Poland and published in 2006 by the Head Office of Geodesy and Cartography. It contains the names of app. 1100 geographical features from Antarctica and the surrounding islands. Additionally, the publication contains the index of all geographical names given by Polish expeditions beginning from 1978. The index is available in the website http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/zeszyty/zeszyt_08.pdf
- *Nazewnictwo geograficzne świata. Zeszyt 9. Azja Wschodnia [Vol. 9. East Asia]* – the index developed by the Commission on Standardization of Geographical Names Outside the Republic of Poland and published in 2006 by the Head Office of Geodesy and Cartography. It contains the names of app. 4500 geographical features from 6 countries. It also contains romanization tables for 5 languages. The index is available in the website http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/zeszyty/zeszyt_09.pdf
- *Nazewnictwo geograficzne świata. Zeszyt 10. Morza i oceany [Vol. 10. Seas and oceans]* – the index developed by the Commission on Standardization of Geographical Names Outside the Republic of Poland and published in 2008 by the Head Office of Geodesy and Cartography. It contains app. 1700 names of seas and their parts as well as of the forms of their beds. The index is available in the website http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/zeszyty/zeszyt_10.pdf
- *Nazewnictwo geograficzne świata. Zeszyt 7. Azja Południowo-Wschodnia* – wykaz opracowany przez Komisję Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej, wydany w 2006 r. przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii. Obejmuje nazwy ok. 5100 obiektów geograficznych z obszaru 14 państw i terytoriów niesamodzielnych; zawarto w nim również tabele latynizacyjne dla 4 języków. Wykaz dostępny jest na stronie internetowej http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/zeszyty/zeszyt_07.pdf
- *Nazewnictwo geograficzne świata. Zeszyt 8. Antarktyka* – wykaz opracowany przez Komisję Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej, wydany w 2006 r. przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii. Obejmuje nazwy ok. 1100 obiektów geograficznych z obszaru Antarktydy i wysp przyległych; w dodatku do wykazu umieszczono spis wszystkich nazw geograficznych nadanych przez polskie ekspedycje polarne od 1978 roku. Wykaz dostępny jest na stronie internetowej http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/zeszyty/zeszyt_08.pdf
- *Nazewnictwo geograficzne świata. Zeszyt 9. Azja Wschodnia* – wykaz opracowany przez Komisję Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej, wydany w 2006 r. przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii. Obejmuje nazwy ok. 4500 obiektów geograficznych z obszaru 6 państw; zawarto w nim również tabele latynizacyjne dla 5 języków. Wykaz dostępny jest na stronie internetowej http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/zeszyty/zeszyt_09.pdf
- *Nazewnictwo geograficzne świata. Zeszyt 10. Morza i oceany* – wykaz opracowany przez Komisję Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej, wydany w 2008 r. przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii. Obejmuje ok. 1700 nazw mórz i ich części oraz form ukształtowania ich dna. Wykaz dostępny jest na stronie internetowej http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/zeszyty/zeszyt_10.pdf
- *Nazewnictwo geograficzne świata. Zeszyt 11. Europa, Część I* – wykaz opracowany przez Komisję Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej, wydany w 2009 r. przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii. Obejmuje nazwy ok. 9200 obiektów geograficznych z obszaru 21 państw; zawarto w nim również tabele latynizacyjne dla 8 języków. Wykaz dostępny jest na stronie internetowej http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/zeszyty/zeszyt_11.pdf
- *Nazewnictwo geograficzne świata. Zeszyt 12.*

- *Nazewnictwo geograficzne świata. Zeszyt 11. Europa, Część I [Vol. 11. Europe. Part 1]* – the index developed by the Commission on Standardization of Geographical Names Outside the Republic of Poland and published in 2009 by the Head Office of Geodesy and Cartography. It contains the names of app. 9200 geographical features from 21 countries. It also contains romanization tables for 8 languages. The index is available in the website http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/zeszyty/zeszyt_11.pdf
- *Nazewnictwo geograficzne świata. Zeszyt 12. Europa, Część II [Vol. 12. Europe. Part 2]* – the index developed by the Commission on Standardization of Geographical Names Outside the Republic of Poland and published in 2009 by the Head Office of Geodesy and Cartography. It contains the names of app. 8200 geographical features from 30 countries and non-self-governing territories. The index is available in the website http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/zeszyty/zeszyt_12.pdf

3. Websites

Indexes of geographical names are also available in websites:

- the index of locality names (app. 103,000) and street names (app. 234,000) arranged according to the administrative division contained in the National Official Register of Territorial Division of the Country maintained by the Central Statistical Office: <http://www.stat.gov.pl/broker/access/index.jspa>
- the index of established names in minority languages (*Rejestr gmin, na których obszarze używane są nazwy w języku mniejszości [Register of communes in which names in minority language are used]*) maintained by the Ministry of the Interior and Administration: <http://www.mswia.gov.pl/download.php?s=1&id=2424>
- indexes of communes and their seats as well as changes to the administrative division of Poland maintained by the Commission on Standardization of Geographical Names Outside the Republic of Poland: http://ksng.gugik.gov.pl/mapa_adm.php, http://ksng.gugik.gov.pl/english/mapa_adm.php
- the index of changes in recommended Polish exonyms maintained by the Commission on Standardization of Geographical Names Outside the Republic of Poland http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/zmiany_egzonimow_wg_krajow.pdf
- the index of legal regulations (orders and, since 1998, regulations of the minister responsible for the civil service), with links thereto, changing official names contained in *Wykaz urzędowych nazw*

Europa, Część II – wykaz opracowany przez Komisję Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej, wydany w 2010 r. przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii. Obejmuje nazwy ok. 8200 obiektów geograficznych z obszaru 30 państw i terytoriów niesamodzielnych. Wykaz dostępny jest na stronie internetowej http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/zeszyty/zeszyt_12.pdf

3. Strony internetowe

Wykazy nazw geograficznych dostępne są także na stronach internetowych:

- wykaz nazw miejscowości (ok. 103 000) i nazw ulic (ok. 234 000) ułożonych wg podziału administracyjnego zawarty w Krajowym Rejestrze Urzędowym Podziału Terytorialnego Kraju prowadzony przez Główny Urząd Statystyczny <http://www.stat.gov.pl/broker/access/index.jspa>
- wykaz ustalonych nazw w językach mniejszości (*Rejestr gmin, na których obszarze używane są nazwy w języku mniejszości*) prowadzony przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji <http://www.mswia.gov.pl/download.php?s=1&id=2424>
- wykazy gmin i ich siedzib oraz zmian w podziale administracyjnym Polski prowadzone przez Komisję Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej http://ksng.gugik.gov.pl/mapa_adm.php
- wykaz zmian w zalecanych polskich egzonimach prowadzony przez Komisję Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/zmiany_egzonimow_wg_krajow.pdf
- wykaz aktów prawnych (zarządzenia, a od 1998 r. rozporządzenia, ministra odpowiedzialnego za administrację publiczną), wraz z linkami do nich, zmieniających urzędowe nazwy zawarte w publikacji *Wykaz urzędowych nazw miejscowości w Polsce z lat 1980–1982* prowadzony przez Komisję Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami

miejsowości w Polsce [*List of official names of localities in Poland*] from 1980–1982 maintained by the Commission on Standardization of Geographical Names Outside the Republic of Poland: http://ksng.gugik.gov.pl/urzedowe_nazwy_miejscowosci.php

- official names taken from the national register of geographical names may be viewed in the maps of the geoportal: <http://maps.geoportal.gov.pl>

Rzeczypospolitej Polskiej: http://ksng.gugik.gov.pl/urzedowe_nazwy_miejscowosci.php

- urzędowe nazwy zaczerpnięte z państwowego rejestru nazw geograficznych można wyświetlać na mapach geoportalu: <http://maps.geoportal.gov.pl>

VI. Glossary of appellatives, adjectives and other words necessary for the understanding of maps

VI. Słownik rzeczowników, przymiotników i innych słów niezbędnych do zrozumienia map

For nouns (appellatives) the information about their grammatical gender was given (*m.* – masculine, *f.* – feminine, *n.* – neuter) and it was also stated if a noun in question is in plural (*pl.*). For adjectives (marked with *ad.*), a full masculine singular form was given accompanied by the endings for the feminine and neuter gender.

Dla rzeczowników podano informacje o ich rodzaju (*m.* – męski, *f.* – żeński, *n.* – nijaki) oraz zaznaczono, gdy jest on zapisany w liczbie mnogiej (*pl.*), dla przymiotników (oznaczonych *ad.*) podano pełną formę rodzaju męskiego liczby pojedynczej oraz końcówki rodzaju żeńskiego i nijakiego.

Polish term nazwa polska	English equivalent odpowiednik angielski	Polish term nazwa polska	English equivalent odpowiednik angielski
aleja <i>f.</i> , aleje <i>pl.</i>	avenue; alley	były, -a, -e <i>ad.</i>	former
altana <i>f.</i>	summerhouse	bystrze <i>n.</i> , bystrza <i>pl.</i>	rapid
ambasada <i>f.</i>	embassy	centralny, -a, -e <i>ad.</i>	central
ambona <i>f.</i>	lookout	centrum <i>n.</i>	center; downtown
ambulatorium <i>n.</i>	policlinic	centrum handlowe <i>n.</i>	shopping center, shopping mall
amfiteatr <i>m.</i>	open-air theater	cerkiew <i>f.</i> , cerkwie <i>pl.</i>	orthodox church
antena <i>f.</i>	antenna	chmielnik <i>m.</i>	hop-field
apteka <i>f.</i>	pharmacy; chemist's	chroniony, -a, -e <i>ad.</i>	protected
autostrada <i>f.</i>	motorway	ciek <i>m.</i> , cieki <i>pl.</i>	stream
bagno <i>n.</i> , bagna <i>pl.</i>	marsh; swamp; fen	ciek okresowy <i>m.</i>	intermittent stream
bank <i>m.</i>	bank	ciek stały <i>m.</i>	perennial stream
bar <i>m.</i>	bar	cieplarnia <i>f.</i>	greenhouse
basen <i>m.</i>	basin	cieplice <i>pl.</i>	thermal spring
basen kąpielowy <i>m.</i>	swimming pool	cieśnina <i>f.</i>	strait; sound
baza <i>f.</i>	base	cmentarz <i>m.</i>	cemetery
bazar <i>m.</i>	bazaar	cypel <i>m.</i>	spit; promontory
bazylika <i>f.</i>	basilica	czarny, -a, -e <i>ad.</i>	black
biały, -a, -e <i>ad.</i>	white	czzerwony, -a, -e <i>ad.</i>	red
blonie <i>n.</i> , błonia <i>pl.</i>	common; public grassy land	dawny, -a, -e <i>ad.</i>	former
błoto <i>n.</i> , błota <i>pl.</i>	marsh	dąbrowa <i>f.</i>	oak wood
boisko <i>n.</i>	playing field	delta <i>f.</i>	delta (of a river)
boja <i>f.</i> , boje <i>pl.</i>	buoy	depresja <i>f.</i>	depression
bór <i>m.</i> , bory <i>pl.</i>	coniferous forest	długi, -a, -e <i>ad.</i>	long
brama <i>f.</i>	gate	dobry, -a, -e <i>ad.</i>	good
bród <i>m.</i>	ford	dolina <i>f.</i> , doliny <i>pl.</i>	valley; vale
brzeg <i>m.</i>	shoreline	dolny, -a, -e <i>ad.</i>	lower; inferior
budowa <i>f.</i>	construction; building site	dom <i>m.</i> , domy <i>pl.</i>	house
budowla <i>f.</i>	architectural structure	dom kultury <i>m.</i>	cultural centre
budynek <i>m.</i> , budynki <i>pl.</i>	building	dół <i>m.</i> , doły <i>pl.</i>	hollow; pit
budynek mieszkalny <i>m.</i>	residential building	drewniany, -a, -e <i>ad.</i>	wooden
budynek niemieszkalny <i>m.</i>	non-residential building	droga <i>f.</i> , drogi <i>pl.</i>	road; way
budynek przemysłowy <i>m.</i>	industrial building	droga drugorzędna <i>f.</i>	secondary road
budynek użyteczności publicznej <i>m.</i>	public building	droga dwujezdniowa <i>f.</i>	dual carriageway
bulwar <i>m.</i>	boulevard	droga główna <i>f.</i>	main road
bunkier <i>m.</i> , bunkry <i>pl.</i>	bunker	droga gruntowa <i>f.</i>	unimproved road; track

Polish term nazwa polska	English equivalent odpowiednik angielski	Polish term nazwa polska	English equivalent odpowiednik angielski
droga jednojezdniowa <i>f.</i>	single carriageway	gród <i>m.</i> , grody <i>pl.</i>	stronghold
droga szybkiego ruchu <i>f.</i>	expressway	gruby, -a, -e <i>ad.</i>	thick
drzewo <i>n.</i> , drzewa <i>pl.</i>	tree	grunt <i>m.</i> , grunty <i>pl.</i>	soil; ground
dukt <i>m.</i>	trail; forest track	grupa <i>f.</i> , grupy <i>pl.</i>	group
duży, -a, -e <i>ad.</i>	big; large	grzbiet (górski) <i>m.</i> , grzbiety <i>pl.</i>	ridge
dworzec autobusowy <i>m.</i>	bus terminal; bus station	grzędą <i>f.</i>	ridge
dworzec kolejowy <i>m.</i>	railway station	hala <i>f.</i> , hale <i>pl.</i>	alp; mountain meadow
dworzec lotniczy <i>m.</i>	airport	hala sportowa <i>f.</i>	sports hall
dwór <i>m.</i> , dwory <i>pl.</i>	mansion	hałda <i>f.</i> , hałdy <i>pl.</i>	dump
dział <i>m.</i> , działą <i>pl.</i>	interflue	hangar <i>m.</i> , hangary <i>pl.</i>	hangar
dzielnica <i>f.</i>	district; quarter	hipodrom <i>m.</i>	hippodrome
dzwonnica <i>f.</i>	belfry	historyczny, -a, -e <i>ad.</i>	historic
elektrociepłownia <i>f.</i>	heat and power plant	hotel <i>m.</i> , hotele <i>pl.</i>	hotel
elektrownia <i>f.</i>	power plant	huta (żelaza) <i>f.</i>	steelworks
fabryczny, -a, -e <i>ad.</i>	belonging to factory	hydroelektrownia <i>f.</i>	hydroelectric power plant
fabryka <i>f.</i>	factory; industrial plant	instytut <i>m.</i>	institute
falochron <i>m.</i>	breakwater	izobata <i>f.</i> , izobaty <i>pl.</i>	isobath
fontanna <i>f.</i>	fountain	jama <i>f.</i> , jamy <i>pl.</i>	hollow
fort <i>m.</i> , forty <i>pl.</i>	fort	jar <i>m.</i> , jary <i>pl.</i>	ravine; gill
fosa <i>f.</i>	moat	jaskinia <i>f.</i> , jaskinie <i>pl.</i>	cave
gaj <i>m.</i> , gaje <i>pl.</i>	grove	jasny, -a, -e <i>ad.</i>	bright
gajówka <i>f.</i>	gamekeeper's cottage	jaz <i>m.</i>	weir
galeria handlowa <i>f.</i>	shopping center, shopping mall	jezioro <i>n.</i> , jeziora <i>pl.</i>	lake
garb <i>m.</i> , garby <i>pl.</i>	hummock	kalwaria <i>f.</i>	calvary
gaz <i>m.</i>	gas	kamieniołom <i>m.</i>	quarry
gazociąg <i>m.</i>	gas pipeline	kamienny, -a, -e <i>ad.</i>	stone
gęste krzaki <i>pl.</i>	dense bushes	kamień <i>m.</i> , kamienie <i>pl.</i>	stone
glinianka <i>f.</i>	clay-pit	kamping <i>m.</i>	camping; campsite
głaz <i>m.</i> , głazy <i>pl.</i>	boulder	kanał <i>m.</i> , kanały <i>pl.</i>	canal; channel
głaz narzutowy <i>m.</i>	erratic	kaplica <i>f.</i> , kaplice <i>pl.</i>	chapel
głębina <i>f.</i>	deep	kapliczka <i>f.</i> , kapliczki <i>pl.</i>	shrine
głęboki, -a, -e <i>ad.</i>	deep	katedra <i>f.</i>	cathedral
głębokość <i>f.</i>	depth	kąpielisko <i>n.</i>	swimming baths; bathing beach
główny, -a, -e <i>ad.</i>	main	kino <i>n.</i>	cinema
gmach <i>m.</i>	edifice	klasztor <i>m.</i>	cloister; monastery; convent
gmina <i>f.</i> , gminy <i>pl.</i>	commune (3rd order administrative unit)	klasztorny, -a, -e <i>ad.</i>	monastic
gołoborze <i>n.</i>	block field	klif <i>m.</i> , klify <i>pl.</i>	cliff
góra <i>f.</i>	mountain; mount	kładka <i>f.</i> , kładki <i>pl.</i>	footbridge
górnicy, -a, -e <i>ad.</i>	miners'	kolej <i>f.</i> , koleje <i>pl.</i>	railway
górný, -a, -e <i>ad.</i>	upper; superior	kolej dwutorowa <i>f.</i>	double track railroad
górski, -a, -e <i>ad.</i>	mountainous; mountain	kolej jednotorowa <i>f.</i>	single track railroad
góry <i>pl.</i>	mountains; ridge; range	kolej linowa <i>f.</i>	cable railway
granica <i>f.</i> , granice <i>pl.</i>	boundary	kolej niezelektryfikowana <i>f.</i>	un electrified railroad
graniczny, -a, -e <i>ad.</i>	border; frontier	kolej szerokotorowa <i>f.</i>	broad gauge railroad
grań <i>f.</i>	arête; ridge	kolej wąskotorowa <i>f.</i>	narrow gauge railroad
grobla <i>f.</i>	dam; dyke	kolej wielotorowa <i>f.</i>	multiple track railroad
grobowiec <i>m.</i> , grobowce <i>pl.</i>	tomb	kolej zelektryfikowana <i>f.</i>	electrified railroad
grodzisko <i>n.</i>	fortified settlement site; old rampart	kolonia <i>f.</i>	hamlet; colony
grota <i>f.</i> , groty <i>pl.</i>	cave	komin <i>m.</i> , kominy <i>pl.</i>	chimney
grób <i>m.</i> , groby <i>pl.</i>	grave	kopa <i>f.</i> , kopy <i>pl.</i>	rounded mountain top
		kopalnia <i>f.</i>	mine

Polish term nazwa polska	English equivalent odpowiednik angielski	Polish term nazwa polska	English equivalent odpowiednik angielski
kopiec <i>m.</i> , kopce <i>pl.</i>	knoll; mound	miejsowość <i>f.</i> , miejsowości <i>pl.</i>	locality
kopuła <i>f.</i>	dome	miejski, -a, -e <i>ad.</i>	urban; municipal
kosodrzewina <i>f.</i>	dwarf mountain pine	mielizna <i>f.</i>	shoal; shallow; sandbank
kościelny, -a, -e <i>ad.</i>	church	mierzeja <i>f.</i>	spit; sand spit
kościół <i>m.</i> , kościoły <i>pl.</i>	church	międzygórze <i>n.</i>	intermountain area
kotlina <i>f.</i>	basin	międzyrzecze <i>n.</i>	interfluve
kotwiczowisko <i>n.</i>	anchorage	młodnik <i>m.</i>	copse
kraina <i>f.</i> , krainy <i>pl.</i>	land; region	młody, -a, -e <i>ad.</i>	young
kraj <i>m.</i> , kraje <i>pl.</i>	land; country	młyn <i>m.</i> , młyny <i>pl.</i>	mill
krawędź <i>f.</i>	escarpment	młyn wodny <i>m.</i>	watermill
królewski, -a, -e <i>ad.</i>	royal	moczary <i>pl.</i>	swamp
krótki, -a, -e <i>ad.</i>	short	mogiła <i>f.</i> , mogiły <i>pl.</i>	grave
krzaki <i>pl.</i>	scrub	mokradło <i>n.</i> , mokradła <i>pl.</i>	bog
krzaki zwarte <i>pl.</i>	bushes	mokry, -a, -e <i>ad.</i>	wet
krzyż <i>m.</i>	cross	molo <i>n.</i>	jetty
książęcy, -a, -e <i>ad.</i>	prince's	morski, -a, -e <i>ad.</i>	maritime; marine; nautical
kurhan <i>m.</i>	barrow	morze <i>n.</i>	sea
las <i>m.</i> , lasy <i>pl.</i>	forest; wood	most <i>m.</i> , mosty <i>pl.</i>	bridge
las iglasty <i>m.</i>	coniferous forest	most dwupoziomowy <i>m.</i>	double level bridge
las liściasty <i>m.</i>	deciduous forest	most podnoszony <i>m.</i>	drawbridge
las mieszany <i>m.</i>	mixed forest	most pontonowy <i>m.</i>	pontoon bridge
las rzadki <i>m.</i>	thin forest	motel <i>m.</i>	motel
latarnia morska <i>f.</i>	lighthouse	mur <i>m.</i> , mury <i>pl.</i>	wall
ładowisko <i>n.</i>	airfield	muzeum <i>n.</i> , muzea <i>pl.</i>	museum
leśniczówka <i>f.</i>	forester's lodge	nadajnik <i>m.</i>	transmitter
leśny, -a, -e <i>ad.</i>	forest	nadbrzeże <i>n.</i> , nadbrzeża <i>pl.</i>	wharf; pier
linia brzegowa <i>f.</i>	shoreline	nadleśnictwo <i>n.</i>	forestry headquarter
linia energetyczna <i>f.</i>	power transmission line	nadmorski, -a, -e <i>ad.</i>	seaside
linia kolejowa <i>f.</i>	railway	nadrzeczny, -a, -e <i>ad.</i>	riverside
linia telefoniczna <i>f.</i>	telephone line	narodowy, -a, -e <i>ad.</i>	national
linia tramwajowa <i>f.</i>	streetcar (tramway) route	nasyp <i>m.</i>	embankment
linia żeglugi pasażerskiej <i>f.</i>	passenger ship route	niebieski, -a, -e <i>ad.</i>	blue
lodowiec <i>m.</i> , lodowce <i>pl.</i>	glacier	niecka <i>f.</i>	basin; pan
lokomotywnia <i>f.</i>	locomotive depot	nieużytki <i>pl.</i>	wasteland
lotnisko <i>n.</i>	airport; aerodrome	niski, -a, -e <i>ad.</i>	low
łacha <i>f.</i> , łachy <i>pl.</i>	sandbank	nizina <i>f.</i> , niziny <i>pl.</i>	lowland
łańcuch górski <i>m.</i>	range; chain	nizinny, -a, -e <i>ad.</i>	low-lying; lowland
ławica <i>f.</i> , ławice <i>pl.</i>	bank	nowy, -a, -e <i>ad.</i>	new
łąka <i>f.</i> , łąki <i>pl.</i>	meadow	numer drogi <i>m.</i>	road number
łęg <i>m.</i> , łęgi <i>pl.</i>	marshy meadow; riverine forest	obniżenie <i>n.</i>	depressed area; depression
łowisko <i>n.</i> , łowiska <i>pl.</i>	fishing area	obserwatorium <i>n.</i>	observatory
magura <i>f.</i>	hill	obszar <i>m.</i> , obszary <i>pl.</i>	area
mały, -a, -e <i>ad.</i>	little; small	obszar zamknięty <i>m.</i>	restricted area
masyw <i>m.</i> , masywy <i>pl.</i>	massif	oczyszczalnia ścieków <i>f.</i>	waste-water plant
maszt <i>m.</i>	mast	ogrodzenie <i>n.</i>	fence
mauzoleum <i>n.</i> , mauzolea <i>pl.</i>	mausoleum	ogród <i>m.</i> , ogrody <i>pl.</i>	garden
meczet <i>m.</i> , meczety <i>pl.</i>	mosque	ogród botaniczny <i>m.</i>	botanical garden
metro <i>n.</i>	subway; underground railway	ogród zoologiczny <i>m.</i>	zoological garden
miasto <i>n.</i> , miasta <i>pl.</i>	city; town	ogrodki działkowe <i>pl.</i>	allotments
miejsce kultu <i>n.</i>	place of worship	opactwo <i>n.</i>	abbey
miejsce martyrologii <i>n.</i>	martyrdom site	oranżeria <i>f.</i>	orangery
		osada <i>f.</i> , osady <i>pl.</i>	hamlet

Polish term nazwa polska	English equivalent odpowiednik angielski	Polish term nazwa polska	English equivalent odpowiednik angielski
osiedle <i>n.</i> , osiedla <i>pl.</i>	settlement; estate; quarter	południowo-zachodni, -a, -e <i>ad.</i>	southwestern
osobliwość <i>f.</i>	curiosity	południowy, -a, -e <i>ad.</i>	southern
osobowy, -a, -e <i>ad.</i>	passenger	południowy wschód <i>m.</i>	southeast
ostrów <i>m.</i>	islet	południowy zachód <i>m.</i>	southwest
osypisko <i>n.</i>	landslide	pomnik <i>m.</i>	monument
ośrodek <i>m.</i> , ośrodki <i>pl.</i>	center	pomnik przyrody <i>m.</i>	monument of nature
ośrodek jazdy konnej <i>m.</i>	horse-riding center	pomost <i>m.</i>	pier; jetty
ośrodek sportów zimowych <i>m.</i>	winter sports center	poręba <i>f.</i>	clearing
ośrodek zdrowia <i>m.</i>	health center	port <i>m.</i>	port; harbor
padół <i>m.</i> , padoly <i>pl.</i>	depressed area; depression	port jachtowy <i>m.</i>	yachting harbor; marina
pagórek <i>m.</i> , pagórki <i>pl.</i>	hill; mound; knoll	port handlowy <i>m.</i>	commercial port
pałac <i>m.</i> , pałace <i>pl.</i>	palace	port rybacki <i>m.</i>	fishing port
państwo <i>n.</i> , państwa <i>pl.</i>	country; state	postój taksówek <i>m.</i>	taxi stand
państwowy, -a, -e <i>ad.</i>	state, national	potok <i>m.</i>	brook; beck
park <i>m.</i> , parki <i>pl.</i>	park	powiat <i>m.</i> , powiaty <i>pl.</i>	county (2nd order administrative unit)
park krajobrazowy <i>m.</i>	landscape park	poziomica <i>f.</i> , poziomice <i>pl.</i>	contour line
park narodowy <i>m.</i>	national park	północ <i>f.</i>	north
parking <i>m.</i>	parking lot; car park	północno-wschodni, -a, -e <i>ad.</i>	northeastern
pas <i>m.</i> , pasy <i>pl.</i>	belt	północno-zachodni, -a, -e <i>ad.</i>	northwestern
pasieka <i>f.</i>	apiary	północny, -a, -e <i>ad.</i>	northern
pasmo górskie <i>n.</i>	mountain range	północny wschód <i>m.</i>	northeast
pastwisko <i>n.</i> , pastwiska <i>pl.</i>	pasture	północny zachód <i>m.</i>	northwest
peron <i>m.</i>	platform	półwysep <i>m.</i>	peninsula
piarg <i>m.</i> , piargi <i>pl.</i>	scree	pradolina <i>f.</i>	ice marginal channel
piaski <i>pl.</i>	sands	prom <i>m.</i>	ferry
piaszczysty, -a, -e <i>ad.</i>	sandy	próg <i>m.</i> , progi <i>pl.</i>	sill
plac <i>m.</i>	square	przedgórze <i>n.</i>	foreland; piedmont
plantacja <i>f.</i>	plantation	przedmieście <i>n.</i>	suburb
plaża <i>f.</i>	beach	przedni, -a, -e <i>ad.</i>	fore; front
płaskowyż <i>m.</i>	tableland; plateau	przedszkole <i>n.</i>	nursery school
płycizna <i>f.</i>	bank	przejście graniczne <i>n.</i>	border crossing
płyta <i>f.</i>	plate	przejście podziemne <i>n.</i>	underpass
płytki, -a, -e <i>ad.</i>	shallow	przełęcz <i>f.</i>	pass
pływalnia <i>f.</i>	swimming pool	przełom <i>m.</i>	defile
pobrzeże <i>n.</i>	littoral region	przemysłowy, -a, -e <i>ad.</i>	industrial
poczta <i>f.</i>	post office	przepaść <i>f.</i>	precipice
podgórze <i>n.</i>	foothill	przepust <i>m.</i>	culvert
pogórze <i>n.</i>	upland	przesieka <i>f.</i>	fire line
pojezierze <i>n.</i> , pojezierza <i>pl.</i>	lakeland; lake district	przesmyk <i>m.</i>	isthmus
polana <i>f.</i> , polany <i>pl.</i>	glade	przewóz łodziami <i>m.</i>	boat transportation
pole <i>n.</i> , pola <i>pl.</i>	field	przyładek <i>m.</i>	cape; point
pole bitwy <i>n.</i>	battlefield	przyrodniczy, -a, -e <i>ad.</i>	natural
pole biwakowe <i>n.</i>	campsite	przysiółek <i>m.</i>	hamlet
policja <i>f.</i>	police	przystanek autobusowy <i>m.</i>	bus stop
poligon wojskowy <i>m.</i>	military training area	przystanek kolejowy <i>m.</i>	railway station
polny, -a, -e <i>ad.</i>	field	przystań <i>f.</i>	harbor; marina
polski, -a, -e <i>ad.</i>	Polish	przystań żeglugi pasazerskiej <i>f.</i>	passenger sailing jetty
połonina <i>f.</i> , połoniny <i>pl.</i>	mountain meadow; alp		
południe <i>n.</i>	south		
południowo-wschodni, -a, -e <i>ad.</i>	southeastern		

Polish term nazwa polska	English equivalent odpowiednik angielski	Polish term nazwa polska	English equivalent odpowiednik angielski
publiczny, -a, -e <i>ad.</i>	public	skrzyżowanie <i>n.</i>	crossing
punkt geodezyjny <i>m.</i>	geodetic point	skwer <i>m.</i>	square
punkt informacji turystycznej <i>m.</i>	tourist information bureau	słup <i>m.</i>	pillar
punkt widokowy <i>m.</i>	view point	słup kilometrowy <i>m.</i>	milestone
punkt wysokościowy <i>m.</i>	elevation point; height spot	stacja <i>f.</i>	station
pustynia <i>f.</i>	desert	stacja benzynowa <i>f.</i>	petrol station
puszcza <i>f.</i>	forest; primeval forest	stacja kolejowa <i>f.</i>	railway station
radiostacja <i>f.</i>	radio station	stacja meteorologiczna <i>f.</i>	meteorological station
rafineria <i>f.</i>	refinery	stadion <i>m.</i>	stadium
ramię boczne <i>n.</i>	river side arm	stadnina <i>f.</i>	stud
ramię rzeki <i>n.</i>	arm; river branch	stanica wodna <i>f.</i>	water riversides hostel
ramię ujściowe <i>n.</i>	river mouth arm	starorzecze <i>n.</i>	oxbow
rampa kolejowa <i>f.</i>	railroad ramp	stary, -a, -e <i>ad.</i>	old
ratusz <i>m.</i>	town hall	staw <i>m.</i> , stawy <i>pl.</i>	pond; pool
regiel <i>m.</i>	subalpine forest	stok <i>m.</i> , stoki <i>pl.</i>	slope
region <i>m.</i> , regiony <i>pl.</i>	region	stolica <i>f.</i>	capital
restauracja <i>f.</i>	restaurant	straż pożarna <i>f.</i>	fire department
rezerwat <i>m.</i> , rezerваты <i>pl.</i>	reserve; reservation; sanctuary	strefa <i>f.</i> , strefy <i>pl.</i>	belt
rezerwat przyrody <i>m.</i>	nature reserve	stromy spadek <i>m.</i>	steep slope
rola <i>f.</i>	soil	struga <i>f.</i>	creek
ropociąg <i>m.</i>	oil pipeline	strumień <i>m.</i> , strumienie <i>pl.</i>	stream
roztoka <i>f.</i>	river fork	strumyk <i>m.</i>	brook; streamlet
rów <i>m.</i> , rowy <i>pl.</i>	ditch	strzelnica <i>f.</i>	rifle range
rów tektoniczny <i>m.</i>	rift valley	studnia <i>f.</i>	well
równina <i>f.</i>	plain	studnia głębinowa <i>f.</i>	(shaft) well
ruiny <i>pl.</i>	ruins	sygnalizacja świetlna <i>f.</i>	traffic light
rurociąg <i>m.</i>	pipeline	sygnał świetlny <i>m.</i>	beacon
rurociąg ciepły <i>m.</i>	heat pipeline	synagoga <i>f.</i>	synagogue
rurociąg gazowy <i>m.</i>	gas pipeline	szalaś <i>m.</i>	shed
rurociąg naftowy <i>m.</i>	oil pipeline	szczyt <i>m.</i> , szczyty <i>pl.</i>	peak; mount; summit
rurociąg wodny <i>m.</i>	water pipeline	szklarnia <i>f.</i>	greenhouse
rybnik <i>m.</i>	fish pond	szkoła <i>f.</i>	school
rząd drzew <i>m.</i>	tree row	szlak <i>m.</i> , szlaki <i>pl.</i>	route
rzeczny, -a, -e <i>ad.</i>	fluvial	szlak kajakowy <i>m.</i>	canoe route
rzeka <i>f.</i> , rzeki <i>pl.</i>	river	szlak rowerowy <i>m.</i>	bicycle route
sad <i>m.</i> , sady <i>pl.</i>	orchard	szlak turystyczny <i>m.</i>	tourist trail
sadzawka <i>f.</i>	pool	szosa <i>f.</i>	highway; paved road
schron <i>m.</i> , schrony <i>pl.</i>	shelter	szpital <i>m.</i>	hospital
schronisko <i>n.</i>	shelter house	szyb <i>m.</i>	shaft
schronisko młodzieżowe <i>n.</i>	youth hostel	szyb kopalniany <i>m.</i>	pit shaft
semafor <i>m.</i>	semaphore	szyb naftowy <i>m.</i>	oil well
siedziba <i>f.</i>	seat	ściana <i>f.</i> , ściany <i>pl.</i>	wall
silos <i>m.</i>	silo	ściana skalna <i>f.</i>	rock wall
siodło (górskie) <i>n.</i>	(mountain) pass	ścieżka <i>f.</i> , ścieżki <i>pl.</i>	footpath
skała <i>f.</i>	scale	ścieżka dydaktyczna <i>f.</i>	instructive footpath
skalny, -a, -e <i>ad.</i>	rocky; rock	śluzą <i>f.</i>	lock; sluice
skała <i>f.</i> , skały <i>pl.</i>	rock	środkowy, -a, -e <i>ad.</i>	middle; central
skałka <i>f.</i> , skałki <i>pl.</i>	crag	świątynia <i>f.</i>	temple; place of worship
skansen <i>m.</i>	ethnographic park	święty, -a, -e <i>ad.</i>	saint
skarpa <i>f.</i>	scarp; escarpment	tama <i>f.</i>	dam
skocznia <i>f.</i>	sky jump	taras <i>m.</i>	terrace
		targowisko <i>n.</i>	marketplace
		teatr <i>m.</i>	theater

Polish term nazwa polska	English equivalent odpowiednik angielski	Polish term nazwa polska	English equivalent odpowiednik angielski
telefon <i>m.</i>	phone	wybrzeże <i>n.</i>	coast
terasa <i>f.</i>	terrace	wyciąg <i>m.</i>	ski lift
teren <i>m.</i> , tereny <i>pl.</i>	terrain; area	wyciąg krzeselkowy <i>m.</i>	chair lift
teren podmokły <i>m.</i>	marsh; swamp	wydma <i>f.</i> , wydmy <i>pl.</i>	dune
teren trawiasty <i>m.</i>	grassland	wygon <i>m.</i>	pasture
toń <i>f.</i>	depth	wykop <i>m.</i>	excavation
tor <i>m.</i> , tory <i>pl.</i>	track	wyniosłość <i>f.</i>	elevation
torfowisko <i>n.</i>	peat-bog	wysoczyzna <i>f.</i>	high plain
trakt <i>m.</i>	trail	wysoki, -a, -e <i>ad.</i>	high
transformator <i>m.</i>	transformer	wysokość <i>f.</i>	height
trzęsawisko <i>n.</i>	swampland	wyspa <i>f.</i> , wyspy <i>pl.</i>	island
tunel <i>m.</i>	tunnel	wysypisko <i>n.</i>	dumping ground
turbina wiatrowa <i>f.</i>	wind generator	wysypisko śmieci <i>n.</i>	refuse dump
turnia <i>f.</i> , turnie <i>pl.</i>	crag	wyżyna <i>f.</i> , wyżyny <i>pl.</i>	highland; upland; plateau
turystyczny, -a, -e <i>ad.</i>	tourist	wyżynny, -a, -e <i>ad.</i>	upland
twierdza <i>f.</i>	fortress	wzgórze <i>n.</i> , wzgórza <i>pl.</i>	hill
tylny, -a, -e <i>ad.</i>	back	wzniesienie <i>n.</i> , wzniesienia <i>pl.</i>	height
ujście rzeki <i>n.</i>	river mouth		
ulica <i>f.</i> , ulice <i>pl.</i>	street	zabudowa <i>f.</i>	built-up area
upłaz <i>m.</i>	terrace	zabytek <i>m.</i> , zabytki <i>pl.</i>	historical building
urwisko <i>n.</i>	cliff	zabytkowy, -a, -e <i>ad.</i>	historic
urząd <i>m.</i> , urzędy <i>pl.</i>	office	zachodni, -a, -e <i>ad.</i>	western
urząd celny <i>m.</i>	customs	zachód <i>m.</i>	west
uzdrowisko <i>n.</i>	health resort	zagajnik <i>m.</i>	coppice
wał <i>m.</i> , wały <i>pl.</i>	embankment; dike; dam	zagroda <i>f.</i>	farmstead
warstwica <i>f.</i> , warstwie <i>pl.</i>	contour line	zajezdnia <i>f.</i>	depot
wąwóz <i>m.</i> , wąwozy <i>pl.</i>	defile; gorge; ravine	zakłęsłość <i>f.</i>	hollow
węzeł (drogowy) <i>m.</i>	junction; cross-road	zakład przemysłowy <i>m.</i>	factory
wiadukt <i>m.</i>	viaduct	zalew <i>m.</i>	lagoon; bay; gulf
wiata <i>f.</i>	umbrella roof	zamek <i>m.</i> , zamki <i>pl.</i>	castle
wiatrak <i>m.</i> , wiatraki <i>pl.</i>	windmill	zapora <i>f.</i>	dam
wiejski, -a, -e <i>ad.</i>	rural	zarośla <i>pl.</i>	thicket; shrubbery
wielki, -a, -e <i>ad.</i>	grand; great	zastawka <i>f.</i>	sluice
wierch <i>m.</i>	peak	zatoka <i>f.</i>	bay; gulf
wierzchołek <i>m.</i> , wierzchołki <i>pl.</i>	summit	zbiornik paliw <i>m.</i>	fuel tank
wieś <i>f.</i> , wsie <i>pl.</i>	village	zbiornik retencyjny <i>m.</i>	storage reservoir
wieża <i>f.</i> , wieże <i>pl.</i>	tower	zbiornik (wodny) <i>m.</i>	reservoir
więzienie <i>n.</i>	prison	zbocze <i>n.</i>	slope
winnica <i>f.</i>	vineyard	zieleniec <i>m.</i>	lawn
woda <i>f.</i> , wody <i>pl.</i>	water	zielony, -a, -e <i>ad.</i>	green
wodny, -a, -e <i>ad.</i>	water	ziemia <i>f.</i> , ziemie <i>pl.</i>	land
wodociąg <i>m.</i>	waterworks	zimny, -a, -e <i>ad.</i>	cold
wodospad <i>m.</i> , wodospady <i>pl.</i>	waterfall	zły, -a, -e <i>ad.</i>	bad
wodowskaz <i>m.</i>	water-gauge	zoo <i>n.</i>	zoo
województwo <i>n.</i> , województwa <i>pl.</i>	voivodship (1st order administrative unit)	źródło <i>n.</i> , źródła <i>pl.</i>	spring; source
wschodni, -a, -e <i>ad.</i>	eastern	żelazny, -a, -e <i>ad.</i>	iron
wschód <i>m.</i>	east	żleb <i>m.</i>	gully
		żółty, -a, -e <i>ad.</i>	yellow
		żwirownia <i>f.</i>	gravel-pit
		żywopłot <i>m.</i>	hedge

VII. List of abbreviations used on maps VII. Lista skrótów stosowanych na mapach

1. Explanatory abbreviations used on topographic maps 1. Skróty objaśniające stosowane na mapach topograficznych

Abbreviation Skrót	Polish name Nazwa polska	English equivalent Odpowiednik angielski
amb.	ambasada	embassy
B	bank	bank
b.	bród	ford
b. tran.	baza transportowa	transportation company depot
bas.	basen kąpielowy	swimming pool
bet.	betoniarnia	concrete-mixing works
bg.	bagno, bagna <i>pl.</i>	marsh; swamp; fen
bibl.	biblioteka	library
bit.	wytwórnia bitumu	bitumen works
biur.	biurowiec	office building
bl.	posterunek blokowy (kolejowy)	railroad post
brow.	browar	brewery
bud.	w budowie	under construction
c. tel.	centrala telefoniczna	(telephone) exchange
camp.	kamping	camping; campsite
cel.	urząd celny	customs
cem.	cementownia	cement plant
ceram.	zakład przemysłu ceramicznego	ceramic industry plant
cg.	cegielnia	brick plant
chem.	zakład przemysłu chemicznego	chemical works
chł.	chłodnia	cold storage plant
chm.	plantacja chmielu	hop plantation
ciepł.	ciepłownia	central heating plant
cukr.	cukrownia	sugar mill
cz. m.	część miasta	part of town or city
cz. w.	część wsi	part of village
d. dz.	dom dziecka	orphanage
d. h.	dom handlowy	department store
d. k.	dom kultury	cultural centre
d. op.	dom opieki	retirement home
d. par.	dom parafialny	parish house
d. s.	dom studenta	dorm
d. wyp.	dom wypoczynkowy	boarding house
drob.	hodowla drobiu	poultry farm
druk.	drukarnia	printing plant
drzew.	zakład przemysłu drzewnego	lumber production plant
el.	elektrownia	power plant
elc.	elektrociepłownia	heat and power plant
elektr.	zakład wyrobów elektrycznych	electrical engineering plant
elw.	elewator	grain elevator
fab.	fabryka	factory; industrial plant
farb.	farbiarnia	dye-house

Abbreviation Skrót	Polish name Nazwa polska	English equivalent Odpowiednik angielski
farmac.	zakład wyrobów farmaceutycznych	pharmaceutical plant
gaj.	gajówka	gamekeeper's cottage
gar.	garaż, garaże <i>pl.</i>	garage
gaz.	gazownia, zbiornik gazu	gas-works, gas holder
gl.	miejsce wydobywania gliny	clay excavation
gorz.	gorzelnia	distillery
gr.	grota	cave
gum.	zakład przemysłu gumowego	rubber power plant
H	hotel	hotel
h. sport.	hala sportowa	sports hall
h. targ.	hala targowa	market hall
hłd.	hałda, hałdy <i>pl.</i>	dump
hod.	gospodarstwo hodowlane	livestock farm
jacht.	przystań jachtowa	yacht harbor; marina
K	kino	cinema
kap.	kaplica	chapel
kap.	kąpielisko	swimming pool; bathing beach
kl.	klasztor	cloister; monastery; convent
kłm.	kamieniołom	quarry
koks.	koksownia	coke plant
konsul.	konsulat	consulate
kop.	kopalnia	mine
kop. węgl. brun.	kopalnia węgla brunatnego	brown coal (lignite) mine
l.	leśniczówka	forester's lodge
ład.	ładowisko	airfield
letn.	domki letniskowe <i>pl.</i>	bungalows
lot.	lotnisko	airport; aerodrome
łow.	łowisko	fishing area
M	muzeum	museum
m.	miasto	city; town
m. p.	miasto powiatowe	county's town (seat of county authority)
m. w.	miasto wojewódzkie	voivodship's town (seat of voivodship authority)
mag.	magazyn	storehouse
mat. bud.	fabryka lub skład materiałów budowlanych	construction material production; storage production or storage
mebl.	fabryka mebli	furniture factory
met.	zakład wyrobów metalowych	hardware production facility
miel.	mielizna	shoal; shallow; sandbank
mięs.	zakład mięsny	slaughter-house
mł.	młyn	mill
nadl.	nadleśnictwo	forestry headquarter
niecz.	nieczynny, -a, -e <i>ad.</i>	unoperational; closed
obs. astr.	obserwatorium astronomiczne	astronomical observatory
oczyszcz.	oczyszczalnia ścieków	waste-water plant
odzież.	zakład odzieżowy (tekstylny)	clothing factory
ogr. dz.	ogródki działkowe <i>pl.</i>	allotments
ogrodn.	ogrodnictwo	garden works
os.	osada	hamlet
osad.	osadnik	decanter
ośr. wyp.	ośrodek wypoczynkowy	recreation centre
P	policja	police
p.	parking	parking pot; car park

Abbreviation Skrót	Polish name Nazwa polska	English equivalent Odpowiednik angielski
p. g.	powiat grodzki	urban county
p. kol.	przystanek kolejowy	railway station
p. żegl.	przystań żegluga	harbor; marina
pap.	zakład przemysłu celulozowo- -papierniczego	pulp and paper plant
piek.	piekarnia	bakery
pocz.	poczta	post office
pog. rat.	pogotowie ratunkowe	ambulance service
pr.	prom	ferry
przedszk.	przedszkole	nursery school
przys.	przysiółek	hamlet
pw.	przewóz łodziami	boat transportation
r.	ruiny <i>pl.</i>	ruins
r. zab.	ruiny zabytkowe <i>pl.</i>	historic ruins
rem.	remiza strażacka	fire department
ryb.	fabryka przetworów rybnych	fish processing plant
S	sąd	court
s.	staw	pond; pool
san.	sanatorium	sanatorium
schr.	schronisko	shelter house
sk.	skała, skały <i>pl.</i>	rock
skł.	skład, składy <i>pl.</i>	depot
spoż.	zakład przemysłu spożywczego	food industry plant
st.	stacja	station
st. tow.	stacja towarowa	cargo railroad station
stad.	stadion	stadium
stadn.	stadnina	stable
stocz.	stocznia	shipyard
strażn.	strażnica	watch-tower; guard house
strz.	strzelnica	shooting range
szk.	szkoła	school
szpit.	szpital	hospital
T	teatr	theater
t.	tartak	wood mill
targ.	targowisko	market place
tun.	tunel	tunnel
u. cel.	urząd celny	customs
UG	urząd gminy	commune office
UM	urząd miasta	municipality office
UMG	urząd miasta i gminy	commune and municipality office
UP	urząd powiatowy	county office
ur.	uroczysko	spot in forest
UW	urząd wojewódzki	voivodship office
uzdr.	uzdrowisko	health resort
wet.	lecznica zwierząt	veterinary clinic
włók.	zakład przemysłu włókienniczego	textile factory
wyp.	ośrodek wypoczynkowy	holiday village
z.	zamek	castle
zab.	zabytek, zabytki <i>pl.</i>	historical building
zaj.	zajezdnia	bus depot
zakł. przem.	zakład przemysłowy	industrial plant
zdr.	ośrodek zdrowia	health centre
zn.	zniszczony, -a, -e <i>ad.</i>	destroyed

Abbreviation	Polish name	English equivalent
Skrót	Nazwa polska	Odpowiednik angielski
źr.	źródło, źródła <i>pl.</i>	spring; source
żw.	żwirownia	gravel pit

2. Abbreviations used in geographical names 2. Skróty stosowane w nazwach geograficznych

2.1. Abbreviations of generic terms 2.1. Skróty od terminów rodzajowych

Abbreviation	Polish name	English equivalent
Skrót	Nazwa polska	Odpowiednik angielski
Ak.	akademia	academy
al.	aleja	avenue; alley
Al.	aleje <i>pl.</i>	avenue; alley
Arch.	archipelag	archipelago
Cieśn.	cieśnina	strait; sound
Dol.	dolina	valley; vale
Dw.	dworzec	station (bus station, railway station)
G.	góra	mountain; mount
G.; G-y	góry <i>pl.</i>	mountains; ridge; range
gm.	gmina	commune
Inst.	instytut	institute
J.	jezioro	lake
J-a	jeziora <i>pl.</i>	lakes
Jask.	jaskinia	cave
Jez.	jezioro	lake
Kan.	kanal	canal; channel
Kol.	kolonia	hamlet; colony
Kotl.	kotlina	basin
Lod.	lodowiec	glacier
M.	morze	sea
Mierz.	mierzeja	spit; sand spit
Niz.	nizina	lowland
O.	ocean	ocean
Os.	osiedle	settlement; estate; quarter
P. K.; P. Krajobr.	park krajobrazowy	landscape park
P. N.	park narodowy	national park
pl.	plac	square
Płw.	półwysep	peninsula
Poj.	pojezierze	lakeland; lake district
pow.	powiat	county
Przedg.	przedgórze	foreland; piedmont
Przedm.	przedmieście	suburb
Przeł.	przełęcz	pass
Przyl.	przylądek	cape; point
Pust.	pustynia	desert
Rez.	rezerwat przyrody	nature reserve
Równn.	równina	plain
ul.	ulica	street
Uniw.	uniwersytet	university
W., W-a	wyspa	island
Wdsp.	wodospad, wodospady <i>pl.</i>	waterfall

Abbreviation	Polish name	English equivalent
Skrót	Nazwa polska	Odpowiednik angielski
woj.	województwo	voivodship
W-y	wyspy <i>pl.</i>	islands
Wyb.	wybrzeże	coast
Wyż.	wyżyna	highland; upland; plateau
Wzn.	wzniesienia	heights
Zat.	zatoka	bay; gulf
Zb.	zbiornik wodny	reservoir
Zdr.	zdrój	baths; spa

2.2 Abbreviations of adjectives derived from proper names

2.2 Skróty od przymiotników pochodzących od nazw własnych

Abbreviation	Full adjective*	Example
Skrót	Pelen przymiotnik*	Przykład
Besk.	Beskidzki, -a, -e	Sucha Beskidzka
Biał.	Białostocki, -a, -e	Czarna Białostocka
Gd.	Gdański, -a, -e	Starogard Gdański
Kraj.	Krajeński, -a, -e	Strzelce Krajeńskie
Kuj.	Kujawski, -a, -e	Solec Kujawski
Lub.	Lubelski, -a, -e	Janów Lubelski
Łuk.	Łukowski, -a, -e	Stoczek Łukowski
Łuż.	Łużycki, -a, -e	Lipinki Łużyckie
Maz.	Mazowiecki, -a, -e	Grodzisk Mazowiecki
Mazur.	Mazurski, -a, -e	Banie Mazurskie
Młp.	Małopolski, -a, -e	Głogów Małopolski
Odrz.	Odrzański, -a, -e	Krosno Odrzańskie
Podh.	Podhalański, -a, -e	Maków Podhalański
Podl.	Podlaski, -a, -e	Bielsk Podlaski
Pol.	Polski, -a, -e	Jawornik Polski
Pom.	Pomorski, -a, -e	Kamień Pomorski
Sand.	Sandomierski, -a, -e	Baranów Sandomierski
Szcz.	Szczeciński, -a, -e	Stargard Szczeciński
Śl.	Śląski, -a, -e	Lwówek Śląski
Śwkrz.	Świętokrzyski, -a, -e	Ostrowiec Świętokrzyski
Tatrz.	Tatrzański, -a, -e	Bukowina Tatrzańska
Warm.	Warmiński, -a, -e	Lidzbark Warmiński
Wlkp.	Wielkopolski, -a, -e	Środa Wielkopolska
Wrocł.	Wrocławski, -a, -e	Kąty Wrocławskie

* with gender endings / wraz z końcówkami rodzaju

2.3. Abbreviations of adjectives derived from common names

2.3. Skróty od przymiotników pochodzących od nazw pospolitych

Abbreviation	Full adjective*	English equivalent	Example
Skrót	Pelen przymiotnik*	Odpowiednik angielski	Przykład
Dln.	Dolny, -a, -e	lower	Brzeg Dolny
Dw.	Dworski, -a, -e	belonging to the Manor	Jackowo Dworskie
Fabr.	Fabryczny, -a, -e	belonging to factory	Rejowiec Fabryczny
Górn.	Górnicy, -a,	miners'	Dąbrowa Górnicza
Grn.	Górny, -a, -e	upper	Świątyni Górne
Klaszt.	Klasztorny, -a, -e	belonging to cloisters	Górka Klasztorna
Kość.	Kościelny, -a, -e	belonging to the Church	Bargłów Kościelny
Król.	Królewski, -a, -e	royal	Lubycza Królewska

Abbreviation Skrót	Full adjective* Pełen przymiotnik*	English equivalent Odpowiednik angielski	Example Przykład
Mł.	Mały, -a, -e	little	Mały Płock
Nw.	Nowy, -a, -e	new	Nowe Miasto
Pd.	Południowy, -a, -e	south	Krzna Południowa
Pn.	Północny, -a, -e	north	Krzna Północna
Str.	Stary, -a, -e	old	Stary Sącz
Szl.	Szlachecki, -a, -e	belonging to the nobility	Sulęcín Szlachecki
Śrd.	Środkowy, -a, -e	middle; central	Gałczyn Środkowy
Św.	Święty, -a, -e	saint	Święta Lipka
Tryb.	Trybunalski	tribunal	Piotrków Trybunalski
Wąsk.	Wąskotorowy, -a, -e	narrow-gauged	Elk Wąskotorowy
Wlk.	Wielki, -a, -e	great	Potok Wielki
Włosc.	Włociański, -a, -e	peasants'	Łachy Włociańskie
Wsch.	Wschodni, -a, -e	east	Besкиды Wschodnie
Zach.	Zachodni, -a, -e	west	Roztocze Zachodnie
I	Pierwszy, -a, -e	first	Powodów Pierwszy
II	Drugi, -a, -e	second	Szelejewo Drugie
III	Trzeci, -a, -e	third	Sięciaszka Trzecia

* with gender endings / wraz z końcówkami rodzaju

2.4. Abbreviations of prepositions

2.4. Skróty od przyimków

Abbreviation Skrót	Full word Pełne słowo	English equivalent Odpowiednik angielski	Example Przykład
k.	koło	near, by	Staw koło Krzyża
n.	nad	above, on, by, beside	Nakło nad Notecią
p.	pod	below, by, beside	Równia pod Śnieżką

2.5. Other abbreviations

2.5. Inne skróty

Abbreviation Skrót	Polish name Nazwa polska	English equivalent Odpowiednik angielski
GOP	Górnośląski Okręg Przemysłowy	Upper Silesian Industrial District
GOPR	Górskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe	Mountain Volunteer Emergency Corps
PGR	Państwowe Gospodarstwo Rolne	State Agricultural Farm
ROW	Rybnicki Okręg Węglowy	Rybnik Coal Area
RP	Rzeczpospolita Polska	Republic of Poland
WOPR	Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe	Aquatic Volunteer Emergency Corps
W-wa	Warszawa	Warsaw

VIII. Administrative division of Poland

On January 1, 1999 the new administrative division was introduced in Poland. The two-stage administrative division valid from 1975 was replaced with a three-stage one consisting of voivodships, counties, and communes.

The new administrative division has been slightly modified since its introduction in 1999. In 2002, 7 new counties and one new commune were created and 12 communes were liquidated. In 2003 one county was liquidated and in 2010 one new commune was created. Additionally, each year slight corrections to the borders of voivodships, counties, and communes are made.

At present (as at January 1, 2011), Poland is divided into 16 voivodships, 379 counties, and 2479 communes.

1. Voivodships

The administrative power in a voivodship (Polish: *województwo*) is exercised by self-government authorities and the central government bodies. The self-government authorities in a voivodship are the voivodship council elected in universal and direct election for the term of 4 years and the marshal office, an executive body led by the marshal (Polish: *marszałek*), who is elected by the voivodship council. The central government is represented by the voivodship office led by the voivode (Polish: *wojewoda*) appointed by the Prime Minister and supervising the lawfulness of the activities of the voivodship self-government. Most voivodships have one capital, which is the seat of self-government authorities and central government bodies. In two voivodships there are two capitals; one is the seat of self-government authorities and the second one – of central government bodies.

Voivodships are named after geographical-historical regions (13 voivodships) or after the names of the main cities (3 voivodships). Names of voivodships have an adjectival form and neither part of their name should be capitalized in Polish. In various kinds of indexes, tables, and maps, shortened names of voivodships are often used (e.g. *dolnośląskie* or *woj. dolnośląskie*) instead of their full names (*województwo dolnośląskie*).

VIII. Podział administracyjny Polski

W dniu 1 stycznia 1999 roku wprowadzono w Polsce nowy podział administracyjny. Obowiązujący od 1975 roku dwustopniowy podział administracyjny zastąpiono podziałem trójstopniowym, w którego skład wchodzi województwa, powiaty i gminy.

Nowy podział administracyjny, od chwili jego wprowadzenia w 1999 roku, uległ niewielkim modyfikacjom. W 2002 roku utworzono 7 nowych powiatów i jedną nową gminę oraz zlikwidowano 12 gmin, w 2003 roku zlikwidowano jeden powiat, w 2010 roku utworzono jedną nową gminę. Dodatkowo co roku następują niewielkie korekty granic województw, powiatów i gmin.

Obecnie (stan na 1 stycznia 2011 r.) Polska dzieli się na 16 województw, 379 powiatów i 2479 gmin.

1. Województwa

Władzę administracyjną w województwie sprawują władze samorządowe oraz organy administracji rządowej. Władzę samorządową w województwie sprawuje sejmik wojewódzki wybierany w wyborach powszechnych i bezpośrednich na okres 4 lat i – jako organ wykonawczy – urząd marszałkowski, na którego czele stoi marszałek wybierany przez sejmik wojewódzki. Władze centralne reprezentowane są przez urząd wojewódzki, na którego czele stoi wojewoda, powoływany przez premiera i sprawujący nadzór nad legalnością działania samorządu wojewódzkiego. Większość województw posiada jedną stolicę, będącą zarówno siedzibą władz samorządowych jak i rządowych. W dwóch województwach istnieją dwie stolice – w jednej mieszczą się władze samorządowe, a w drugiej rządowe.

Województwa mają nazwy pochodzące od nazw regionów geograficzno-historycznych (13 województw) lub od nazw głównych miast (3 województwa). Nazwy województw ustalone zostały w formie przymiotnikowej, a oba człony ich nazwy należy pisać małą literą. Często w różnego rodzaju wykazach, tabelach i na mapach stosowane są skrócone nazwy województw (np. *dolnośląskie* lub *woj. dolnośląskie*) zamiast ich pełnych nazw (*województwo dolnośląskie*).

2. Counties

Counties (Polish: *powiat*) are self-government units; they are ruled by the county council elected in universal and direct elections for the term of 4 years. The executive power is vested in the office of the county starosta (head) led by the starosta, who is elected by the county council. There are two kinds of counties, i.e. land counties (314 units) and cities with the county rights (65 units). Cities with the counties right, also referred to as city counties, were established for bigger Polish cities. Counties have one seat for all authorities but in many cases cities which are city counties are also the seat of the neighboring land county.

In majority, counties have been called referring to the names of their seats; three counties have names derived from the two main cities of a county and two counties have names derived from geographical regions. The Polish names of land counties are in adjectival form with word “powiat” as the first part of the name. Neither part of county names should be capitalized in Polish, e.g. *powiat zamojski*, *powiat rypiński*. In the case of city counties, there is no word “powiat” in their Polish name – their names are in the nominative and are capitalized, e.g. *Zamość* (the name of the county is identical to the name of the city). In various kinds of indexes, tables, and maps, shortened names of land counties are used (e.g. *zamojski* or *pow. zamojski*) instead of their full names (*powiat zamojski*).

3. Communes

Communes are self-government units of the Polish administrative division and they are governed by the commune council elected in universal and direct elections for the term of 4 years. The executive power in communes is vested in mayors, who have different names in different kinds of communes, i.e. “wójt” in village communes, “burmistrz” in communes consisting of villages and towns or towns only, and “prezydent” in communes consisting of large cities. Mayors are elected in direct elections. There are three kinds of communes, i.e. rural communes covering only rural areas, rural-urban communes which cover towns and rural areas, and urban communes covering only towns/cities. Each commune has one seat of authorities; in rural communes authorities are seated in a village or in town adjacent to this commune and in rural-urban communes and urban communes the seat of authorities is located in a town or city (with one exception). Rural-urban communes and urban communes cover only one town/city; each town/city is a part of only one commune. Cities with the county rights are also communes; in these cases the borders of a county are the same as borders of one commune. On January 1, 2011 there were 1571 rural communes, 602 rural-urban

2. Powiaty

Powiaty są jednostkami samorządowymi, a ich władzę stanowi rada powiatu wybierana w wyborach powszechnych i bezpośrednich na okres 4 lat. Władzę wykonawczą stanowi urząd starosty powiatowego, na czele którego stoi starosta wybierany przez radę powiatu. Istnieją dwa rodzaje powiatów: powiaty ziemskie (314 jednostek) oraz miasta na prawach powiatu (65 jednostek). Miasta na prawach powiatu, zwane również powiatami grodzkimi, ustanowione zostały dla większych miast kraju. Powiaty posiadają po jednej siedzibie władz, lecz w wielu przypadkach miasto będące powiatem grodzkim jest również siedzibą sąsiadującego z nim powiatu ziemskiego.

Powiaty w większości nazwane zostały od nazw ich siedzib, trzy powiaty mają nazwy pochodzące od nazw dwóch głównych miast powiatu, a dwa mają nazwy pochodzące od nazw regionów geograficznych. Nazwy powiatów ziemskich ustalone zostały w formie przymiotnikowej z pierwszym członem „powiat”. Wszystkie człony nazwy należy pisać małą literą, np. *powiat zamojski*, *powiat rypiński*. W przypadku powiatów grodzkich nie ma w ich nazwie członu „powiat”, a nazwy zapisuje się w mianowniku wielką literą, np. *Zamość* (tzn. nazwa powiatu jest identyczna z nazwą miasta). Często w różnego rodzaju wykazach, tabelach i na mapach stosowane są skrócone nazwy powiatów ziemskich (np. *zamojski* lub *pow. zamojski*) zamiast ich pełnych nazw (*powiat zamojski*).

3. Gminy

Gminy są samorządowymi jednostkami podziału administracyjnego kraju, a ich władzę stanowi rada gminy wybierana w wyborach powszechnych i bezpośrednich na okres 4 lat. Władzę wykonawczą w gminach stanowią wójtowie (w gminach wiejskich), burmistrzowie (w gminach miejsko-wiejskich i miejskich) lub prezydenci (w dużych gminach miejskich) wybierani w wyborach bezpośrednich. Istnieją trzy rodzaje gmin: gminy wiejskie obejmujące wyłącznie tereny wiejskie; gminy miejsko-wiejskie obejmujące zarówno obszar miasta jak i tereny wiejskie; gminy miejskie obejmujące wyłącznie obszar miasta. Każda gmina posiada jedną siedzibę władz, w gminach wiejskich siedzibą władz jest wieś lub miasto sąsiadujące z tą gminą, a w gminach miejsko-wiejskich i miejskich siedzibą władz jest miasto (z jednym wyjątkiem). Gminy miejsko-wiejskie i miejskie obejmują wyłącznie po jednym mieście, a każde miasto wchodzi w skład tylko jednej gminy. Miasta na prawach powiatu są jednocześnie gminami – w tych przypadkach granice powiatu ściśle odpowiadają granicy jednej gminy. 1 stycznia 2011 r. w Polsce istniało 1571 gmin wiejskich, 602 gminy miejsko-wiejskie oraz 306 gmin miejskich, w tym 65 gmin będących jedno-

communes, and 306 urban communes in Poland, including 65 communes which were cities with the county rights (Table 7). Names of almost all communes are the same as names of their seats (with 29 exceptions).

Cities and towns in Poland are those localities, which have been granted an municipal rights or the status of city. They have determined borders and territories. The areas of cities and towns being a part of a urban commune is exactly the same as the areas of those communes; the areas of towns being a part of rural-urban communes are only a part of these communes' areas. At present, there are 908 cities and towns in Poland.

część miastami na prawach powiatu (tabela 7). Nazwy niemal wszystkich gmin są takie same, jak nazwy ich siedzib (z 29 wyjątkami).

Miastami w Polsce są te miejscowości, które otrzymały prawa miejskie lub którym został nadany status miasta. Miasta mają określone granice i terytorium. Obszar miast wchodzących w skład gmin miejskich pokrywa się dokładnie z obszarem tych gmin, natomiast obszary miast wchodzących w skład gmin miejsko-wiejskich stanowią tylko część powierzchni tych gmin. Obecnie w Polsce jest 908 miast.

Table 7. List of counties and communes by types as at January 1, 2011
Tabela 7. Lista powiatów i gmin wg typów, stan w dniu 1 stycznia 2011 r.

voivodship województwo	counties powiaty			communes gminy						towns and cities miasta
	total razem	land ziemskie	city grodzkie	total razem	urban miejskie			urban- -rural miejsko- -wiejskie	rural wiejskie	
					total razem	city counties powiaty grodzkie	other pozostałe			
POLAND / POLSKA	379	314	65	2479	306	65	241	602	1571	908
dolnośląskie	29	26	3	169	36	3	33	55	78	91
kujawsko-pomorskie	23	19	4	144	17	4	13	35	92	52
lubelskie	24	20	4	213	20	4	16	22	171	42
lubuskie	14	12	2	83	9	2	7	33	41	42
łódzkie	24	21	3	177	18	3	15	26	133	44
małopolskie	22	19	3	182	14	3	11	47	121	61
mazowieckie	42	37	5	314	35	5	30	50	229	85
opolskie	12	11	1	71	3	1	2	32	36	35
podkarpackie	25	21	4	160	16	4	12	34	110	50
podlaskie	17	14	3	118	13	3	10	27	78	40
pomorskie	20	16	4	123	25	4	21	17	81	42
śląskie	36	17	19	167	49	19	30	22	96	71
świętokrzyskie	14	13	1	102	5	1	4	26	71	31
warmińsko-mazurskie	21	19	2	116	16	2	14	33	67	49
wielkopolskie	35	31	4	226	19	4	15	90	117	109
zachodniopomorskie	21	18	3	114	11	3	8	53	50	64

Annex 1. List of voivodships and their seats (as at January 1, 2011)
Załącznik 1. Wykaz województw i ich siedzib (w dniu 1 stycznia 2011 r.)

Voivodship Województwo	ISO Codes Kody ISO	Seat Siedziba
województwo dolnośląskie	DS	Wrocław
województwo kujawsko-pomorskie	KP	Bydgoszcz*, Toruń**
województwo lubelskie	LU	Lublin
województwo lubuskie	LB	Gorzów Wielkopolski*, Zielona Góra**
województwo łódzkie	LD	Łódź
województwo małopolskie	MA	Kraków
województwo mazowieckie	MZ	Warszawa
województwo opolskie	OP	Opole
województwo podkarpackie	PK	Rzeszów
województwo podlaskie	PD	Białystok
województwo pomorskie	PM	Gdańsk
województwo śląskie	SL	Katowice
województwo świętokrzyskie	SK	Kielce
województwo warmińsko-mazurskie	WN	Olsztyn
województwo wielkopolskie	WP	Poznań
województwo zachodniopomorskie	ZP	Szczecin

* the seat of the voivodship office / siedziba urzędu wojewódzkiego

** the seat of the voivodship council and the office of the voivodship marshal / siedziba sejmiku wojewódzkiego i urzędu marszałka województwa

Annex 2. List of counties and their seats by voivodships (as at January 1, 2011)
Załącznik 2. Wykaz powiatów i ich siedzib wg województw (w dniu 1 stycznia 2011 r.)

województwo dolnośląskie	Seat / Siedziba		
1. powiat bolesławiecki	Bolesławiec	11. powiat łukowski	Łuków
2. powiat dzierzoniowski	Dzierżoniów	12. powiat opolski	Opole Lubelskie
3. powiat głogowski	Głogów	13. powiat parczewski	Parczew
4. powiat górowski	Góra	14. powiat puławski	Puławy
5. powiat jaworski	Jawor	15. powiat radzyński	Radzyń Podlaski
6. powiat jeleniogórski	Jelenia Góra	16. powiat rycki	Ryki
7. powiat kamiennogórski	Kamienna Góra	17. powiat świdnicki	Świdnik
8. powiat kłodzki	Kłodzko	18. powiat tomaszowski	Tomaszów Lubelski
9. powiat legnicki	Legnica	19. powiat włodawski	Włodawa
10. powiat lubański	Lubań	20. powiat zamojski	Zamość
11. powiat lubiński	Lubin	City counties / Miasta na prawach powiatu:	
12. powiat lwówecki	Lwówek Śląski	1. Biała Podlaska	
13. powiat milicki	Milicz	2. Chełm	
14. powiat oleśnicki	Oleśnica	3. Lublin	
15. powiat oławski	Oława	4. Zamość	
16. powiat polkowicki	Polkowice	województwo lubuskie	Seat / Siedziba
17. powiat strzeliński	Strzelin	1. powiat gorzowski	Gorzów Wielkopolski
18. powiat średzki	Środa Śląska	2. powiat krośnieński	Krosno Odrzańskie
19. powiat świdnicki	Świdnica	3. powiat międzyrzecki	Międzyrzecz
20. powiat trzebnicki	Trzebnica	4. powiat nowosolski	Nowa Sól
21. powiat wałbrzyski	Wałbrzych	5. powiat ślubicki	Ślubice
22. powiat wołowski	Wołów	6. powiat strzelecko-drezdenecki	Strzelce Krajeńskie
23. powiat wrocławski	Wrocław	7. powiat sułeciński	Sulecin
24. powiat ząbkowicki	Ząbkowice Śląskie	8. powiat świebodziński	Świebodzin
25. powiat zgorzelecki	Zgorzelec	9. powiat wschowski	Wschowa
26. powiat zlotoryjski	Złotoryja	10. powiat zielonogórski	Zielona Góra
City counties / Miasta na prawach powiatu:		11. powiat żagański	Żagań
1. Jelenia Góra		12. powiat żarski	Żary
2. Legnica		City counties / Miasta na prawach powiatu:	
3. Wrocław		1. Gorzów Wielkopolski	
województwo kujawsko-pomorskie	Seat / Siedziba	2. Zielona Góra	
1. powiat aleksandrowski	Aleksandrów Kujawski	województwo łódzkie	Seat / Siedziba
2. powiat brodnicki	Brodnica	1. powiat bełchatowski	Bełchatów
3. powiat bydgoski	Bydgoszcz	2. powiat brzeziński	Brzeziny
4. powiat chełmiński	Chełmno	3. powiat kutnowski	Kutno
5. powiat golubsko-dobrzyński	Golub-Dobrzyń	4. powiat łaski	Łask
6. powiat grudziądzki	Grudziądz	5. powiat łęczycki	Łęczyca
7. powiat inowrocławski	Inowrocław	6. powiat łowicki	Łowicz
8. powiat lipnowski	Lipno	7. powiat łódzki wschodni	Łódź
9. powiat mogileński	Mogilno	8. powiat opoczyński	Opoczno
10. powiat nakielski	Nakło nad Notecią	9. powiat pabianicki	Pabianice
11. powiat radziejowski	Radziejów	10. powiat pajęczański	Pajęczno
12. powiat rypiński	Rypin	11. powiat piotrkowski	Piotrków Trybunalski
13. powiat sepoliński	Sępólno Krajeńskie	12. powiat poddębicki	Poddębice
14. powiat świecki	Świecie	13. powiat radomszczański	Radomsko
15. powiat toruński	Toruń	14. powiat rawski	Rawa Mazowiecka
16. powiat tucholski	Tuchola	15. powiat sieradzki	Sieradz
17. powiat wąbrzeski	Wąbrzeźno	16. powiat skierniewicki	Skierniewice
18. powiat włocławski	Włocławek	17. powiat tomaszowski	Tomaszów Mazowiecki
19. powiat zniński	Żnin	18. powiat wieluński	Wieluń
City counties / Miasta na prawach powiatu:		19. powiat wieruszowski	Wieruszów
1. Bydgoszcz		20. powiat zduńskowolski	Zduńska Wola
2. Grudziądz		21. powiat zgierski	Zgierz
3. Toruń		City counties / Miasta na prawach powiatu:	
4. Włocławek		1. Łódź	
województwo lubelskie	Seat / Siedziba	2. Piotrków Trybunalski	
1. powiat bialski	Biała Podlaska	3. Skierniewice	
2. powiat biłgorajski	Biłgoraj	województwo małopolskie	Seat / Siedziba
3. powiat chełmski	Chełm	1. powiat bocheński	Bochnia
4. powiat hrubieszowski	Hrubieszów	2. powiat brzeski	Brzesko
5. powiat janowski	Janów Lubelski	3. powiat chrzanowski	Chrzanów
6. powiat krasnostawski	Krasnystaw	4. powiat dąbrowski	Dąbrowa Tarnowska
7. powiat kraśnicki	Kraśnik	5. powiat gorlicki	Gorlice
8. powiat lubartowski	Lubartów	6. powiat krakowski	Kraków
9. powiat lubelski	Lublin	7. powiat limanowski	Limanowa
10. powiat łęczyński	Łęczna	8. powiat miechowski	Miechów

9. powiat myślenicki	Myślenice
10. powiat nowosądecki	Nowy Sącz
11. powiat nowotarski	Nowy Targ
12. powiat olkuski	Olkusz
13. powiat oświęcimski	Oświęcim
14. powiat proszowicki	Proszowice
15. powiat suski	Sucha Beskidzka
16. powiat tarnowski	Tarnów
17. powiat tatrzański	Zakopane
18. powiat wadowicki	Wadowice
19. powiat wielicki	Wieliczka

City counties / Miasta na prawach powiatu:

1. Kraków
2. Nowy Sącz
3. Tarnów

województwo mazowieckie

	Seat / Siedziba
1. powiat białobrzegi	Białobrzegi
2. powiat ciechanowski	Ciechanów
3. powiat garwoliński	Garwolin
4. powiat gostyński	Gostynin
5. powiat grodziski	Grodzisk Mazowiecki
6. powiat grójecki	Grójec
7. powiat kozienicki	Kozienice
8. powiat legionowski	Legionowo
9. powiat lipski	Lipsko
10. powiat łosicki	Łosice
11. powiat makowski	Maków Mazowiecki
12. powiat miński	Mińsk Mazowiecki
13. powiat mławski	Mława
14. powiat nowodworski	Nowy Dwór Mazowiecki
15. powiat ostrołęcki	Ostrołęka
16. powiat ostrowski	Ostrów Mazowiecka
17. powiat otwocki	Otwock
18. powiat piaseczyński	Piaseczno
19. powiat płocki	Płock
20. powiat płoński	Płońsk
21. powiat pruszkowski	Pruszków
22. powiat przasnyski	Przasnysz
23. powiat przysuski	Przysucha
24. powiat pułtowski	Pułtusk
25. powiat radomski	Radom
26. powiat siedlecki	Siedlce
27. powiat sierpecki	Sierpc
28. powiat sochaczewski	Sochaczew
29. powiat sokołowski	Sokołów Podlaski
30. powiat szydłowiecki	Szydłowiec
31. powiat warszawski zachodni	Ożarów Mazowiecki
32. powiat węgrowski	Węgrów
33. powiat wołomiński	Wołomin
34. powiat wyszkowski	Wyszków
35. powiat zwoleński	Zwoleń
36. powiat żuromiński	Żuromin
37. powiat żyrardowski	Żyrardów

City counties / Miasta na prawach powiatu:

1. Ostrołęka
2. Płock
3. Radom
4. Siedlce
5. Warszawa

województwo opolskie

	Seat / Siedziba
1. powiat brzeski	Brzeg
2. powiat głubczycki	Głubczyce
3. powiat kędzierzyńsko-kozielski	Kędzierzyn-Koźle
4. powiat kluczborski	Kluczbork
5. powiat krapkowicki	Krapkowice
6. powiat namysłowski	Namysłów
7. powiat nyski	Nysa
8. powiat oleski	Olesno
9. powiat opolski	Opole
10. powiat prudnicki	Prudnik
11. powiat strzelecki	Strzelce Opolskie

City county / Miasto na prawach powiatu:

1. Opole

województwo podkarpackie

	Seat / Siedziba
1. powiat bieszczadzki	Ustrzyki Dolne
2. powiat brzozowski	Brzozów
3. powiat dębicki	Dębica
4. powiat jarosławski	Jarosław
5. powiat jasielski	Jasło
6. powiat kolbuszowski	Kolbuszowa
7. powiat krośnieński	Krosno
8. powiat leski	Lesko
9. powiat leżajski	Leżajsk
10. powiat lubaczowski	Lubaczów
11. powiat łańcucki	Łańcut
12. powiat mielecki	Mielec
13. powiat niżański	Nisko
14. powiat przemyski	Przemysł
15. powiat przeworski	Przeworsk
16. powiat ropczycko-sędziszowski	Ropczyce
17. powiat rzeszowski	Rzeszów
18. powiat sanocki	Sanok
19. powiat stalowowolski	Stalowa Wola
20. powiat strzyżowski	Strzyżów
21. powiat tarnobrzegi	Tarnobrzeg

City counties / Miasta na prawach powiatu:

1. Krosno
2. Przemysł
3. Rzeszów
4. Tarnobrzeg

województwo podlaskie

	Seat / Siedziba
1. powiat augustowski	Augustów
2. powiat białostocki	Białystok
3. powiat bielski	Bielsk Podlaski
4. powiat grajewski	Grajewo
5. powiat hajnowski	Hajnówka
6. powiat kolneński	Kolno
7. powiat łomżyński	Łomża
8. powiat moniecki	Mońki
9. powiat sejneński	Sejny
10. powiat siemiatycki	Siemiatycze
11. powiat sokólski	Sokółka
12. powiat suwalski	Suwałki
13. powiat wysokomazowiecki	Wysokie Mazowieckie
14. powiat zambrowski	Zambrów

City counties / Miasta na prawach powiatu:

1. Białystok
2. Łomża
3. Suwałki

województwo pomorskie

	Seat / Siedziba
1. powiat bytowski	Bytów (Bëtowò)
2. powiat chojnicki	Chojnice
3. powiat człuchowski	Człuchów
4. powiat gdański	Pruszcz Gdański
5. powiat kartuski	Kartuzy (Kartuzë)
6. powiat kościerski	Kościerzyna
7. powiat kwidzyński	Kwidzyn
8. powiat lęborski	Lębork
9. powiat malborski	Malbork
10. powiat nowodworski	Nowy Dwór Gdański
11. powiat pucki	Puck
12. powiat słupski	Słupsk
13. powiat starogardzki	Starogard Gdański
14. powiat sztumski	Sztum
15. powiat tczewski	Tczew
16. powiat wejherowski	Wejherowo

City counties / Miasta na prawach powiatu:

1. Gdańsk
2. Gdynia
3. Słupsk
4. Sopot

województwo śląskie	Seat / Siedziba
1. powiat będziński	Będzin
2. powiat bielski	Bielsko-Biała
3. powiat bieruńsko-lędziński	Bieruń
4. powiat cieszyński	Cieszyn
5. powiat częstochowski	Częstochowa
6. powiat gliwicki	Gliwice
7. powiat kłobucki	Kłobuck
8. powiat lubliniecki	Lubliniec
9. powiat mikołowski	Mikołów
10. powiat myszkowski	Myszków
11. powiat pszczyński	Pszczyzna
12. powiat raciborski	Racibórz
13. powiat rybnicki	Rybnik
14. powiat tarnogórski	Tarnowskie Góry
15. powiat wodzisławski	Wodzisław Śląski
16. powiat zawierciański	Zawiercie
17. powiat żywiecki	Żywiec

City counties / Miasta na prawach powiatu:

1. Bielsko-Biała
2. Bytom
3. Chorzów
4. Częstochowa
5. Dąbrowa Górnicza
6. Gliwice
7. Jastrzębie-Zdrój
8. Jaworzno
9. Katowice
10. Mysłowice
11. Piekary Śląskie
12. Ruda Śląska
13. Rybnik
14. Siemianowice Śląskie
15. Sosnowiec
16. Świętochłowice
17. Tychy
18. Zabrze
19. Żory

województwo świętokrzyskie	Seat / Siedziba
1. powiat buski	Busko-Zdrój
2. powiat jędrzejowski	Jędrzejów
3. powiat kazimierski	Kazimierza Wielka
4. powiat kielecki	Kielce
5. powiat konecki	Końskie
6. powiat opatowski	Opatów
7. powiat ostrowiecki	Ostrowiec Świętokrzyski
8. powiat pińczowski	Pińczów
9. powiat sandomierski	Sandomierz
10. powiat skarżyski	Skarżysko-Kamienna
11. powiat starachowicki	Starachowice
12. powiat staszowski	Staszów
13. powiat włoszczowski	Włoszczowa

City county / Miasto na prawach powiatu:

1. Kielce

województwo warmińsko-mazurskie	Seat / Siedziba
1. powiat bartoszycki	Bartoszyce
2. powiat braniewski	Braniewo
3. powiat działdowski	Działdowo
4. powiat elbląski	Elbląg
5. powiat ełcki	Ełk
6. powiat giżycki	Giżycko
7. powiat gołdapski	Gołdap
8. powiat iławski	Iława
9. powiat kętrzyński	Kętrzyn
10. powiat lidzbarski	Lidzbarski
11. powiat mrągowski	Mrągowo
12. powiat nidzicki	Nidzica
13. powiat nowomiejski	Nowe Miasto Lubawskie
14. powiat olecki	Olecko

15. powiat olsztyński	Olsztyn
16. powiat ostródzki	Ostróda
17. powiat piski	Pisz
18. powiat szczycieński	Szczytno
19. powiat węgorzewski	Węgorzewo

City counties / Miasta na prawach powiatu:

1. Elbląg
2. Olsztyn

województwo wielkopolskie	Seat / Siedziba
1. powiat chodzieski	Chodzież
2. powiat czarnkowsko-trzcianecki	Czarnków
3. powiat gnieźnieński	Gniezno
4. powiat gostyński	Gostyń
5. powiat grodzki	Grodzisk Wielkopolski
6. powiat jarociński	Jarocin
7. powiat kaliski	Kalisz
8. powiat kępiński	Kępno
9. powiat kolski	Koło
10. powiat koniński	Konin
11. powiat kościański	Kościan
12. powiat krotoszyński	Krotoszyn
13. powiat leszczyński	Leszno
14. powiat międzychodzki	Międzychód
15. powiat nowotomyski	Nowy Tomyśl
16. powiat obornicki	Oborniki
17. powiat ostrowski	Ostrów Wielkopolski
18. powiat ostrzeszowski	Ostrzeszów
19. powiat pilski	Piła
20. powiat pleszewski	Pleszew
21. powiat poznański	Poznań
22. powiat rawicki	Rawicz
23. powiat słupecki	Słupca
24. powiat szamotulski	Szamotuły
25. powiat średzki	Środa Wielkopolska
26. powiat śremski	Śrem
27. powiat turecki	Turek
28. powiat wągrowiecki	Wągrowiec
29. powiat wolsztyński	Wolsztyn
30. powiat wrzesiński	Września
31. powiat złotowski	Złotów

City counties / Miasta na prawach powiatu:

1. Kalisz
2. Konin
3. Leszno
4. Poznań

województwo zachodniopomorskie	Seat / Siedziba
1. powiat białogardzki	Białogard
2. powiat choszczeński	Choszczno
3. powiat drawski	Drawsko Pomorskie
4. powiat goleniowski	Goleniów
5. powiat gryficki	Gryfice
6. powiat gryfiński	Gryfino
7. powiat kamieński	Kamień Pomorski
8. powiat kołobrzeski	Kołobrzeg
9. powiat koszaliński	Koszalin
10. powiat łobeski	Łobez
11. powiat myśliborski	Myślibórz
12. powiat policki	Police
13. powiat pyrzycki	Pyrzyce
14. powiat sławieński	Sławno
15. powiat stargardzki	Stargard Szczeciński
16. powiat szczecinecki	Szczecinek
17. powiat świdwiński	Świdwin
18. powiat walecki	Wałcz

City counties / Miasta na prawach powiatu:

1. Koszalin
2. Szczecin
3. Świnoujście

Annex 3. Dictionary of archaic topographic terms Załącznik 3. Słownik dawnych terminów topograficznych

The dictionary contains a selection of archaic topographic terms, which are no longer used in the Polish literary language. Some of them are deemed completely forgotten; others are still used in Polish dialects. The explanations contain geographical range of established dialect meanings of words known from the literary language. The area where these dialect topographic terms are used has also been given. If there are no comments concerning the area, it means that this term can be encountered in the whole country.

Słownik zawiera wybór dawnych terminów topograficznych, które wyszły z użycia w polszczyźnie literackiej. Niektóre uznać trzeba za zupełnie zaginione, inne funkcjonują jeszcze w polskich gwarach. W objaśnieniach podano zasięgi geograficzne określonych, gwarowych znaczeń wyrazów znanych z języka literackiego. Wskazano również na zakres występowania gwarowych terminów topograficznych. Jeśli nie ma uwag o zakresie występowania, oznacza to, że wyraz jest spotykany w całej Polsce.

Term Termin	Meaning Znaczenie	Usage Występowanie
bachorz, bachorza, bachorze	bog mokradło	
bagno	mud błoto	south-western Silesia and in some places in Lesser Poland południowo-zachodni Śląsk i miejscami w Małopolsce
bagno	meadow where peat is dug up łąka, na której się kopie torf	northern Poland północna Polska
bagno	small pond, small lake stawek, jeziorko	Pomerania Pomorze
bardo	hill, mountain, or mountain ridge wzgórze, góra lub grzbiet góry	
barycz	swamp, bog moczar, bagno	
barzyna	bog bagno	Lesser Poland Małopolska
biały	clear, transparent (about water) jasny, czysty (o wodzie)	
biel	mud, bog, swamp błoto, bagno, trzęsawisko	
bielawa	marshy meadow podmokła łąka	
bór	coniferous forest; large forest ¹ las iglasty; wielki las ¹	Mazovia Mazowsze
bór	forest (each kind) las (każdy)	Greater Poland and northern Poland Wielkopolska i północna Polska
bystry	fast-flowing, rapid (about water) szybko płynący, rwący (o wodzie)	
caryna	farmland ² pole uprawne ²	southern Poland południowa Polska
chechło	swamp, marshy meadow mokradło, podmokła łąka	
chełm	hill wzgórze	

chodnik	path ścieżka	north-western Lesser Poland and a part of Silesia północno-zachodnia Małopolska i część Śląska
dąbrowa	deciduous forest las liściasty	
debrz	ravine, gorge with thickets (cf. <i>Debrzno</i>) parów, wąwóz z zaroślami (por. <i>Debrzno</i>)	
dunaj	deep water, depths; river głęboka woda, głębina; rzeka	
gaj	young forest młody las	
gaj	tree drzewo	Podhale and Orawa Podhale i Orawa
ganek	path, passage ścieżka, przejście	region of Poznań okolice Poznania
gopło	bog bagnó	north-eastern Greater Poland północno-wschodnia Wielkopolska
gościniec	inn, tavern karczma, zajazd	western Poland zachodnia Polska
grań	dry and higher place among swamps suche, wyższe miejsce wśród bagien	
gruń, groń	hill ² wzgórze ²	southern Poland południowa Polska
hel	spit ³ cypel ³	northern Poland północna Polska
istok	cf. stok zob. stok	
izbica	triangular construction made of stilts and filled with stones used in protective embankments and other earthwork trójganiasta konstrukcja z pali wypełniona kamieniami przy budowie wałów obronnych i innych umocnień ziemnych	
kadłub	hollowed tree trunk used in the past as an intake of spring water wydrążony pień drzewa, służący dawniej jako ujęcie wody źródlanej	
kadłubek	spring źródło	
kał	mud błoto	
kierz, kierzek	bush ⁴ krzak ⁴	region of Poznań okolice Poznania
koszar, koszara	sheep pen ² zagroda dla owiec ²	southern Poland południowa Polska

kościerz	“kostra”, a plant with hard and sharp sprouts (cf. <i>Kościerzyna</i>) kostra, roślina o twardych ostrych pędach (por. <i>Kościerzyna</i>)	
krynica	spring ⁵ źródło ⁵	southern Poland południowa Polska
łedo	barren soil; unploughed soil; low meadows flooded with water nieurodzajna ziemia; niezaorana ziemia; niskie łąki zalewane przez wodę	
lgota, ligota	village exempt from paying rent for a certain period of time following its establishment wieś uwolniona od płacenia czynszu na pewien okres od momentu lokacji	Silesia Śląsk
łan	land measurement unit the size of which was different in different areas; however, it was app. 16.8 ha (41 acres) miara powierzchni ziemi, której wielkość była zmienna na różnych obszarach, ale było to mniej więcej 16,8 ha (30 morgów)	
łaz	farmland created after burning down or clearing a forest pole uprawne powstałe z wypalenia lub wykarczowania lasu	
łąg	bog bagno	Lesser Poland Małopolska
macica	source of a stream or a river; main current of a river źródło strumienia lub rzeki; główny nurt rzeki	
magura	mountain, particularly a separated one ⁶ góra, zwłaszcza odosobniona ⁶	southern Poland południowa Polska
miałka	shallow (water) płytko (woda)	northern Silesia, Greater Poland, Kujawy, Mazovia, a part of Pomerania północny Śląsk, Wielkopolska, Kujawy, Mazowsze, część Pomorza
młaka	marshy meadow; bog ⁷ podmokła łąka; bagno ⁷	southern Poland południowa Polska
moczydło	marsh mokradło	
mogiła	hill wzniesienie	
mogiłki	cemetery cmentarz	eastern Poland wschodnia Polska
nieciecz, nieciecza	slow-flowing water woda wolno płynąca	
niwa	part of farmland, sometimes of specified size część uprawnego pola, niekiedy określonej wielkości	
nowina	soil cultivated for the first time or since recently rola uprawiana po raz pierwszy lub od niedawna	
ogrodzenie	fenced area teren ogrodzony płotem	

ogrodzieniec	surrounded place miejsce ogrodzone	
oparczysko	bog bagnó	northern Poland północna Polska
osiek	place surrounded with stilts for protection miejsce otoczone palami do celów obronnych	
ostrów	isle; hill; significant rise among marshes; larger cluster of trees or bushes wyspa; wzniesienie; znaczna wyniosłość wśród mokradeł; większa kępa drzew lub krzaków	
padół	valley dolina	
parowa	bog bagnó	northern Poland północna Polska
paryja	bog bagnó	Lesser Poland Małopolska
pasowisko	pasture pastwisko	eastern Lublin Region wschodnia Lubelszczyzna
pastewnik, pasternik	pasture pastwisko	eastern Poland wschodnia Polska
pastwa	pasture pastwisko	central Poland środkowa Polska
paśnik	pasture pastwisko	northern Poland północna Polska
patok	brook potok	
pać	path, road ścieżka, droga	
piekło	not easily accessible place miejsce trudno dostępne	
piła	sawmill tartak	western and south-western Poland zachodnia i południowo-zachodnia Polska
pło	bog bagnó	north-eastern Greater Poland północno-wschodnia Wielkopolska
płonia	barren soil; burnt-up, bare place; non-forested pasture on a hill; rapid and deep part of a river which does not freeze over in winter ziemia nieurodzajna; miejsce wypalone, niezarośnięte; bezleśne pastwisko na wzgórzu; wartka i głęboka część rzeki, która nie zamarza zimą	
płosa	part of farmland consisting of patches działka roli złożona z zagonów	
ponik	river disappearing under the ground or in marshes rzeka ginąca pod ziemią, w bagnach	
praga	burnt-up place miejsce wypalone	

pręt	a measurement unit for a length equal to 7.5 ells miara długości równa 7,5 łokciom	
przezc	crosswise patch of land which connects all other patches zagon idący w poprzek, łączący wszystkie inne	
przesieka	protective stretch of land created by cutting and felling trees on a certain length of land pas obronny powstały przez podcięcie i zwalenie drzew na pewnym odcinku	
przewora	barrier (in a protective system), cf. <i>Przeworsk</i> zaporą (w systemie obronnym), por. <i>Przeworsk</i>	
przysłop	mountain pass ² przełęcz ²	southern Poland południowa Polska
puszka	farmland abandoned by a peasant; ravaged place rola porzucona przez kmiecia; spustoszone miejsce	
ruda	primitive smelting-metallurgical establishment, usually combined with an opencast mine prymitywny zakład hutniczo-metalurgiczny, zwykle połączony z odkrywkową kopalnią	Mazovia Mazowsze
samica	main current of a river główny nurt rzeki	
sap	bog bagnó	western Poland zachodnia Polska
sątok	place where two rivers merge into one (cf. <i>Santok</i>) miejsce, gdzie zlewają się dwie rzeki (por. <i>Santok</i>)	
siodło	residence (cf. <i>Siedlce, Długosiodło</i>) siedziba (por. <i>Siedlce, Długosiodło</i>)	
smug, smuga	bog bagnó	Lesser Poland Małopolska
sopot	source źródło	
starka	old river bed starorzecze	
stecka, steczka	path ścieżka	
stegna, stegno	path ścieżka	
stok	source ⁸ źródło ⁸	north-eastern Poland północno-wschodnia Polska
strąga	gate in sheep pen ⁹ (cf. <i>Dolina Strążyska</i>) bramka w ogrodzeniu dla owiec ⁹ (por. <i>Dolina Strążyska</i>)	southern Poland południowa Polska
szczawa	sour water kwaśna woda	
szczawnica	source of sour water źródło kwaśnej wody	
szczyrk	sandy soil; gravel; gravel soil gleba piaszczysta; żwir, zwirowata rola	

ściana	border of an estate granica posiadłości	
ściegna, ściegno	path ścieżka	
tracz	sawmill tartak	Podhale and eastern Subcarpathia Podhale i wschodnie Podkarpacie
tryb	trace, straight road ślad, prosta droga	
tyn	fence ogrodzenie	
tyniec	fortified place miejsce ogrodzone, obronne	
ujazd	area of land borders of which were determined by the way of a court horseback tour obszar ziemi, którego granice ustalono drogą konnego objazdu sądowego	
uroczysko	mound, border place; uninhabited place kopiec, miejsce graniczne; miejsce nieosiedlone	
uście	outlet ¹⁰ ujście ¹⁰	
wąwel	dry place surrounded by water (cf. <i>Wawel</i>) suche miejsce otoczone wodą (por. <i>Wawel</i>)	
wola	village exempt from paying rent for a certain period of time following its establishment wieś uwolniona od płacenia czynszu na pewien okres od momentu lokacji	
zastawisko	water sluice in a weir upust wody w jazie	
zdrój	source źródło	
żar	burnt-up place miejsce wypalone	

¹ originally *bór* meant pine forest

pierwotnie *bór* oznaczał las sosnowy

² term borrowed from Wallahian settlers; it has Romanian origins

wyraz zapożyczony od osadników wołoskich, ma pochodzenie rumuńskie

³ Kashubian borrowing from Germanic languages

kaszubska pożyczka z języków germańskich

⁴ old Polish term

wyraz staropolski

⁵ term occurring only on the area of ancient Wallahian settlements; it has Ukrainian origins (in the case of *Krynica Morska* in the north of Poland, the name of the popular mountain health-resort was transferred to the seaside health-resort)

wyraz występujący wyłącznie na obszarze dawnego osadnictwa wołoskiego, ma pochodzenie ukraińskie (w przypadku *Krynicy Morskiej* na północy Polski przeniesiono nazwę znanego górskiego uzdrowiska na uzdrowisko nadmorskie)

⁶ term borrowed from the Romanian language by Wallahian settlers and brought to Poland; in Romanian, on the other hand, the term was borrowed from southern Slavs (*mogila*)

wyraz zapożyczony z rumuńskiego przez osadników wołoskich i przyniesiony do Polski; w rumuńskim był to z kolei wyraz zapożyczony od południowych Słowian (*mogila*)

⁷ term borrowed from Wallahian settlers; it has southern-Slavic origins

wyraz zapożyczony od osadników wołoskich, ma pochodzenie południowosłowiańskie

⁸ the form of *istok* occurs in the south-eastern end of Poland; it was brought there by Wallahian settlers; it has southern-Slavic origins

forma *istok* występuje na południowo-wschodnim krańcu Polski, przyniesiona przez osadników wołoskich, ma pochodzenie południowosłowiańskie

⁹ term of Romanian origins

wyraz pochodzenia rumuńskiego

¹⁰ from the old Polish term *uście* meaning “mouth”

od staropolskiego *uście* ‘usta’

Annex 4. Additional names in minority languages
Załącznik 4. Dodatkowe nazwy w językach mniejszości

Names in minority languages which, based on art. 12 of the act of January 6, 2005 on national and ethnic minorities and on the regional language (J. of Laws No. 17, item 141, as amended), have been entered to *Register of communes within the territory of which names in minority languages are used* as at September 1, 2010

Nazwy w językach mniejszości wpisane na podstawie art. 12 ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym (Dz. U. Nr 17, poz. 141, z późn. zm.), do *Rejestru gmin, na których obszarze używane są nazwy w języku mniejszości* Stan na 1 września 2010 r.

Additional German names of localities (286 names in Opolskie and Śląskie Voivodships)
Dodatkowe niemieckie nazwy miejscowości (286 nazw w województwie opolskim i śląskim)

Official Polish name Oficjalna nazwa polska	Additional German name Dodatkowa nazwa niemiecka	Type of locality Rodzaj miejscowości
Biała commune, Prudnicki County, Opolskie Voivodship gmina Biała, powiat prudnicki, województwo opolskie		
Biała	Zülz	town / miasto
Browiniec Polski	Probnitz	village / wieś
Brzeźnica	Bresnitz	village / wieś
Chrzelice	Schelitz	village / wieś
Czartowice	Schartowitz	village / wieś
Dębina	Dambine	village / wieś
Frącki	Fronzke	part of village Pogórze przysiółek wsi Pogórze
Gostomia	Simsdorf	village / wieś
Górka Prudnicka	Ernestinenberg	village / wieś
Grabina	Grabine	village / wieś
Józefów	Josefsgrund	village / wieś
Kolnowice	Kohlsdorf	village / wieś
Krobusz	Krobusch	village / wieś
Ligota Bialska	Ellguth	village / wieś
Łącznik	Lonschnik	village / wieś
Miłowice	Mühlsdorf	village / wieś
Mokra	Mokrau	village / wieś
Nowa Wieś Prudnicka	Neudorf	village / wieś
Ogiernicze	Legelsdorf	village / wieś
Olbracheice	Olbersdorf	village / wieś
Otoki	Ottok	village / wieś
Pogórze	Pogosch	village / wieś
Prężyna	Groß Pramsen	village / wieś
Radostynia	Radstein	village / wieś
Rostkowice	Rosenberg	village / wieś
Solec	Altzülz	village / wieś
Śmicz	Schmitsch	village / wieś
Wasiłowice	Waschelwitz	village / wieś
Wilków	Wilkau	village / wieś
Żabnik	Ziabnik	part of village Krobusz przysiółek wsi Krobusz

Chrzastowice commune, Opolski County, Opolskie Voivodship
gmina Chrzastowice, powiat opolski, województwo opolskie

Chrzastowice	Chronstau	village / wieś
Daniec	Danietz	village / wieś
Dąbrowice	Dombrowitz	village / wieś
Dębie	Dembio	village / wieś
Dębska Kuźnia	Dembiohammer	village / wieś
Falmirowice	Fallmirowitz	village / wieś
Lędziny	Lendzin	village / wieś
Niwki	Tempelhof	village / wieś
Suchy Bór	Derschau	village / wieś

Cisek commune, Kędzierzyńsko-Kozielski County, Opolskie Voivodship
gmina Cisek, powiat kędzierzyńsko-kozielski, województwo opolskie

Błażejowice	Blaseowitz	village / wieś
Cisek	Czissek	village / wieś
Dzielnica	Dzielnitz	village / wieś
Kobylice	Kobelwitz	village / wieś
Landzmierni	Landsmierz	village / wieś
Łany	Lohnau	village / wieś
Miejsce Odrzańskie	Mistitz	village / wieś
Nieznaszyn	Niesnaschin	village / wieś
Podlesie	Podlesch	village / wieś
Przewóz	Przewos	village / wieś
Roszowice	Roschowitzdorf	village / wieś
Roszowicki Las	Roschowitzwald	village / wieś
Stebłów	Stöblau	village / wieś
Sukowice	Suckowitz	village / wieś

Dobrodzień commune, Oleski County, Opolskie Voivodship
gmina Dobrodzień, powiat oleski, województwo opolskie

Bąki	Bonken	part of village Bzinica Stara przysiółek wsi Bzinica Stara
Błachów	Blachow	village / wieś
Bzinica Nowa	Wilhelmshort	village / wieś
Bzinica Stara	Bzinitz	village / wieś
Bzionków	Bziunkau	part of village Rzędowice część wsi Rzędowice
Dąbrowica	Dombrowitz	hamlet / kolonia
Dobrodzień	Guttentag	town / miasto
Główczyce	Glowtschütz	village / wieś
Gosławice	Goslawitz	village / wieś
Klekotna	Charlottenthal	village / wieś
Kocury	Kotzuren	village / wieś
Kolejka	Heine	village / wieś
Ligota Dobrodzieńska	Ellguth Guttentag	village / wieś
Liszcok	Liszcok	part of village Pietraszów część wsi Pietraszów
Makowczyce	Makowtschütz	village / wieś
Malichów	Malchow	part of village Warłów przysiółek wsi Warłów
Myślina	Mischline	village / wieś
Pietraszów	Petershof	village / wieś
Pludry	Pluder	village / wieś

Rędzina	Rendzin	part of village Klekotna przysiółek wsi Klekotna
Rzędowice	Rzendowitz	village / wieś
Szemrowice	Schemrowitz	village / wieś
Turza	Thursy	village / wieś
Warłów	Warlow	village / wieś
Zwóz	Zwoss	village / wieś

Dobrzeń Wielki commune, Opolski County, Opolskie Voivodship
gmina Dobrzeń Wielki, powiat opolski, województwo opolskie

Borki	Borrek	village / wieś
Brzezie	Finkenstein	village / wieś
Chróścice	Chroszczütz	village / wieś
Czarnowąsy	Czarnowanż	village / wieś
Dobrzeń Mały	Klein Döbern	village / wieś
Dobrzeń Wielki	Groß Döbern	village / wieś
Krzanowice	Krzanowitz	village / wieś
Kup	Kupp	village / wieś
Świerkle	Horst	village / wieś

Głogówek commune, Prudnicki County, Opolskie Voivodship
gmina Głogówek, powiat prudnicki, województwo opolskie

Biedrzychowice	Friedersdorf	village / wieś
Błazejowice Dolne	Blaschewitz	village / wieś
But	Neuvorwerk	part of village Zawada przysiółek wsi Zawada
Chudoba	Schekai	part of village Nowe Kotkowice przysiółek wsi Nowe Kotkowice
Dzierżysławice	Dirschelwitz	village / wieś
Głogówek	Oberglogau	town / miasto
Golczowice	Golschowitz	part of village Zawada przysiółek wsi Zawada
Kierpień	Kerpen	village / wieś
Leśnik	Leschnig	village / wieś
Malkowice	Malkowitz	part of village Twardawa przysiółek wsi Twardawa
Mionów	Polnisch Müllmen	village / wieś
Mochów	Mochau	village / wieś
Mucków	Mutzkau	part of village Zawada przysiółek wsi Zawada
Nowe Kotkowice	Neu Kuttendorf	village / wieś
Rzeczce	Repsch	village / wieś
Stare Kotkowice	Alt Kuttendorf	village / wieś
Sysłów	Syßlau	part of village Zawada przysiółek wsi Zawada
Twardawa	Twardawa	village / wieś
Wierzch	Deutsch Müllmen	village / wieś
Wróblin	Fröbel	village / wieś
Zawada	Zowade	village / wieś
Zwiastowice	Schwesterwitz	village / wieś

Gogolin commune, Krapkowicki County, Opolskie Voivodship
gmina Gogolin, powiat krapkowicki, województwo opolskie

Chorula	Chorulla	village / wieś
Dąbrówka	Dombrowka	village / wieś

Górażdże	Goradze	village / wieś
Kamień Śląski	Gross Stein	village / wieś
Kamionek	Klein Stein	village / wieś
Malnia	Malnie	village / wieś
Obrowiec	Oberwitz	village / wieś
Odrowąż	Oderwanz	village / wieś
Zakrzów	Sakrau	village / wieś

Izbicko commune, Strzelecki County, Opolskie Voivodship
gmina Izbicko, powiat strzelecki, województwo opolskie

Borycz	Boritsch	village / wieś
Grabów	Grabow	village / wieś
Izbicko	Stubendorf	village / wieś
Krośnica	Kroschnitz	village / wieś
Ligota Czamborowa	Tschammer Ellguth	village / wieś
Otmice	Ottmütz	village / wieś
Poznowice	Posnowitz	village / wieś
Siedlec	Schedlitz	village / wieś
Sprzęcice	Sprentschütz	village / wieś
Suchodaniec	Sucho-Danietz	village / wieś
Utrata	Zauche	village / wieś

Jemielnica commune, Strzelecki County, Opolskie Voivodship
gmina Jemielnica, powiat strzelecki, województwo opolskie

Barut	Liebenhain	village / wieś
Gąsiorowice	Gonschiorowitz	village / wieś
Jemielnica	Himmelwitz	village / wieś
Łaziska	Lasisk	village / wieś
Piotrówka	Petersgrätz	village / wieś
Wierchlesie	Wierschlesche	village / wieś

Kolonowskie commune, Strzelecki County, Opolskie Voivodship
gmina Kolonowskie, powiat strzelecki, województwo opolskie

Kolonowskie	Colonnowska	town / miasto
Sporok	Carmerau	village / wieś
Staniszczce Małe	Klein Stanisch	village / wieś
Staniszczce Wielkie	Groß Stanisch	village / wieś

Komprachcice commune, Opolski County, Opolskie Voivodship
gmina Komprachcice, powiat opolski, województwo opolskie

Chmielowice	Chmiellowitz	village / wieś
Domecko	Dometzko	village / wieś
Dzikaństwo	Dzieskanstwo	village / wieś
Komprachcice	Comprachtschütz	village / wieś
Ochodze	Ochotz	village / wieś
Osiny	Rothhaus	village / wieś
Polska Nowa Wieś	Polnisch Neudorf	village / wieś
Pucnik	Simsdorf	part of village Domecko przysiółek wsi Domecko
Wawelno	Bowallno	village / wieś
Żerkowice	Zirkowitz	village / wieś

Krzanowice commune, Raciborski County, Śląskie Voivodship
gmina Krzanowice, powiat raciborski, województwo śląskie

Bojanów	Bojanow	village / wieś
Borucin	Borutin	village / wieś

Krzanowice	Kranowitz	town / miasto
Pietraszyn	Klein Peterwitz	village / wieś
Wojnowice	Woinowitz	village / wieś

Lasowice Wielkie commune, Kluczborski County, Opolskie Voivodship
gmina Lasowice Wielkie, powiat kluczborski, województwo opolskie

Chocianowice	Kotschanowitz	village / wieś
Chudoba	Kudoba	village / wieś
Ciarka	Schiorke	village / wieś
Gronowice	Grunowitz	village / wieś
Jasienie	Jaschine	village / wieś
Laskowice	Laskowitz	village / wieś
Lasowice Małe	Klein Lassowitz	hamlet / osada
Lasowice Wielkie	Gross Lassowitz	village / wieś
Oś	Marienfeld	village / wieś
Szumirad	Sausenberg	village / wieś
Trzebiszyn	Trebitschin	village / wieś
Tuły	Thule	village / wieś
Wędrynia	Wendrin	village / wieś

Leśnica commune, Strzelecki County, Opolskie Voivodship
gmina Leśnica, powiat strzelecki, województwo opolskie

Czarnocin	Scharnosin	village / wieś
Dolna	Dollna	village / wieś
Góra Świętej Anny	Sankt Annaberg	village / wieś
Kadłubiec	Kadlubietz	village / wieś
Krasowa	Krassowa	village / wieś
Leśnica	Leschnitz	town / miasto
Lichynia	Lichinia	village / wieś
Łąki Kozielskie	Lenkau	village / wieś
Poreba	Poremba	village / wieś
Raszowa	Raschowa	village / wieś
Wysoka	Wyssoka	village / wieś
Zalesie Śląskie	Salesche	village / wieś

Łubniany commune, Opolski County, Opolskie Voivodship
gmina Łubniany, powiat opolski, województwo opolskie

Biadacz	Biadacz	village / wieś
Brynica	Brinnitz	village / wieś
Dąbrówka Łubniańska	Lugnian Dombrowka	village / wieś
Grabie	Heinrichsfelde	village / wieś
Jelowa	Jellowa	village / wieś
Kępa	Kempa	village / wieś
Kobyłno	Kobyllno	village / wieś
Kolanowice	Kollanowitz	village / wieś
Luboszyce	Luboschütz	village / wieś
Łubniany	Lugnian	village / wieś
Masów	Massow	village / wieś

Murów commune, Opolski County, Opolskie Voivodship
gmina Murów, powiat opolski, województwo opolskie

Bukowo	Georgenwerk	village / wieś
Dębiniec	Dambinietz	village / wieś
Grabice	Zedlitz	village / wieś
Kały	Podewils	village / wieś

Młodnik	Süssenrode	village / wieś
Murów	Murow	village / wieś
Nowe Budkowice	Neu Budkowitz	village / wieś
Okoły	Tauenzinow	village / wieś
Radomierowice	Plümkenau	village / wieś
Stare Budkowice	Alt Budkowitz	village / wieś
Morcinek	Morcziniek	part of village Stare Budkowice przysiółek wsi Stare Budkowice
Święciny	Neuwedel	village / wieś
Zagwiździe	Friedrichsthal	village / wieś

Prószków commune, Opolski County, Opolskie Voivodship
gmina Prószków, powiat opolski, województwo opolskie

Boguszyce	Boguschütz	village / wieś
Chrzążczyce	Chrzumczütz	village / wieś
Chrzowice	Chrzowitz	village / wieś
Folwark	Follwark	village / wieś
Górki	Gorek	village / wieś
Jaśkowice	Jaschkowitz	village / wieś
Ligota Prószkowska	Ellguth Proskau	village / wieś
Nowa Kuźnia	Neuhammer	village / wieś
Prószków	Proskau	town / miasto
Winów	Winau	village / wieś
Zimnice Małe	Klein Schimnitz	village / wieś
Zimnice Wielkie	Gross Schimnitz	village / wieś
Złotniki	Zlattnik	village / wieś
Żlinice	Zlönitz	village / wieś

Radłów commune, Oleski County, Opolskie Voivodship
gmina Radłów, powiat oleski, województwo opolskie

Biskupice	Bischdorf	village / wieś
Biskupskie Drogi	Strassenkrug	hamlet / przysiółek
Kolonia Biskupska	Friedrichswille	village / wieś
Kościeliska	Kostellitz	village / wieś
Ligota Oleska	Ellguth	village / wieś
Nowe Karmonki	Neu Karmunkau	village / wieś
Psurów	Psurow	hamlet / osada
Radłów	Radlau	village / wieś
Stare Karmonki	Alt Karmunkau	hamlet / osada
Sternalice	Sternalitz	village / wieś
Wichrów	Wichrau	village / wieś
Wolęcín	Wollentschin	village / wieś

Rudnik commune, Raciborski County, Śląskie Voivodship
gmina Rudnik, powiat raciborski, województwo śląskie

Łubowice	Lubowitz	village / wieś
----------	----------	----------------

Strzelecзки commune, Krapkowicki County, Opolskie Voivodship
gmina Strzelecзки, powiat krapkowicki, województwo opolskie

Buława	Buhlau	part of village Pisarzowice przysiółek wsi Pisarzowice
Dobra	Dobrau	village / wieś
Dziedzice	Sedschütz	village / wieś
Komorniki	Komornik	village / wieś

Kopalina	Kopaline	part of village Ścigów przysiółek wsi Ścigów
Kujawy	Kujau	village / wieś
Łowkowice	Lobkowitz	village / wieś
Moszna	Moschen	village / wieś
Nowy Bud	Neubude	part of village Dobra przysiółek wsi Dobra
Nowy Młyn	Neumühle	part of village Komorniki przysiółek wsi Komorniki
Pisarzowice	Schreibersdorf	village / wieś
Raławiczki	Rasselwitz	village / wieś
Serwitut	Servitut	part of village Smolarnia przysiółek wsi Smolarnia
Smolarnia	Pechhütte	village / wieś
Strzeleczyki	Klein Strehlitz	village / wieś
Ścigów	Schiegau	village / wieś
Urszulanowice	Ursulanowitz	part of village Moszna przysiółek wsi Moszna
Wawrzyńcowice	Lorenzdorf	village / wieś
Zielina	Zellin	village / wieś

Tarnów Opolski commune, Opolski County, Opolskie Voivodship
gmina Tarnów Opolski, powiat opolski, województwo opolskie

Kąty Opolskie	Konty	village / wieś
Kosorowice	Kossorowitz	village / wieś
Miedziana	Kupferberg	village / wieś
Nakło	Nakel	village / wieś
Przywory	Przywor	village / wieś
Raszowa	Raschau	village / wieś
Tarnów Opolski	Tarnau	village / wieś
Walidrogi	Schulenburg	village / wieś

Ujazd commune, Strzelecki County, Opolskie Voivodship
gmina Ujazd, powiat strzelecki, województwo opolskie

Balcarzowice	Balzarowitz	village / wieś
Jaryszów	Jarischau	village / wieś
Klucz	Klutschau	village / wieś
Niezdrowice	Niesdrowitz	village / wieś
Nogowczyce	Nogowschütz	village / wieś
Olszowa	Olschowa	village / wieś
Sieronowice	Schironowitz	village / wieś
Stary Ujazd	Alt Ujest	village / wieś
Ujazd	Ujest	town / miasto
Zimna Wódka	Kaltwasser	village / wieś

Walce commune, Krapkowicki County, Opolskie Voivodship
gmina Walce, powiat krapkowicki, województwo opolskie

Brożec	Broschütz	village / wieś
Ćwiercie	Schwärze	village / wieś
Dobieszowice	Dobersdorf	village / wieś
Grocholub	Grocholub	village / wieś
Kromołów	Kramelau	village / wieś
Rozkochów	Rosnochau	village / wieś
Stradunia	Straduna	village / wieś
Walce	Walzen	village / wieś
Zabierzów	Zabierzau	village / wieś

Zębowice commune, Oleski County, Opolskie Voivodship

gmina Zębowice, powiat oleski, województwo opolskie

Kadłub Wolny	Frei Kadlub	village / wieś
Knieja	Kneja	village / wieś
Kosice	Koschütz	part of village Radawie przysiółek wsi Radawie
Łąka	Lenke	village / wieś
Osiecko	Oschietzko	village / wieś
Poczółków	Poscholkau	village / wieś
Prusków	Pruskau	village / wieś
Radawie	Radau	village / wieś
Siedliska	Schiedlisk	village / wieś
Zębowice	Zembowitz	village / wieś

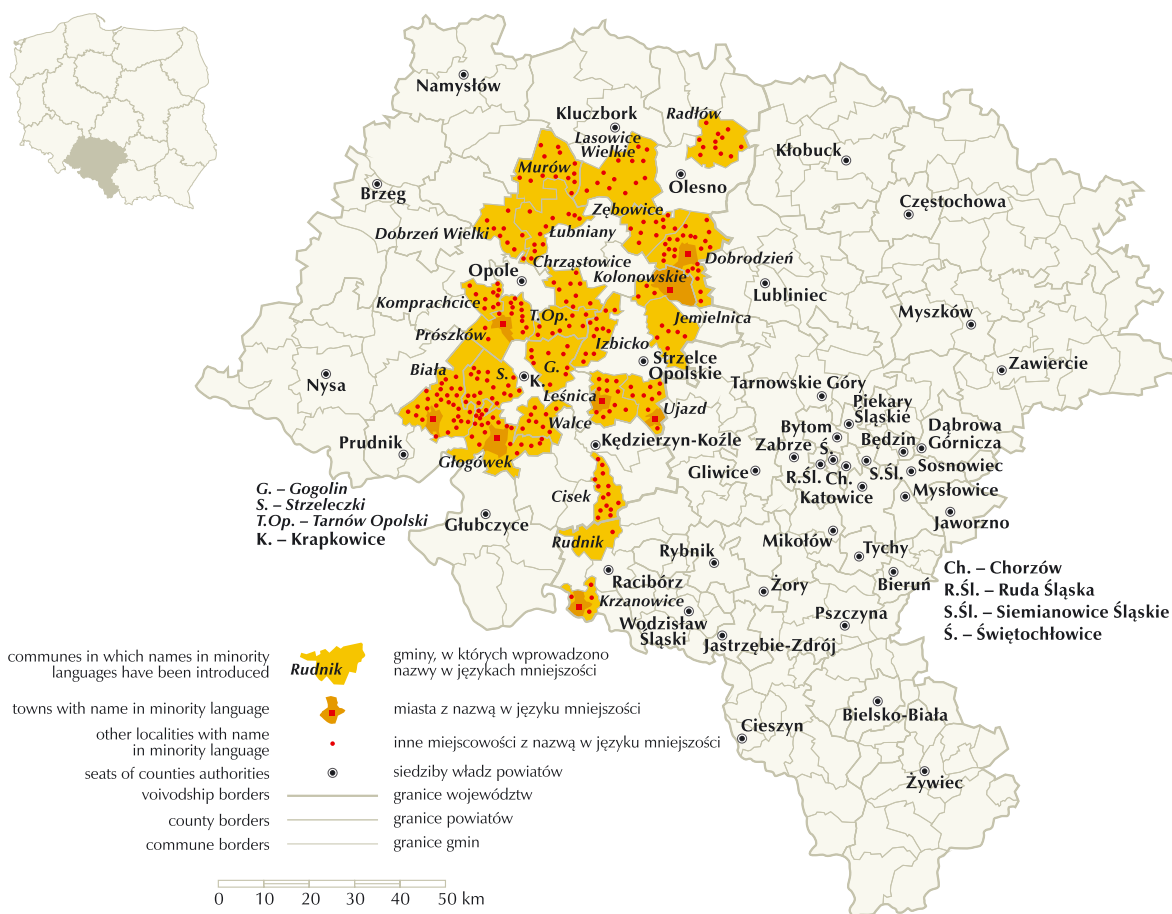

Fig. 12. Localities for which additional names in the German language have been introduced

Ryc. 12. Miejscowości, dla których wprowadzono dodatkowe nazwy w języku niemieckim

Additional Kashubian names of localities (255 names in Pomorskie Voivodship)
Dodatkowe kaszubskie nazwy miejscowości (255 nazw w województwie pomorskim)

Official Polish name Oficjalna nazwa polska	Additional Kashubian name Dodatkowa nazwa kaszubska	Type of locality Rodzaj miejscowości
Bytów commune, Bytowski County, Pomorskie Voivodship gmina Bytów, powiat bytowski, województwo pomorskie		
Bory	Bòrë	forest hamlet / osada leśna
Bytów	Bëtowò	town / miasto
Dąbie	Dąbié	village / wieś
Dąbki	Dąbczi	hamlet / osada
Gostkowo	Gòstkòwò	village / wieś
Leśno	Lesno	forest hamlet / osada leśna
Mała Wieś	Mòlò Wies	part of village Pomysk Wielki przysiółek wsi Pomysk Wielki
Mądrzechowo	Mądrzechòwò	village / wieś
Międzygórze	Midzëgòrzé	part of village Pomysk Mały przysiółek wsi Pomysk Mały
Mokrzyn	Mòkrzëno	village / wieś
Niezabyszewo	Niezabëszewò	village / wieś
Płotowo	Wiòldzé Płótowò	village / wieś
Płotówko	Mòlé Płótowò	part of village Płotowo część wsi Płotowo
Pomysk Mały	Mòli Pòmësk	village / wieś
Pomysk Wielki	Wiòldzi Pòmësk	village / wieś
Pomyski Młyn	Pòmësczi Młin	part of village Pomysk Wielki przysiółek wsi Pomysk Wielki
Pyszno	Pëszno	part of village Sierzno przysiółek wsi Sierzno
Rekowo	Rekòwò	village / wieś
Rzepnica	Rzëpnica	village / wieś
Sierzno	Sërzno	village / wieś
Szarzyn	Szarzëno	part of village Pomysk Wielki przysiółek wsi Pomysk Wielki
Świątkowo	Swiàtkòwò	village / wieś
Świerkówko	Swiërkòwkò	forest hamlet / osada leśna
Chmielno commune, Kartuski County, Pomorskie Voivodship gmina Chmielno, powiat kartuski, województwo pomorskie		
Babino	Babino	part of village Chmielno część wsi Chmielno
Borczeni	Bòrczëczi	part of village Kożyczkowo część wsi Kożyczkowo
Borzestowo	Bòrzestowò	village / wieś
Borzestowska Huta	Bòrzestowskò Hëta	village / wieś
Bukowinki	Bùkòwinczi	part of village Chmielno część wsi Chmielno
Cegliska	Cëglëska	part of village Cieszenie część wsi Cieszenie
Chmielno	Chmielno	village / wieś
Chmielonko	Chmielònkò	part of village Chmielno część wsi Chmielno
Dejk	Dejk	part of village Reskowo część wsi Reskowo
Garcz	Gòrcz	village / wieś

Glinno	Glinno	part of village Miechucino
Grodzisko	Grodzëskò	część wsi Miechucino
Haska	Hôska	part of village Borzestowo
Koryta	Kòrëta	część wsi Borzestowo
Kożyczkowo	Kòżëczkòwò	hamlet / osada
Lipowiec	Lëpówc	part of village Miechucino
Maks	Maks	część wsi Miechucino
Miechucino	Miechùcëno	village / wieś
Miechucińskie Chrósty	Miechùcczë Chróstë	part of village Miechucino
Młyn Dolny	Dólny Mlin	część wsi Miechucino
Młyn Górny	Gólny Mlin	part of village Kożyczkowo
Osowa Góra	Òsowò Góra	część wsi Kożyczkowo
Przewóz	Przewóz	część wsi Kożyczkowo
Rekowo	Rekòwò	part of village Chmielno
Rzym	Rzim	część wsi Chmielno
Stanowisko	Stónowiskò	part of village Kożyczkowo
Stary Dwór	Stòri Dwór	część wsi Kożyczkowo
Sznurki	Sznërczi	part of village Borzestowo
Węgliska	Wãglëska	hamlet / kolonia
Zajezerze	Zajezerzé	part of village Chmielno
Zawory	Zòwòrë	part of village Borzestowo
		village / wieś

**Kartuzy commune, Kartuzy County, Pomorskie Voivodship
gmina Kartuzy, powiat kartuski, województwo pomorskie**

Bącz	Bącz	village / wieś
Borowo	Bòrowò	village / wieś
Brodnica Dolna	Dólnò Brodnica	village / wieś
Brodnica Górna	Gólnò Brodnica	village / wieś
Dzierżążno	Dzërżążno	village / wieś
Głusino	Głëszëno	village / wieś
Grzybno	Grzëbno	village / wieś
Kaliska	Kalëska	village / wieś
Kartuzy	Kartuzë	town / miasto
Kiełpino	Kòłpino	village / wieś
Kolonia	Kòloniò	village / wieś
Kosy	Kòsë	village / wieś
Łapalice	Łapalëce	village / wieś
Mezowo	Mézowò	village / wieś
Mirachowo	Mirochòwò	village / wieś
Nowa Huta	Nowò Hëta	village / wieś
Prokowo	Prokòwò	village / wieś
Ręboszewo	Rãbòszewò	village / wieś

Sianowo	Swiónowò	village / wieś
Sianowska Huta	Swiónowskô Hëta	village / wieś
Sitno	Sëtno	village / wieś
Smętowo Chmieleńskie	Chmielëńszcë Smätowò	village / wieś
Staniszewo	Stajszewò	village / wieś
Stara Huta	Stôrô Hëta	village / wieś
Strysza Buda	Strëszô Bùda	village / wieś

Linia commune, Wejherowski County, Pomorskie Voivodship
gmina Linia, powiat wejherowski, województwo pomorskie

Cieszonko	Ceszónkò	part of village Miłoszewo część wsi Miłoszewo
Dargolewo	Dargòlewò	part of village Strzecz część wsi Strzecz
Dąbrówka	Dąbrówka	part of village Linia część wsi Linia
Dąbrówka	Dąbrówka	part of village Poblocie część wsi Poblocie
Głodnica	Głodnica	part of village Strzecz część wsi Strzecz
Igrzyczno	Jigrzëcznò	hamlet / osada
Jastrzębiec	Jastrzëbiók	part of village Miłoszewo przysiółek wsi Miłoszewo
Karpaty	Karpatë	part of village Miłoszewo przysiółek wsi Miłoszewo
Kętrzyno	Kãtrzëno	village / wieś
Kobylasz	Kòbëlôsz	village / wieś
Kopce	Kòpce	part of village Lewino część wsi Lewino
Kukówka	Kùkówka	part of village Kobylasz osada wsi Kobylasz
Leobór	Léòbòra	part of village Lewino przysiółek wsi Lewino
Lewinko	Lewinkò	village / wieś
Lewino	Lewino	village / wieś
Linia	Lëniô	village / wieś
Lipki	Lëpczi	part of village Tłuczewo część wsi Tłuczewo
Malinowy Rów	Malënowi Rów	part of village Miłoszewo część wsi Miłoszewo
Miłoszewo	Miłoszewò	village / wieś
Niedźwiadek	Miedwiedzòk	part of village Poblocie część wsi Poblocie
Niepoczolowice	Niepòczòłowice	village / wieś
Osiek	Òsek	village / wieś
Poblocie	Pòblócé	village / wieś
Porzecze	Pòrzëczé	part of village Tłuczewo część wsi Tłuczewo
Potęgowo	Pòtãgòwò	hamlet / kolonia
Rosochy	Rosochë	part of village Lewino przysiółek wsi Lewino
Smażyno	Smażëno	village / wieś
Starowiejski Rów	Stòromieszczi Rów	part of village Poblocie część wsi Poblocie
Strzecz	Strzëcz	village / wieś

Szeperia	Szeperiô	part of village Poblocie część wsi Poblocie
Tłuczewo	Tłuczewò	village / wieś
Wronia	Wronica	part of village Tłuczewo część wsi Tłuczewo
Zakrzewo	Zakrzewò	village / wieś
Zielony Dwór	Zelony Dwór	part of village Strzecz część wsi Strzecz

**Sierakowice commune, Kartuski County, Pomorskie Voivodship
gmina Sierakowice, powiat kartuski, województwo pomorskie**

Ameryka	Amerika	part of village Leszczynki część wsi Leszczynki
Bącka Huta	Bąckô Hëta	village / wieś
Borowy Las	Bòrowi Las	village / wieś
Bór	Bór	part of village Szopa część wsi Szopa
Bukowo	Bùkòwò	hamlet / kolonia
Ciechomie	Cechòmië	part of village Kamienica Królewska część wsi Kamienica Królewska
Dąbrowa Puzdrowska	Dąbrowa Pùzdrowskô	part of village Puzdrowo część wsi Puzdrowo
Długi Kierz	Dłudzi Czerz	village / wieś
Dolina Jadwigi	Dolëzna Jadwidzi	part of village Smolniki część wsi Smolniki
Gowidlino	Gòwidlëno	village / wieś
Jagodowo	Jagòdowò	part of village Leszczynki część wsi Leszczynki
Janowo	Janowò	part of village Sierakowska Huta część wsi Sierakowska Huta
Jelonko	Jelónkò	part of village Sierakowska Huta część wsi Sierakowska Huta
Kamienica Królewska	Kamińca Królewskô	village / wieś
Kamienicka Huta	Kamienickô Hëta	part of village Leszczynki część wsi Leszczynki
Kamienicki Młyn	Kamieniczi Mlin	village / wieś
Kamionka Gowidlińska	Kamiónka Gòwidlińskô	part of village Borowy Las część wsi Borowy Las
Karczewko	Karczewkò	part of village Sierakowice część wsi Sierakowice
Karłowo	Karłowò	part of village Tuchlino część wsi Tuchlino
Karwacja	Karwacjò	part of village Mojusz część wsi Mojusz
Kawle	Kawle	part of village Gowidlino część wsi Gowidlino
Kokwino	Kòkwino	part of village Kamienica Królewska część wsi Kamienica Królewska
Koryto	Kòrëto	part of village Kamienica Królewska część wsi Kamienica Królewska
Kowale	Kòwòle	hamlet / osada
Kujaty	Kùjòtë	village / wieś
Kukówka	Kùkówka	part of village Kamienicki Młyn część wsi Kamienicki Młyn
Lemany	Lémanë	village / wieś
Leszczynki	Leszczinczi	village / wieś

Lisie Jamy	Lěsé Jamě	part of village Długi Kierz część wsi Długi Kierz
Łączki	Łączzi	part of village Szopa część wsi Szopa
Łyśniewo Sierakowickie	Łěsniewò Serakòwsczé	village / wieś
Migi	Mědzi	hamlet / kolonia
Moczydło	Mòczédło	part of village Puzdrowo część wsi Puzdrowo
Mojusz	Mòjsz	village / wieś
Mojuszewska Huta	Mòjszewskô Hëta	village / wieś
Mrozy	Mrozë	village / wieś
Nowa Ameryka	Nowô Amerika	part of village Leszczynki część wsi Leszczynki
Nowalczysko	Nowalcëskò	part of village Kamienica Królewska część wsi Kamienica Królewska
Olszewko	Òlszëwkò	part of village Załakowo część wsi Załakowo
Paczewo	Paczewò	village / wieś
Pałubice	Pałëbice	village / wieś
Patoki	Patoczi	part of village Sierakowska Huta część wsi Sierakowska Huta
Piekiełko	Pieczëlkò	part of village Sierakowice część wsi Sierakowice
Poljańska	Pòliańskò	part of village Mojuszewska Huta część wsi Mojuszewska Huta
Poręby	Pòràbë	part of village Sierakowice część wsi Sierakowice
Przylesie	Przëlesé	part of village Szklana część wsi Szklana
Puzdrowo	Pùzdrowò	village / wieś
Rębienica	Rãbiénica	part of village Tuchlino część wsi Tuchlino
Sierakowice	Serakòjce	village / wieś
Sierakowska Huta	Serakòwskô Hëta	village / wieś
Skrzeszewo	Skrzeszewò	village / wieś
Smolniki	Smólniczi	village / wieś
Sosnowa Góra	Sosnowò Góra	part of village Sierakowice część wsi Sierakowice
Srocze Góry	Sroczé Górë	part of village Leszczynki część wsi Leszczynki
Stara Huta	Stôrò Hëta	village / wieś
Stara Maszyna	Stôrò Maszina	part of village Mrozy część wsi Mrozy
Szklana	Szklanô	village / wieś
Szopa	Szopa	village / wieś
Szramnica	Szramnica	part of village Leszczynki część wsi Leszczynki
Tuchlinek	Tëchlink	part of village Tuchlino kolonia wsi Tuchlino
Tuchlino	Tëchlëno	village / wieś
Welk	Welk	part of village Sierakowska Huta część wsi Sierakowska Huta
Wygoda Sierakowska	Wigòda Serakòwskô	part of village Sierakowice część wsi Sierakowice

Załawkowo	Załawkòwò	village / wieś
Zarębisko	Zarãbiskò	part of village Kujaty część wsi Kujaty
Stężycza commune, Kartuski County, Pomorskie Voivodship		
gmina Stężycza, powiat kartuski, województwo pomorskie		
Betlejem	Betlejem	part of village Gapowo część wsi Gapowo
Bolwerk	Bùlwark	part of village Kamienica Szlachecka część wsi Kamienica Szlachecka
Borucino	Borëcëno	village / wieś
Chróstowo	Chròstowò	part of village Żuromino część wsi Żuromino
Czapielski Młyn	Czapelsczy Młin	part of village Nowe Czaple część wsi Nowe Czaple
Czysta Woda	Czëstò Wòda	part of village Gapowo część wsi Gapowo
Danachowo	Donachòwò	part of village Klukowa Huta część wsi Klukowa Huta
Dąbrowa	Dąbrowa	part of village Łosienice część wsi Łosienice
Delowo	Délowò	hamlet / kolonia
Drozdowo	Drozdowò	part of village Szymbark część wsi Szymbark
Dubowo	Dubòwò	village / wieś
Gapowo	Gapòwò	village / wieś
Gołubie	Golëbie	village / wieś
Kamienica Szlachecka	Kamiénca Szlacheckò	village / wieś
Kamienny Dół	Kamianny Dół	part of village Borucino część wsi Borucino
Klukowa Huta	Klëkòwò Hëta	village / wieś
Kolano	Kòlano	hamlet / kolonia
Krzyszna	Krzyszna	village / wieś
Kucborowo	Kùcbòrowò	part of hamlet Delowo część kolonii Delowo
Łączyno	Łączëno	village / wieś
Łączyński Młyn	Łączniński Młin	part of village Łączyno część wsi Łączyno
Malbork	Malbórg	part of village Gapowo część wsi Gapowo
Mestwin	Mestwinowò	part of village Gołubie część wsi Gołubie
Niesiołowice	Niesołejece	village / wieś
Nowa Sikorska Huta	Nowò Sëkòrskò Hëta	hamlet / kolonia
Nowa Wieś	Nowò Wies	village / wieś
Nowe Czaple	Nowé Czaple	village / wieś
Nowe Łosienice	Nowé Łoseńce	part of village Łosienice część wsi Łosienice
Nowy Ostrów	Nowi Òstrów	part of village Łosienice część wsi Łosienice
Ostrowo	Òstrowò	part of village Kamienica Szlachecka część wsi Kamienica Szlachecka
Pażęce	Pażãce	part of hamlet Delowo część kolonii Delowo
Pierszczewko	Pierszczewkò	village / wieś
Pierszczewo	Pierszczewò	village / wieś

Potulý	Pòtulë	village / wieś
Przymuszewo	Przëmùszewò	part of hamlet Delowo część kolonii Delowo
Przyrowie	Przërowié	village / wieś
Pustka	Pùstka	part of village Niesiołowice część wsi Niesiołowice
Pypkowo	Pipkòwò	part of village Stężyca część wsi Stężyca
Rzepiska	Rzepiska	part of village Niesiołowice część wsi Niesiołowice
Sikorzyno	Sëkòrzëno	village / wieś
Smokowo	Smòkòwò	village / wieś
Stara Sikorska Huta	Stòrò Sëkòrskò Hëta	hamlet / kolonia
Stare Czaple	Stòré Czaple	village / wieś
Stare Łosienice	Stòré Łoseńce	part of village Łosienice część wsi Łosienice
Stężyca	Stãżëca	village / wieś
Stężycka Huta	Stãżëckò Hëta	village / wieś
Szczukowo	Szczukòwò	part of village Gapowo część wsi Gapowo
Szymbark	Szimbark	village / wieś
Śnice	Snice	part of hamlet Delowo część kolonii Delowo
Uniradze	Ùniredzé	part of village Smokowo część wsi Smokowo
Wieżyca	Wieżëca	part of village Szymbark część wsi Szymbark
Wygodą Łączyńska	Łączëńskò Wigòda	part of village Łączyno część wsi Łączyno
Zdrębowo	Zdrãbòwò	part of hamlet Delowo część kolonii Delowo
Zgorzałe	Zgòrzałé	village / wieś
Żuromino	Žëromino	village / wieś

**Szemud commune, Wejherowski County, Pomorskie Voivodship
gmina Szemud, powiat wejherowski, województwo pomorskie**

Będargowo	Bãdargòwò	village / wieś
Bojano	Bòjano	village / wieś
Częstkowo	Czãstkòwò	village / wieś
Dobrzewino	Dobrzewino	village / wieś
Donimierz	Dolmiérz	village / wieś
Głazica	Głòzëca	village / wieś
Grabowiec	Grabówc	village / wieś
Jeleńska Huta	Jeleńskò Hëta	village / wieś
Kamień	Kamién	village / wieś
Karczemki	Karczemci	part of village Dobrzewino część wsi Dobrzewino
Kielno	Czelno	village / wieś
Koleczkowo	Kòleczkòwò	village / wieś
Kowalewo	Kòwòlewò	village / wieś
Leśno	Lesno	village / wieś
Łebieńska Huta	Łebińskò Hëta	village / wieś
Łebno	Łebno	village / wieś
Przetoczyno	Przetoczëno	village / wieś

Rębiska	Rābiska	part of village Warzno
Szemud	Szēmōld	część wsi Warzno
Szemudzka Huta	Szēmōldzkô Hëta	village / wieś
Warzno	Wōrzno	village / wieś
Zęblewo	Ząblewò	village / wieś

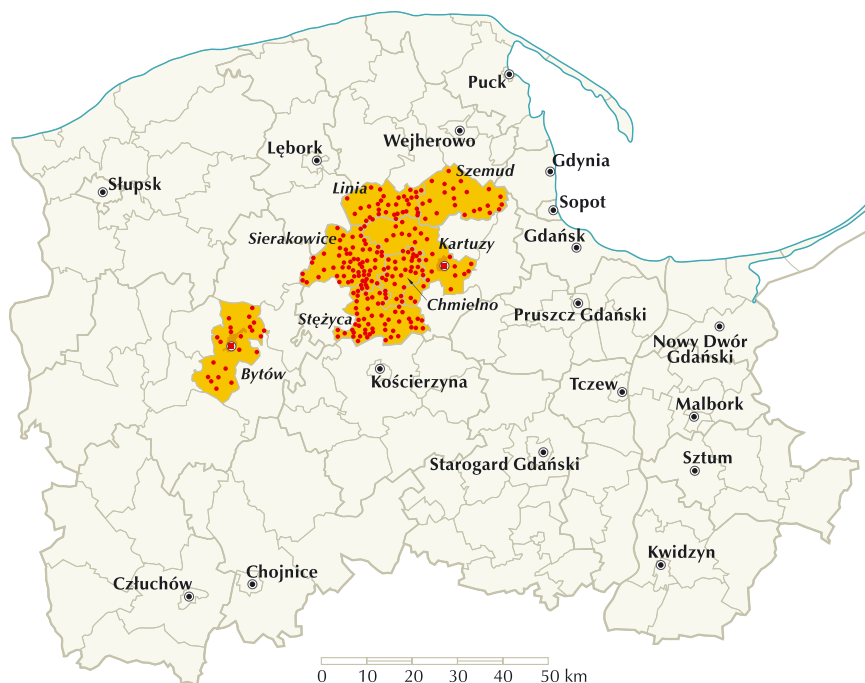

Fig. 13. Localities for which additional names in the Kashubian language have been introduced (legend – ref. fig. 12)
Ryc. 13. Miejscowości, dla których wprowadzono dodatkowe nazwy w języku kaszubskim (legenda – zob. ryc. 12)

Additional Lithuanian names of localities (30 names in Podlaskie Voivodship)

Dodatkowe litewskie nazwy miejscowości (30 nazw w województwie podlaskim)

Official Polish name Oficjalna nazwa polska	Additional Lithuanian name Dodatkowa nazwa litewska	Type of locality Rodzaj miejscowości
Puńsk commune, Sejneński County, Podlaskie Voivodship gmina Puńsk, powiat sejneński, województwo podlaskie		
Boksze-Osada	Bokšiai	village / wieś
Buda Zawidugierska	Vidugirių Būda	village / wieś
Buraki	Burokai	village / wieś
Dowiaciszki	Dievetišké	hamlet / osada
Dziedziule	Didžiuliai	village / wieś
Giłusze	Giluišiai	village / wieś
Kalinowo	Kalinavas	village / wieś
Kompocie	Kampuočiai	village / wieś
Krejwiany	Kreivėnai	village / wieś
Nowiniki	Navinykai	village / wieś
Ogórki	Agurkiai	village / wieś
Oszkinie	Ožkiniai	village / wieś
Pełele	Peleliai	village / wieś

Poluńce	Paliūnai	village / wieś
Przystawańce	Pristavonys	village / wieś
Puńsk	Punskas	village / wieś
Rejsztokiemie	Raistiniai	village / wieś
Sankury	Sankūrai	village / wieś
Sejwy	Seivai	village / wieś
Skarkiszki	Skarkiškiai	village / wieś
Szlinokiemie	Šlynakiemis	village / wieś
Taurosyzski	Taurusiškės	village / wieś
Trakiszki	Trakiškės	village / wieś
Trompole	Trumpalis	village / wieś
Widugiery	Vidugiriai	village / wieś
Wiłkopedzie	Vilkapėdžiai	village / wieś
Wojciuliszki	Vaičiuliškės	village / wieś
Wojtokiemie	Vaitakiemis	village / wieś
Wołyńce	Valinčiai	village / wieś
Żwikiele	Žvikeliai	village / wieś

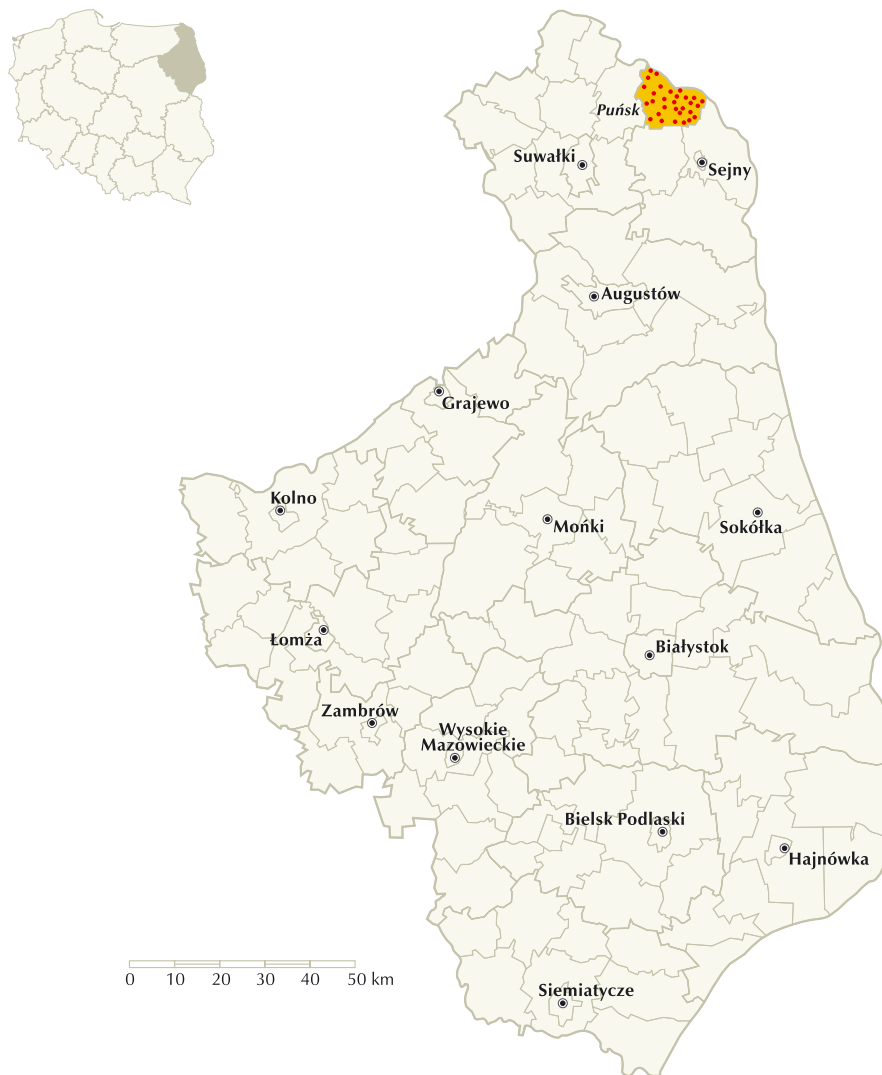

Fig. 14. Localities for which additional names in the Lithuanian language have been introduced (legend – ref. fig. 12)

Ryc. 14. Miejscowości, dla których wprowadzono dodatkowe nazwy w języku litewskim (legenda – zob. ryc. 12)

Additional Lemko (Rusyn) names of localities (1 name in Małopolskie Voivodship)
Dodatkowe lemkowski nazwy miejscowości (1 nazwa w województwie małopolskim)

Official Polish name Oficjalna nazwa polska	Additional Lemko name Dodatkowa nazwa lemowska	Type of locality Rodzaj miejscowości
--	---	---

Gorlice commune, Gorlicki County, Małopolskie Voivodship
gmina Gorlice, powiat gorlicki, województwo małopolskie

Bielanka	Білянка	village / wieś
----------	---------	----------------

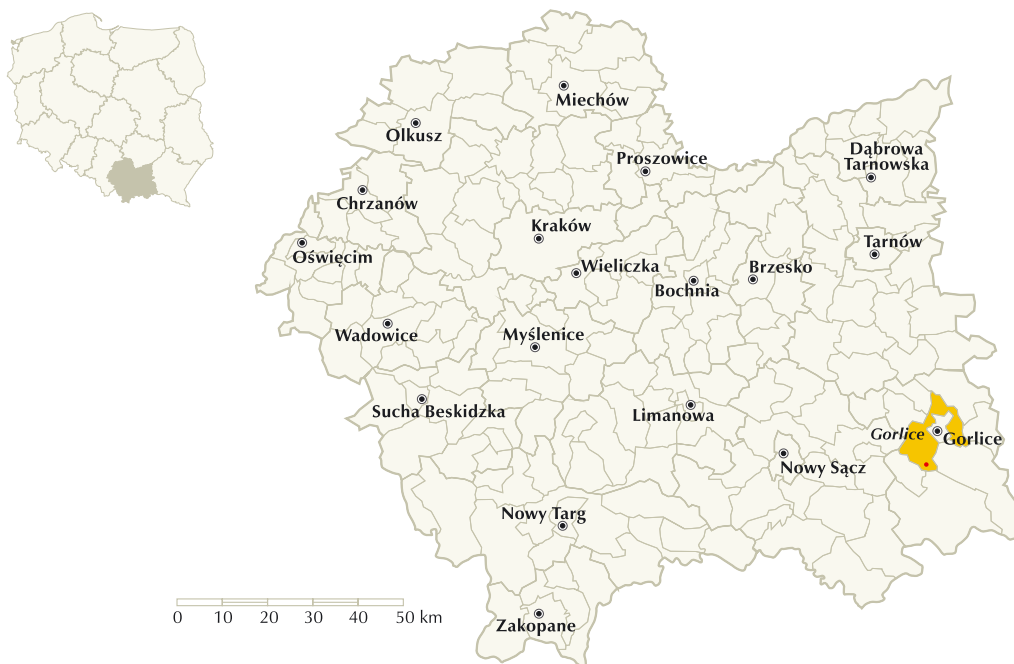

Fig. 15. A locality for which an additional name in the Lemko language has been introduced (legend – ref. fig. 12)
 Ryc. 15. Miejscowość, dla której wprowadzono dodatkową nazwę w języku lemowskim (legenda – zob. ryc. 12)

**KOMISJA STANDARYZACJI NAZW GEOGRAFICZNYCH
POZA GRANICAMI RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
przy Głównym Geodecie Kraju**

<http://ksng.gugik.gov.pl>

Sekretariat Komisji: ul. Wspólna 2, pokój 3100, 00-926 Warszawa
Tel. 0-22 661 81 45, fax: 0-22 628 32 06
e-mail: ksng@gugik.gov.pl

Publikacje Komisji Standaryzacji Nazw Geograficznych oraz Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii dotyczące nazewnictwa geograficznego:

Wykazy nazw geograficznych świata:

Polskie nazwy geograficzne świata: Część I. Europa (bez Europy Wschodniej), 1994

Część II. Europa Wschodnia i Azja, 1996

Część III. Afryka, Ameryka Północna, Ameryka Południowa, Australia i Oceania, Antarktyka, 1994

Część IV. Oceany i morza, 1994

Nazewnictwo geograficzne świata: Zeszyt 1. Ameryka, Australia i Oceania, 2004

Zeszyt 2. Bliski Wschód, 2004

Zeszyt 3. Afryka, 2004

Zeszyt 4. Azja Południowa, 2005

Zeszyt 5. Azja Środkowa i Zakaukazie, 2005

Zeszyt 6. Białoruś, Rosja, Ukraina, 2005

Zeszyt 7. Azja Południowo-Wschodnia, 2006

Zeszyt 8. Antarktyda, 2006

Zeszyt 9. Azja Wschodnia, 2006

Zeszyt 10. Morza i oceany, 2008

Zeszyt 11. Europa – część I, 2009

Zeszyt 12. Europa – część II, 2010

Nazwy państw świata, ich stolic i mieszkańców, wyd. 3, 2007

Wykazy nazw geograficznych Polski:

Nazwy geograficzne Rzeczypospolitej Polskiej, 1991

Nazewnictwo geograficzne Polski, tom I. Hydronimy, Część I. Wody płynące, źródła, wodospady, 2006

Nazewnictwo geograficzne Polski, tom I. Hydronimy, Część II. Wody stojące, 2006

Inne publikacje:

Słownik terminów używanych przy standaryzacji nazw geograficznych, 1998

Janusz Gołaski, *Zbieranie i opracowywanie nazw geograficznych. Przewodnik toponimiczny. Część I. Zbieranie nazw w terenie, 2002*

Ewa Wolnicz-Pawłowska, Wanda Szulowska, *Zbieranie i opracowywanie nazw geograficznych. Przewodnik toponimiczny. Część II. Opracowywanie językowe nazw, 2003*

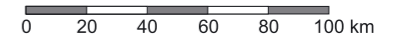
Wiesław Ostrowski, Paweł Kowalski, *Zbieranie i opracowywanie nazw geograficznych. Przewodnik toponimiczny. Część III. Stosowanie i rozmieszczanie napisów na mapach, 2004*

Publikacje można nabyć w Centralnym Ośrodku Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii ul. Jana Olbrachta 94B, 01-102 Warszawa, tel. 22 532 25 81, w godzinach 7:15 – 15:15 lub pobrać z internetowej strony Komisji Standaryzacji Nazw Geograficznych.

REPUBLIC OF POLAND
Administrative Division
as at January 1, 2011
RZECZPOSPOLITA POLSKA
Podział administracyjny
stan w dniu 1 stycznia 2011 r.

1:2 500 000

- WARSZAWA** the capital of Poland, the seat of voivodship authorities and city county authorities
stolica Polski, siedziba władz wojewódzkich oraz siedziba władz powiatu grodzkiego
- Białystok** seats of voivodship authorities, city county authorities and land county authorities
siedziba władz wojewódzkich oraz siedziby władz powiatów grodzkich i ziemskich
- Katowice** seats of voivodship authorities and land county authorities
siedziby władz wojewódzkich oraz siedziby władz powiatów grodzkich
- Chelm** seats of city and land counties authorities
siedziby władz powiatów grodzkich i ziemskich
- Sopot** seats of city counties authorities
siedziby władz powiatów grodzkich
- Grajewo** seats of land counties authorities
siedziby władz powiatów ziemskich
- state borders
granice państw
- borders of Polish territorial sea
granice morza terytorialnego Polski
- voivodship borders
granice województw
- county borders
granice powiatów
- the area of a county belonging to its seat
przynależność obszaru powiatu do jego siedziby

Only those names of counties were given which are not derived from names of their seats
Podano wyłącznie nazwy powiatów nie pochodzące od nazw ich siedzib

